T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK YA DA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANMAK SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Ankara - 2019

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK YA DA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANMAK SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Hüseyin Özgür SEVİMLİ

07911833

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU

Ankara - 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **İ**
KISALTMALAR CETVELİ ..... **V**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERLE MÜCADELEYE YÖNELİK ULUSLARARASI ÖRGÜTLENMELER VE SÖZLEŞMELER

I. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramı, Tanımı ve Sınıflandırılması 5
1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramı 5
2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Tanımı 7
A. Uluslararası Sözleşmelere Göre Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde 10
B. Türk Hukukundaki Düzenlemeler 14
a. Özel Kanunlarda Yer Alan Düzenlemeler 14
aa. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun 14
ab. 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun 16
b. 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'larındaki Düzenlemeler 17
ba. Genel Olarak 17
bb. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu 18
bc. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 21
c. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Belirlenmesine İlişkin Düzenlemelerin Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi 23
3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Sınıflandırılması 25
II. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanımının Tarihi Gelişimi 28
1. Dünyada Tarihi Gelişim 28
2. Ülkemizdeki Tarihi Gelişim 32
III. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerle Mücadeleye Yönelik Uluslararası Örgütlenmeler ve Sözleşmeler 35
1. Genel Olarak 35
2. Uluslararası Örgütlenmeler 35
A. Genel Olarak 35
B. Birleşmiş Milletler (BM) Bünyesinde Yer Alan Kuruluşlar 36

a. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) 36
b. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (United Nations Economic and Social Council - ECOSOC) 37
c. Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (The Commission on Narcotic Drug - CND) 37
ç. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization - WHO) 38
d. Milletlerarası Uyuşturucu Maddeler Kontrol Organı (International Narcotics Control Board - INCB) 38
e. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (United Nations International Drug Control Programme - UNDCP) 39
f. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu (United Nations Fund For Drug Abuse Control - UNFDAC) 39
g. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı İle Mücadele Eden Ulusal Kuruluşlar Bölüm Başkanları Kurulu (Heads Of National Drug Law Enforcement Agencies - HONLEA) 40
ğ. Uluslararası Kriminal Polis Örgütü (International Criminal Police Organization - INTERPOL) 40
C. Avrupa Birliği (AB) Bünyesinde Yer Alan Kuruluşlar 41
a. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (European Monitoring Centre for Drugs And Drug Addiction - EMCDDA) 41
b. Pompidou Grubu (The Pompidou Group) 42
D. Bölgesel Kuruluşlar 42
a. Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO) 42
b. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) 43
c. Güneydoğu Çalışma Grubu 43
3. Uluslararası Sözleşmeler 44
A. Genel Olarak 44
B. 1961 Tek Sözleşmesinden Önceki Uluslararası Sözleşmeler 44
a. 1909 Shanghai Afyon Sözleşmesi 44
b. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi 45
c. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi 45
ç. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi 46
d. 1931 Bangkok Antlaşması 46

e. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men'i Hakkındaki 1936 Cenevre Sözleşmesi 47
f. 1946 Lake Success Protokolü 47
g. 1948 Paris Protokolü 48
ğ. 1953 New York Afyon Sözleşmesi 49
C. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi (Single Convention on Narcotic Drugs of 1961) 50
Ç. 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi (Convention on Psychotropic Substances of 1971) 57
D. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1998) 62
E. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 63

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇUN UNSURLARI

I. Genel Olarak 65
1. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde Yapılan Değişikliklerin Kronolojik Olarak İncelenmesi 69
A. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin İlk Hâli ve 5377 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik 69
B. 5560 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik 71
C. 6217 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik 75
Ç. 6545 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik 76
D. 6638 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik 77
II. Suçun Hukuki Konusu 79
III. Suçun Maddi Konusu 81
1. Genel Olarak 81
2. Kanunîlik İlkesi Karşısında Maddi Konuya İlişkin Tartışmalar ve Ulaşılan Sonuç 84
IV. Suçun Faili 95
V. Suçun Mağduru 96
VI. Suçun Unsurları 97
1. Suçun Maddi Unsurları 97
A. Genel Olarak 97

B. Seçimlik Hareketler 103
a. Satın Almak 103
b. Kabul Etmek 105
c. Bulundurmak 106
ç. Kullanmak 116
2. Suçun Manevi Unsuru 122
A. Genel Olarak 122
B. Failin Kastının Belirlenmesi 125
a. Failin Davranışları 127
b. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Bulundurulma Biçimi 129
c. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirildiği Yer ve Zaman 132
ç. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Miktarı 134
d. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Kullanılıp Kullanılmadığı 137
e. Failin Ekonomik ve Sosyal Durumu 139
VII. Hukuka Aykırılık 140
1. Genel Olarak 140
2. Hakkın Kullanılması 141
3. Zorunluluk Hâli 143
VIII. Suçun Nitelikli Hâli 144
VIII. Suçun Özel Görünüş Biçimleri 152
1. Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme 152
A. Teşebbüs 152
B. Gönüllü Vazgeçme 160
2. İştirak 163
3. İçtima 173
A. Genel Olarak 173
B. TCK'nın 191/1. maddesinde Düzenlenen Suçların İçtimaı 175
C. TCK'nın 188 ile 191/1. maddelerinde Düzenlenen Suçların İçtimaı 179
Ç. TCK'nın 191/1 ile 297. maddelerinde Düzenlenen Suçların İçtimaı 184
D. TCK'nın 191/1. maddesinde Düzenlenen Suçların 2313 sayılı Kanun'un 23/5. maddesinde Düzenlenen Kenevir Ekme Suçu ile İçtimaı 189
E. TCK'nın 191/1. maddesinde Düzenlenen Suçların Haşhaş Ekme Suçu ile İçtimaı 195
X. Suça İlişkin Ceza ve Güvenlik Tedbirleri 197
1. Ceza 197

2. Güvenlik Tedbirleri 199
A. Hak Yoksunlukları 199
B. Müsadere 201

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ETKİN PİŞMANLIK VE SUÇUN MUHAKEMESİ

I. Etkin Pişmanlık 203
1. Genel Olarak 203
2. Cezasızlık Nedeni Oluşturan Etkin Pişmanlık Hâlleri 206
A. TCK'nın 192/2. Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hâli 206
a. Genel Olarak 206
b. Etkin Pişmanlıktan Yararlanabilme Koşulları 208
ba. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alması, Kabul Etmesi veya Bulundurması ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanması 208
bb. Haberin Bizzat Fail Tarafından Verilmesi 208
bc. Haberin İlgili Makamlara Verilmesi 209
bç. Resmi Makamların Suçu Öğrenmesinden Önce Haber Verilmesi 211
bd. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Kimden, Nereden ve Ne Zaman Temin Edildiğine Yönelik Bilgi Verilmesi 216
be. Verilen Bilginin Suçluların Yakalanmalarını veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilmesini Kolaylaştırmış Olması 219
c. Sonuçları 223
B. TCK'nın 192/4. Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hâli 226
a. Genel Olarak 226
b. Etkin Pişmanlıktan Yararlanabilme Koşulları 228
ba. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmış Olması 228
bb. Başvurunun Fail Tarafından Yapılması 229
bc. Başvurunun Resmi Makamlara veya Sağlık Kuruluşlarına Yapılması 231
bç. Başvurunun Soruşturma Başlamadan Önce Yapılması 234
bd. Başvurunun Tedavi Edilme İsteğiyle Yapılması 235
c. Sonuçları 240
3. Cezada İndirim Nedeni Oluşturan Etkin Pişmanlık Hâli 242
A. Genel Olarak 242

B. TCK'nın 192/3. Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlıktan Yararlanabilme Koşulları 244
a. Hizmet ve Yardımın Bizzat Fail Tarafından Yapılması 244
b. Hizmet ve Yardımın İlgili Makamlara Yapılması 245
c. Hizmet ve Yardımın Gönüllü Olarak Yapılması 245
ç. Hizmet ve Yardımın, Suçun Resmi Makamlar Tarafından Haber Alınmasından Sonra, Ancak Mahkemece Hüküm Verilmesinden Önce Yapılması 246
d. Hizmet ve Yardımın, Suçun Meydana Çıkmasını ve Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasını Sağlaması 249
c. Sonuçları 266
II. Suçun Muhakemesi 267
1. Genel Olarak 267
2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi 272
A. Genel Olarak 272
B. TCK'nın 191/2. maddesi Bakımından 276
C. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Denetimi 284
3. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Sonuçları 288
A. Denetimli Serbestlik Tedbiri 288
a. Genel Olarak 288
b. Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirinin Yerine Getirilmesi 294
c. Tedavi Tedbiri Uygulanması 298
B. Erteleme Süresinin Tamamlanması 302
C. Erteleme Süresinin İyi Hâlli Geçirilmemesi 304
a. Yükümlülüklere veya Tedavinin Gereklerine Uygun Davranmamakta Israr Etme 304
aa. Genel Olarak 304
ab. Şüphelinin Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Müracaat Etmemesi 311
ac. Tedbirin Başlamasından Sonra Yükümlülüklerin veya Uygulanan Tedavinin Gereklerine Aykırılık 316
b. Tekrar Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alınması, Kabul Edilmesi veya Bulundurulması Ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılması 321
c. Sonuçları 323

4. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması 324
A. Genel Olarak 324
B. Uygulanma Şartları 327
C. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi 338
Ç. Sonuçları 339
a. Denetimli Serbestlik Tedbiri ve Gerektiğinde Tedavi Tedbiri Uygulanması 339
b. Erteleme Süresinin Tamamlanması 340
c. Hükmün Açıklanması 341
5. 6545 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler Sonucunda TCK'nın 191. maddesinde Düzenlenen Suç Açısından Zincirleme Suç Hükümlerinin Uygulanması 344
6. Görevli ve Yetkili Mahkeme 354
7. Zamanaşımı 355

SONUÇ 357

KAYNAKÇA 368

ÖZET 382

SUMMARY 384

KISALTMALAR CETVELİ

ABD : Ankara Barosu Dergisi

AD : Adalet Dergisi

AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AMATEM : Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi

AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

AÜSBFD : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

Bkz. : Bakınız

BAÜHFD : Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BÜHFD : Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

C : Cilt

CD : Ceza Dairesi

CHD : Ceza Hukuku Dergisi

CGTİHK : Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

DEÜHFD : Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

dn. : Dipnot

DSHK : Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu

DSHY : Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği

DSYMKKK : Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu

DSYMKKY : Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği

DÜHFD : Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

E. : Esas Numarası

GÜHFD : Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İBD : İstanbul Barosu Dergisi

İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K. : Karar Numarası

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

m. : Madde

MDMA : Methylenedioxymethamphetamine

No. : Numara

S. : Sayı

s. : Sayfa

SDÜHFD : Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

sK. : sayılı Kanun

SSÇ. : Suça sürüklenen çocuk

T. : Tarih

TBBD : Türkiye Barolar Birliği Dergisi

TCHDY : Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları

TCK : Türk Ceza Kanunu

THC : Delta-9-Tetrahydrocannabinol

TİD : Türk İdare Dergisi

t.y. : tarih yok

UYAP : Ulusal Yargı Ağı Projesi

vb. : ve benzeri

vd. : ve devamı

Y. : Yıl

YÜHF : Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yrg. : Yargıtay

YCGK : Yargıtay Ceza Genel Kurulu

6-MAM : Monoacetylmorphine

GİRİŞ

Doğada var olduğu hâliyle kullanılabilir olandan, bilim ve teknolojinin imkânları sayesinde karmaşık kimyasal yöntemlerle ortaya çıkarılabilen türlerine kadar tüm uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, tarih boyunca insan sağlığı açısından sonu ölüme varabilen bir çok ciddi tehlike yaratmıştır. Bu tehlikenin yüz yıllar önce tıbbi olarak ortaya konulmasından günümüze kadar devletler bu maddelerin üretimini ve satışını engellemeye veya denetlemeye, bireylerin bu maddelere izinsiz ulaşımını önlemeye, bu maddeleri hukuka aykırı olarak kullananların da ıslahına ve cezalandırılmalarına yönelik idari-adlî tedbirler almaktadırlar. Diğer yandan, söz konusu maddelerin üretici ve satıcıları ise bu maddelerin ticaretinin devamlılığı ve ticaretten kaynaklanan gelirin artırılması konusunda yeni yollar aramaktadırlar.

Genel olarak uyuşturucu maddelere ilişkin suçların soruşturma usulleri gereği kamu hukukunun bir çok alt dalıyla ve özelde ceza muhakemesi hukukundaki tüm koruma tedbirlerine ilişkin düzenlemelerle yakın ilişki içerisinde bulundukları, ayrıca bu düzenlemelerin yorumlanması ve uygulanması hususlarında güncel siyasal ve hukukî gelişmelerle orantılı olarak dinamik bir boyut taşıdıkları açıktır.

Türk hukukunda da bu konudaki evrensel ve ülke sathındaki gelişmeler ile ülkemizin uyuşturucuyla mücadele hedefleri doğrultusunda hem 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, hem de sonrasında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma veya bu maddelerin kullanımı hususunda cezai düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin kronolojik ve hukuksal seyrine bakıldığında da 5237 sayılı TCK'ya göre hedeflerde önceliğin, uyuşturucu kullanan kişinin doğrudan cezalandırılması yerine tıbben etkili bir şekilde ıslahına, bu yöndeki yükümlülüklere uymaması sonucunda da önceki düzenlemelere nazaran daha ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalmasına yöneldiği anlaşılmaktadır.

Uyuşturucu madde suçlarına dair ülkemizde meydana gelen toplumsal ve siyasal gelişmelerle bağlantılı olarak devlet tarafından geliştirilen yeni muhakeme ve infaz politikaları doğrultusunda, TCK'nın 191. maddesinde ve yürürlükte bulunan hâliyle *"kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak"* başlığı altında düzenlenen suç, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren içeriği itibarıyla en çok değişikliğe uğrayan suçlardan biri olmuştur.

TCK'nın 191. maddesinde 28.06.2014 tarihinde 6545 sayılı Kanun'la getirilen düzenleme sonrasında, söz konusu suç daha önce irtibatlı olmadığı bazı ceza muhakemesi kurumlarıyla irtibatlı hâle gelmiş, daha önceden bu suça yönelik muhakemede söz konusu olan diğer kurumlarla da daha karmaşık bir ilişki içerisine girmiştir. Dolayısıyla ortaya çıkan bu güncel ve karışık durum hem doktrin açısından yeni tartışmalara ortam yaratmakta, hem de ilk derece yargılamaları ile kanun yolu incelemeleri açısından farklı uygulamaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramı ve tanımı üzerinde durulmuş, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sınıflandırılması hususu ele alınmıştır. Ardından da söz konusu maddelerin tarihsel gelişimi ile bu maddelerin yasaklanması ve kontrol altına alınmasına yönelik uluslararası sözleşmeler ve kuruluşlar incelenmiştir. Diğer yandan, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin Türk Hukukundaki kapsamına ilişkin doktrindeki tartışmalara ve Yargıtay kararlarına da bu bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölümde, çalışmaya konu edilen suç tipi, suç genel teorisine göre incelenmiştir. Bu çerçevede; suçun kanuni tanımı, korunan hukuki değer, suçun faili, mağduru, maddi konusu, maddi ve manevi unsurları, suça ilişkin hukuka uygunluk nedenleri, suçun nitelikli hâli ile özel görünüş biçimleri ve suç için öngörülen cezalarla güvenlik tedbirlerine ilişkin detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Suçların içtiması başlıklı kısımda yer verilen zincirleme suçla ilgili tüm tartışmaların ve açıklamaların da kural olarak bu kısımda sonlandırılması gerekmekte ise de; TCK'nın 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanmasının suçun muhakemesine ilişkin hükümlerle birlikte anlatılarak aralarındaki ilişkinin ortaya konulması, bu hususta yargısal uygulamaların geldiği özgün noktanın belirtilmesi önem arz etmektedir. Bu durum, ilgili kısmın kapsamını aşan bir içeriğe yer verilmesine ve bir sonraki bölümde detaylı olarak açıklanacak kurumların önceden anlatılarak konu bütünlüğünün bozulmasına yol açacağından, bu kısımda zincirleme suç ile ilgili genel açıklamalara yer verilmekle yetinilmiştir. TCK'nın 191. maddesinde yapılan değişiklikler sonucunda aynı Kanun'un 43/1. maddesinin uygulanması açısından dikkate alınması gereken hususlar, bu konudaki uygulama farklılıkları ve çözüm önerileri ise üçüncü bölümde yer verilen suçun muhakemesine ilişkin açıklamalardan sonra ayrı bir alt başlık hâlinde incelenmiştir.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu için öngörülen cezanın konu itibarıyla maddi ceza hukukuna ilişkin olması nedeniyle, bu konu da ikinci bölümde incelenmiş, böylece daha ziyade ceza muhakemesi hukukuna ilişkin açıklamalara yer verilen üçüncü bölümde konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunda etkin pişmanlık ve bu suça ilişkin muhakeme işlemleri incelenmiştir. Özellikle 6545 sayılı Kanun'la yapılan köklü değişiklikler analiz edilerek TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç açısından uygulama alanı bulan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ele alınmıştır. Daha sonra ise denetimli serbestlik ve tedavi tedbirleri ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun bu suç

açısından uygulanma usulü incelenmiştir. Suçun muhakemesine ilişkin açıklamaların ardından, 6545 sayılı Kanun'la aldığı son hâl itibarıyla bu suç açısından TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanmasına yönelik yüksek mahkemelerin özgün uygulamalarına değinilmiştir.

Çalışmada ele alınan konuların teorik yönlerinin, yargısal uygulamalardaki yansımalarını görüp değerlendirebilmek açısından Yargıtay ve bölge adliye mahkemeleri kararlarından yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERLE MÜCADELEYE YÖNELİK ULUSLARARASI ÖRGÜTLENMELER VE SÖZLEŞMELER

I. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramı, Tanımı ve Sınıflandırılması

1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramı

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin insanlarla ilişkisi ele alındığında, bu tür maddelerin insanlık tarihinin başlangıcından bu yana kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Uyuşturucu maddeler her dönem, zevk alma, ağrıları giderme veya hastalıkları iyileştirme gibi amaçlarla insan yaşamında yer edinmişlerdir[1].

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler gerek yapısal özellikleri, gerek insanlar üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri, gerekse kullanımları ve ticarete konusu olmaları itibarıyla meydana getirdikleri toplumsal, ekonomik ve siyasi sonuçları nedeniyle birden çok bilim dalının konuları arasında bulunmaktadırlar. Dolayısıyla farklı bilim dallarına göre bu maddelere yönelik değişik tanımlar yapılmaktadır. Söz konusu maddeler, farmakoloji, psikiyatri ve nöroloji gibi tıp bilimlerini, bireysel ve toplumsal açıdan da; kriminoloji ve sosyoloji gibi birçok sosyal bilim dalını ilgilendirirler.

---

[1] **SINAR, Hasan:** *"Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçları"*, Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele Sempozyumu, Editör: Hasan SINAR, Ankara 2015, s. 71.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin önceden belirlenen kurallara aykırı olarak üretimine, kullanımına ve dolaşımına dair eylemler ise, genel anlamda ceza ve ceza muhakemesi hukukuyla bağlantılıdır[2].

Türk Dil Kurumu tarafından uyuşturucu; *"uyuşturma özelliği olan, uyuşturan (madde), narkotik, hareketten, gereği gibi düşünmekten alıkoyan"*, uyarıcı; *"uyarma özelliği olan, uyaran, münebbih, bir organı ya da işlevi uyaran madde"* biçiminde tanımlanmaktadır[3]. Uyuşturucunun bu tanımı içerisinde yer alan *"narkotik"* tabiri ise, İngilizce karşılığı olan *"narcotics"* sözcüğünden, bu sözcük de Yunanca kökenli *"narke"* kelimesinden türetilmiş olup *"uyku"* anlamına gelmektedir[4].

Uyuşturucu madde kavramı daha ziyade uyuşturma özelliği bulunan maddeler açısından kullanılan bir tabir olmakla birlikte, aslında zevk verme, rahatlatma, tahrik etme, sakinleştirme ve uyku giderici özelliği olan doğal veya sentetik maddeler, uyuşturucu madde olarak kabul edilmektedir[5]. Ancak kişiler üzerinde fizyolojik ve psikolojik olarak birbirinden farklı etkiler meydana getiren maddeler de *"uyuşturucu*

---

[2] **ÖNER, Mehmet Zülfü:** Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Ankara 2011, s. 6.

[3] Bkz. (Çevrimiçi) http://www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 19.11.2018

[4] **DÖNMEZER, Sulhi:** *"Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri"*, İÜHFM, C. 36, S. 1-4, 1970, s. 1, **DÖNMEZER, Sulhi:** Kriminoloji, 8. Bası, İstanbul 1994, s. 299.

[5] **TEZCAN, Durmuş:** *"Türk Ceza Kanunu'ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları"*, AÜSBFD, C. 49, S. 3-4, s. 429, **KOPTAGEL, Günsel:** "*Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması*", İÜHFM, C. 45, S. 1-4, s. 1045, **AKBULUT, İlhan:** *"Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu"*, İÜHFM, Türkan Rado'ya Armağan, C. 55, S. 3, 1997, s. 112.

madde" kavramına dahil edildiğinde, uyuşturucu kelimesinin çağrıştırdığı anlam ile ortaya çıkan etkiler tam olarak örtüşmemekte, hatta tam tersi olabilmektedir. Dolayısıyla tek başına *"uyuşturucu"* tabiri, bu maddelerin tüm etkisel sonuçlarını kapsamamaktadır. Bu uyumsuzluğu önlemek ve daha ziyade yapay nitelikte ve uyarıcı özelliği olan maddeleri doğal uyuşturuculardan ayırmak amacıyla bu maddelere *"uyarıcı madde"* denilmektedir. Nitekim, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da bu farklılık göz önünde bulundurularak ve her iki tür maddeyi de kapsar biçimde *"uyuşturucu veya uyarıcı madde"* tabiri tercih edilmiştir[6].

Bununla birlikte, tarih boyunca bilinen uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin haricinde, ilerleyen teknolojik imkânlar sayesinde üretilen ve ilaç olarak satılan bazı maddelerin kötüye kullanımı da uyuşturucu etkisi yapmakta ve bağımlılık yaratmaktadır. *"Psikotrop madde"* denilen bu maddelerin de belirtilen etkileri nedeniyle belli hâllerde üretimi, kullanımı ve dolaşımı yasaklanmıştır[7].

2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Tanımı

Kimya, tıp, sosyoloji ve hukuk gibi farklı bilim dallarının konuları arasında yer alan uyuşturucu maddelerle ilgili değişik tanımlar yapılmış olup ilerleyen teknolojiyle bağlantılı olarak bu maddelere her geçen gün yenilerinin eklenmesi ve bu maddelerin

---

[6] **YOKUŞ SEVÜK, Handan:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara 2007, s. 21-22, **ATEŞ, Neslihan:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, s. 4, **GÜNAL, Yılmaz:** Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara 1976, s.7.

[7] **ÖNER:** s. 7-8, **GÜNGÖR, Şener-KINACI, Ali:** (Öğreti ve Uygulama Boyutu İle) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara 2001, s. 37.

insan üzerindeki etkilerinin çeşitliliği birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu maddelerin tümünü kapsayan bir tanımın yapılmasının zorluğu ortaya çıkmaktadır[8].

Bir maddenin uyuşturucu madde olup olmadığının belirlenmesinde kullanılacak ölçütlere göre, tıpta kullanılan bazı ilaçlarla insanların gün içerisinde tükettikleri besin maddeleri de uyuşturucu madde olarak değerlendirilebilecektir[9]. Tıbbi yönden uyuşturucu madde; "*organizmayı ve sinirleri uyuşturan*"[10], *"merkezi sinir sisteminde dikkatin dağılması, düşünsel etkinliğin azalması, bilinç bulanıklığı ve uyku ile kendini belli eden; işlevsel bir değişikliğe, duyarlılığın azalmasına ve kasların gevşemesine yol açan maddeler"*[11] olarak tanımlanmaktadır.

Tıbbi açıdan diğer bir görüşe göre de; besin niteliğinde olmayan, kimyasal yapısı ve fonksiyonlarından kaynaklanan nedenlerle canlı organizmalara zarar veren maddeler uyuşturucu veya uyarıcı madde biçiminde tanımlanmıştır[12].

Benzer nitelikteki başka bir tanıma göre uyuşturucu madde; *"keyif veren, tahrik eden, uyanıklık veren, kişi üzerinde bırakmış olduğu etki esas alınarak önüne geçilmez gereksinme yahut arzu, kullandığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali oluşturan maddeler"*dir[13].

Diğer yandan, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılan ve doktrinde en kapsamlı tanım olarak değerlendirilen tanıma göre; *"Bitkisel kökenli veya sentetik olup,*

---

8 **ÖNER:** s. 9, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 35, **ATEŞ:** s. 4.

9 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 22, **ÖNER:** s. 9.

10 **Meydan Larousse:** C. 12, s. 459, ayrıca bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 36.

11 **Büyük Larousse-Sözlük ve Ansiklopedi:** C. 18, s. 11996, ayrıca bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 36.

12 **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 9-10.

13 **BİLGE, Necip:** Adli Bilimler Sözlüğü, Ankara 2002, s. 310.

merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açan, bazı durumlarda tek konulu (kullanmanın devamı üzerine dozajı arttırma ihtiyacının duyulması), diğer bazı durumlarda ise çift konulu (aynı kişinin değişik uyuşturucuları kullanması) tutku yaratan bütün maddeler"[14] uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. Bu tanımda Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri, engellenemeyen yoksunluk, kullanılan dozu artırma yönelimi, bağımlılık yapan bir madde olma kriterlerini[15], dolayısıyla meydana getirdikleri etkileri dikkate alarak tanımlamış ve saymak suretiyle sınırlandırmamıştır[16]. Fakat doktrinde bu tanımlama da, uyarıcı uyuşturucu maddeleri her yönüyle tanımlayamadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir[17].

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin etkilerine ilişkin olarak dile getirilen fiziksel bağımlılık; kişinin kullandığı maddeye adapte olmasıyla ortaya çıkan, o maddenin kullanımına yönelik duyulan fizyolojik istek, ruhsal bağımlılık ise, kişinin duygusal veya kişilik özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle meydana gelen ihtiyacını gidermek için o maddeye düşkün olması hâlidir[18].

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ve etkilerinin çeşitliliği, farklı bilim dallarının konuyu ele alma biçimlerine göre bu maddelerle ilgili birden çok tanımın yapılmış

---

[14] **ERMAN, Sahir - ÖZEK, Çetin:** Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamunun Selametine Karşı Suçlar, (TCK 369-413), İstanbul 1995, s. 257.

[15] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 22.

[16] **KARAKAŞ DOĞAN, Fatma:** Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ocak 2015, s. 11.

[17] Eleştirisi için bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 22.

[18] (Çevrimiçi) https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/bagimlilik-nedir, Erişim Tarihi: 30.11.2018

olması[19] ve söz konusu maddeler yönünden düzenlenen suçlar açısından bu maddelerin suçun maddi konusunu oluşturması hususları birlikte değerlendirildiğinde, uyuşturucu ve uyarıcı madde tanımının yapılarak kapsamının belirlenmesi son derece önem arz etmektedir. Dolayısıyla, bu maddelerin tanımlanması yerine, hangi maddelerin bu kapsamda olduğu belirtilerek sayma yönteminin benimsenmesi gerektiği öne sürülmüştür. Bu yöntemi kabul eden Almanya, İngiltere, Avusturya gibi ülkeler ulusal hukuklarında bu maddeleri tanımlamak yerine, analitik bir kriter tercih ederek, hangi maddelerin uyuşturucu ve uyarıcı madde kabul edildiğini tablolar ve listeler biçiminde sayarak belirlemektedir. Bu suretle, doğal ya da yapay yollarla sonradan üretilen maddeler söz konusu liste ya da tablolara eklenerek uygulamada farklılıkların önüne geçilmeye çalışılmaktadır[20].

A. Uluslararası Sözleşmelere Göre Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle evrensel boyutta mücadele edilebilmesi amacıyla düzenlenen ve ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler; Uyuşturucu

---

[19] **ATEŞ:** s. 5.

[20] **ÇAKMUT, Özlem:** *"Türk Ceza Kanunu'na Göre Uyuşturucu Madde Kullanımının Yasal Sonuçları ve İptila Halinde Verilecek Hüküm"*, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, s. 226, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 23-24, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 8, **ÖNER:** s. 10-11, **BAYRAKTAR, Köksal:** *"Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti"*, İÜHFM, 1975, C. 51, S. 1-4, s. 47, **ERGÜL, Ergin:** Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara 1997, s. 25, **ATEŞ:** s. 5.

Maddelere Dair 1961 tarihli Tek Sözleşmesi[21], 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi olup, bu sözleşmelerde de uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin detaylı tanım yapılmamış, uyuşturucu maddelerin belirlenmesinde sayma sistemi benimsenmek suretiyle uyuşturucu madde kapsamında değerlendirilen maddeler liste hâlinde sayılmıştır[22].

1961 Tek Sözleşmesi, uyuşturucu maddelere yönelik düzenlemeler açısından önemli yer tutan bir sözleşme niteliği taşımaktadır[23]. Bununla birlikte anılan sözleşme, uyuşturucu maddelerle ilgili önceden yapılan uluslararası sözleşmeler yerine yürürlüğe konulmuştur[24]. Söz konusu sözleşmede uyuşturucu maddenin, doğal ya da yapay olup olmadığına bakılmaksızın I ve II numaralı cetvellerde sayılan maddeleri ifade ettiği[25] belirtilmiştir. Bununla birlikte, içeriğinde uyuşturucu madde bulunan katı veya sıvı karışım anlamına gelen uyuşturucu maddelerin müstahzarları[26] da aynı sözleşmenin III

---

[21] Çalışmanın sonraki bölümlerinde kısaca *"1961 Tek Sözleşmesi"* olarak belirtilecektir.

[22] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 24-25, **ATEŞ:** s. 6, **ÖNER:** s. 11.

[23] **ERMAN, Sahir:** *"Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri"*, İÜHFM, Atatürk'e Armağan, C. 14-47, S. 1-4, İstanbul 1982, s. 1062.

[24] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 25, **ÖNER:** s. 11.

[25] Bkz. 1961 Tek Sözleşmesinin *"Tanımlar"* başlıklı 1. maddesinin 1. fıkrasının (j) bendi.

[26] 1961 Tek Sözleşmesi m. 1/1-s: *"Müstahzar deyimi: Bir uyuşturucu madde ihtiva eden katı veya sıvı bir karışımı ifade eder."*

ve IV numaralı cetvellerinde sayılmak suretiyle[27] uyuşturucu madde kapsamında değerlendirilmiştir. Yine bu sözleşme ile uyuşturucu madde veya müstahzarlarının, sonradan değişebilecek ek cetveller hâlinde gösterilebileceği öngörülmek suretiyle uyuşturucu maddelerin tanımı hususunda değişken bir anlayış benimsenmiştir[28].

Öte yandan, 1961 Tek Sözleşmesi'nde sayılan maddelerin ulusal hukuk açısından uyuşturucu madde olarak kabul edilmesi gerekmekte ise de; söz konusu cetvellerin uyuşturucu maddeleri sınırlayıcı bir fonksiyonu bulunmadığından, sözleşmeye taraf olan devletler sözleşme ekindeki cetvellerde sayılanlar dışında kalan maddeleri de uyuşturucu madde olarak kabul edebileceklerdir[29].

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda ortaya çıkan, kural olarak tıbbi ve bilimsel amaçlarla kullanılan psikotrop maddeler uyuşturucu madde sayılmadıkları hâlde, kötüye kullanıldıkları zaman uyuşturucu maddelere benzer etkiler yarattıkları için[30] bu maddelerin kötüye kullanımıyla mücadele edebilmek amacıyla[31] da 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi hazırlanmıştır. Anılan Sözleşme de psikotrop

---

27 Bkz. 1961 Tek Sözleşmesi m. 1/1-u ve m. 3.

28 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 25, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 41, **ÖNER:** s. 11, **ATEŞ:** s. 6.

29 **GÜRELLİ, Nevzat:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları"*, İÜHFM, C. 45, S. 1-2, 1975, s. 6, Benzer yönde bkz. **YENİSEY, Feridun:** *"Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü"*, DÜHFD, S. 1, 1983, s. 181, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 105, **ATEŞ:** s. 6.

30 Güngör - Kınacı psikotrop maddeleri, *"uyuşturucu madde sayılmayan, kötüye kullanıldığında uyuşturucu maddelere benzer olumsuz etki yaratan sentetik ilaçlar ve diğer maddeler"* olarak tanımlamıştır. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 37

31 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 25, **ÖNER:** s. 11, **ATEŞ:** s. 6.

maddeleri[32] cetvelde saymakla birlikte bunları sınırlamamakta, cetvelde yer almayan herhangi bir maddenin sözleşme kapsamına girip girmeyeceği hususunda Dünya Sağlık Örgütü'nün[33] (WHO) değerlendirmesinin önem taşıdığı belirtilmektedir[34].

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde[35] kenevir bitkisi[36], koka ağacı[37], afyon haşhaşı[38] gibi bazı uyuşturucu maddeler tanımlanmış, bunun dışında kalan maddelerin tanımı açısından 1961 Tek Sözleşmesi ile 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde yer alan cetvellere atıf yapılarak sayma yöntemi benimsenmiştir[39]. Diğer sözleşmelerde olduğu

---

[32] 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin *"Tanımlar"* başlıklı 1. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendinde psikotrop madde, " *Herhangi doğal veya sentetik bir madde veya cetvel I, II, III veya 1V'de adı geçen herhangi bir doğal madde* " biçiminde tanımlanmaktadır.

[33] Dünya Sağlık Örgütü'nün bu konudaki yetkileri için bkz. 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi m. 2

[34] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 25, **ÖNER:** s. 11.

[35] Kısaca UPMKKBMS olarak belirtilecektir.

[36] UPMKKBMS m. 1-b: *"Kenevir bitkisi: Kenevir türünden herhangi bir bitkiyi ifade eder."*

[37] UPMKKBMS m. 1-c: *"Koka ağacı: erythroxylon türünden tüm bitkiler ifade eder."*

[38] UPMKKBMS m. 1-o: *"Afyon Haşhası: Papaver Somniferum L. türünden olan bitki demektir."*

[39] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 27, **ÖNER:** s. 11-12.

gibi bu sözleşmede de, teknolojinin gelişmesiyle yeni maddelerin cetvellere eklenmesine olanak sağlanmıştır[40].

B. Türk Hukukundaki Düzenlemeler

a. Özel Kanunlarda Yer Alan Düzenlemeler

aa. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

24.06.1933 tarihli ve 2435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2313 sayılı Kanun'da[41] uyuşturucu maddelerin tanımlanması yoluna gidilmemiş[42], Kanun'un 1, 2, ve 3. maddelerinde[43] sayılan maddelerin imali, ithali ve ihracı

---

40 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 27, **ATEŞ:** s. 7. Bu konuda bkz. UPMKKBMS, m. 12/5.

41 Kanun gerekçesi, *"Bu layihanın esası ve ruhu yukarıda arz edildiği gibi beynelmilel afyon mukavelenamelerinin hükümleridir ve burada teşekkül eden inhisar idaresi bir hükmî şahsiyet addedilerek bu idarenin ithalât ve ihracat ve satışı murakabe altına alınmıştır. Çünkü bu tahditlerden maksat, uyuşturucu maddelerin tıbbi ve ilmî maksatlar haricinde kullanılmasına ve imaline mani olmaktır."* biçiminde ifade edilmiştir.

42 **ATEŞ:** s. 8.

43 2313 sK. m. 1: *"Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küul cezriyle birleşmesinden mütehassıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün*

yasaklanmış ya da Sağlık Bakanlığı'nın denetimine tabi tutulmuş, aynı Kanun'un 19. maddesinde[44] de 1. maddede sayılmamakla birlikte, bilimsel incelemelerle sağlığa zararlı olduğu ve bağımlılık yaptığı belirlenen diğer maddelerin de Cumhurbaşkanı kararına[45] dayalı olarak bu Kanun kapsamına alınabileceği öngörülmüştür[46]. Bu madde doğrultusunda, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin ekindeki I numaralı cetveldeki tüm psikotrop maddeler ile diğer cetvellerde gösterilen psikotrop maddelerin bazıları, Bakanlar Kurulunca 2313 sayılı Kanun kapsamına alınmıştır. Bu suretle,

---

müstahzarların ve ökodal (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerde bütün müstahzarlarının ithal, ihraç ve memleket içersindeki satışı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir."

"Madde 2 – 2108 numaralı kanuna merbut afyon mukavelenamesinde tarif edilen ve müstahzar afyon namı verilen maddenin ihzar, ithal, ihraç ve satışı memnudur."

"Madde 3 – (Değişik: 22/5/1979-2236/1 m.) Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır."

[44] *"Madde 19 – Birinci maddede isimleri yazılan uyuşturucu maddeler haricinde olup ilmi tetkikat neticesinde mazarratı tebeyyün eden ve toksikomani tevlit eyleyen diğer zehirlerin dahi, bu kanun hükümlerine tabi olacağı Cumhurbaşkanı kararıyle Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından tayin ve ilan olunur."*

[45] 2313 sayılı Kanun'un 19. maddesinde yer alan *"İcra Vekilleri Heyeti"* ibaresi, 07.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (700 sayılı KHK) 12. maddesiyle *"Cumhurbaşkanı"* şeklinde değiştirilmiştir.

[46] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 107.

Sözleşme'de yer alan psikotrop maddeler de uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak uyuşturucu madde tanımına yer verilmeyen 2313 sayılı Kanun, bu maddeleri doğal ya da yapay olmalarıyla da sınırlamamıştır[47].

ab. 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

3298 sayılı Kanun 19.06.1988 tarihli ve 19139 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup Kanun'un 1. maddesinde[48] sayılan uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, ithali, ihracı ve imalinin Cumhurbaşkanı'nın denetiminde olduğu öngörülmüş, kullanımının sağlığa zararlı olduğu ve bağımlılık yaptığı tespit

---

47 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 28-29.

48 3298 sayılı Kanun'un 1. maddesi; *"Afyon ve uyuşturucu maddelerle ilgili genel esaslar"* başlığıyla ve *"Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütülür. Bahis konusu maddelerin elde edildiği bitkilerin yurt içinde ekimi ve araştırması izne tabidir. Kullanılması zararlı olduğu ve 'Toxicommanie' yaptığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddeler de yine bu Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı Kararı ile bu Kanun kapsamına alınabilir."* biçiminde düzenlenmiştir.

edilen diğer doğal veya yapay maddelerin de Cumhurbaşkanı kararıyla bu Kanun kapsamına alınabileceği belirtilmiştir[49].

Kanun'un 4. maddesi, 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un[50] 457. maddesiyle değiştirilerek 5237 sayılı TCK ile uyumlu hâle getirilmiştir. 3298 sayılı Kanun'un 4. maddesinde ham afyon, tıbbi afyon, hazırlanmış afyon ve bunların müstahzarlarının Türk Ceza Kanunu'nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayıldığı belirtildikten sonra, izinsiz haşhaş ekimi yapılması, izin belgesinde belirtilen alandan fazla yerde ya da bu belgede kayıtlı alandan başka yerde haşhaş ekimi yapılması suç olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte aynı maddede, ham afyon üretimi yapanların da Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi uyarınca cezalandırılacağı öngörülmüştür.

b. 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'larındaki Düzenlemeler

ba. Genel Olarak

Türk Hukukunda yürürlükte bulunan ve özel kanun niteliğindeki 2313 sayılı Kanun ile 3298 sayılı Kanun'da olduğu gibi Türk Ceza Kanun'larında da uyuşturucu

---

[49] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 107, **ÖNER:** s. 262. 3298 sayılı Kanun'un 1. maddesinde yer alan *"Bakanlar Kurulu"* ibareleri, 700 sayılı KHK'nın 105. maddesiyle *"Cumhurbaşkanı"* şeklinde değiştirilmiştir.

[50] 08.02.2008 tarihli ve 26781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

maddenin tanımı yapılmamıştır[51]. 765 ve 5237 sayılı Kanun'larda da uyuşturucu ve uyarıcı maddeden yalnızca kavram olarak bahsedilmiştir[52]. Bununla birlikte, yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK'da, uyuşturucu madde kavramının yanında, uyarıcı madde kavramına da yer verilmiştir. Yine, sürekli olarak yeni uyuşturucu maddelerin keşfedilmesi nedeniyle, sayma sistemi benimsenmemiş ve *"uyuşturucu veya uyarıcı madde"* tabiriyle yetinilmiştir[53].

bb. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk hâlinde uyuşturucu maddelere ilişkin sayma yöntemi benimsenmiş ve suç oluşturan uyuşturucu maddeler Kanun'un 403. maddesinde *"tıbbi afyon ve afyon hülasası, morfin ve emlâhı (tuzları), diasetil morfin ve bunların emlâhı, kodeinden maada afyon şiphi kaleviyatı ve bunların emlâh ve müştakkatı ve kokain emlâh ve müştakatı ve esrar ve müstahzaratı"* şeklinde sayılmıştı. Bu maddede 2275 sayılı Kanun'la[54] yapılan değişiklikle sayma yöntemi sürdürülmekle birlikte, bu Kanun'da sayılanlarla aynı nitelikte oldukları Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilecek maddeler ile bunların karışımları da uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. Aynı maddede 4055 sayılı Kanun'la[55] yapılan değişiklik sonucunda ise uyuşturucu maddelerin sayma yöntemi ve Bakanlar Kurulunca belirlenmesi usulü terk

---

51 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 27.

52 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 29.

53 **ATEŞ:** s. 9.

54 08.06.1933 tarihli ve 1343 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

55 15.08.1941 tarihli ve 4827 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

edilmiş, tanım yapılmaksızın uyuşturucu madde tabiri kullanılmıştır[56]. 4055 sayılı Kanun'un gerekçesinde[57] de söz konusu sistem değişikliğinin yapılma nedeni

---

[56] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 106.

[57] 4055 sayılı Kanun'un gerekçesi: *"...Kanunun metninde uyuşturucu maddelerin sayılması ne dereceye kadar muvafık olduğu uzun münakaşayı mucip olmuş ve müzakere sırasında Adliye vekili her ne kadar teklif lâyihasında mer'i kanunda olduğu gibi uyuşturucu maddeler kanunun metninde sayılmış ve tasrih edilmiş olmakla beraber, bu tadattan sarfı nazar edilerek (uyuşturucu madde) diye bir cümlenin yazılmasiyle iktifa edilmesi muvafık olacağını beyan etmiş ve encümen de bu tabirin maksadı temine kâfi olacağına ve çünkü mahkemelerce tereddüt hasıl olan hususlarda ehlilibreye işin havale edilerek fennî mütalâa alınmakta olduğuna ve bu işler çok defa adlî tıp müessesesine kadar sevk edilerek meselenin mahiyetinin tamik edildiği görülmesine binaen, kimyevi terkipleri gösterilmek suretiyle maddede uzun boylu uyuşturucu maddelerin sayılması her bakımdan daha fazla bir faide memul bulunmadığı cihetle (uyuşturucu maddeler) tabirinin yazılmasiyle maddenin kabulüne ekseriyetle karar verilmiştir. Bu arada merî maddede yazılı bulunan İcra Vekilleri heyetinin kanunun metninde yazılı olanlardan başka icat edilecek uyuşturucu maddelerin ilânına ait olan hükmün ipkası hususunda serdedilen mütalâa da tezekkür edilmiş, neticede gerek mevcut ve tanınmış ve gerekse yeni icat ve imâl olunmuş herhangi bir uyuşturucu maddenin ilân suretiyle herkesçe bilinmesi zâhiren lüzumlu ve faideli sayılabilirse de, men ve zecredilmek istenilen husus mutlak olarak uyuşturucu madde olduğundan bunu yapan, satan ve kullananlar tesirlerini bilerek yaptıklarına göre uyuşturucu halin mevcut olup olmadığını her vasıta ile araştırmak mahkemelerin kanunî salâhiyetleri cümlesinden olduğundan, maddenin metninde ilan hakkında da bir hüküm bulunmasına lüzum görülmemiştir."*

açıklanmıştır. Söz konusu gerekçede, maddede yasaklanmak istenen hususun uyuşturucu madde olması ve bu maddeyi alan, kullanan veya satan kişinin uyuşturucunun etkilerini bilerek bu eylemleri gerçekleştirdikleri belirtilerek yeni bulunan bir maddenin ilan edilmesinin zorunlu olmadığı[58], somut olayda ele geçirilen maddenin uyuşturucu madde olup olmadığının belirlenmesinde bilirkişi raporu alınabileceği, dolayısıyla maddelerin sayılmasının esasa etkisinin bulunmadığı vurgulanmıştır[59].

Bununla birlikte, aynı maddede önce 6123 sayılı Kanun'la[60] yapılan değişiklikle, suça konu uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin ve esrar olması durumunda cezanın alt sınırının artırılması yoluna gidilmiş, bu açıdan sayma yöntemi sınırlı olarak yeniden ve artırıcı hâller açısından uygulanmıştır[61]. Ardından 2370 sayılı Kanun'la[62] yapılan değişiklik sonucunda da cezanın alt sınırının yükseltilmesini gerektiren uyuşturucu maddelere baz morfin de eklenmiştir[63]. Bu maddede 3756 sayılı Kanun'la[64]

şeklindedir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 149, **GÜRELLİ:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları"* s. 3-4.

58 **SAVAŞ, Vural-MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık:** Türk Ceza Kanununun Yorumu, C. 3, Ankara 1998, s. 3348-3349, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 31.

59 **GÜRELLİ:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları",* s. 3-4, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 31.

60 15.07.1953 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

61 **ERMAN-ÖZEK:** s. 257, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 31, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 106, **ÖNER:** s. 63.

62 10.01.1981 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

63 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 106.

64 14.06.1991 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

yapılan son değişiklikle, cezanın artırılması sebebi olarak sayılan esrar madde metninden çıkarılmıştır[65].

765 sayılı Kanun'da psikotrop maddeler sayılmamış ise de, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde sayılan bazı psikotrop maddeler Bakanlar Kurulu kararıyla 2313 sayılı Kanun kapsamına alındığından, 765 sayılı TCK açısından da bu maddeler uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir[66]. Bununla birlikte söz konusu maddenin doğal ya da yapay olması arasında fark da gözetilmemiştir[67].

bc. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu da 765 sayılı TCK ve özel kanunlarda olduğu gibi uyuşturucu maddeyi tanımlamamış[68], yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçunu düzenleyen 188. maddesinde, bazı uyuşturucu veya uyarıcı madde türlerinin insan sağlığına zararlarının

---

65 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 107, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 32, Esrarın ağırlaştırıcı haller arasından çıkarılmasıyla ilgili görüşler açısından bkz. **TEZCAN:** *"Türk Ceza Kanunu'ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları"*, s. 435-436.

66 **ÖNER:** s. 63, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 32.

67 **EREM, Faruk:** Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, C. 3, 3. Baskı, Ankara 1985, s. 170, **ÖNER:** s. 63, **ERMAN-ÖZEK:** s. 259, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 32, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 75.

68 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 27.

ve bağımlılık yapıcı etkilerinin yüksekliği dikkate alınarak, aynı maddenin 4. fıkrası uyarınca suça konu maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri[69] veya baz morfin olması durumunda cezanın artırılması öngörülmüş, böylece sayma yöntemi[70] 765 sayılı TCK'da olduğu gibi ağırlaştırıcı hâlle sınırlanmıştır[71].

Öte yandan, 765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK'da uyuşturucu maddenin yanı sıra *"uyarıcı madde"* tabirine de yer verilmiştir[72]. Kanun'da uyarıcı madde tabirinin kullanılmasıyla, uyarıcı etkisi bulunan, uyuşturucu olmasa da

---

69 *"Sentetik kannabinoid ve türevleri"* ibaresi TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasına 04.04.2015 tarihinde yürürlüğe giren 6638 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenmiştir.

70 5237 sayılı TCK'da da uyuşturucu veya uyarıcı maddeler açısından tanımlama ve sayma yönteminin uygulanmaması, aynı Kanun'un 188. maddesinin gerekçesinde; *"Bu maddede, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçuna ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Burada uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin nelerden ibaret bulunduğu tanımlanmadığı gibi, bunların teker teker gösterilmesi yoluna da gidilmemiştir. Bunun nedeni, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin kötüye kullanılmalarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunmanın sağlanmasıdır. Böylece, psikotrop madde olarak, uyuşturucu veya uyarıcı etkisi yapan ve kişilerde bağımlılık meydana getiren bütün maddelerin, bu suçun konusunu oluşturacağı kabul edilmiştir."* biçiminde ifade edilmiştir. **ATEŞ:** s. 9, **ELMAS, Birsen:** Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 3. Baskı, Ankara 2018, s. 4.

71 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 34-35.

72 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 33, **ATEŞ:** s. 9

uyuşturucu madde gibi zararları olan ilaç ve diğer yapay maddelerin kötüye kullanılması engellenmek istenmiştir. Böylelikle, 5237 sayılı TCK, bu nitelikteki ilaç ve yapay maddeleri *"uyarıcı madde"* kabul ederek *"uyuşturucu madde"*den farklı olarak değerlendirmiştir[73].

c. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Belirlenmesine İlişkin Düzenlemelerin Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi

Sınırlı sayma yönteminin benimsendiği hükümler dışında genel olarak cezai yaptırım içeren kanun hükümlerinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tek tek sayılmamış olması karşısında bu durumun suç ve cezaların kanuniliği ilkesine[74] uygun olup olmadığı hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Sayma yönteminin benimsenmesi gerektiğini savunan bir görüşe göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğunun kanuna muhatap olan kişiler tarafından önceden bilinmesini sağlamak hukuki açıdan zorunludur. Uyuşturucu niteliğinde olup yeni bulunan, ancak kanunda belirtilmeyen bir maddenin kanuna eklenene kadar geçen sürede kişilerin cezasız kalması gündeme gelse de, devletin bu

---

[73] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 34.

[74] **ATEŞ:** s. 11, 5237 sayılı Kanun'un hazırlanması sürecinde uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin belirlenmesine ve bu maddelere ilişkin suçlarla ilgili Adalet Komisyonu Görüşmeleri için bkz. **YILMAZ, Zekeriya:** Gerekçe ve Tutanaklarla Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2004, s. 976-1005. Suç ve cezaların kanunîliği ilkesiyle ilgili ayrıca bkz. **KANGAL, Zeynel T.:** *"Anayasal Güvence Olarak Suçta ve Cezada Kanunîlik İlkesi"*, CHD, Y: 6, S: 17, 2011 s. 62-106.

durumda toplumsal çıkarlar arasındaki dengeyi suç ve cezaların kanuniliği ilkesinden yana gözetmesi gerekmektedir[75].

Sayma yöntemine gerek bulunmadığını savunan diğer görüşe göre ise; hukuk tekniği bakımından söz konusu maddelerin kesin olarak tanımlanmasının zor olduğu[76], sayma yönteminin benimsenmesi hâlinde yeni ortaya çıkan her madde için kanun değişikliği yapılması gerektiği[77], bu kabule göre kanun değişikliğine kadar geçen dönemde gerçekleşen eylemlerin cezasız kalacağı[78], gelişen teknolojiyle uyumlu olarak uyuşturucu ve uyarıcı maddenin kavram olarak zikredilmesinin yeterli olup yürürlükteki kanunlarca Bakanlar Kuruluna verilen yetkiyle bu kapsamdaki maddelerin devamlı güncellenebileceği[79], Kanun'da her kavramın detaylı olarak açıklanmasına gerek bulunmadığı[80], ele geçen maddenin niteliği hususunda tereddüt oluştuğunda bu konuda bilirkişi raporu alınabileceği[81], dolayısıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kanunda sayılmamasının suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olmadığı ileri sürülmüştür.

---

75 **GÜRELLİ:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları"*, s. 5-6.

76 **ÖZDABAKOĞLU, Erdinç Hakan:** 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara 2007, s. 24

77 **ÖZEN, Cahit:** Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977, s. 630.

78 **SOYASLAN, Doğan:** Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2014, s. 481.

79 **DÖNMEZER, Sulhi:** Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977, s. 634-635

80 **BALCI, Murat:** Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları (TCK. m. 188), (Yayımlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 21-22

81 **EREM, Faruk:** Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1973, s. 346.

Kanaatimizce, gelişen teknolojiyle bağlantılı ve sürekli olarak, kişilerde uyuşturucu veya uyarıcı etki ve bağımlılık yapan yeni maddelerin bulunması ve kanunların yöneldiği sosyal savunma ilkeleri dikkate alındığında, yasak kapsamındaki maddeyle benzer etkiyi doğuran yeni maddeyi kullanan, başkasına veren, satan vs. kişinin bu tasarruflarındaki saiki, kişiyi yasak kapsamındaki maddeye yönelik benzer eylemlere yönelten saikle aynıdır. Bununla birlikte, yeni bulunan uyuşturucu veya uyarıcı nitelikteki maddelerin hukuki anlamda da söz konusu maddeler kapsamına alınması bakımından Bakanlar Kuruluna verilen yetkinin kanundan kaynaklanması karşısında, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin hukuki açıdan belirlenmesi hususunda sayma yönteminin benimsenmesine gerek bulunmamaktadır[82].

3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Sınıflandırılması

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tanımlanmasındaki güçlük, sınıflandırılmaları açısından da geçerli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Doğada var olup uyuşturucu veya uyarıcı özelliğe sahip tüm doğal maddeler keşfedilmemiştir. Gelişen teknoloji karşısında yapay maddelere de her geçen gün yenileri eklenmektedir. Henüz ortaya çıkmayan doğal ve yapay maddelerin nitelikleri ile bağımlılık yaratma düzeylerinin tespitine imkan bulunmaması, bilinen maddelerin etkilerinin kişiye göre farklı etkiler gösterebilmesi ve bilim dallarının konuya yaklaşımlarındaki farklılıklar karşısında, günümüzde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sınıflandırılması hususunda yeknesak ve kesin bir çözüme ulaşıldığını söyleyebilmek mümkün görünmemektedir[83].

---

[82] Aynı yönde bkz. **ATEŞ:** s. 12-13, **ÖNER:** s. 82, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 30.

[83] **UZUNTOK, Mesut:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları, (Yayımlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Doktrinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin farklı yönleri ele alınarak birden fazla sınıflandırma yapılmıştır[84]. Bu sınıflandırmalar irdelendiğinde;

İlk kez Alman farmakolog Levin tarafından yapılan sınıflandırmada bu maddeler fizyolojik etkileri dikkate alınarak *"keyif vericiler (Euphorica)"*, *"hayal gördürücüler (Phantastica)"*, *"sarhoşluk verenler (İnebriantia)"*, *"uyku verenler (hypnotica)"* ve *"uyarıcılar excitantia"* biçiminde beş gruba ayrılmıştır[85].

Dönmezer tarafından yapılan gruplandırmaya göre uyuşturucu ve uyarıcı maddeler beş gruba ayrılmaktadır:

1- *"Afyon ve türevleri"* başlığı altında, afyon, eroin, morfin ve morfinin yerini tutan metadon, dekstromoromit, palfiyum,

2- *"Kokain ve diğer merkezi sinir sistemi uyarıcıları"* başlığı altında, kokain, amfetamin, prelüdin ve ritalin,

3- *"Hallüsinojenler"* başlığı altında esrar ve marihuana, LSD,

4- *"Sükûn verici ilaçlar, uyku ilaçları ve alkol"* başlığı altında, İnsanı dinginleştirip uyku getiren yapay ilaçlar ve alışkanlık yapan ilaçlar ve alkol,

5- *"Diğer maddeler"* başlığı altında da tiner vs. maddeler sayılmıştır[86].

İstanbul 2008, s. 21, **ÖNER:** s. 12, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 36, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 12-13, **KURT, Şahin:** En Son Değişiklikleri ile Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, İstanbul 1992, s. 16, **ERGÜL:** s. 30.

84 Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sınıflandırılmasıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. **UZUNTOK:** s. 21.

85 **KÖKNEL, Özcan:** İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları, İstanbul 1976, s. 208.

86 **DÖNMEZER:** Kriminoloji, s. 384, **KURT:** s. 16.

Doktrinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler; etkileri itibarıyla sert veya yumuşak olmalarına göre de sınıflandırılmıştır[87].

Dünya Sağlık Örgütü de bu maddeleri, *"afyon ve buna benzer ilaçlar"*, *"ruhi durumu bozan ve hallusinasyon yapanlar"* ve *"tedavide kullanılan, alışkanlık yapan ve tutku yapan ilaçlar"* biçiminde üç gruba ayırmıştır[88]. Öte yandan, örgütün uzmanlar komitesi ise bu maddeleri sekiz grupta toplayan ayrı bir sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmaya göre uyuşturucu veya uyarıcı maddeler;

1- Morfin (opiod) tipi bağımlılık yapanlar: Afyon, morfin, oksikodon vb.

2- Barbiturat tipi bağımlılık yapanlar: Barbüturatlar (pentobarbital, sekobarbital, fenobarbitül vb.), bazı uyku ilaçları (glutetimid, metakalon vb.), benzodizepinler (diazepam, klordiazepoksid, klonazepam, nitrazepam vb.)

3- Kokain tipi bağımlılık yapanlar: Koka ve kokain,

4- Cannabis (esrar) tipi bağımlılık yapanlar: Esrar, marihuana,

5- Halüsinojen tipi bağımlılık yapanlar: LSD, meskalin, STP, MDA, DMT, DET, benztropin vb.,

6- Khat tipi bağımlılık yapanlar: Catha Edulis bitkisi,

7- Amfetamin tipi bağımlılık yapanlar: Amfetaminler (D-amfetamin, metilamfetamini, metilfenidati vb.)

8- Uçucu solvent tipi bağımlılık yapanlar: Eter, kloroform, benzin, tiner vb.

şeklinde gruplandırılmıştır[89].

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin elde ediliş biçimine göre yapılan bir sınıflandırmaya göre de bu maddeler:

---

87 **KÖKNEL:** s. 208, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 11.

88 **KURT:** s. 16, **ÖNER:** s. 13, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 11, **UZUNTOK:** s. 22.

89 **UZUNTOK:** s. 23, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 11, **KURT:** s. 16-17, **ÖNER:** s. 13.

1- Doğal uyuşturucu maddeler; kendi içerisinde a- Afyon, morfin, kodein vb., b- Koka, kokain vb., c- Kenevir ve kenevirden elde edilen esrar ve marihuana gibi maddeler olarak üçe ayrılmıştır.)

2- Yapay veya sentetik uyuşturucu maddeler de (depresantlar, stimulantlar, trankilizanlar ve hallusinojenler); kendi içerisinde a- kısmen yapay uyuşturucu maddeler (hidromorfin, LSD vb.), b- tamamen yapay uyuşturucu maddeler (metadon, mepedirin vb.) biçiminde iki gruba ayrılmıştır[90].

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sınıflandırılması farklı yönleri ön plana alınarak yapılmakla birlikte, çalışmanın temel konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları yönünden suçun maddi konusunun bu maddeler olması yeterli olduğundan, farklı bilim dallarına dayalı söz konusu sınıflandırmaların ceza hukuku açısından önemi yoktur[91].

II. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanımının Tarihi Gelişimi

1. Dünyada Tarihi Gelişim

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, insanlık tarihinin bilinen ilk dönemlerinden bu yana çeşitli amaçlarla kullanılagelmiştir. İnsanlar öncelikle ağrılarını gidermek için veya dinsel ayinlerde bu maddeleri kullanmışlar, yaygınlaşan kullanım sonrasında bu amaçlar, sarhoş olmak, hayal veya rüya görebilmek, korkulardan arınmak şeklinde

---

[90] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 44, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 38, **BAYRAKTAR:** *"Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti",* s. 47, **ÖNER:** s. 10.

[91] Aynı yönde bkz. **ÖNER:** s. 15.

çeşitlenmiştir[92]. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin insan yaşamında ortaya çıkışı ve yayılmasında, ağrı dindirme ve sakinleştirme özellikleriyle birlikte efsanelerde, mitolojide ve hatta tek tanrılı dinlerde dile getirilmelerinin de payı vardır[93].

Yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda taş eserler üzerinde bulunan resim ve figürler, Etiler döneminde Anadolu'da haşhaş ekildiği ve bu bitkinin tarım ürünü olarak kullanıldığına dair bulguları güçlendirmektedir. Sümerlere ait tabletlerin incelenmesinde, Milattan Önce 5000 yıllarında Aşağı Mezopotamya'da haşhaş tarımının yapıldığı, elde edilen ürünün de ilaç olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde Asurlar'a ait kabartmalarda haşhaş figürleri bulunmuştur. Antik Yunan dönemindeki edebi eserlerde haşhaştan ve afyonun acı dindirici etkisinden, şarapla birlikte içildiğinden bahsedilmiştir[94]. Yine, afyon İranlılar ve Mısırlılar tarafından da kullanılmakla birlikte daha ziyade Mısırlılar tarafından Avrupa'ya yayılmıştır. Haşhaş ve afyonun, Arap tacirler tarafından İran üzerinden Hindistan'a ve oradan da Çin'e ulaştırılmasıyla afyon trafiği başlamıştır. Afyon Çin'e ulaştıktan sonra, bu ülkede

---

92 **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 29-30, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 75, **ÇAĞLAYAN, Muhtar:** *"Uyuşturucu Madde (Beyaz Zehirler) Üzerine Bir İnceleme"*, TİD, S. 297, Kasım-Aralık 1965, s. 14, **ÖNER:** s. 15, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 38-39, **ERGÜL:** s. 24, **BAURJAN, Dosjan:** Moğolistan ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bursa 2016, s. 15-16.

93 **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 31.

94 **ÖZDEN, Salih Yaşar:** Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, İstanbul 1992, s. 12-13, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 38.

yüzyıllar boyunca hem tedavi amacıyla, hem de keyif verici olarak kullanılmıştır[95]. İlerleyen dönemde İngilizlerin Çin'e afyon ihraç etmeleri sonucunda bu maddenin kullanımının artması üzerine Çin'de afyonun ithali ve kullanımı 1831 yılında yasaklanmıştır[96].

Tıpta da kullanılan ve ham afyonun alkaloidlerinden biri olan morfin ilk kez 1805 yılında Alman eczacılarından Fredrick Serturner tarafından afyondan ayrılmak suretiyle elde edilmiştir[97]. Morfinden kaynaklanan bağımlılığın tedavi edilmesi amacıyla kimyager Heinrich Dreser tarafından 1898 yılında eroin bulunmuş[98], sonrasında Avrupa ve Amerika'da hızla yayılmıştır. İlk zamanlarda eroinin bağımlılık yapmayacağı düşünüldüğü hâlde, kısa sürede bağımlılık yapıp zehirlenmelere yol açtığı anlaşılınca eroin de yasaklanmıştır[99].

---

95 **ERGÜL:** s. 54, **KURT, Şahin-KURT, Ela:** Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara 2007, s. 3, **SOLGUN, Sertaç:** Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2002, s. 18, 30, **ATEŞ:** s. 30, **TUNCER, Arzu:** Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Ticareti Ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar, (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s. 17.

96 **SOLGUN:** s. 19, **TUNCER:** s. 17.

97 **İÇLİ, Tülin Günşen:** Kriminoloji, Ankara 2004, s. 221, **AKGÜN, Nejat:** Adli Psikiyatri, Ankara 1987, s.158, **UZUNTOK:** s. 14.

98 **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele'99:** Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 2000, s. 9, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 38.

99 **KURT-KURT:** s. 3.

Eski dönemlerden bu yana yaygın olarak kullanılan uyuşturucu maddelerden biri olan esrar, hint kenevirinden elde edilmektedir. Tarihsel araştırmalar sonucunda ilk önce Asurlular tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte esrarın, İran, Suriye ve Hindistan'daki dini törenlerde kullanıldığı da bilinmektedir[100]. İslam dünyasında da Emeviler ve Fatimiler dönemlerinde esrar kullanımının yaygın olduğu, İslamiyet'te uyuşturucu maddelerin kullanımı haram olduğu hâlde kullanılmaya devam edildiği görülmüştür[101]. Yakın tarihe gelindiğinde, İnterpol tarafından 1996 yılında düzenlenen raporda, özellikle Nijerya, Güney Afrika, Fas, Brezilya, Jamaika, Kolombiya, Tayland, Burma, Doğu Avrupa ülkeleri, Birleşik Devletler Topluluğu ülkeleri, Hollanda, Avustralya ve Okyanusya ülkelerinde esrar elde etmek amacıyla yasa dışı kenevir ekimi yapıldığı tespitlerine yer verilmiştir[102].

Yine kullanımı oldukça eskilere dayanan bir diğer uyuşturucu madde de kokaindir. Güney Amerika'daki İnka medeniyeti, bu uyuşturucunun elde edildiği koka adı verilen bitkiyi yetiştirip yapraklarını tedavi amaçlı kullanırken, Güney Amerikalı yerliler de yorgunluklarını gidermek amacıyla bu bitkinin yapraklarını çiğnemişlerdir[103].

---

[100] **KURT-KURT:** s. 2-3, **ATEŞ:** s. 31

[101] **SAKA, Reşat:** Uyuşturucu Maddeler (Afyon-Morfin-Eroin Esrar-Kokain) Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul 1948, s. 26, **BALCI:** s. 54.

[102] **İnterpol 1996 Yılı Raporu:** Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 1998, s. 1.

[103] **YILMAZ, Niyazi:** Ceza Hukuku Açısından Uyuşturucu Madde Sorunları, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 1998, s. 13; **ATEŞ:** s. 31.

Kokain ilk defa 1855 yılında Goedicke tarafından ayrıştırıldıktan beş yıl sonra Alman kimyager Niemann tarafından saflaştırılmıştır[104].

Yakın zamana kadar doğal uyuşturucu maddelerden afyon, eroin ve esrarın insan sağlığı için en tehlikeli uyuşturucu maddeler olduğu değerlendirilmiş ise de, teknolojinin gelişmesi sonucunda ve özellikle yirminci yüzyılın başlarından itibaren yapay maddelerin bulunması, bu maddelere ulaşımın kolaylaşması ve bu maddelerin de önceden bilinen diğer uyuşturucu veya uyarıcı maddeler gibi sağlığa ciddi zararlar verdiklerinin ve bağımlılık yaptıklarının belirlenmesi üzerine bu maddeler de uluslararası platformda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere yönelik mücadele kapsamına alınmıştır[105].

2. Ülkemizdeki Tarihi Gelişim

Türkler göçebe hayatı yaşadıkları dönemde tarımla uğraşamadıkları için haşhaş bitkisini kullanamamışlardır. Dolayısıyla Türklerin o tarihlerde de tarımsal kökenli bitkilerden elde edilen uyuşturucu madde kullanımı, yerleşik hayata geçilmesinden sonra diğer devletlerle ilişki kurulmasından sonraki döneme dayanmaktadır[106].

Türklerin 11. yüzyılda Anadolu'ya yerleşmeye başlamasıyla daha ziyade Anadolu ve Ege Bölgelerinde yaşayan halkın başlıca tarımsal ürünlerinden olan haşhaşı yetiştirmeyi öğrenmişler ve bu bitkinin tarımını uzun yıllar boyunca sürdürmüşlerdir. Osmanlı döneminde Türklerin yanı sıra Ermeniler ve Rumlar da haşhaş tarımını yoğun

---

[104] **SÖZEN, Hayri:** Analitik Toksikoloji, İstanbul 1966, s. 286, **UZUNTOK:** s. 15.

[105] **UZUNTOK:** s. 15, **ATEŞ:** s. 31-32, **KURT-KURT:** s. 4.

[106] **SOLGUN:** s. 19, **ÖNER:** s. 19.

olarak yapmaktaydılar[107]. O dönemlerde farklı kullanım alanları da dikkate alındığında haşhaş ve kenevir bitkilerinin iktisadi değerleri de yüksek olduğundan, bu bitkilerden üretilen afyon ve esrar Osmanlı Devleti'nde yaygın olarak kullanılmaktaydı[108]. Haşhaş ekimi, afyon üretilmesi, bu maddeleri kullanan ve satanlarla ilgili ilk düzenlemenin yapıldığı[109] Fatih Sultan Mehmet döneminde esrar kullananlara para cezası verilmiştir. IV. Murat döneminde de afyonun kullanımı yasaklanmıştır. Ancak II. Abdülhamit döneminde esrar kullanımının cezasının azaltılması sonucunda, esrar kahvehaneleri açılmış ve esrar kullanımı artmıştır[110].

Osmanlı'da Tanzimat döneminde çıkarılan en kapsamlı kanunlardan olan 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun[111] uyarınca sağlığa zararlı ve zehirli maddelerin satışı, sonraki değişikliklerle de birtakım keyif verici maddelerin kullanılması yasaklanmıştır[112]. Bununla birlikte, Osmanlı Devleti'nde faaliyet gösteren Cemiyet-i

---

[107] **ÖZMEN, Özkan:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 5.

[108] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 42.

[109] **Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı**, 2000, s. 11, **ÖZMEN:** s. 6.

[110] **TUNCER:** s. 18, **SAKA:** s. 30.

[111] 1858 tarihli Ceza Kanunu'nun 196. maddesi; "*Sıhhat-ı umumiyeyi ihlal edecek eczayı muzırra ve karışık meşrubat ve kefaletsiz semmiyat füruht edenler bir haftan iki seneye kadar hapis olunur. Bir mecidiye altından yirmibeş mecidiye altınına kadar cezayı nakdi alınır. Ve sattığı eşya her ne ise canibi hükümetten zabt olunur"* biçiminde düzenlenmiştir. **GÖKCEN, Ahmet:** Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul 1989, s. 151

[112] **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 47, **ATEŞ:** s. 32.

Tıbbiye-i Mülkiye adlı derneğin uyuşturucu maddelerle ilgili yaptığı bilimsel araştırmalar sonucunda, esrarın tedaviden ziyade keyif verici amaçla kullanıldığı belirtilerek, esrar kullanımının engellenmesini talep edilmiştir. Ardından da 1872 yılında hint kenevirinin ekilmesi yasaklanmıştır[113].

1917 yılında yürürlüğe konulan Polis Nizamnamesi uyarınca, esrar satışı yapan ya da kullanılmasına izin veren kahvehane sahiplerine, tekrar aynı fiili işlemeyeceklerine dair tasdikli kefaletname imzalatılmış, fiilin yeniden işlenmesi durumunda para cezası uygulanmıştır[114].

Cumhuriyet döneminde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili ilk ve en kapsamlı düzenleme 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile yapılmış olup bu Kanun'un 403 ve 404. maddelerinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal ve ticareti, 404. maddesinde de bu maddelerin kullanılması hâlleri cezai yaptırıma bağlanmıştır. 765 sayılı Kanun'u yürürlükte kaldırılan ve ülkemizde hâlen yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu da söz konusu eylemleri ceza müeyyidesiyle yasaklayan temel kanun özelliğini taşımaktadır. Bununla birlikte, yukarıda detayları açıklanan 2313 ve 3298 sayılı Kanun'larla da bazı tarımsal kökenli uyuşturucuların elde edildiği bitkilerin ekimi ve üretilmesine dair geniş kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır[115].

---

[113] **KÖKNEL:** s. 337, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 77.

[114] **DÖNMEZER, Sulhi:** *"Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım"*, İÜHFM, Atatürk'e Armağan, C. 45-47, S. 1-4, İstanbul 1982, s. 1022, **BALCI:** s. 56, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 77.

[115] Aynı yönde bkz. **ÖNER:** s. 22, **ATEŞ:** s. 33. 765 ve 5237 sayılı Kanun'larda bu yöndeki düzenlemelere ikinci bölümde detaylı yer verilecektir.

III. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerle Mücadeleye Yönelik Uluslararası Örgütlenmeler ve Sözleşmeler

1. Genel Olarak

Gelişen ve karmaşıklaşan insan ilişkileri ve teknolojik imkânlar karşısında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin dünya çapındaki yayılma hızları, bu maddelerin insanların fiziksel ve ruhsal sağlığına olumsuz etkileri, büyük ölçekte de toplum düzeni, bireysel ve organize suçluluk hususunda yarattığı tehlikelerin boyutu dikkate alındığında, bu maddelerle ulusal boyutta yapılan mücadelenin yeterli olmayacağı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali, ihracı, kullanma ya da diğer saiklerle bulundurulmasının önlenmesi, kullanıcılara yönelik tedavi çalışmaları ve bu maddelere yönelik adli işlemler açısından uluslararası iş birliğinin sağlanması amaçlarıyla, uluslararası alanda bir çok kurum, kuruluş ve organ oluşturulmuş ve sözleşmeler yapılmıştır[116].

2. Uluslararası Örgütlenmeler

A. Genel Olarak

Genel olarak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin toplum ve devlet nezdinde yarattığı sorunlar, uluslararası boyutta çözümlenmesi gereken bir hâl almıştır.

[116] **UZUNTOK:** s. 77, **ERGÜL:** s. 55, **TUNCER:** s. 19, **KURT-KURT:** s. 9, **ATEŞ:** s. 33, **ÖNER:** s. 22-23.

Dolayısıyla bu yöndeki mücadele açısından uluslararası boyutta örgütlenme bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır[117].

Hem Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği bünyesinde, hem de bölgesel düzeyde oluşturulan, doğrudan ya da dolaylı amaçları uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadeleye yönelik ortak politikalar geliştirilmesi, suçun önlenmesi, adli işbirliğinin sağlanması, uyuşturucu kullanan kişilere yönelik tedavi ve rehabilitasyon olanaklarının yaratılması olan örgütler aracılığıyla uluslararası alanda bu konularda önemli çalışmalar yürütülmektedir. Çalışmanın bu aşamasında, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele konusunda ön plana çıkan bazı uluslararası örgütlere değinilecektir.

B. Birleşmiş Milletler (BM) Bünyesinde Yer Alan Kuruluşlar

a. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC)

UNDCP ve Uluslararası Suçları Önleme Merkezinin birleşmesiyle 1997 yılında kurulmuştur. Merkezi Viyana'da olmakla birlikte, dünyanın her bölgesinde çok sayıda bürosu bulunan UNODC'nin temel çalışma alanları; üye ülkelerin uyuşturucu ile mücadele, suçun önlenmesi ve terörizmle mücadele kapasitelerini artırmaya yönelik teknik işbirliği projeleri yapmak, bu konularda üye ülkelerin iç hukuk düzenlemelerini uluslararası hukuka uygun hâle getirmeleri yönünden yardımda bulunmak, uyuşturucu ve suçun kaynağı hususunda soruşturma yöntemlerini ve bilgiyi artırmak üzere araştırma ve çalışmalar yapmak olarak belirlenmiştir[118]. UNODC aynı zamanda

[117] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 55.

[118] **BALCI:** s. 98-99.

uyuşturucu ve terör suçlarıyla mücadele edilmesi amacıyla mali yardımlarda da bulunmaktadır[119].

b. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (United Nations Economic and Social Council - ECOSOC)

1946 yılında oluşturulan bu konseyin bünyesinde Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP), Milletler Arası Uyuşturucu Kontrol İdaresi (INCB), Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı İle Mücadele Eden Ulusal Kuruluşlar Bölüm Başkanları Kurulu (HONLEA), Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu (SÖCAK) gibi kuruluşlar faaliyet göstermektedir[120].

c. Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (The Commission on Narcotic Drug - CND)

ECOSOC tarafından 1946 yılında kurulan bu Komisyon, uyuşturucu maddelerin kontrolü konusunda Birleşmiş Milletler'in temel politikalarının üretilmesi, taslak hâlindeki uluslararası sözleşme metinlerinin geliştirilmesi, UNDCP işbirliğinde evrensel hareket programları hazırlama gibi görevleri bulunmaktadır[121].

---

[119] **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 59, **ÖNER:** s. 24.

[120] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 69.

[121] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 69, ayrıca bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 56, (Çevrimiçi) http://www.unodc.org/unodc/en/cnd.html, Erişim Tarihi: 26.11.2018.

ç. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization - WHO)

Dünya Sağlık Örgütü, 7 Nisan 1948 tarihinde kurulan ve tüm insanların en yüksek sağlık düzeyine ulaştırılması amacıyla BM Ekonomik ve Sosyal Konseyine bağlı olarak faaliyetlerde bulunan bir kuruluştur. Bu amaç kapsamında ülkelere, tıp konusunda uygun teknik yardımda bulunmak, toplum sağlığının geliştirilmesine katkı sağlayan bilimsel çalışmaları desteklemek, sağlık alanında uygulanması gereken kuralları ve standartları belirlemek gibi görevleri bulunmaktadır[122].

d. Milletlerarası Uyuşturucu Maddeler Kontrol Organı (International Narcotics Control Board - INCB)

1961 Tek Sözleşmesine taraf olan ülkelerin her yıl, tedavi ve bilimsel amaçlarla ihtiyaç duydukları, kullanmakta oldukları veya bulundurdukları uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarlarını INCB'ye bildirmeleri gerekmektedir. Bu sözleşme uyarınca 1964 yılında oluşturulan INCB ise, taraf ülkelerin ihtiyaç miktarlarını belirleyerek ilgili devletlere bu durumu bildirir, uyuşturucu kaçakçılığının engellenmesi için ECOSOC'a sunulmak üzere tavsiye raporları ve istatistikler hazırlamaktadır[123].

---

[122] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 69, **YAVUZ GÜNDÜZ, Tuğçe:** Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 31.

[123] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 72.

e. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (United Nations International Drug Control Programme - UNDCP)

1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birlemiş Milletler Sözleşmesi doğrultusunda 1990 yılında kurulan bu programın; uluslararası düzeyde uyuşturucu maddelerin denetlenmesi, uyuşturucu madde bağımlılığının önlenmesi, uyuşturucu madde kullanıcılarının tedavi edilip topluma kazandırılmaları konularında devletler ve özel kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmak gibi görevleri bulunmaktadır[124].

f. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu (United Nations Fund For Drug Abuse Control - UNFDAC)

BM bünyesinde yönetilen, üye devletler ve diğer kaynakların gönüllü para aktarmalarıyla oluşturulmuş bir fon olan UNFDAC, bireylerin uyuşturucu maddelere olan taleplerinin azaltılması, bu maddeleri kullananların tedavi ve rehabilite edilmeleri gibi konulara destek olmaktadır[125].

---

[124] **Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi**: EGM-KOM Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 1998, (Uyuşturucu-1998), s. 48; **GÜNGÖR - KINACI:** s. 73.

[125] **ÖZDEN:** s. 436.

g. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı İle Mücadele Eden Ulusal Kuruluşlar Bölüm Başkanları Kurulu (Heads Of National Drug Law Enforcement Agencies - HONLEA)

1974 yılında faaliyete geçen, farklı ülke grupları hâlinde çalışan, ülkemizin de Avrupa bölümünde yer aldığı bu kuruluş, CND'ye raporlar sunup devletler nezdinde işbirliğinin geliştirilmesini amaçlamaktadır[126].

ğ. Uluslararası Kriminal Polis Örgütü (International Criminal Police Organization - INTERPOL)

20. yüzyılın başlarından itibaren uluslararası suç ve suçlu faaliyetlerindeki ülkeden ülkeye sınır tanımayan hızlı gelişmeler, bu alandaki mücadelenin uluslararası işbirliği seviyesinde yürütülmesini zorunlu kılmıştır. Ülkeler, uluslararası suçlularla ve özellikle organize suç örgütleriyle mücadelede başarılı olabilmek için, aralarında işbirliği yapmak gerektiğini anlamış, bunun sonucunda suç ve suçlulara karşı ülke bazındaki polis teşkilatlarınca verilen mücadelenin bir bütün hâline getirilmesine ve bu alanda sıkı ve devamlı bir işbirliği kurulması düşüncesinin hayata geçirilmesine gereksinim duymuşlardır. Bu amaçlarla kurulan Interpol, en büyük uluslararası adli polis teşkilatı olarak faaliyet göstermektedir.

Günümüz itibarıyla 190 ülkenin üye olduğu Interpol'ün, uluslararası seviyede suçların önlenmesi, bastırılması, şüpheli ve sanıkların takibi, ilişki kurdukları kişilerle

---

[126] **Uyuşturucu-1998:** s. 49.

bağlantılarının belirlenmesi, yakalanmaları, tutuklanmaları ve ilgili ülkeye iade edilinceye kadar süren işlemlerin yürütülmesi görevleri bulunmaktadır[127].

Türkiye'nin de üyesi olduğu İnterpol'ün, 13.06.1956 tarihinde yürürlüğe giren Tüzüğü'nün 2. maddesine göre, ülkelerin adli polis görevlileri arasındaki en kapsamlı yardımlaşmayı sağlamak İnterpol'ün amaçları arasındadır[128].

C. Avrupa Birliği (AB) Bünyesinde Yer Alan Kuruluşlar

a. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (European Monitoring Centre for Drugs And Drug Addiction - EMCDDA)

Uyuşturucu ve uyarıcı madde sorununun tüm Avrupa Birliği'nde ve üye devletlerde izlenerek bu soruna yönelik çözüm önerileri getirilmesine, Avrupa'da büyüyen uyuşturucu sorununun çözümüne bu yolla katkı sağlamak amacıyla 8 Şubat 1993 tarihinde kurulan EMCDDA, Avrupa Birliği'nin merkezileşmemiş kurumlarındandır. AB içerisinde uyuşturucu maddelerden kaynaklanan sorunlara dair ana başvuru konumunda bulunan EMCDDA; uyuşturucu madde bağımlılığına dair güvenilir, tarafsız ve karşılaştırılabilir bilgi sunar, uyuşturucu maddelerin kullanımıyla ilgili ortaya çıkan yeni yönelimleri araştırır, üye devletler arasında bilgi alışverişi sağlar ve bu alanda çalışan uzmanlara yardım eder. Ülkemizde Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Türkiye Uyuşturucu

---

[127] (Çevrimiçi) http://www.interpol.pol.tr/Sayfalar/interpolutaniyalim.aspx, Erişim Tarihi: 01.12.2018

[128] **Uyuşturucu-1998:** s. 51.

ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (TUBİM), EMCDDA'nın ulusal irtibat noktasıdır[129].

b. Pompidou Grubu (The Pompidou Group)

Bu oluşum, dönemin Fransa Devlet Başkanı Georges Pompidou'nun teklifi üzerine 1971 yılında kurulmuştur. Ülkemiz de 1980 yılında bu gruba katılmıştır. Grubun amacı; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ve ticaretinden kaynaklanan sorunlar çok boyutlu olarak inceleyip değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda taraf devlet bakanları belli aralıklarla bir araya gelerek uyuşturucu madde suçlarına karşı alınan ve ileriye dönük alınması gerekli tedbirlerle ilgili fikir alış verişinde bulunurlar[130]. Bu grubun, uyuşturucu madde kullanılmasını önleme grubu, Avrupa hava alanlarındaki uyuşturucuyla mücadele servisleri işbirliği grubu, uluslararası nehir taşımacılığı ve uyuşturucuyla mücadele grubu şeklinde farklı çalışma grupları bulunmaktadır[131].

D. Bölgesel Kuruluşlar

a. Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO)

Türkiye, Pakistan ve İran arasında 1985 yılında imzalanan protokol üzerine kurulan, ancak Türkiye'nin üye sıfatı bulunmaksızın faaliyetlerinden faydalandığı

[129] **ATEŞ:** s. 46-47, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 64-65.

[130] **Uyuşturucu-1998:** s. 51.

[131] **ERGÜL:** s. 86; **GÜNGÖR-KINACI:** s. 57.

ECO'nun teknik komiteleri arasında Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanımı ve Kaçakçılığının Kontrolü Komitesi de bulunmaktadır[132].

b. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)

1992 yılında kurulan ve üye devletler arasında ekonomik, bilimsel ve teknolojik işbirliğini geliştirmeyi, Karadeniz havzasının barış ve istikrar bölgesine dönüşmesini sağlamayı amaçlayan bu örgüte Türkiye de üyedir ve uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele de söz konusu amaç kapsamındadır[133].

c. Güneydoğu Çalışma Grubu

Uyuşturucu maddelerin dünyanın yoğun üretim bölgelerinde hazırlanıp Avrupa kıtasına kaçırılması esnasında geleneksel olarak kullanılan ve *"Balkan Rotası"* olarak adlandırılan güzergah üzerindeki ülkelerin temsilcilerinin katılımıyla toplanmakta ve katılan ülkeler arasında bu konudaki bilgi ve deneyim paylaşımlarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu toplantılara ülkemizin uyuşturucuyla mücadelede görevli polis ve gümrük görevlileri de katılmaktadır[134].

---

[132] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 75.

[133] **Uyuşturucu-1998:** s. 50-52.

[134] **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele'98:** EGM-KOM Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 1999, s. 132-133.

3. Uluslararası Sözleşmeler

A. Genel Olarak

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin kontrol tedbirleri alınmasına ve kötüye kullanımlarının yasaklanmasına yönelik olarak, ülkelerin kendi iç hukuk düzenlemeleri sorunun çözümünde yetersiz kaldığı için bu hususta evrensel alanda işbirliği yapmanın gerektiği anlaşılmış, böylelikle uyuşturucu maddelerin kontrol altına alınmasına ve kötüye kullanımlarının engellenmesine yönelik uluslararası sözleşmeler yapılmıştır[135].

B. 1961 Tek Sözleşmesinden Önceki Uluslararası Sözleşmeler

a. 1909 Shanghai Afyon Sözleşmesi

Uyuşturucu madde kullanımından doğan tehlikelere karşı mücadeleyi amaçlayan ilk uluslararası girişim olan ve Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Hollanda, İngiltere, İtalya, Fransa, Portekiz, Avusturya-Macaristan, Çin, Japonya, İran, Siyam ve Rusya arasında imzalanan olan bu sözleşmeyle; afyon kullanımının ortadan kaldırılması, afyon ithalini yasaklayan ülkelere bu maddenin ihraç edilmemesi; morfinin üretiminin, satışının ve stoklarının kontrol altına alınması, Avrupalılara ait olup Çin'de bulunan ve afyonun kullanıldığı yerlerin kapatılması; afyon içeren ilaçların üretiminin ve ticaretinin yasaklanması hususlarında tavsiyelerde bulunulmuştur[136].

---

[135] **YAŞAR:** s. 75- 76; **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 57-58.

[136] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 76; **ERGÜL:** s. 88; **BALCI:** s. 87.

b. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi

Shanghai Afyon Sözleşmesine katılan devletler tarafından imzalanan bu sözleşmeyle ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbî afyon, morfin, eroin ve kokain tanımlanıp tasnif edilmiş; bu maddelerin tıbbî ve bilimsel amaçlar haricinde kullanılması yasaklanmış; ham afyonun imali, ihracı, ithali ve satışının denetlenmesi ilkesi kabul edilmiş ve bu maddenin kullanımının yasaklanması için önlemler alınmasına karar verilmiştir[137]. Türkiye bu sözleşmeyi 14 Ocak 1933 tarihinde imzalamış ve kısa süre sonra 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir[138]. Bununla birlikte, sözleşmenin 14. maddesi 2313 sayılı Kanun'un 19. maddesine de dayanak oluşturmaktadır[139].

c. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi

37 devlet tarafından imzalanan bu sözleşmeyle hint keneviri ve koka yaprağı gibi maddeler sözleşme kapsamına alınmış[140]; uyuşturucu maddelerin üretimi, ihracı, ithali, satışı ve kullanılmasının sınırlandırılması hususunda kanuni düzenlemeler yapılması kararlaştırılmış ve sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesini izlemek, bu konuda istatistikler düzenlemek için de Daimî Merkez Komitesi oluşturulmuştur[141].

---

137 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 77.

138 **CENTEL, Nur:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C. 1, İstanbul, 2001, s. 147, **ATEŞ:** s. 35.

139 **ATEŞ:** s. 35, **YAŞAR:** s. 77.

140 **ERMAN:** *"Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri"*, s. 1062.

141 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 77.

ç. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi

1912 Lahey ve 1925 Cenevre Afyon Sözleşmelerini tamamlayıcı nitelikte olan ve 13 Temmuz 1931 tarihinde Cenevre'de imzalanan Sözleşmeyle; uyuşturucu maddelerin imalinin tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandırılması ve dağıtımının düzenlenmesi amaçlanmıştır[142]. Bu sözleşmede bağımlılık yapan uyuşturucu maddelerle, bu özelliği bulunmadığı hâlde uyuşturucu maddelere dönüştürülebilen tüm maddeleri kapsayacak şekilde *"ecza"* sözcüğü kullanılmıştır[143].

d. 1931 Bangkok Antlaşması

Bangkok'ta 27 Kasım 1931 tarihinde imzalanan bu antlaşmayla, Uzak Doğu ülkelerinde afyon kullanımının kontrol altına alınmasına dair hükümler getirilmiştir[144]. Bu hükümlerle, 21 yaşından küçüklerin afyon kullanmalarının ve afyon tüketilen yerlere girmelerinin yasaklanması, afyon bağımlılığından kurtulmak isteyenlerin tedavi edilmeleri öngörülmüştür[145].

---

142 **ERGÜL:** s. 89, **ATEŞ:** s. 35.

143 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 77.

144 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 78.

145 **DEMİRHAN ERDEMİR, Ayşegül:** Afyon ve Tıbbi Etik (ve Diğer Bağımlılık Yapan Maddeler), Bursa 1996, s. 49, **ATEŞ:** s. 36.

e. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men'i Hakkındaki 1936 Cenevre Sözleşmesi

26 Haziran 1936 tarihinde Cenevre'de imzalanan bu sözleşmeye taraf olan devletler, sözleşmede belirtilen uyuşturucu maddelerle ilgili eylemleri özellikle hapis cezalarıyla cezalandırmayı, failler hakkında ceza kovuşturması yapılmasını, uyuşturucu madde suçlarını oluşturan eylemlerin başka ülkelerde işlenmesi hâlinde bu eylemlerin ayrı suç sayılmasını, taraf devletlerden birinde verilen mahkûmiyet hükümlerinin diğer ülkelerin kanunlarında öngörülen şartlar içerisinde tekerrür oluşturmasını, suçluların iadesiyle ilgili talepleri kabul etmeyi, uyuşturucu maddelerle mücadeleyi düzenleyecek bir merkez büro kurmayı ve karşılıklı adli yardımda bulunmayı taahhüt etmişlerdir[146]. Bu sözleşme ülkemizce 21 Mayıs 1937 tarihli ve 3189 sayılı Kanun'la uygun bulunarak yürürlüğe girmiştir[147].

f. 1946 Lake Success Protokolü

Lake Success Protokolü 11 Aralık 1946 tarihinde imzalanmış olup daha önce imzalanan 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi, 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi, 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi, 1931 Bangkok Afyon Sözleşmesi ve 1936 Zararlı İlaçların Gayri Meşru Ticaretinin Men'i Hakkındaki Sözleşme'deki bazı hükümleri değiştirmiştir. Yapılan bu sözleşmeler ve protokoller kapsamında önceden Milletler Cemiyeti'ne verilen bazı görev ve yetkilerin, Cemiyetin dağılması üzerine Dünya Sağlık Örgütü'ne devrine dair hükümler öngörülmüştür. Yine bu Protokolle Milletler Cemiyeti Danışma Komitesi'nin görev alanındaki, uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda gerekli

[146] **ERGÜL:** s. 89, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 78.

[147] **KURT-KURT:** s. 9.

politikaları üretme görevi de, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyince atanan Narkotik İlaçlar Komisyonunca üstlenilmiştir[148].

g. 1948 Paris Protokolü

Bağımlılık yapan yapay ilaçlar önceki sözleşmelerin yapıldığı dönemlerde henüz keşfedilmediklerinden dolayı sözleşmelerde yer almamaktaydı. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesinde, sonradan bulunacak zararlı ilaçların da kendiliğinden sözleşme kapsamına alınması öngörülmüşse de, sözleşmenin 11. maddesi uyarınca, sözleşme kapsamındaki yeni ilaçlar sadece afyon ve koka yaprağının alkaloitleriyle sınırlı bulunmaktaydı.

Sentetik ilaçların denetimi amacıyla hazırlanan taslak hâlindeki protokol 30 Eylül 1948 tarihinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi, 08 Ekim 1948 tarihinde de Genel Asamble tarafından kabul edilerek üye devletlerce imzalanmış ve 01 Aralık 1949'da yürürlüğe konulmuştur.

Bu protokol uyarınca her taraf devlet; 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi kapsamında bulunmayan, ancak zararlı etkilere sahip olduğu belirlenen bir yapay ilacı BM Genel Sekreterliğine bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirim üzerine Genel Sekreterlik durumu Narkotik İlaçlar Komitesine, Dünya Sağlık Teşkilatına ve üye devletlere iletecektir. Dünya Sağlık Teşkilatı bu ilacın bağımlılık yapıp yapmayacağını ya da bağımlılık yapan bir maddeye dönüştürülüp dönüştürülemeyeceğini araştırıp rapor hazırlayarak Genel Sekreterliğe sunacaktır. Genel Sekreterliğin bu raporu gönderdiği

[148] **SEVDİM, Ali Erdem:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Ankara 2014, s. 67, **ATEŞ:** s. 36-37.

üye devletler, raporda bağımlılık yaptığı ya da böyle bir maddeye dönüştürülebileceği belirtilen maddeyi sentetik uyuşturucu madde olarak kontrol altına alacaktır[149].

1948 Paris Protokolü ile getirilen iki önemli yenilik kapsamında;

i) 1912 Lahey ve 1925 Cenevre Sözleşmelerinde uyuşturucu maddeler kimyasal formülleri dikkate alınarak belirlenip tanımlandığı hâlde, bu Protokolle söz konusu maddelerin kimyasal formülleri yerine uyuşturucu etki ve bağımlılık yapmaları yeterli sayılmış, bu nitelikleri taşıyan tüm zararlı maddeler uyuşturucu madde kapsamında değerlendirilmiştir.

ii) Dünya Sağlık Örgütüne, uyuşturucu etki ve bağımlılık yapan zararlı yapay ilaçlar hakkında geçici önlemler alma yetkisi tanınmıştır[150].

ğ. 1953 New York Afyon Sözleşmesi

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili imzalanmış diğer sözleşmelerden farklı nitelikte olan bu sözleşme ile, önceki sözleşme ve protokollerin daha anlaşılır olması bağlamında tek bir metinde birleştirilmesi şeklinde ortaya çıkan düşünceyle uyuşturucu maddelerin kontrolünün daha sıkı hâle getirilmesi hedeflenmiştir. Bu sözleşme, önceki sözleşme ve protokoller tek bir metinde birleştirilene kadar geçici bir çözüm olarak, 11 Mayıs 1953 ila 18 Haziran 1953 tarihleri arasında New York'ta toplanan ülkeler arasında imzalanmıştır[151]. Ülkemiz de bu protokole 28 Aralık 1953 tarihinde katılmıştır[152].

---

[149] **KURT:** s. 11-12, **DEMİRHAN ERDEMİR:** s. 50, **Uyuşturucu-1998:** s. 58-59.

[150] **KURT:** s. 12, **Uyuşturucu-1998:** s. 58-59.

[151] **SEVDİM:** s. 67-68.

[152] **ERGÜL:** s. 89, **YAŞAR:** s. 81.

Protokol doğrultusunda üye devletler; afyon kullanımını yalnız tıbbî ve bilimsel ihtiyaçlarla sınırlandırmayı; afyonun imal, ticaret ve kullanımını denetlemek için resmî kurumlar kurmayı; imalin ilgili devlet kuruluşu ya da hükümet tarafından önceden belirlenecek bölgelerde ruhsata bağlı olarak yapılmasını; afyon üretimi dışındaki amaçlarla yapılacak haşhaş ekiminin kontrol edilmesini; afyon stoklarının protokolde öngörülen ölçülere uygun olarak sınırlandırılmasını; protokole taraf olmayan ülkelerden afyon ithalinin yasaklanmasını; protokolde öngörülen konularla ilgili bir önceki yıla dair istatistiklerin Daimî Merkez Komitesine aktarılmasını; bir sonraki yıl için belirlenen tahminî afyon ihtiyaçlarının Daimî Merkez Komitesine bildirilmesini kabul etmişlerdir[153].

C. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi (Single Convention on Narcotic Drugs of 1961)

Birleşmiş Milletler, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin denetlenip kontrol altına alınmasına, bu maddelerin kötüye kullanımına ve kaçakçılığının engellenmesine yönelik en önemli adımı 1961 yılında atmıştır[154]. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadeleye yönelik bir çok uluslararası sözleşme yapıldığı hâlde, amaçlanan sonuçlara beklenildiği ölçüde ulaşılamaması sebebiyle, bu konuda yeni bir düzenleme yapılması gerektiği düşünülmüştür[155]. Dolayısıyla, uyuşturucuyla mücadele hususunda önceden yapılan diğer sözleşmeler BM Ekonomik ve Sosyal Konseyince incelenip geliştirilerek bu sözleşmelerdeki hükümler tek bir metinde toplanmıştır[156]. Hazırlanan metin 30 Mart

---

153 **KURT:** s. 12-13, **Uyuşturucu-1998:** s. 59-60.

154 **ERMAN:** *"Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri"*, s. 1062.

155 **SAVAŞ-MOLLAMAHMUTOĞLU:** s. 3725, **UZUNTOK:** s. 106.

156 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 80.

1961 tarihinde 40 devlet tarafından imzalandıktan sonra, Türkiye bu sözleşmeyi 27 Aralık 1966 tarihli ve 812 sayılı Kanun'la uygun bulmuş, Bakanlar Kurulunun 14 Şubat 1967 tarihli ve 6/7732 sayılı kararıyla ülkemizin sözleşmeye katılması onaylanmış ve sözleşme 11 Mayıs 1967 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmasının ardından ülkemiz yönünden 22 Haziran 1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir[157].

Bu sözleşme, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyince, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele hususunda o tarihe kadar yapılmış olan diğer sözleşmelerin yerine uygulanmak, bu maddelerin kullanımını tıbbi ve bilimsel amaçlarla kısıtlamak için hazırlanmış olup[158] sözleşmenin 44. maddesinde[159] sayılan önceki sözleşmeler ve

---

[157] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 80-81, **KURT-KURT:** s. 16.

[158] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 59, **UZUNTOK:** s. 106, **BALCI:** s. 98.

[159] Sözleşmenin *"Evvelki Milletlerarası Anlaşmaların İlgası"* başlıklı 44. maddesi; *"1) İşbu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren, hükümleri, Taraflar arasında, aşağıdaki antlaşmaların hükümlerini ilga ederek onların yerlerini alacaklardır. a) 23 Ocak 1912'de La Haye'de imzalanan Milletlerarası Afyon Sözleşmesi; b) 11 Şubat 1925'te Cenevre'de imzalanan, Müstahzar Afyonun İmali, İç Ticareti ve Kullanılması Anlaşması; c) 19 Şubat 1925'te Cenevre'de imzalanan Milletlerarası Afyon Sözleşmesi; d) 13 Temmuz 1931'de Cenevre'de imzalanan Uyuşturucu Maddelerin İmalini Tahdit ve Dağıtımını Tanzim Hakkında Sözleşme; e) 27 Kasım 1931'de Bangkok'ta imzalanan Uzak Doğuda İçim Afyonu Tüketiminin Kontrolü Hakkında Anlaşma; f) La Haye'de 23 Ocak 1912'de; Cenevre'de 11 Şubat 1925, 19 Şubat 1925 ve 13 Temmuz 1931'de; Bangkok'ta 27 Kasım 1931'de ve Cenevre'de 26 Haziran 1936'da (Bu sözleşmelerin sonuncusu üzerindeki etkisi hariç) aktolunan uyuşturucu maddeler hakkındaki anlaşma, sözleşme ve protokolleri tadil eden, 11 Aralık 1946'da Lake Success'te imzalanan protokol; g) f bendinde temas olunan*

protokollerin yürürlükten kaldırıldığının belirtilmesi ve önceden kabul edilen sözleşmelerin tek metin hâline getirilmiş olması sebebiyle, bu sözleşmeye *"Tek Sözleşmesi"* denilmiştir[160].

Sözleşmenin 1. maddesinde, sözleşme hükümlerinin yürütülmesiyle ilgili organlara, bazı uyuşturucu maddelerle bunların üretimi ve depolanması ve ülke içi ya da ülkeler arası dolaşımına dair kavramların tanımlarına yer verilmiştir[161].

1946 protokolü ile tadil edilmiş bulunan a ila e bentlerinde sözü geçen sözleşme ve anlaşmalar; h) 11 Aralık 1946'da Lake Success de imzalanan protokolle tadil olunan, uyuşturucu maddelerin imalinin tahdidi ve dağıtımının tanzimi hakkındaki 13 Temmuz 1931 sözleşmesinde derpiş edilmeyen bazı uyuşturucu maddeleri Milletlerarası kontrol altına alan, 19 Kasım 1948'de Paris'te imzalanan protokol; i) 23 Haziran 1953'te New York'ta imzalanan, Haşhaş Ekiminin, Afyon İstihsalinin, Milletlerarası Ticaretinin, Toptan Ticaretinin ve Kullanılmasının Sınırlandırılması ve Düzenlendirilmesi Hakkındaki Protokol (İşbu protokol yürürlüğe girdiği takdirde) 2) İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren, işbu Sözleşmenin 36'ıncı maddesinin 2 fıkra (b) bendi, 26 Haziran 1936'da Cenevre'de imzalanan Zararlı İlaçlar Kaçakçılığının Men'i Hakkındaki Sözleşmenin 9 uncu maddesini, sözü geçen Sözleşmenin akitlerinden olup, işbu Sözleşmeye Taraf olanlar arasında ilga ederek onun yerine kaim olacaktır..." biçiminde düzenlenmiştir.

[160] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 59, **UZUNTOK:** s. 106, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 81, **GÜRELLİ:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları",* s. 6.

[161] Sözleşmenin 1. maddesi; *"Aksine sarih bir kayıt olmadıkça veya metin başka türlü anlaşılmasını gerektirmedikçe, aşağıdaki tanımlar işbu Sözleşmenin bütün hükümlerine uygulanır. a) 'Organ' deyimi: Uyuşturucu Maddeler Milletlerarası Kontrol Organını ifade eder. b) 'Kenevir (Cannabis)' deyimi: Kullanılışı ne olursa*

olsun, reçinesi çıkarılmamış olan kenevir bitkisinin (Dal uçlarıyla bir arada olmayan tohum ve yapraklar hariç) çiçekli veya meyveli dal uçlarını ifade eder. c) 'Kenevir bitkisi' deyimi: Kenevir türünden herhangi bir bitkiyi ifade eder. d) 'Kenevir reçinesi' deyimi: Kenevir bitkisinden elde edilen, ayrılmış, ham veya arıtılmış reçineyi ifade eder. e) 'Koka ağacı' deyimi: Erythroxylon türünden her nevi bitkiyi ifade eder. f) 'Koka yaprağı' deyimi: Bütün ekgonini, kokaini ve diğer bütün akgoninik alkoloidleri alınmış yapraklar hariç olmak üzere koka ağacı yaprağını ifade eder. g) 'Komisyon' deyimi: Konseyin Uyuşturucu maddeler Komisyonunu ifade eder. h) 'Konsey' deyimi: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyini ifade eder. i) 'Ekim' deyimi: Afyon haşhaşı, koka ağacı ve kenevir bitkisi ekimini ifade eder. j) 'Uyuşturucu madde' deyimi: Doğal veya sentetik olsun, I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeleri ifade eder. k) 'Genel Kurul' deyimi: Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu ifade eder. l) 'Kaçakçılık' deyimi: İşbu Sözleşmenin amaçlarına aykırı olarak uyuşturucu madde ekimini veya her türlü ticaretini ifade eder. m) 'İthal' ve 'İhraç' deyimleri: Her biri özel anlamıyla birlikte uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmelerini ifade eder. n) 'İmal' deyimi: İstihsal hariç, uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade eder. Uyuşturucu maddelerin arıtılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi işlemlerini kapsar. o) 'Tıbbi afyon' deyimi: Tedavide kullanılmak üzere, gerekli muamelelere tabi tutulan afyonu ifade eder. p) 'Afyon deyimi': Afyon haşhaşının koyulaşmış usaresini ifade eder. q) 'Afyon haşhaşı' deyimi: Papaver somniferum L. türünden olan bitkiyi ifade eder. r) 'Haşhaş kelle ve sapı' deyimi: Afyon haşhaşının, biçildikten sonraki (Tohumlar hariç) bütün kısımlarını ifade eder. s) 'Müstahzar' deyimi: Bir uyuşturucu madde ihtiva eden katı veya sıvı bir karışımı ifade eder. t) 'İstihsal' deyimi: Afyon koka yaprağı, kenevir ve kenevir reçinesi veren bitkilerden

Sözleşmenin ekindeki I ve II numaralı cetvellerde doğal veya yapay (sentetik) uyuşturucu maddeler; III ve IV numaralı cetvellerde ise uyuşturucu madde içeren müstahzarlar kimyasal formülleriyle birlikte belirtilmiş; 2. maddede de bunların denetimine dair kurallara yer verilmiştir. Sözleşmede uyuşturucu maddelerin elde

---

bunların toplanması ameliyesini ifade eder. u) 'Cetvel I', 'Cetvel I', 'Cetvel III' ve 'Cetvel IV' deyimlerinden: Üçüncü madde uyarınca zaman zaman değiştirilebilecek olan ve işbu sözleşmeye ekli bulunan uyuşturucu madde veya müstahzarların listeleri anlaşılır. v) 'Genel sekreter' deyimi: Birleşmiş Milletler Teşkilatının Genel Sekreterini ifade eder. w) 'Özel stoklar' deyimi: Bir memleket veya ülkede, bu memleket veya ülkenin Hükümetince kendi özel ihtiyaçları ve olağanüstü haller için elde bulundurulan uyuşturucu madde miktarlarını ifade eder. 'Özel ihtiyaçlar' deyiminin buna uygun olarak anlaşılması gerekir. x) 'Stoklar' deyimi: Bir memleket veya ülkede elde bulundurulan ve i) İşbu memleket veya ülkede tıbbi ve bilimsel bir istihlake; ii) İşbu memleket veya ülkede uyuşturucu maddelerin ve diğer maddelerin imal ve hazırlanmasına; iii) İhracata tahsis olunan uyuşturucu madde miktarlarını ifade eder. Fakat, aynı deyim: iv) Eczacılar veya diğer yetkili perakendeciler ile, terapötik veya bilimsel görevlerinin ifasına usulüne uygun şekilde izin verilmiş müessese veya kişiler tarafından, veya v) Özel stok olarak bir memleket veya ülkede elde bulundurulan uyuşturucu maddeleri kapsamaz. y) 'Ülke' deyimi: 3l inci maddede derpiş edilen ithal sertifikalarıyla ihraç müsaadelerinin uygulanmaları bakımından ayrı bir varlık muamelesi gören her memleket parçasını ifade eder. Bu tanım 42 ve 46 ıncı maddelerde kullanılan şekildeki 'Ülke' deyimine uygulanmaz. 2- İşbu sözleşmenin amaçlarına göre, bir uyuşturucu madde, perakende dağıtım, tıbbi kullanılma veya bilimsel araştırma için bir kişi veya müesseseye tevdi edildiği zaman istihlak olunmuş addedilecektir. 'İstihlak' kelimesi bu tanıma uygun olarak anlaşılacaktır." biçiminde düzenlenmiştir.

edildiği bitkilerin ekimi ve üretimi, bu maddelerin imal ve ticareti, kaçakçılıkla mücadele, uyuşturucu bağımlılarının tedavileri, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin ceza ve müsadere gibi hususlara da yer verilmiştir[162].

Sözleşmeyle yasaklanan fiiller için ülkelerin iç hukuklarında hapis cezaları öngörülmesi ve bu fiillere iştirak, teşebbüs ve hazırlık hareketi niteliğindeki fiillerin de cezai yaptırıma bağlanması gerekliliği ile bu fiilleri işleyenler hakkında yargılama yapılması ve suçluların geri verilmesi hususları, sözleşmenin 36. maddesinde detaylı olarak düzenlenmiştir[163].

---

[162] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 81, **ÖNER:** s. 30, **UZUNTOK:** s. 110, **ERMAN:** *"Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri"*, s. 1063.

[163] Sözleşmenin 36. maddesi, *"1) Kendi anayasa hükümleri baki kalmak kaydı ile, her taraf uyuşturucu maddelerin işbu Sözleşme hükümlerine uygun olmayan bir şekilde yapılacak ekim ve istihsalinin, imalinin, istihracının, hazırlanmasının, elde bulundurulmasının, arzının, satışa arzının, dağılımının, satın alınmasının, satışının, herhangi bir maksatla tesliminin, simsarlığının, gönderilmesinin, transit olarak sevkinin, naklinin, ithal ve ihracının veya sözü geçen Tarafın görüşüne nazaran, işbu Sözleşme hükümlerine aykırı olabilecek her türlü fiillerin kasden yapılmalarının cezayı müstelzim memnu fiiller teşkil etmeleri ve ağır cürümlerin uygun bir cezaya ve bilhassa hapis ve diğer hürriyetten mahrumiyet cezalarına müstahak kılınmaları için gerekli tedbirleri alacaklardır. 2) Her Tarafın, anayasası, kazai ve adli sistemi ve milli mevzuatı hükümleri baki kalmak kaydı ile, a) i) I inci fıkrada sayılan yasak fiillerin her biri değişik memleketlerde ikraz edilmeleri halinde, ayrı bir suç addedilecektir. ii) Söz konusu suçlardan herhangi birine kasten katılmak, suçu ika maksadıyla birleşmek veya anlaşmak veya suç ikaına teşebbüs etmek ve işbu maddede bahis konusu suçlarla ilgili olarak kasten yapılan hazırlık fiilleri ile mali muameleler, I inci fıkrada öngörülen cezaları müstelzim birer suç*

Yine bu sözleşmenin 5. maddesinde *"Uyuşturucu Maddeler Milletlerarası Kontrol Organı"* adıyla oluşturulan yapı sayesinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kötüye kullanımlarına karşı evrensel bir kontrol sistemi öngörülmüş ve bu yapının işleyişi düzenlenmiştir. Bu yapının adı da sonradan *"Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu"* olarak değiştirilmiştir[164].

Ancak, 1961 Tek Sözleşmesinin de anılan mücadelede yetersiz kalması nedeniyle başlatılan çalışmalar kapsamında sözleşmenin değiştirilmesi ve sözleşmeye

---

teşkil edecektir. iii) Bu suçlar için yabancı memleketlerde hükmolunan mahkumiyet kararları, sabıka teşkili amacı ile nazarı itibara alınacaktır. iv) Yukarıda söz edilen ağır suçlar, bunları ika edenler vatandaş veya yabancı olsun, suçun ülkesi üzerinde işlendiği Tarafça, veya iade talebinin vaki olduğu Tarafın mevzuatı gereğince suçlunun geri verilmesi şayanı kabul değilse ve söz konusu suçlu önceden takip ve muhakeme edilmemişse suçlunun ülkesi üzerinde bulunduğu tarafça takip olunacaktır. b) I inci fıkra ve 2 inci fıkranın (a) bendinin (ii) kısmında bahsedilen suçların, Taraflar arasında imzalanmış veya imzalanacak olan suçluların geri verilmesi anlaşması hükümlerine göre geri vermeyi gerektiren birer vaka addolunması ve suçluların geri verilmesini bir anlaşmaya veya müteakabiliyete bağlamaya tarafların kendi aralarında geri verme hali olarak kabul olunması arzuya şayandır; şu kadar ki; geri verme, kendisine geri verme talebi yapılan tarafın mevzuatı uyarınca uygulanacak ve sözü geçen taraf yetkili makamları suçu yeter derecede ağır saymadıkları takdirde, suçlunun tevkifini veya geri verilmesi red hakkında haiz olacaklardır. 3) İşbu maddenin hiç bir hükmü, yargı hakkı hususunda bir tarafın ceza hukukunun hükümlerine halel getirmeyecektir. 4) İşbu madde hükümleri, yetki konusunda Taraflardan her birinin ceza hukuku mevzuatıyla sınırlandırılmıştır." biçiminde düzenlenmiştir. **ÖNER:** s. 30-31.

[164] **ÖNER:** s. 30.

yeni maddeler eklenmesi amaçlanmıştır. BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin çağrısıyla 6 Mart 1972 ila 24 Mart 1972 tarihleri arasında yapılan konferans sonucunda 1972 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin Tadiline İlişkin Protokol adıyla yeni bir protokol hazırlanmıştır. Yapay uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalini de sözleşme kapsamına alan bu protokol Türkiye tarafından 25 Mart 1972 tarihinde imzalanmış, ülkemizce 26 Nisan 2001 tarihli ve 4659 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunduktan sonra protokol metni 30 Haziran 2001 tarihli ve 24448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır[165].

1972 tarihli protokolle yapılan değişiklikler kapsamında müstahzarlara yönelik denetim önlemleri artırılmış; yukarıda belirtildiği üzere *"Uyuşturucu Maddeler Milletlerarası Kontrol Organı"*nın adı *"Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu"* olarak değiştirilmiş, Kurulun işleyişi ve görevlerinde değişikliklere gidilmiş; taraf devletlere uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele ve bağımlıların tedavisi açısından getirilen yükümlülükler artırılmıştır[166].

Ç. 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi (Convention on Psychotropic Substances of 1971)

1961 Tek Sözleşmesinde de düzenlenmiş olmasına rağmen, uyuşturucu maddelere benzer nitelikte zararlı etkileri olan psikotrop maddelerin dünya genelinde hızla yayılmaları nedeniyle, bu maddelere dair yeni düzenlemeler yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik ve 1961 Tek Sözleşmesi kapsamına girmeyip tehlike oluşturan diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri uluslararası alanda kontrol altına almak amacıyla yürütülen çalışmalar tamamlandıktan sonra BM Ekonomik ve Sosyal

[165] **ÖNER:** s. 32, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 82, **UZUNTOK:** s. 110.

[166] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 82, **UZUNTOK:** s. 110, **BALCI:** s. 98.

Konseyince hazırlanan ve 21 Şubat 1971 tarihinde Viyana'da imzalanan Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, 40 devlet tarafından imzalanarak 16 Ağustos 1976 tarihinde yürürlüğe konulmuştur[167].

Türkiye tarafından 22 Şubat 1971 tarihinde imzalanan bu sözleşmenin, uyuşmazlıkların çözümüyle ilgili 31. maddesinin 2. fıkrasına[168] ihtirazi kayıt konularak 2326 sayılı Kanun'la ülkemizin sözleşmeye katılması uygun bulunmuş, Bakanlar Kurulunun 07 Mart 1981 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 30 Aralık 1980 tarihli kararıyla sözleşmeye katılmamız onaylanmış ve sözleşme metni yayımlanma tarihinde ülkemiz yönünden yürürlüğe girmiştir[169].

Psikotrop madde, sözleşmenin 1. maddesinin (e) fıkrasında, "*tabii veya sentetik bir madde veya I, II, III veya IV no.lu cetvellerde belirlenen herhangi bir doğal madde*", müstahzarlar da "*fiziki durumu ne olursa olsun içinde bir ya da birkaç psikotrop madde bulunan bir eriyik veya karışım, yahut dozaj şeklinde bir ya da birkaç psikotrop madde*"

---

[167] **ÖNER:** s. 33, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 83, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 32, **UZUNTOK:** s. 111 vd.

[168] Sözleşmenin *"Anlaşmazlıklar"* başlıklı 31. maddesi, *"1) Bu sözleşmenin yorumu veya uygulanmasında iki veya daha çok Taraf arasındaki anlaşmazlığın, görüşme, soruşturma, arabuluculuk, araştırma, uzlaştırma, hakemlik ve bölgesel kuruluşlara başvurma yollarıyla veya yargı yoluyla yahut bizzat seçecekleri başkaca barışçı araçlarla çözümlenmesi için Taraflar birbirlerine danışacaklardır. 2) 1 inci fıkrada öngörülen araçlarla çözümlenemeyen bu gibi bir anlaşmazlık, anlaşmazlığa Taraf olanlardan herhangi birinin istemi üzerine karar için Uluslararası Adalet Divanına havale edilecektir. "* biçiminde düzenlenmiştir.

[169] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 83, **ÖNER:** s. 33, **ERMAN:** *"Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri"*, s. 1064, **UZUNTOK:** s. 111 vd.

şeklinde tanımlanmıştır. Psikotrop maddeler dört grup olarak sözleşme ekinde liste hâlinde gösterilmiştir[170].

Sözleşmenin *"Kullanımının Tıbbi ve İlmi Amaçlarla Sınırlandırılması"* başlıklı 5. maddesinde[171], psikotrop maddelerin başlıkta yazılı amaçlar dışında kullanılması yasaklanmış, 12. maddesinde bu maddelerin uluslararası ticaretinin, 13. maddesinde ise ihracat ve ithalinin yasaklanmasıyla ilgili hükümler getirilmiştir.

1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde belirtilen psikotrop maddeler açısından da 1961 Tek Sözleşmesiyle benzer şekilde, psikotrop maddelerin kötüye kullanımının engellenmesi, bu maddeleri kullanan kişilerin tespiti, tedavisi ve rehabilitasyonu ile sözleşmede yasaklanan fiillerin taraf devletlerin iç hukuklarında hapis cezasıyla yaptırıma bağlanmasına dair düzenlemeler getirilmiştir[172].

---

[170] **SEVDİM:** s. 73.

[171] Sözleşmenin 5. maddesi, *"1. Taraf olan her Devlet, Cetvel I'deki maddelerin kullanımını 7. maddede öngörüldüğü şekilde sınırlandıracaktır. 2. Taraf olan her Devlet, 4. maddede öngörülen durumlar dışında, Cetvel II, III ve IV'deki maddelerin yapımını, ihracatını, ithalâtını, dağıtımı ve stoklarını, ticaretini, kullanımını ve elde bulundurulmasını, uygun gördüğü tedbirlerle tıbbî ve bilimsel amaçlarla sınırlandıracaktır..."* biçiminde düzenlenmiştir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 1250.

[172] Bu hususstaki düzenlemeler sözleşmenin 20, 21 ve 22. maddelerinde şu şekilde belirtilmiştir:

"Psikotrop Maddelerin Kötüye Kullanılmasına Karşı Alınacak Tedbirler

Madde 20) 1. Taraflar, psikotrop maddelerin kötüye kullanılmasını önleyebilecek ve ilgili kişilerin, erken teşhis, tedavi, eğitim, tedavi sonrası bakım; readaptasyon ve toplumla yeniden kaynaşmalarını sağlayacak bütün tedbirleri alacaklar ve bu amaca yönelik çabalarında eşgüdüm sağlayacaklardır. 2. Taraflar, olanaklar ölçüsünde, psikotrop maddeleri kötüye kullanan kişilerin tedavisi, tedavi sonrası

bakımı, readaptasyonu ve toplumla yeniden kaynaşmalarını sağlamak için personel yetiştirilmesini geliştireceklerdir. 3. Taraflar, meslek uygulamasında ihtiyaç duyan kişilere, psikotrop maddelerin kötüye kullanılmasının ve önlenmesinin ortaya çıkardığı sorunlara ilişkin bilgi edinmeleri için yardım edecekler ve bu maddelerin kötüye kullanılmasının geniş ölçüde yayılmasından endişe duyulduğu hallerde bu bilgileri kamuoyuna da duyuracaklardır.

Kaçakçılıkla Mücadele

Madde 21) Taraflar, anayasal, yasal ve yönetimsel sistemlerini göz önünde bulundurarak: a) Kaçakçılığa karşı, ulusal ölçüde önleyici tedbirlerin ve karşı koyma çabalarının koordinasyonunu sağlayacaklardır; bu amaçla, koordinasyonu yürütme ile görevli uygun bir kuruluşun Taraflarca saptanması da yararlı olabilecektir; b) Kaçakçılığa karşı koymada birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklar ve özellikle, diplomatik yollardan veya bu amaçla Taraflarca belirlenecek yetkili makamlar aracılığıyla, diğer ilgili Taraflara derhal, bir kaçakçılık veya yakalama olayı ile ilgili olarak 16. madde uyarınca Genel Sekretere gönderilen herhangi bir raporun örneğini vereceklerdir; c) Kaçakçılığa düzenli bir biçimde karşı koyabilmek üzere kendi aralarında ve üyesi bulundukları yetkili uluslararası örgütlerle sıkı bir işbirliğinde bulunacaklardır; d) İlgili kuruluşlara ait uluslararası işbirliğinin süratle gerçekleştirilmesini sağlayacaklardır; e) Ciddi bir davanın izlenmesinde ülkeler arasında hukuki belge alışverişi yapıldığı takdirde, bu belgelerin, taraflarca belirlenecek mahkemelere süratle erişmesini sağlayacaklardır; bu hüküm, Tarafların hukuki belgelerin diplomatik yoldan gönderilmelerini isteme haklarını haleldar etmez.

Cezai Hükümler

Madde 22) a) Kendi anayasal sınırlamaları ile bağlı kalmak kaydıyla, her Taraf, bu Sözleşmeye göre mevcut yükümlülükleri uyarınca kabul edilen bir yasa veya kurala

aykırı herhangi bir fiil bilerek işlendiği zaman, cezayı gerektiren bir suç olarak kabul edecek ve ciddi suçlara uygun bir cezaya, özellikle hapis ve özgürlükten mahrumiyet cezalarına çarptırılmalarını sağlayacaktır. b) Yukarıdaki alt paragrafa rağmen psikotrop maddeleri kötüye kullananlar bu tür suçlar işlediklerinde, Taraflar mahkûmiyet veya cezaya bir alternatif olarak veya cezaya ek olarak bu kötüye kullananların tedavisi, eğitimi, tedavi sonrası bakımı, rehabilitasyonu ve 20. maddenin 1. paragrafı uyarınca topluma yeniden kaynaşmaları için gerekli tedbirleri alabilirler. 2) Bir Tarafın anayasal sınırlamaları, hukuk sistemi ve yasal yasalarına tâbi olmak kaydıyla; a) (i) 1. fıkraya göre suç olarak tanımlanan bir dizi birbirleriyle ilgili fiiller değişik ülkelerde yapılmışsa, bunların her biri kendi başına bir suç addedilecektir; (ii) Söz konusu suçlardan herhangi birine kasten katılmak, suç işlemek amacıyla birleşmek veya anlaşmak veya suç işlemeye girişmek ve bu maddede söz konusu suçlarla ilgili olarak kasten yapılan hazırlık çalışmaları ile parasal işlemler I. fıkrada öngörülen cezaları gerektiren birer suç teşkil edecektir; (iii) Bu suçlar için yabancı ülkelerde hükmolunan mahkûmiyet kararları, sabıka teşkili amacıyla göz önüne alınacaktır; ve (iv) Yukarıda sözü edilen ağır suçlar, bunları işleyenler vatandaş veya yabancı olsun, suçun ülkesi üzerinde işlendiği Tarafça, veya iade isteminin vaki olduğu Tarafın mevzuatı gereğince suçlunun geri verilmesi kabul edilemiyorsa ve söz konusu suçlu önceden kovuşturulmamış ve yargılanmamışsa, suçlunun toprakları üzerinde bulunduğu Tarafça kovuşturulacaktır. b) 1. fıkra ve 2. fıkranın (a) (ii) bendinde söz konusu suçların, Taraflar arasında imzalanmış veya imzalanacak olan suçluların geri verilmesi anlaşması hükümlerine göre geri verilmesini bir anlaşmaya veya mütekabiliyete bağlamayan Tarafların kendi aralarında geri verme durumu olarak kabul olunması arzu edilmektedir; şu kadar ki, geri verme, kendisine geri verme istemi yapılan Tarafın mevzuatı uyarınca uygulanacak ve sözü geçen Taraf yetkili makamları suçu

D. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1998)

1961 Tek ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşme'lerinde düzenlenen tedbirlerin uygulanabilirliğini artırmak ve bu konuda yeni tedbirler almak amacıyla[173] BM Genel Kurulunca 19 Aralık 1988 tarihinde kabul edilen bu sözleşmenin onaylanmasını Türkiye 4136 sayılı Kanun'la uygun bulmuş, Bakanlar Kurulunun 16

---

yeter derecede ağır saymadıkları takdirde, suçlunun tutuklanmasını veya geri verilmesini red hakkına sahip olacaklardır. 3) 1. ve 2. fıkralarda sözü geçen suçlardan herhangi birinin işlenmesinde kullanılan veya kullanılması düşünülen herhangi bir psikotrop madde veya diğer madde ve her türlü malzeme, zapt ve müsadereye tâbi olacaktır. 4) Bu madde hükümleri, yetki konusunda, ilgili Tarafın ulusal yasaları hükümlerine tâbi olacaktır 5) Bu maddenin hiçbir hükmü, söz konusu suçların bir Tarafın ulusal yasalarına uygun olarak tanımlanması, yargılanması ve cezalandırılması gerektiği ilkesine aykırı olmayacaktır". **GÜNGÖR-KINACI:** s. 1258-1259.

[173] Bu husus *"Sözleşmenin Kapsamı"* başlıklı 2. maddede, *"Bu Sözleşme, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının uluslararası boyutu bulunan değişik yönleriyle daha etkin bir biçimde mücadele etmelerini sağlayabilmek için Taraflar arasındaki işbirliğini artırmayı amaçlamaktadır. Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde. Taraflar kendi hukuk sistemlerinin temel hükümlerine uygun olarak, yasa yapmak ve idari önlemler dahil gereken önlemleri alacaklardır..."* şeklinde ifade edilmiştir.

Ocak 1996 tarihli kararıyla onaylanmış ve sözleşme metni, 11 Şubat 1996 tarihli ve 22551 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak ülkemiz yönünden yürürlüğe girmiştir[174].

Önceki sözleşmelerde olduğu gibi bu sözleşmede sayılan fiillerin de taraf devletlerin iç hukuklarında suç olarak tanımlanıp cezai yaptırıma bağlanmaları gerektiği öngörülmüştür[175].

Diğer yandan, sözleşmenin 5. maddesinde; uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarından elde edilen kazanç ve değerlerin, bu kazançların karşılığı olan malvarlığının, bu suçların işlenmesinde kullanılan veya kullanılması hedeflenen eşyanın müsaderesine dair ayrıntılı hükümler düzenlenmiştir[176].

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Sözleşmede ayrıca, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin üretiminde kullanılan maddelerin kontrol edilmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesi, suçluların geri verilmesi ve taraf devletler arasındaki adli yardımlaşmaya dair hükümlere de yer verilmiştir[177].

E. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

BM Genel Kurulunca 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ve Türkiye'nin de 27 Ocak 1995 tarihinde onayladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile çocukların uyuşturucu ve psikotrop maddelere karşı korunmaları ve bu konuda gerekli önlemlerin

---

[174] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 84, **UZUNTOK:** s. 114, **ÖNER:** s. 34.

[175] Sözleşmenin 3. maddesinde detaylı olarak sayılan bu fiiller için bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 1270-1272.

[176] Bkz. Sözleşmenin 5. maddesi. **ÖNER:** s. 35.

[177] Bkz. Sözleşmenin 6, 7, 8 ve 12. maddeleri. **ÖNER:** s. 35, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 1276-1284.

alınması amaçlanmaktadır. Bu konudaki hedefler Sözleşme'nin 33'üncü maddesinde; *"Taraf Devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dâhil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar"* biçiminde ifade edilmiştir[178].

[178] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 63, **ATEŞ:** s. 42. Sözleşmenin tam metni için bkz. (Çevrimiçi) https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23e.html, Erişim Tarihi: 29.11.2018.

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇUN UNSURLARI

I. Genel Olarak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı cezadan ziyade tedavi gerektiren bir eylem olarak kabul edilmekle birlikte, bu durumda ceza verilmesinden de vazgeçmemeye yönelik eğilim hâkimdir[179].

Nitekim, Türkiye'nin de taraf olduğu uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadeleye yönelik uluslararası sözleşmeler tüm taraf ülkelere, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bulundurulması ve kullanılmasına dair fiilleri özellikle yaptırımı hapis cezası olan bir suç olarak düzenleme yükümlülüğü öngörmektedir[180]. Bu yükümlülüğün gereği olarak iç hukukumuzda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabının, *"Topluma Karşı Suçlar"* başlıklı üçüncü kısmında yer

---

[179] **GÜNAL, Yılmaz:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları"*, AÜSBFD, C. 32, Mart-Aralık, 1977, No: 1-4, s. 57-58. Doktrinde, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullananların cezalandırılmasının, cezanın özel ve genel önleme fonksiyonları açısından önem olsa da, bu suç için asıl olanın failin tedavi edilmesi olduğu da ifade edilmektedir. **ÇETİN, Soner Hamza:** Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu (TCK md. 191), Ankara 2017, s. 28.

[180] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 119.

alan *"Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar"* başlığını taşıyan üçüncü bölümünde hüküm altına alınmıştır[181].

Türk Ceza Kanunu'nun sistematiğine göre uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları; uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ithali veya ihracı (TCK md. 188/1)[182], uyuşturucu veya uyarıcı madde satma, satışa arz etme, başkalarına verme, nakletme, sevk etme, depolama, satın alma, kabul etme veya bulundurma (TCK md. 188/3)[183], uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan madde temini (TCK md. 188/7)[184], uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (TCK md. 190/1)[185], uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme (TCK md. 190/2)[186]

---

[181] **ATEŞ:** s. 56.

[182] *"TCK madde 188/1- Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve ikibin günden yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."*

[183] *"TCK madde 188/3- Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Ancak, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz."*

[184] *"TCK madde 188/7- Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."*

[185] *"TCK madde 190/1- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;*

ve TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçudur[187].

Çalışmanın bu bölümünde, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde hüküm altına alınan *"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak"* suçu ele alınacaktır.

---

a) Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan

b) Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan

c) Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

Kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

[186] *"TCK madde 190/2 - Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır"*

[187] **ATEŞ:** s. 56. Doktrinde uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarıyla ilgili farklı sınıflandırmalar da bulunmaktadır. Yokuş Sevük'e göre uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları, uyuşturucu veya uyarıcı madde temin suçları ve bu maddelerin kullanılmasına ilişkin suçlar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 119-120. Bunun dışında Güngör - Kınacı, bu sınıflandırmayı uyuşturucu madde sağlama (temin) suçları ve diğer uyuşturucu madde suçları şeklinde yapmaktadır. Bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 129. Tezcan - Durmuş - Önok ise bu suçları, tedarik ve kullanma suçları olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bkz. **TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat:** Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2018, s. 711.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 404. maddesinin[188] 2. fıkrasının karşılığı olarak düzenlenen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi, 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren beş kez değiştirilmiştir. Maddenin yürürlükteki ilk hâli; 765 sayılı TCK'nın 404/2 hükmünden çok farklı biçimde düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin gerekçesinde de vurgulandığı üzere, bu Kanun'la izlenen suç politikası uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak yerine, kullanmak için bu maddeleri bulundurmak, satın almak veya kabul etmek fiilleri suç olarak düzenlenmişti. 765 sayılı TCK'da fail hakkında tedavi tedbirine başvurulabilmesi için failin uyuşturucu madde alışkanlığının bağımlılık derecesinde olması gerekirken, 5237 sayılı TCK'da, bu maddeleri kullanan kişinin esasında tedavi ve terapiye muhtaç bir kişi olduğu düşüncesinden hareketle[189],

[188] 765 sayılı TCK'nın 404. maddesi, *"1) Özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştıranlar ile bu maddeleri onsekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler hakkında 403 üncü maddenin 5 ve 6 numaralı fıkralarında yazılı cezalar altıda biri oranında artırılarak hükmolunur. 2) Uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir. 3) Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa,kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz. 4) Uyuşturucu maddeleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise,salahı tıbben anlaşılıncaya kadar bir hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Bu kimselerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, yetkili mahkemece tahkikatın her safhasında da karar verilebilir."* biçiminde düzenlenmişti.

[189] TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrasının gerekçesi, *"Madde metninde, izlenen suç politikası gereği olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak*

uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan tüm failler yönünden söz konusu tedbirin uygulanabileceği düzenlenmiştir[190]. Ayrıca 5237 sayılı TCK'da, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul eden, bulunduran ve satın alan kişiler yönünden de denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır[191].

1. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde Yapılan Değişikliklerin Kronolojik Olarak İncelenmesi

A. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin İlk Hâli ve 5377 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik

5237 sayılı TCK'nın, incelememize konu olan 191. maddesinin ilk hâlinde madde başlığı *"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak"*, madde metni ise;

---

için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, aslında tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişidir. Bu nedenle, maddenin ikinci fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması gerektiği kabul edilmiştir." şeklinde ifade edilmiştir.

[190] **ELMAS:** s. 385. Bu hususstaki eleştiri için bkz. **ARSLAN, Çetin:** *"Yargıtay'ın Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları'na İlişkin Kimi Güncel Kararları ve Bunların Değerlendirilmesi"*, Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Paneli, Ankara 2011, s. 96.

[191] **ELMAS:** s. 385.

"(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı hükmolunan ceza, ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması hâlinde infaz edilir. Kişi etkin pişmanlıktan yararlanmışsa, davaya devam olunarak hakkında cezaya hükmolunur." biçiminde düzenlenmişti.

Bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları, 8 Temmuz 2005 tarihli ve 25869 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5377 sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 24. maddesiyle değiştirilmiştir. Bu değişiklik

kapsamında, 191. maddenin 1. fıkrasındaki "*Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır."* cümlesi madde metninden çıkarılmıştır. Maddenin 2. fıkrası ise *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur."* şeklinde değiştirilerek yeni hâlini almıştır. Böylece uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan ve kullanmayan failler hakkında uygulanması gereken tedbirler farklılaştırılarak, bu maddeleri kullanmayan kişi hakkında tedavi tedbirinin uygulanmasının engellenmesi öngörülmüştür[192].

Bununla birlikte, maddenin 2. fıkrasının hem ilk, hem de 5377 sayılı Kanun ile değiştirilen hâlinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failler hakkında da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunacağına ilişkin düzenleme; madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanın suç olmadığı belirtilmesine karşın, bu maddeleri kullanmanın da zımni olarak ayrı bir suç şeklinde düzenlendiği, bu hâliyle madde ile gerekçe arasında çelişki bulunduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir[193].

B. 5560 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik

19 Aralık 2006 tarihli ve 26381 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7.

---

[192] **ELMAS:** s. 386, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 35.

[193] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 98, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 36.

maddesiyle, TCK'nın 191. maddesi tamamen yeniden düzenlenmiştir[194]. Baştan sona tekrar kaleme alınması sonucunda madde metni;

"(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı açılan davada mahkeme, birinci fıkraya göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak

---

[194] TCK'nın 191. maddesinde yapılan değişiklik, 5560 sayılı Kanun'un gerekçesinde; *"...Düzenlemenin içeriğiyle ilgili olarak uygulamada tereddütlerin oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu tereddütleri gidermek amacıyla söz konusu madde metninde değişiklik yapılması gereği hasıl olmuştur. Buna göre, kişinin tedavi olmayı kabul etmesi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak dolayısıyla hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. Başka bir deyişle, bu durumda mahkeme, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında cezaya hükmetmeden tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine ya da sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verecektir."* şeklinde ifade edilmiştir.

öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilir. Aksi takdirde, davaya devam olunarak hüküm verilir.

(6) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı cezaya hükmedildikten sonra da iki ilâ dördüncü fıkralar hükümlerine göre tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulabilir. Bu durumda, hükmolunan cezanın infazı ertelenir. Ancak, bunun için kişi hakkında bu suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması gerekir.

(7) Kişinin mahkûm olduğu ceza, tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, infaz edilmiş sayılır; aksi takdirde, derhal infaz edilir." hâlini almıştır.

Yapılan bu değişiklik sonucunda, somut olayda failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olup olmamasına göre bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre, fail suça konu maddeyi kullanmamışsa, 1. fıkra uyarınca mahkûmiyet hükmü kurulmadan 2. fıkra uyarınca yalnızca denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi öngörülmüştür. Fakat fail bu maddeyi kullanmışsa; ya 1. fıkra uyarınca mahkûmiyet hükmü kurulmadan 2. fıkra gereğince yalnızca tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi ya da 6. fıkranın yollaması doğrultusunda 1. fıkradaki cezayla beraber 2. fıkradaki tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunması söz konusu olacaktır. Öte yandan,

hakkında yalnızca tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri kararı verilen fail yönünden, bu kararın gereklerine uygun davranılması hâlinde aynı maddenin 5. fıkrası uyarınca mahkemece düşme kararı verilmesi öngörülmüştür[195].

---

[195] *"...5560 sayılı Kanunla değişik 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde; uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında;*

a) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamış ise, birinci fıkraya göre cezaya hükmedilmeden ikinci fıkra uyarınca sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi,

b) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış ise, birinci fıkraya göre cezaya hükmedilmeden ikinci fıkra gereğince sadece tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği gibi, altıncı fıkranın yollaması uyarınca birinci fıkradaki ceza ile birlikte ikinci fıkradaki tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilebileceği,

c) Sadece ikinci fıkranın uygulandığı durumlarda, tedavinin ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde davanın düşmesine karar verilmesi, aksi halde birinci fıkra uyarınca ceza tayin edilmesi

Öngörülmüş olduğundan; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olan sanık hakkında, belirtilen iki seçenekten biri uygulanırken nedenleri tartışılıp gerekçesi gösterilmeden, hapis cezası ile tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin birlikte uygulanması...", Yrg. 10. CD, E. 2008/956, K. 2008/8993, T. 03.06.2008 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

C. 6217 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik

14 Nisan 2011 tarihli ve 27905 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6127 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 20. maddesiyle, TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrasına, tedavi ve denetimli serbestlik kararlarına yönelik olarak *"Bu karar, durma kararının hukuki sonuçlarını doğurur."* cümlesi eklenmiştir. Böylece, tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının *"durma kararı"* niteliğinde olduğu öngörülmüştür[196].

---

[196] **ELMAS:** s. 387. YCGK'nın 10.04.2012 tarihli ve 2011/783-2012/150 sayılı kararında belirtilen, *"5237 sayılı TCY'nın 5560 sayılı Yasanın 7. maddesi ile değişik 191. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, cezaya hükmetmeden önce verilen tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbiri ya da sadece denetimli serbestlik tedbiri kararlarının, 5271 sayılı Ceza Yargılaması Yasasının 223. maddesinde hüküm olarak sayılan ve temyiz yasa yoluna tabi olduğu kabul edilen kararlar arasında gösterilmemesi, temyiz yasa yolunun mahkemelerin davanın esasını çözen kararlarına karşı başvurulan bir yasa yolu olarak kabul edilmiş olması ve 5237 sayılı TCY'nın 191. maddesi gerekçesinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçlarından dolayı açılan kamu davalarında, sanık ya da sanıklarla ilgili olarak cezaya hükmetmeden tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine ya da sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi halinde davanın derdest olmaya devam ettiğinin belirtilmiş bulunması karşısında; itiraz yasa yoluna tabi olduğunun kabulü gerekmektedir."* şeklindeki gerekçeyle, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Ç. 6545 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik

Mevcut düzenlemelere rağmen uyuşturucu madde suçlarının artması nedeniyle, bu suçla mücadeleyi daha etkin kılmak ve toplumu uyuşturucu maddelerden korumak amacıyla anılan madde, 28 Haziran 2014 tarihli ve 29044 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 68. maddesiyle yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında maddenin başlığı *"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak"* biçiminde değiştirilmiş[197], suçun tanımlandığı ilk fıkraya *"ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan"* ibaresi eklenerek, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak fiili de açıkça suç olarak kabul edilmiş ve suçun cezası da artırılmıştır[198].

6545 sayılı Kanun'la TCK'nın 191. maddesinin diğer fıkralarında da önemli değişiklikler yapılmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak değinileceği üzere, bu düzenlemeyle yapılan en önemli yenilik; bu suçun failleri hakkında soruşturma evresinde Cumhuriyet başsavcılıklarına, CMK'nın 171. maddesinde öngörülen şartların varlığı aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verme yetkisinin verilmiş olmasıdır[199].

---

[197] 6545 sayılı Kanun ile oluşturulan madde başlığının uluslararası yasama tekniğine uygun olmadığı ve başlığın *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde temini ve kullanımı"* olması gerektiği hususunda bkz. **YURTCAN, Erdener:** Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları, 2. Baskı, Ankara 2015, s. 59.

[198] **ELMAS:** s. 387.

[199] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 41, **ELMAS:** s. 387, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 913.

D. 6638 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik

6638 sayılı Kanun'un[200] 12. maddesiyle, TCK'nın 191. maddesine *"Birinci fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır."* şeklinde 10. fıkra eklenmiştir. Böylelikle suçun işlendiği yer bakımından öngörülen ağırlaştırıcı hâl uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin belirli yerlerde kullanıldığında cezanın yarı oranında artırılacağı hüküm altına alınmış ve bu suç için ilk kez bir nitelikli hâl düzenlenmiştir[201].

6545 ve 6638 sayılı Kanun'larla yapılan değişikliklerle TCK'nın 191. maddesi aşağıdaki şekilde son hâlini almıştır:

"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak

Madde 191-

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

---

[200] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 130. 6638 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 4 Nisan 2015 tarihli ve 29316 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

[201] **ÖZBEK, Veli Özer-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker:** Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2017, s. 794.

(2) Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır.

(3) Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.

(4) Kişinin, erteleme süresi zarfında;

a) Kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,

b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, hâlinde, hakkında kamu davası açılır. (5) Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz.

(6) Dördüncü fıkraya göre kamu davasının açılmasından sonra, birinci fıkrada tanımlanan suçun tekrar işlendiği iddiasıyla açılan soruşturmalarda ikinci fıkra uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemez.

(7) Şüpheli erteleme süresi zarfında dördüncü fıkrada belirtilen yükümlülüklere aykırı davranmadığı ve yasakları ihlal etmediği takdirde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

(8) Bu Kanunun;

a) 188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,

b) 190 ıncı maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, suçundan dolayı yapılan kovuşturma evresinde, suçun münhasıran bu madde kapsamına girdiğinin anlaşılması hâlinde, sanık hakkında bu madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir.

(9) Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hâllerde, Ceza Muhakemesi Kanununun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171 inci maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231 inci maddesi hükümleri uygulanır.

(10) Birinci fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır."

II. Suçun Hukuki Konusu

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Özel Hükümler" başlıklı ikinci kitabının, *"Topluma Karşı Suçlar"* başlığını taşıyan üçüncü kısmında yer alan *"Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar"* başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenmiştir. Ceza kanunlarının kısım ve bölümlerindeki suç

tanımlarının ve gruplarının o suçlarla korunan hukuki değere göre oluşturulması[202], bu suçun düzenlendiği bölüm ve özellikle 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmanın da açıkça suç sayılması birlikte değerlendirildiğinde; bu suçun hukuki konusunun, bireylerin sağlığını da kapsayan nitelikte genel sağlık/kamu sağlığı olduğu anlaşılmaktadır[203]. Diğer bir ifadeyle, bu suç uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararlı etkilerinden bireyleri uzaklaştırmak, böylece toplumun sağlığını korumak amacıyla düzenlendiğinden, korunan hukuksal değerin toplumun esenliği bağlamında genel sağlık olduğu söylenebilir[204].

Gelinen noktada, konusunu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin oluşturduğu suçların *"tüm insanlığın sağlığına karşı işlenmiş suçlar"* olarak görülmesi yönünde bir eğilim de bulunmaktadır[205].

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılması sonucunda öncelikle bu maddeleri kullanan kişiler zarar görmekte ise de, uzun vadede bakıldığında bu maddeleri kullanan kişinin genetik yapısında oluşan bozukluğun sonraki nesillere

---

[202] **TOROSLU, Nevzat:** Cürümlerin Tesnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970, s. 85, **ÜNVER, Yener:** Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara 2003, s. 807.

[203] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 45. 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin, bu suçla korunan hukuki değer açısından tamamlayıcı bir işlevi bulunduğu değerlendirilmiştir. Bkz. **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 790-791.

[204] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 130, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 374, **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 170.

[205] **AKKAYA, Çetin:** Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 8, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 914, **YOLCU, Ferit:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m. 188), Ankara 2015, s. 9.

aktarılması[206], bu maddelere bağımlı hâle gelenlerin suç işleme potansiyeli[207] gibi nedenlerle, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kişiler üzerindeki zararlı etkileri topluma da sirayet etmektedir. Dolayısıyla uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımına ilişkin fiillerin suç hâline getirilmesiyle hem bireyin, hem de toplumun esenliği ve sağlığı korunduğundan, kanun sistematiği açısından bu fiillerin *"Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar"* bölümünde düzenlenmesinin doğru olduğu kanaatindeyiz[208].

III. Suçun Maddi Konusu

1. Genel Olarak

Suçun maddi konusu, üzerinde suçun işlendiği, davranışın yöneldiği kişi ya da şey olarak tanımlanmaktadır. Burada sözü edilen kişi ya da şey ise, suçu ihdas eden ceza hukuku normunda tanımı yapılan kişi ya da şeydir. Bu nedenle suça konu tipik fiilin bu kişi ya da şey üzerinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir[209].

---

[206] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 346, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 123, **BAYRAKTAR:** *"Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti"*, s. 48-49.

[207] **DÖNMEZER:** *"Sosyo-Politik Yaklaşım"*, s. 1015, **BAYRAKTAR:** *"Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti"*, s. 49.

[208] Aynı yönde bkz. **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 791, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 123, **ATEŞ:** s. 63.

[209] **TOROSLU, Nevzat-TOROSLU, Haluk:** Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2018, s. 110.

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde tanımlanan ve incelememize konu olan suçun maddi konusu *uyuşturucu veya uyarıcı maddeler*dir[210]. 765 sayılı TCK'da yalnızca *"uyuşturucu madde"* tabiri kullanılmışken, 5237 sayılı TCK'da ayrıca *"uyarıcı madde"* tabiri de kullanılmıştır[211].

TCK'da hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tanımlanmadığından[212], öncelikle somut olayda ele geçirilen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı belirlenmelidir[213]. Bu anlamda, failin kullandığı ya da kullanmak amacıyla satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olmaması hâlinde, suçun maddi konusunun yokluğu nedeniyle işlenemez suç[214] gündeme gelecektir[215]. Örneğin, failin esrar kullanmak amacıyla aldığı

---

[210] **HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem:** Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 111, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 125, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 791, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 49, **YAŞAR, Osman-GÖKCAN, Hasan Tahsin-ARTUÇ, Mustafa:** Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 5720.

[211] **ÖNER:** s. 80.

[212] TCK'nın 188/4. maddesinde sayılan *"eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevleri"*nin de tanımlanması yoluna gidilmemiş, suçun konusu olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bu maddeler olması hâli, cezanın artırım sebebi olarak düzenlenmiştir. Bkz. **ELMAS:** s. 19.

[213] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 126.

[214] Failin, kanunlarda suç olarak düzenlenen bir sonucu meydana getirmek için hareket ettiği, fakat kullandığı araçların ve buna bağlı olarak hareketin elverişsizliği ya da maddi konunun bulunmaması nedeniyle, sonucun gerçekleştirilememesi durumunda

maddenin gerçekte *"kenevir tohumu"* ya da *"kına"* olması durumunda eylem suç oluşturmayacaktır[216].

---

işlenemez suç söz konusu olmaktadır. Bkz. **ALACAKAPTAN, Uğur:** İşlenemez Suç, Ankara, t. y., s. 1-2, **TOROSLU-TOROSLU:** s. 308-309.

[215] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 57-58, **AKKAYA:** s. 342, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 157. *"...Ele geçen toplam 172 gram madde içinde net 327 miligram olduğu tespit edilen morfin ve türevi maddelerin 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 1. maddesinde öngörülen oranların altında olması nedeniyle, 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen suçun maddi konusunu oluşturmaya elverişli uyuşturucu madde bulunmadığı ve işlenemez suç söz konusu olduğu..."* Yrg. 10. CD, E. 2008/3482 , K. 2012/34, T. 09.01.2012, *"...Jandarma Genel Komutanlığı Bölge Kriminal Laboratuarları Şube Müdürlüğü'nün 09.12.2002 gün ve 3609 sayılı ekspertiz raporunda, suç konusu maddenin 2313 sayılı Kanun kapsamına giren uyuşturucu maddelerden olmadığının; Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu'nun 28.07.2003 tarih ve 1123 sayılı raporunda ise sanıkta ele geçirilen 1.885 gram maddenin içindeki uyuşturucunun, eser miktarda olduğunun belirtilmesi karşısında; suçun maddi konusu olan uyuşturucu maddenin kullanmaya ve buna bağlı olarak uyuşturucu madde temin etme suçuna elverişli olmadığından, olayda işlenemez suçun söz konusu olduğu, suçun unsurlarının oluşmadığı..."* Yrg. 10. CD, E. 2006/9234, K. 2007/8332, T. 03.07.2007 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[216] *"Sanığın üst araması yapılacağı sırada cebinden çıkarıp yere attığı görülen kenevir tohumu dışında herhangi bir uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunmadığı, kenevir tohumlarının uyuşturucu veya uyarıcı madde içermemesi nedeniyle bizatihi bulundurulmasının suç teşkil etmediği...",* Yrg. 10. CD, 2013/11319, K. 2018/3146, T. 03.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

2. Kanunîlik İlkesi Karşısında Maddi Konuya İlişkin Tartışmalar ve Ulaşılan Sonuç

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin belirlenmesi hususunda üç grup hâlinde değerlendirilebilecek görüşler[217] irdelendiğinde;

Bir görüşe göre; Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu maddelerden kavram olarak söz edilmesi ve bu maddelerin tanımlanmamış olması nedeniyle, bilirkişi incelemesi sonucunda niteliği itibarıyla uyuşturucu madde olduğu tespit edilen maddelerin de yasak kapsamında kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir[218]. Ancak bu görüş, TCK'da uyuşturucu veya uyarıcı maddeler için aranan *"ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olma"* şartını gözetmediği, dolayısıyla tıbbi olarak uyuşturucu özelliği olan alkolün ve hatta alkollü içeceklerin de bu kapsamda değerlendirmesi sonucunu doğuracağı gerekçesiyle eleştirilmiştir[219].

Bir görüşe göre; yalnızca kanunlarda, bu kanunlara dayalı olarak yürürlüğe konulan Bakanlar Kurulu kararlarında ve 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde sayılan maddeler Türk Ceza Kanunu uygulamasında uyuşturucu veya

---

[217] Bu hususta ki görüşlerin detayları için bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 108-112.

[218] **EREM, Faruk:** Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, Cilt 2, Ankara 1993, s. 1823-1824, **ERMAN-ÖZEK:** s. 257-258, **SOYASLAN, Doğan:** Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1997, s. 383-384, **KURT:** Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları İle İlgili Mevzuat, İstanbul 1992, s. 2, **MALKOÇ, İsmail-GÜLER, Mahmut:** Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler, Cilt 3, 1. Basım, Ankara 1996, s. 3016, **ARITÜRK, Sezai:** Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Suçları, İstanbul 1994, s. 23, **GÜRELLİ:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları",* s. 4-6.

[219] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 113.

uyarıcı madde sayılmalıdır[220]. Bu görüş de, belirtilen düzenlemelerde yer almakla birlikte fiilen kullanılmadıkları için yasak ya da ruhsata bağlı olmayan maddelerin de var olduğu, dolayısıyla bu maddelerin TCK kapsamında olmadıkları belirtilerek eleştirilmiştir[221].

Bir görüşe göre; yalnızca 2313 ve 3298 sayılı Kanun'larla bu Kanun'ların verdiği yetkiye dayalı olarak Bakanlar Kurulunca belirlenip anılan Kanun'ların kapsamına alınan maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesi gerekmektedir[222].

Doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise *"ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, kanunlarımızda veya kanunların verdiği yetkiye dayanan Bakanlar Kurulu kararlarında uyuşturucu madde olduğu kabul edilerek; tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında imali, ithali, ihracı, satılması, satın alınması, bedelsiz devredilmesi, bedelsiz devralınması, bulundurulması, sevkedilmesi, nakledilmesi, kullanılması yasaklanan ya da ruhsata bağlanan; ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, belirtilen eylemlere konu edilmesi suç oluşturan doğal ve yapay maddeler"* uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmelidir[223]. Bir maddenin

---

[220] **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 78-19, 83-84, **İÇEL, Kayıhan:** 2. Ulusal Adli Tıp Günleri - Panel ve Serbest Bildirileri, 1986, s. 73-75.

[221] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 113.

[222] **AKÇASU, Alaaddin:** Uyuşturucu Madde Sorunları, 2. Ulusal Adlî Tıp Günleri - Panel 3, İstanbul 1986, s. 91-92, **ERGEN, Cengiz:** Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara 1988, s. 126-129.

[223] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 37, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5722, **ELMAS:** s. 18-19, **KAYA, Mustafa:** *"Uyuşturucu Madde Suçları"*, Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Paneli, Ankara 2011, s. 39-40.

birey üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri itibarıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyıp taşımadığının belirlenmesi; tıp, kimya gibi bilim alanlarının teknik inceleme yöntemleriyle mümkündür. Ancak bu nitelikteki bir maddenin, TCK'da yer alan bir suçun maddi konusunu oluşturup oluşturmadığı, hukuki düzenlemelerin normatif bilimlerin ilkelerine göre değerlendirilmesiyle belirlenecektir[224].

Bu açıklamalar doğrultusunda, söz konusu maddelerin *"ruhsatsız veya ruhsata aykırı"* olmasından hukuken ne anlaşılması gerektiği üzerinde durulmalıdır:

Yukarıda da belirtildiği üzere, bir maddenin *"uyuşturucu veya uyarıcı madde"* olması ile bu maddenin *"ruhsatsız"* (yasaklı) ya da *"ruhsata tabi olması"* farklı konulardır. Söz konusu maddelerin yasaklanması ya da ruhsata bağlı olmaları, çalışmamızın birinci bölümünde[225] ele alınan 2313 ve 3298 sayılı Kanunlar'la hüküm altına alınmıştır. Her iki Kanun'a dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararıyla[226], herhangi bir maddenin pozitif bilimler açısından uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu değil, bu nitelikteki bir maddenin ilgili Kanun'larla yasaklanması ya da ruhsata tabi tutulması söz konusu olmaktadır[227].

Buna göre, somut olayda ele geçirilen maddenin soruşturma evresinde öncelikle bilimsel analiz yapılmak üzere uzman kuruluşa[228] gönderilerek; içerdiği etken

---

[224] **ELMAS:** s. 19.

[225] Çalışmamızın birinci bölümünde *"Türk Hukukundaki Düzenlemeler"* başlığı altında yer alan *"Özel Kanunlardaki Düzenlemeler"* alt başlığı bölümünde açıklanmıştır.

[226] Çalışmamızın birinci bölümünde her iki Kanun'da yer alan *"Bakanlar Kurulu"* tabirinin *"Cumhurbaşkanı"* olarak değiştirildiği belirtilmişti.

[227] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 115-116, **ELMAS:** s. 21.

[228] Söz konusu raporların temini açısından Emniyet Genel Müdürlüğünün ve Jandarma Genel Komutanlığının Kriminal Laboratuvarları ile Adli Tıp Kurumundan resmi bilirkişi olarak faydalanılmaktadır. Bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya

maddelerin fiziksel ve kimyasal özellikleri, bunların bilinen ve kimyasal adları, hangilerinin uyuşturucu ve uyarıcı madde olduğu, TCK kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde sayılmasının kanuni dayanakları ile içerdiği uyuşturucu ve uyarıcı maddenin net ağırlığının sorulması[229] gerekmektedir. Bu doğrultuda yapılacak analizler

---

Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 128-129, **ATEŞ:** s. 65-66. *"Sanıktan eroin aldığı kabul edilen tanık M.'den ele geçen maddenin Adli Tıp Kurumu veya Kriminal Polis Laboratuvarından alınmış ekspertiz raporunun dosyada bulunmadığı; bu maddeye ilişkin 'uyuşturucu madde niteliğini taşıyıp taşımadığına' ilişkin uzmanlık raporu var ise aslı ya da onaylı suretinin dosya arasına konulması, yok ise maddenin adli emanetten temini ile 'uyuşturucu madde niteliğini taşıyıp taşımadığına' ilişkin uzmanlık raporu aldırılarak sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği halde, deliller incelenip değerlendirilmeden yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması...",* Yrg. 20. CD, E. 2018/144, K. 2018/1526, T. 30.05.2018, *"Suça konu maddenin, 5271 sayılı CMK'nın 63. maddesi uyarınca, gerek nitelik ve gerekse miktar yönünden 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi kapsamında sayılabilecek uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı konusunda, uzman bir kurum veya kuruluşa bilirkişi incelemesi yaptırılmadan, polis memurları tarafından düzenlenen 22/02/2013 tarihli 'ön ekspertiz raporu' ile yetinilerek, eksik araştırma ile hüküm kurulması..."* Yrg. 10. CD, E. 2013/10330, K. 2018/3002, T. 27.03.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[229] Yargıtay da, sorulması gereken tüm hususlarda açıklama içermeyen bilirkişi raporlarına dayanılarak hüküm kurulmasını bozma sebebi yapmaktadır. *"...Sanık M.'den elde edilen ve emanette mevcut olan ile her iki sanıktan elde edilen ve İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından alınan tanık numunelerin, Adli Tıp Kurumu'na gönderilerek;*

a) İçerdiği kimyasal maddelerin miktarları ile oranları,

sonucunda düzenlenecek raporda, adı ve kimyasal özellikleri belirtilen maddenin; 2313 ve 3298 sayılı Kanunlar'da, bu Kanunlar'ın verdiği yetkiye dayalı olarak çıkarılan Cumhurbaşkanı (Bakanlar Kurulu) kararlarında, 1961 Tek Sözleşmesi'nin I ve II numaralı cetvellerinde sayılan maddelerden olduğu anlaşılmakta ise, ele geçirilen madde TCK kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilecektir[230]. Aksi hâlde, maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesi mümkün değildir[231]. Yargıtay da aynı görüştedir[232].

---

b) Eroin ve 6-MAM içerdiğinin belirlenmesi halinde, bunların oranının 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Kanun'un 1. maddesinde 'morfin ve milhleri' için öngörülen binde 2 oranından fazla olup olmadığı,

c) Mevcut haliyle kullanıldığında uyuşturucu etki yapıp yapmayacağı konularında rapor alınması, sonucuna göre tüm deliller birlikte tartışılarak sanıkların hukuki durumlarının belirlenmesi gerekirken..." Yrg. 10. CD, E. 2016/46, K. 2016/1307, T. 21.04.2016, *"...Ekspertiz raporuna göre; ele geçirilen maddelerin uyuşturucu maddelerden eser miktarda eroin ve morfin ihtiva ettiklerinin tespit edildiği gözetilerek daha geniş laboratuvar olanaklarına sahip İstanbul Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Dairesi'ne gönderilerek yeniden rapor alınması gerekirken..."* Yrg. 10. CD, E. 2015/5370, K. 2016/2485, T. 29.09.2016. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

230 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 116-117, **ELMAS:** s. 22, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 128.

231 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 117.

232 *"...Sanığın üzerinde bulunan 10 adet tabletin 'Biperidene HCI' aktif maddesini içeren yeşil reçeteye tabi Akineton isimli ilaç olduğu, 'Biperidene HCI' isimli maddenin 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi hakkında Kanun'da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da, uyuşturucu maddelere dair 1961 sayılı Tek*

Öte yandan, failde ele geçirilen ya da failden alınan biyolojik örnekte tespit edilen maddenin suç tarihi itibarıyla 2313 ve 3298 sayılı Kanun'larda, bu Kanun'ların verdiği yetkiye dayalı olarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında, 1961 Tek Sözleşmesi'nin I ve II numaralı cetvellerinde sayılan maddelerden olması gerekmektedir. 2313 ve 3298 sayılı Kanun'ların verdiği yetkiye dayanılarak Cumhurbaşkanı (Bakanlar Kurulu) kararlarının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girdiği de dikkate alındığında, söz konusu madde tıbbi ve kimyasal özellikleri itibarıyla uyuşturucu veya uyarıcı nitelikte olsa bile, yayım tarihinden önce TCK anlamında yasak ya da ruhsata tabi olarak kabul edilemeyeceğinden, bu suçun maddi konusunu oluşturmayacaktır[233].

Sözleşmesi'nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı...", Yrg. 10. CD, E. 2013/10907, K. 2018/1852, T. 14.02.2018, *"Sanığın ... sattığı iddia edilen toz maddenin parasetamol ve kafein içerdiği, parasetamol ve kafein maddelerinin 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi hakkında Kanun'da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da, uyuşturucu maddelere dair 1961 sayılı Tek Sözleşmesi'nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almamaları nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilemeyecekleri..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/1341, K. 2018/2394, T. 22.05.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

233 **ELMAS:** s. 22-23.

Yargıtay uygulamaları da istikrarlı olarak bu yönde sürmekte iken[234], Yargıtay 10. Ceza Dairesi 30.11.2016 tarihli, 2016/2536 E. ve 2016/3941 K. sayılı kararında[235]; *"Somut olayda suça konu sarı açık yeşil bitki parçalarının MDMB-CHMICA etken maddesi içerdiği, MDMB-CHMICA'nın 3- numaralı konumda amid taşıyan indal türevi sentetik cannabinoid olup TCK'nın 188/4. maddesi kapsamındaki uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olduğu Adli Tıp Kurumu raporu ile tespit edilmiş olup uygulama yeri bulunmayan 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 19. maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu Kararına gerek bulunmadığı"* yönünde karar vermiştir. Böylece, söz konusu maddenin Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanmasını ya da ruhsata tabi kılınmasını aramaksızın, yalnızca kimyasal ve tıbbi özelliklerini dikkate

---

234 *"...Sanıkta ele geçen suça konu maddelerden analizi yapılan sentetik kannabinoid grubundan 5F-ADB isimli maddenin, suç tarihinden önce 08.03.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 16.02.2016 tarih ve 2016/8548 sayılı Bakanlar Kurulu kararı gereğince 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun kapsamına alındığı anlaşıldığından, CMK'nın 226. maddesi gereğince ek savunnma hakkı verilerek sanık hakkında TCK'nın 188/4-a maddesi gereğince cezasında artırım yapılması gerektiği...",* Yrg. 20. CD, E. 2018/4397, K. 2018/5304, T. 20.11.2018, *"...Suça konu AMB-CHMICA ve FUB-AMB isimli maddelerin suç tarihinden önce 06.02.2015 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 26.01.2015 tarih ve 2015/7238 sayılı Bakanlar Kurulu kararı gereğince 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun kapsamına alınıp alınmadığına dair ek uzmanlık raporu alındıktan sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken..."* Yrg. 20. CD, E. 2018/549, K. 2018/3369, T. 10.09.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

235 Karar için bkz. **ELMAS:** s. 23-26.

almak suretiyle, bu maddenin suçun maddi konusunu oluşturduğu ve mahkûmiyet hükmüne esas alınabileceği sonucuna varmıştır.

Anılan karara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının CMK'nın 308. maddesi uyarınca itiraz kanun yoluna başvurması ve Özel Dairece itirazın reddine karar verilmesi nedeniyle dosya Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderilmiş olup, henüz itiraz hususunda bir karar verilmemiştir[236]. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz gerekçesi, suçun maddi konusunun belirlenmesine yönelik bizim de katıldığımız görüş doğrultusunda olup şu şekildedir: *"Sanığın; A..., İ... ve E...'ye sattığı MDMB-CHMICA etken maddesini içeren sentetik cannabinoid maddesinin, suç tarihinde bulundurulması, satılması yasaklanmış olmadığı gibi ruhsata tabi kılınmış da değildir. Suç tarihinden sonra Bakanlar Kurulu kararı ile 2313 sayılı Kanun kapsamına alınmak suretiyle ruhsata tabi kılınmıştır. Bu nedenle, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olma unsurunun gerçekleşmediği, 5237 sayılı TCK 188/3 üncü maddesinde tanımlanan suçun oluşmadığı, buna bağlı olarak sanık hakkında 5237 sayılı TCK 188/4 üncü maddesinin uygulanamayacağı düşünülmüştür."*[237]

Kanaatimizce, Anayasa'mızın 90/5. maddesi doğrultusunda iç hukukumuzun bir parçası hâline gelen uluslararası sözleşmeler ile 2313 ve 3298 sayılı Kanun'ların verdiği yetkiye dayalı olarak Cumhurbaşkanı (Bakanlar Kurulu) kararıyla uyuşturucu veya uyarıcı nitelikteki maddelerin yasak ya da ruhsata tabi kılınması ve bireylerin hangi maddelerin bu kapsamda olduğunu bilerek hareket etmelerinin kişi özgürlüklerinin gereği olması karşısında, dairenin anılan kararı suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırıdır[238].

---

[236] UYAP Karar Arama Otomasyonu.

[237] UYAP Karar Arama Otomasyonu.

[238] Aynı yönde **ELMAS:** s. 26.

Bununla birlikte, suçun maddi konusunu oluşturan maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının teknik yöntemlerle belirlenmesi gerektiğinden, Yargıtay'ın istikrarlı uygulamalarında da belirtildiği üzere, failde ele geçirilen ya da kullandığı iddia edilen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğuna yönelik ikrar, atılı suçtan mahkûmiyet için tek başına yeterli değildir[239].

[239] Aynı yönde **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 58. *"...Kendisinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilemeyen, suç tarihi ve öncesi uyuşturucu madde kullandığı teknik yöntemlerle saptanmayan sanığın daha önce kullandığını söylediği maddelerin ele geçmemesi nedeniyle, niteliklerinin belirlenmesi mümkün olmadığından; atılı suçu işlediğine ilişkin her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı..."* Yrg. 10. CD, E. 2016/701, K. 2018/9445, T. 17.12.2018, *"Kendisinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilemeyen, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı suç tarihinde teknik yöntemlerle belirlenmeyen sanığın savunmasının aksine, uyuşturucu madde kullandığına ilişkin somut olay ve olgularla örtüşmeyen ve maddi bulgularla desteklenmeyen telefon görüşmeleri dışında, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı..."* Yrg. 10. CD, E. 2017/5158, K. 2018/9350, T. 17.12.2018, *"Sanığın üzerinde herhangi bir uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmediği gibi, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan ayrı işlem yapılan H. M. daha önce sanıktan çok defa aldığını beyan etmiş ise de, ele geçmeyen maddelerin uyuşturucu madde olup olmadığı da teknik yöntemlerle belirlenemediğinden, sanığın savunmasının aksine üzerine atılı suçu işlediğine dair her türlü kuşkudan uzak mahkûmiyetine yeterli inandırıcı ve kesin delil bulunmadığı..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/526, K. 2018/5391, T. 21.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Değinilmesi gereken bir diğer husus; doktrinde farklı görüşler[240] de bulunmakla birlikte, TCK'nın 188. maddesinde sayılan eylemler yönünden cezai yaptırıma konu olan ve aynı maddenin 6. fıkrasında[241] belirtilen; üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçun maddi konusunu oluşturmamaktadır.[242].

---

[240] Yokuş Sevük ve Ateş; failin bu maddeyi kullanma amacıyla satın alması, kabul etmesi, bulundurması ya da kullanması durumunda TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçun oluşacağını ileri sürmektedir. Ancak yukarıda belirtilen gerekçelerle kanaatimizce bu düşünceye iştirak edilmemiştir. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 133, **ATEŞ:** s. 72.

[241] TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrası *"Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/22 md.) Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir."* şeklinde düzenlenmiştir.

[242] **ELMAS:** s. 28. Yargıtay kararlarında da; bu tarz maddelerin yukarıda belirtildiği şekilde 1961 Tek Sözleşmesi ekindeki cetvellerde yer almamaları ve Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan maddelerden olmamaları nedeniyle uyuşturucu ve uyarıcı madde kabul edilemeyecekleri belirtilmektedir: *"...Sanığın üzerinde ele geçirilen 3 adet tabletin 'clonazepam' aktif maddesini içeren Rivotril isimli ilaç olduğu, 'clonazepam' isimli maddenin 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi hakkında Kanun'da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 sayılı Tek Sözleşmesi'nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan*

Yargıtay kararlarında, bu maddelerin *"uyuşturucu veya uyarıcı etken maddesi doğuran bir madde olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulundan rapor alınması ve üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünden sorulması gerektiği"* belirtilmektedir[243].

---

uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı, bu ilacın reçeteli olarak kullanılması ya da kullanmak için bulundurulmasının suç oluşturmayacağı, bu ilacın kullanılması için bulundurulması dışında temin ya da ticari amaçla bulundurulmasının 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin altıncı fıkrasında öngörülen suçu oluşturabileceğinden, sanığın savunmasında Rivotril isimli ilacın İzmir Trafik Hastanesinde muayene olduğu doktor tarafından verilmesi üzerine reçete ile aldığını beyan etmesi karşısında bu hususta bir araştırma yapıldıktan sonra sanığın söz konusu eyleminin TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen 'uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddenin ticaretini yapma' suçunu oluşturup oluşturmadığı da tartışılarak, sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken..." Yrg. 20. CD, E. 2017/3203, K. 2018/572, T. 05.02.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu).

[243] *"...Ele geçirilen tabletlerin ... 'Naloxone ve Buprenorphine' aktif maddelerini içerdiği, söz konusu maddelerin kırmızı reçeteye tabi ilaçlardan 'suboxone' ticari ismiyle pazarlanan ilacın aktif maddesi olduğu belirlenmesi karşısında, 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin altıncı fıkrasında belirtildiği şekilde; a) Ele geçirilen tabletle hakkında 'Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran' bir madde olup olmadığı konusunda Adlî Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu'ndan rapor alınması, b) Üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık*

IV. Suçun Faili

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun faili olabilmek için kanun koyucu özel bir şart aramamıştır. Bu nedenle özgü suç niteliği taşımayan bu suçun faili herhangi bir kişi olabilir[244]. Diğer yandan, failin yaşı, vatandaş ya da yabancı olması[245] veya mesleği gibi kişisel özellikleri de bu suç açısından nitelikli hâl olarak düzenlenmemiştir.

765 sayılı TCK'nın 404. maddesinin 4. fıkrasında yer alan; uyuşturucu madde kullanan kişilerin alışkanlıklarının iptila düzeyinde olması hâlinde cezaya hükmolunmayıp, tıbben iyileşene kadar hastanede tutularak tedavi edilmelerine ilişkin

---

Genel Müdürlüğü'nden sorulması, sonucuna göre tüm deliller birlikte değerlendirilerek sanıkların hukukî durumunun belirlenmesi gerekirken...", Yrg. 20. CD, E. 2018/1752, K. 2018/3092, T. 04.07.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[244] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 791, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 375, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 281, **ELMAS:** s. 396.

[245] **ELMAS:** s. 396. Bununla birlikte, TCK'nın *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti"* başlıklı 188. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan *"Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."* şeklindeki düzenlemeyle, failin mesleğinden kaynaklanan bir nitelikli hâl öngörülmüştür. Aynı yönde bkz. **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 282.

bir hükme[246] 5237 sayılı TCK'da yer verilmemiştir. Bu bağlamda, 5237 sayılı TCK açısından failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ilk kez kullanmasının ya da bağımlılık düzeyinde kullanıcı olmasının da önemi bulunmamaktadır[247].

V. Suçun Mağduru

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun düzenlendiği bölüm ve bu suçla korunan hukuki değer dikkate alındığında suçun mağduru herkes olabilir[248].

Yargıtay'ın istikrarlı uygulamalarında da, bu suçun mağdurunun toplum olduğu ve bu suçtan açılan davalarda gerçek ve tüzel kişilerin davaya katılma ve hükmü temyize hakkının bulunmadığı kabul edilmiştir[249].

---

[246] Bu hüküm, bağımlılık düzeyinde uyuşturucu madde kullananların akli yetilerinde sürekli bozukluk meydana gelmesi nedeniyle isnat yeteneklerinin bulunmadığı gerekçesine dayanmaktadır. **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 177.

[247] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 131, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 169, **ELMAS:** s. 396.

[248] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 131, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 282, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 791.

[249] *"Sanığa atılı kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunun niteliği itibariyle, bu suçtan doğrudan zarar görmeyen ve bu nedenle de davaya katılma hakkı bulunmayan S. R. Ö.'nün davaya katılmasına ilişkin karar hukuki değerden yoksun olup, hükmü temyiz yetkisi vermeyeceğinden, S. R. Ö. vekilinin temyiz*

VI. Suçun Unsurları

1. Suçun Maddi Unsurları

A. Genel Olarak

Ceza hukuku anlamında suç oluşturan fiil; doktrinde, kişinin iradesiyle yaptığı, belirli bir sonucu meydana getirmeye yönelik ve dış dünyada meydana gelen davranış olarak tanımlanmaktadır[250]. Kişinin hareket[251] ya da ihmal suretiyle gerçekleştirdiği davranışı nedeniyle dış dünyada oluşan ve illiyet bağıyla kişinin davranışına bağlanan değişiklik ise, *"sonuç"* olarak değerlendirilir[252].

---

talebinin CMUK'nın 317. maddesi gereğince reddine..." Yrg. 9. CD., 22.12.2016, 2015/10346 - 2016/8839, *"Davaya katılma hakkı ve buna bağlı olarak hükmü temyiz etme yetkisi bulunmadığından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı vekili tarafından yapılan temyiz inceleme isteğinin 5320 sayılı Kanun'un 8/1. ve 1412 sayılı CMUK'nın 317. maddeleri uyarınca reddine..."* , Yrg. 10. CD, E. 2014/952, K. 2014/2019, T. 25.03.2014 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

250 **CENTEL, Nur-ZAFER, Hamide-ÇAKMUT, Özlem:** Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5. Bası, İstanbul 2008, s. 228-229, **KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2017, s. 88, **ÖZGENÇ, İzzet:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Ankara 2017, s. 166.

251 Doktrinde hareket; ceza normundaki tanımda belirtilen veya bu tanımda belirtilmese de tanımda öngörülen zarar ya da tehlikeden ibaret neticeyi oluşturmaya müsait olan iradi insan davranışı olarak tanımlanmaktadır. **ZAFER, Hamide:** Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK md. 1-75, 4. Bası, İstanbul 2015, s. 181.

252 **TOROSLU-TOROSLU:** s. 140.

Fiil, kural olarak, hareket, sonuç ve bu ikisi arasındaki neden-sonuç ilişkisini belirten nedensellik bağından oluşmaktadır. Bununla birlikte, her hareketin yapılmasıyla mutlaka hukuken değeri bulunan bir sonucun oluşması gerekli değildir. Bazı suçlar açısından gerçekleşen hareket nedeniyle hukuken önem atfedilen bir sonucun meydana gelmesi gerekirken, bazı suçlar ise yalnızca ceza normunda tanımlanan hareketten ibarettir[253].

Suç teorisinde, suçu oluşturan fiilin niteliğine göre yapılan ayrımlardan biri hareketin sayısı, diğeri ise hareketin önemi dikkate alınarak yapılan sınıflandırmadır[254]. Hareketin sayısına göre yapılan sınıflandırmada, ceza normunda gösterilen birden fazla hareketin belirtilmesi, bunlardan birinin dahi yapılmasıyla oluşan suçlar *"seçimlik hareketli suç"* olarak adlandırılır. Seçimlik hareketlerden tümünün veya bir kaçının yapılması, birden fazla suçun oluştuğunu göstermemekte, bu hâlde de tek suç oluşmaktadır[255]. Çünkü seçimlik hareketlerden birkaçı ya da tümü yapıldığında da

---

253 **HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2016, s. 168.

254 **ALACAKAPTAN, Uğur:** Suçun Unsurları, Ankara 1970, s. 40, **ARTUK, M. Emin-GÖKCEN, Ahmet-ALŞAHİN, M. Emin-ÇAKIR, Kerim:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2017, s. 253. Doktrinde bu sınıflandırma, *"hareketin türleri açısından"* başlığı altında da yapılmaktadır. Bkz. **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT**: s. 245.

255 **ARTUK-GÖKCEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 255, **İÇEL, Kayıhan:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 2017, s. 280, **İÇEL, Kayıhan-SOKULLU AKINCI, Füsun-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, Fatih S.-ÜNVER, Yener:** Suç Teorisi, 2. Bası, İstanbul 2000, s. 65, **BİRTEK, Fatih:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Ankara 2018, s. 177, **ZAFER:** s. 187.

kanun hükmü yalnızca bir kez ihlâl edilmektedir[256]. Hareketin önemine göre yapılan sınıflandırma içerisinde yer alan *"bağlı hareketli suç"* ise, ceza normunda suçun hangi hareketlerle gerçekleştirileceğinin belirtilmiş olması durumunda söz konusu olmaktadır[257].

Yine, işlenen suçun, maddi konuya etkisi itibarıyla yapılan ayrımlar arasında yer alan *"tehlike suçları"*; gerçekleştirilen fiilin maddi üzerinde zarar meydana getirme tehlikesi taşıyan suçlar olarak tanımlanmaktadır[258]. Tehlike suçlarına dair alt ayrımda yer alan *"soyut tehlike suçları"* ise; ceza normunda belirtilen hareketin yapılmasıyla suçun konusu açısından bir tehlikenin meydana geleceği varsayımına dayanan, bu bakımdan, suçun oluşumu için hareketin yapılmasının yeterli olup, ayrıca suçun konusu üzerinde bir tehlike oluşup oluşmadığının belirlenmesine gerek bulunmayan suçlardır[259].

5237 sayılı TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suça bakıldığında failin; *"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi"* olarak tanımlandığı görülmektedir. Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, bu suçun oluşumu için kanunda birbirinden bağımsız birden fazla hareketin gösterilmesi karşısında suçun seçimlik

---

[256] **İÇEL, Kayıhan:** Suçların İçtimaı, İstanbul 1972, s. 198.

[257] **ÖZTÜRK, Bahri:** Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 2. Bası, Ankara 1992, s. 109, **ARTUK-GÖKCEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 265, **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 281, **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s.172, **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 251, **ZAFER:** s. 187. Diğer bir tanıma göre bağlı hareketli suçlar; *"Kanunun, tipik hareketin belirli şekilde veya belirli vasıtalarla işlenmesini öngördüğü suçlardır."* Bkz. **TOROSLU-TOROSLU:** s. 138.

[258] **ÖNDER, Ayhan:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2, İstanbul 1989, s. 59.

[259] **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 205, **ÖNDER:** s. 60.

hareketli[260]; tipik hareketin belirli şekillerde işlenmesi öngörüldüğünden de bağlı hareketli suç[261] olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, failin cezalandırılabilmesi açısından somut zarar ya da tehlike oluşup oluşmadığının araştırılmasına gerek bulunmadığından, bu yönüyle de doktrinde soyut tehlike suçu olduğu kabul edilmektedir[262].

Bu suçun oluşabilmesi için, kanuni tipte sayılan *"satın alma"*, *"kabul etme"*[263] veya *"bulundurma"* şeklindeki fiillerin, söz konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin

---

[260] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 375-376, **ELMAS:** s. 399, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 791, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 284, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 61. 765 sayılı TCK'nın 404/2. maddesinde bu suçun seçimlik hareketleri uyuşturucu madde kullanmak ve kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak olarak düzenlenmişti. Bkz. **ERMAN-ÖZEK:** s. 335, **ATEŞ:** s. 69.

[261] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 792, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 61.

[262] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 375, **SOYASLAN:** Özel Hükümler, 10. Baskı, s. 488, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 350. *"Kullanma neticesinde kişide belirli fizik veya psişik bir değişiklik meydana gelmesi şart değildir...Dolayısıyla bir tek kullanma hareketinin yapılması suçun tekemmülü için yeterli olup, belirli bir miktarın kullanılması gerekmez. Uyuşturucu maddenin kullanıldığının tespit edilmesi 'neticenin' meydana gelmiş olduğunun kabulü için yeterlidir."*, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 157.

[263] 765 sayılı TCK'nın 404/2. maddesinde seçimlik hareketler arasında sayılmayan satın alma ve kabul etme fiillerine ilk kez 5237 sayılı TCK'da yer verilmiştir. **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 285.

"kullanılması amacıyla" gerçekleştirilmesi gerekmektedir[264]. Ancak faili bu maddeyi kullanmaya iten nedenin suçun oluşumu açısından önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ağrıyı dindirmek, keyif almak ya da intihar etmek gibi sebeplerle kullanmak arasında, cezalandırılabilirlik açısından bir fark yoktur[265]. Öte yandan, bu fiillerin kullanma dışındaki herhangi bir amaçla işlenmesi hâlinde, TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen suç oluşacaktır[266]. Yargı kararlarında da isabetli ve istikrarlı olarak benimsendiği üzere, aynı Kanun'un 188/3. maddesinin uygulanması yönünden, bu fiillere ilişkin kullanma dışındaki amacın ticarî olup olmaması arasında da bir fark gözetilmemiştir[267].

Diğer yandan, kullanmak amacıyla satın alınan, bulundurulan ya da kabul edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türü ile kullanma fiili yönünden bu maddenin ne şekilde kullanıldığının da suçun oluşumuna etkisi bulunmamaktadır[268]. Bununla birlikte,

---

[264] **ELMAS:** s. 400, **ERMAN-ÖZEK:** s. 263, **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 110, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 284.

[265] **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 163-164, **KURT:** s. 190, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 348.

[266] **ELMAS:** s. 400, **ERMAN-ÖZEK:** s. 263, **ATEŞ:** s. 69-70.

[267] *"...Uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri başkalarına verme; bir kişinin mülkiyetinde ya da zilyetliğinde bulunan uyuşturucu maddeyi satma veya satışa arz etme sayılmayacak şekilde ve bedel almadan başkasına devretmesidir. Bunun için uyuşturucuyu verecek kişi ile alacak kişinin iradelerinin uyuşması ve maddenin zilyetliğinin devredilmesi gerekir. Failin uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi herhangi bir maddi karşılık olmaksızın kullanmak üzere başkasına vermesi de bu kapsamdadır..."* YCGK, E. 2013/637, K. 2014/137, T. 25.03.2014 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[268] **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 155

kullanma dışındaki diğer fiiller açısından uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı da kural olarak önem taşımaz. Ancak, çalışmamızın ilerleyen bölümünde yer alan *"suçun manevi unsuru"* başlığı altında detaylı olarak ele alınacak olan bu husus, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeye yönelik gerçekleştirdiği bu fiilleri kullanma ya da diğer amaçlarla gerçekleştirip gerçekleştirmediği, buna göre suçun TCK'nın 188 ya da 191. maddesinde yazılı suçlardan hangisini oluşturacağı yönünden önem taşıyabilmektedir[269].

Çalışmamızın 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde yapılan değişikliklerin incelendiği önceki bölümlerinde de değinildiği üzere, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suça konu *"uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma"* fiili, bu maddede 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda seçimlik hareketlerden biri olarak düzenlenmiştir. Bu değişiklikten önce aynı maddede, *"kullanma"* fiilinden önce yapılan *"satın alma"*, *"kabul etme"* ve *"bulundurma"* fiilleri yer almaktaydı. Yargıtay da söz konusu değişiklikten önceki dönemde isabetle, *"kullanma"* fiilinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmayı kapsadığı gerekçesiyle[270], bu eylemi de TCK'nın 191. maddesi kapsamında değerlendirmekteydi[271].

---

269 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 272, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 384.

270 *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı maddî bulgularla saptanan kişi, bu maddeyi kullanmadan önce mutlaka satın almış veya kabul etmiş ya da bulundurmuş olacaktır. Kendi özgür iradesiyle sözü edilen maddeyi kullanan kimsenin, en azından o maddeyi bulundurmuş olduğunu kabul etmek zorunludur; çünkü kanun, bulundurmanın uzun veya kısa sürmesi konusunda bir ayırım yapmamıştır..."* Yrg. 10 CD, E. 2006/4216, K. 2006/9309, T. 10.07.2006 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

271 **ELMAS:** s. 400-401.

TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerin nerede yapıldığı suçun oluşumu açısından etkili değildir. Doktrinde de bu hususun temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir[272]. Ancak, 04.04.2015 tarihinde yürürlüğe giren 6638 sayılı Kanun ile TCK'nın 191. maddesine eklenen onuncu fıkra uyarınca, aynı maddenin birinci fıkrasına konu fiillerin okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hâline özgü olarak cezayı ağırlaştırıcı neden öngörülmüştür[273].

B. Seçimlik Hareketler

a. Satın Almak[274]

Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması; söz konusu maddenin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak[275], malikinden ya da zilyedinden

---

272 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 349.

273 Bu konu, çalışmamızın *"Suçun Nitelikli Hali "* başlıklı bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

274 765 sayılı Kanun'da bu suç açısından *"satın alma"* fiili düzenlenmediğinden, eylem kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak olarak kabul edilmekteydi. Bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 271, **ERMAN-ÖZEK:** s. 264, **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 174.

275 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 271, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5872.

bedel veya sair bir ivaz karşılığında devralınmasıdır[276]. Bu bedel veya ivazın konusunu para ya da herhangi bir eşya oluşturabilir[277]. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler aynı zamanda eşya olduklarından, karşılıklı olarak farklı türdeki bu maddelerin mübadelesi de, satın alınan madde bakımından bu fiili oluşturacaktır[278].

Suçun oluşabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan kişinin, bu madde üzerinde fiili veya hukuki tasarruf edebilme hakkını elde etmiş olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle suçun tamamlanabilmesi bakımından uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alan kişinin zilyetliğine geçmiş olması aranmaktadır[279]. Yargıtay bir kararında, satım konusundaki anlaşmanın tamamlanmasının ardından, satıcının gönderdiği uyuşturucu maddelerin nakil sırasında yakalandığı olayda, devir işleminin ve buna bağlı olarak suçun tamamlandığına hükmetmiştir[280].

---

[276] **ERMAN-ÖZEK:** s. 273, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 271, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 376, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 285, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 792, **ELMAS:** s. 402, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 63-64.

[277] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 792, **ÇETİN, Soner Hamza:** *"Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu (TCK md. 191)"*, AÜHFD, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları'na Armağan, Cilt 65, S. 4, Ankara 2016, s. 1380.

[278] **ERMAN-ÖZEK:** s. 273, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 376, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 792, **ATEŞ:** s. 70.

[279] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 272, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 376, **AKKAYA:** s. 43.

[280] *"...Başkalarına vermek maksadıyla uyuşturucu madde alımı konusunda anlaşılmasının ardından satıcının gönderdiği uyuşturucu maddelerin nakil sırasında yakalanmasından ibaret olayda sanığın üzerine atılı uyuşturucu madde satın alma*

b. Kabul Etmek

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen diğer seçimlik hareket, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul edilmesidir. Kanuni tanıma yansıyan bu fiil, başkasına ait olan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mülkiyetinin veya zilyetliğinin, kullanmak için ve karşılık olmaksızın devralınmasıdır[281]. Başka bir deyişle failin, bedel ödemeden bu maddenin mülkiyetini veya zilyetliğini kendi üzerine alması durumunda kabul etmek fiili meydana gelmektedir[282]. Bu hâlde suçun tamamlanması için maddenin teslimi hususundaki anlaşma yeterli olmayıp, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin faile ya da onun adına hareket eden diğer kişiye teslimi veya istediği yere bırakılması, böylelikle kabul eden kişinin söz konusu madde üzerinde tasarrufta bulunma imkânının sağlanması gerekir[283].

Kabul etme ve satın alma fiillerinin ortak özelliği, her ikisinde de uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mal edinilmesi[284], bu fiilleri birbirinden ayıran özellik ise, satın almanın aksine, kabul etme fiilinde uyuşturucu veya uyarıcı madde devralmanın karşılıksız olarak gerçekleşmesidir[285].

---

suçunun tamamlandığı gözetilmeden...", Yrg. 9. CD, E. 2016/522, K. 2016/4503, T. 18.05.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

281 **ÇETİN:** *"TCK m. 191",* s. 1382.

282 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 377.

283 **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 285, **AKKAYA:** s. 340, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 377.

284 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 792.

285 **ELMAS:** s. 402.

c. Bulundurmak

"Var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak" anlamına gelen[286] "bulundurmak" tabiri, TCK'nın 191. maddesi açısından, *"bir kimsenin, kendisine ya da başkasına ait uyuşturucu maddeyi, kullanmak amacı ile fiilî ve/veya hukukî egemenliği altında tutması"* olarak tanımlanmaktadır[287]. Bu hâlde de uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmaktan, maddenin fiili ve hukuki olarak zilyedi olup üzerinde tasarrufta bulunma imkânına sahip olunması anlaşılmalıdır[288]. Dolayısıyla, istediğinde bu maddeye ulaşabilecek ve madde üzerinde hukuki ve fiili tasarrufta bulunma imkânına sahip olan kişinin bu maddeyi bulundurduğu kabul edilmektedir[289].

Uyuşturucu madde kullanma suçuna ilişkin 765 sayılı TCK'nın 404/2. maddesindeki seçimlik hareketlerden biri *"yanında bulundurma"* olarak düzenlenmiş, doktrinde bu fiilden de suç konusu maddenin fiili ve hukuki egemenlik altında bulundurulmasının anlaşılması gerektiği ifade edilmişti[290].

Failin kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurması için, bu maddeyi mutlaka üzerinde taşımasına ya da yakınında tutmasına gerek yoktur. Fiili ve hukuki egemenliğin devam etmesi koşuluyla, suça konu maddenin konut ve iş yeri ile bunların eklentilerinde, çantada veya ulaşım araçlarında da bulundurulması durumunda

---

[286] Bkz. (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 12.01.2019)

[287] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 345.

[288] **ERMAN-ÖZEK:** s. 264, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 345, **KAYA:** *"Uyuşturucu Madde Suçları"*, s. 55.

[289] **ERMAN-ÖZEK:** s. 264.

[290] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 345.

da suç oluşacaktır[291]. Aynı koşul altında, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulduğu yer üzerinde failin mülkiyetinin ya da zilyetliğinin bulunması da gerekmemektedir[292]. Dolayısıyla belirleyici olan husus, yukarıda da belirtildiği üzere, suça konu maddeye istenildiği zaman ulaşma imkânının ve bu madde üzerinde fiilen ya da hukuken tasarrufta bulunma olanağının varlığıdır[293]. Bu konuda bölge adliye mahkemeleri[294] ve Yargıtay[295] da aynı görüştedir.

---

[291] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 70-71, **ELMAS:** s. 403, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 793, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 378, **ERMAN-ÖZEK:** s. 274.

[292] **ERMAN-ÖZEK:** s. 274, **ELMAS:** s. 403.

[293] **ERMAN-ÖZEK:** s. 274, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 135, **ELMAS:** s. 403.

[294] *"Olay tarihinde sanık R. S.'nin kız kardeşinin ikametinde, uyuşturucu madde sakladığı, alıcı şahıslara başka bir yerde uyuşturucu maddeyi verdiği ihbarı üzerine, belirtilen adreste yapılan aramada, kanepenin altında daralı 18 gram esrar maddesi ile sanık A. Ö.'ye ait araçta daralı 65 gram esrar maddesi ele geçirildiği, sanıkların alınan toksikoloji raporlarında esrar metabolitine rastlandığı, ... ele geçirilen uyuşturucu maddelerin niteliği ve miktarı ile ele geçiriliş şekli itibariyle, sanıkların eyleminin kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu..."* Adana BAM 5. CD, E. 2018/1648, K. 2018/1877, T. 25.09.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[295] *"Yol uygulaması esnasında sanığın çantasında yapılan aramada ele geçen 213.5 gram esrar maddesini, satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı, ele geçirilen madde miktarı da dikkate alınarak eylemin bir bütün halinde kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu..."* Yrg.

Niteliği itibarıyla bulundurma fiili, suçun satın almak ve kabul etmek şeklindeki diğer seçimlik hareketlerinden sonraki aşamayı ifade etmektedir[296]. Ancak suça konu maddenin bulundurulmasına ön gelen eylemin muhakkak satın alma ya da kabul etme şeklinde olması gerekmemektedir. Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sahibinden hırsızlık[297], yağma ya da dolandırıcılık[298] yoluyla alan kişi açısından da bu fiil gerçekleşeceği[299] gibi, örneğin, başka bir kişinin polise yakalanmamak amacıyla boş araziye attığı için sahipsiz kalan az miktardaki uyuşturucu maddeyi, tesadüfen gördükten sonra alıp kullanmak amacıyla bulunduran kişi açısından da aynı durum söz konusu olacaktır.

Öte yandan, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu mütemadi suç niteliğinde olup, suç konusu maddenin bulundurulduğu sürenin kısa ya da uzun olmasının da suçu oluşumuna bir etkisi yoktur[300]. Bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay da isabetle, temadinin kesilmesi nedeniyle failin uyuşturucu veya uyarıcı

---

20 CD, E. 2015/8787, K. 2017/6875, T. 07.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

296 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 793.

297 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 378, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 793.

298 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 72.

299 **ERMAN-ÖZEK:** s. 335, **ELMAS:** s. 401, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 172-173.

300 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 354, **ERMAN-ÖZEK:** s. 275, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 378, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 794, **ELMAS:** s. 403, **ATEŞ:** s. 75, **ÖNER:** s. 135, **UZUNTOK:** s. 267.

maddeyi kullanma imkânının sonradan ortadan kalkmasının suçun varlığına etkisi olmadığına hükmetmektedir[301].

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak için bulundurulması suçun oluşumu açısından yeterlidir[302]. Söz konusu maddenin kullanılması, bir sonraki bölümde ele alınacak olan "kullanma" seçimlik hareketi kapsamında değerlendirilecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılması için de kısa bir süreyle de olsa bulundurulması zorunluluğu ve maddedeki suçun seçimlik hareketli suçlardan olması karşısında, söz konusu maddenin bulundurulması ve kullanılması durumunda da tek suç oluşacaktır[303].

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başkasının kullanımı için bulundurması hâlinde, ceza sorumluluğunun tespiti noktasında doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır:

---

301 *"Sanığın yere atmış olduğu uyuşturucu maddenin net miktarının 4 gram olduğu, bu haliyle kullanmak amacıyla bulundurmaya elverişli olduğu, olay tarihinde sanığın kaçmak istediği sırada bu maddeyi yere attığı, ele geçen maddenin satışını yaptığı anlaşılamadığı gibi, aşamalardaki savunmalarının aksine satış için de bulundurduğu anlaşılmadığından, eyleminin TCK'nın 191/1 maddesinde yazılı kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçunu oluşturduğu..."* İstanbul BAM 5. CD, E. 2018/1427, K. 2018/2618, T. 20.11.2018, *"Sanıklar E. D. ve A. A.'nın, aynı araçla Konya'dan Karapınar'a dönerken diğer sanık M. K.'nın araçtan inip kaçtığı sırada yere attığı 3 fişek net 0,012 gram eroini satacaklarına veya başkasına vereceklerine ilişkin kuşkuyu aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/1817, K. 2018/6119, T. 13.09.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

302 **KURT-KURT:** s. 213, **ATEŞ:** s. 74.

303 **ERMAN-ÖZEK:** s. 335.

Bir görüşe göre, başkasının kullanımı için bulunduran kimsenin bu maddeyi kullanma amacı bulunmadığından TCK'nın 191. maddesinde yazılı suç oluşmayacaktır. Diğer yandan, TCK'nın 188/3. maddesinde yer alan "uyuşturucu maddeyi başkasına vermek" fiilinin oluşabilmesi için veren ya da tedarik eden kişinin suç konusu maddenin maliki olması gerektiği düşüncesiyle, fail hakkında TCK'nın 188/3. maddesi de uygulanamayacaktır. Dolayısıyla failin, bir başkasının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı kolaylaştırmak amacıyla suça konu maddeyi zilyetliğinde bulundurması, talep edildiğinde bu kişinin suça konu maddeyi kullanmasına rıza göstermesi durumunda TCK'nın 190. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun[304] oluşacağı ileri sürülmüştür[305].

Bu durumda failin eyleminin TCK'nın 188/3 ya da 191. maddelerinde düzenlenen suçlardan hangisine uygun olduğuna dair görüşümüze ileride değinilecek olmakla birlikte, öncelikle eylemin TCK'nın 190/1. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kapsamında kabul edilip edilemeyeceğini irdelemek gerekmektedir. TCK'nın 190. maddesinde yer alan suçun maddi konusu da uyuşturucu veya uyarıcı maddeler[306] olmakla birlikte, kullanma amacı dışında uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulması hâli TCK'nın 188/3. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Konumuza ilişkin olarak, failin suça konu maddelerin kullanılmasını kolaylaştırmak için TCK'nın 190/1-a bendi uyarınca sağladığı donanım

---

[304] Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **ELMAS:** s. 359-384, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 238-257, **ÖZDEMİR, Niza:** Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 79-91.

[305] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 74-75.

[306] **ELMAS:** s. 365, **AKKAYA:** s. 312, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 262-263.

veya malzemenin ise uyuşturucu veya uyarıcı maddeler dışında, bu maddelerin kullanıma hazırlanması veya kullanımı sürecindeki diğer malzemeler[307] olarak anlaşılmalıdır. Bu nedenle her iki maddenin düzenleniş biçiminden, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla, bu maddeyi bir başkasının kullanması için bulunduran failin eyleminin TCK'nın 190/1. maddesinde düzenlenen suçu oluşturmadığı düşüncesindeyiz[308].

Bir görüşe göre; zorunluluk hâli[309] kapsamında sorun ele alındığında, failin, başkasının uyuşturucu kullanamaması nedeniyle krize girmesini önlemek amacıyla ve

---

[307] **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 259-260, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 243, Doktrinde donanım ve malzeme sağlanması eylemlerine eroin kullanımı için kişiye enjektör verme, uyuşturucu kullanımı için gerekli düzeneğin hazırlanması, esrarı sarmak için kağıt verilmesi gibi örnekler verilmektedir. **ELMAS:** s. 369, **MALKOÇ, İsmail:** Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Cilt, Ankara 2007, s. 1271.

[308] Gaziantep BAM 5. Ceza Dairesi de 2017/1125 Esas, 2018/685 Karar sayılı ve 05.04.2018 tarihli kararında aynı sonuca ulaşmıştır. *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun hareket unsurları; özel yer, donanım veya malzeme sağlama; kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma; kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme olarak gösterilmiştir. Suçun bağlı hareketli bir suç olup ancak anılan seçimlik hareketlerin yapılması ile işlenebilir. Kanunda sayılmayan bir hareketle suçun işlenmesi mümkün değildir. Failin, suç konusu uyuşturucu veya uyarıcı madde ile temasa geçmesi halinde 5237 sayılı Kanun'un 190'ıncı maddesi uygulanamaz..."* (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[309] Zorunluluk hali TCK'nın 25/2. maddesinde:

kişisel kullanıma yetecek miktarda uyuşturucu madde bulundurması ve bu kişinin failin yakın akrabası olması durumuyla sınırlı olarak, hakkında zorunluluk hâline ilişkin hükümlerin uygulanmasının gerektiği belirtilmiştir[310]. Ancak failin zorunluluk hâlinden faydalanabilmesi için, TCK'da öngörülen diğer şartların yanında, başkasını tehlikeden başka suretle korunma olanağının bulunmaması[311] ve konu ile kullandığı araç arasında da orantı bulunması[312] gerekmektedir. Hem bu koşullar, hem de çalışmamızın birinci bölümünde yer verilen, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin insan fizyolojisi ve psikolojisi

---

"...(2) Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez." şeklinde düzenlenmiştir. Zorunluluk hâline ve uygulanma koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 356-367, **TOROSLU-TOROSLU:** s. 170-177.

[310] **ERMAN-ÖZEK:** s. 335.

[311] Doktrinde, bu durumda söz konusu olan zorunluluğun basit bir zorunluluk olmadığı, gerçek manada bir önlenememezlik durumunun bulunması gerektiği ifade edilmiştir. **TOROSLU-TOROSLU:** s. 176, **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 365. Diğer yandan, tehlikeden kurtulabilmek açısından başka bir yol olduğu hâlde suç sayılan eylemi gerçekleştiren kişi, zorunluluk hâlinden yararlanamayacaktır. **ARTUK-GÖKCEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 509.

[312] Bu orantının, tehlikenin yöneldiği zararla failin eyleminin meydana getirdiği zarar arasındaki oran biçiminde anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. **TOROSLU-TOROSLU:** s. 176-177, **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 367. Yine doktrinde, korunmak istenen yararın zarar verilen yarardan daha az değer taşıması hâlinde, zorunluluk hâlinden söz edilemeyeceği belirtilmektedir. **ÖNDER:** s. 231.

üzerindeki yıkıcı etkileri birlikte değerlendirildiğinde; uyuşturucu krizine giren ya da böyle bir tehlike altında olan kişiyi en yakın sağlık kuruluşuna götürmek yerine, uyuşturucu veya uyarıcı madde vererek sağlığını daha da bozma sonucuna yol açan failin, kişiyi içinde bulunduğu tehlikeden başka türlü koruma olanağı bulunmadığından ve konuyla orantılı bir araç kullandığından söz edilemeyecektir. Dolayısıyla böyle bir durumda, fail hakkında zorunluluk hâline ilişkin hükmün uygulanmasına da imkân bulunmadığı kanaatindeyiz.

Başka bir görüşe göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulmasının TCK'nın 188. maddesinde yazılı suçu oluşturabilmesi için failde ticaret kastının olması ve eylemin de kazanç amacıyla gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesiyle, ticari olmayan amaçla suça konu maddelerin bir başkasına kullandırılmak üzere bulundurulması hâlinde de TCK'nın 191. maddesinde yazılı suçun oluşacağı değerlendirilmiştir[313].

Bizim de katıldığımız diğer görüş ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi, bizzat kullanma amacı dışında herhangi bir amaçla bulundurma eyleminin TCK'nın 188/3. maddesinde yazılı suçu oluşturacağı yönündedir[314]. Çünkü, TCK'nın 188/3 ve 191. maddelerinde suç olarak düzenlenen *"bulundurma"* eyleminin hukuki nitelendirmesinde dikkate alınacak tek husus failin kastıdır[315]. Ateş tarafından savunulan görüşün aksine, TCK'nın 188/3. maddesinde öngörülen *"bulundurma"* eyleminin gerçekleşmesi açısından failin mutlaka ticari amaçla hareket etmesi de aranmamaktadır. Nitekim aynı maddenin seçimlik hareketlerinden olan *"başkalarına verme"* fiili, suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir başkasına bedel ya da karşılık alınmaksızın

313 **ATEŞ:** s. 82.

314 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 354, **ELMAS:** s. 65.

315 **ELMAS:** s. 79, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 768.

verilmesidir[316]. Bununla birlikte, fail bulundurma anında suça konu maddenin mülkiyetini veya zilyetliğini bir başkasına devretmiyor ise de; bu maddeyi yalnızca kendi kullanımı için bulundurmayıp ya da kendi kullanımı için bulundurmakla birlikte o anda ortak kullanmak üzere başkasına ikram etmemekte[317], aksine, kendisinden istenildiği zaman başkasının fiili ve hukuki tasarrufuna sunmak üzere bulundurmaktadır.

---

[316] **ÖNER:** s. 127, **UZUNTOK:** s. 261, **ELMAS:** s. 64, **AKKAYA:** s. 38. Yargıtay da aynı görüştedir: *"Uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri başkalarına verme; bir kişinin mülkiyetinde ya da zilyetliğinde bulunan uyuşturucu maddeyi satma veya satışa arz etme sayılmayacak şekilde ve bedel almadan başkasına devretmesidir. Bunun için uyuşturucuyu verecek kişi ile alacak kişinin iradelerinin uyuşması ve maddenin zilyetliğinin devredilmesi gerekir. Failin uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi herhangi bir maddi karşılık olmaksızın kullanmak üzere başkasına vermesi de bu kapsamdadır."*, YCGK, E. 2013/637, K. 2014/137, T. 25.03.2014. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[317] Doktrinde ve uygulamada, failin kullanmak için bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkalarına ikram ederek beraber kullanması durumunda, bu maddeyi başkalarına verme kastıyla hareket etmediği gerekçesiyle, eylemin TCK'nın 191. maddesinde yazılı suçu oluşturacağı kabul edilmektedir. **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 162, aynı yönde bkz. **ELMAS:** s. 65, , **ATEŞ:** s. 91-92, **ABAY, Fatma Tülay:** Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu (TCK m. 188/3), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2016, s. 56. *"...Sanıkların suç tarihinde birlikte içmek için temin ettikleri suça konu uyuşturucu maddeleri, haklarında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan dava açılan ... ile birlikte içmekten ibaret eylemlerinin 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 9 CD, E. 2015/14000, K. 2017/641, T.

Yargı kararlarında da isabetle, failin kullanma dışındaki saikinin ne olduğuna önem vermeksizin, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bu amaç dışında bulundurulmasının TCK'nın 188/3. maddesi kapsamında değerlendirileceği kabul edilmektedir[318].

20.03.2017, *"...Sanık K. G. A.'nın olayın hemen akabinde alınan savunmalarında, sanıklar M. ve A.'nın uyuşturucu madde kullandıklarını, kendi aralarında 'şeker' diye bahsettikleri uyuşturucu hapları K. Avm önüne gelen beyaz Şahin marka aracı kullanan şahıstan aldıklarını, kendisine verdikleri uyuşturucu hap için para vermediğini, diğerlerinin kendisine ikram ettiğini ve birlikte kullandıklarını söylediği, sanıklar M. ve A.'nın ısrarla 37 adet hapın ikisine ait olduğunu, kullanmak için birlikte satın aldıklarını ve bir kısmını da kullandıklarını savundukları, kan ve idrarlarında uyuşturucu madde etken maddelerine rastlanıldığı, ele geçen uyuşturucu madde miktarının kişisel kullanım sınırları içerisinde kaldığı, kolluk güçlerinin sanıkların uyuşturucu madde ticareti yaptığına ilişkin herhangi bir gözlem veya bilgilerinin bulunmadığı hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanıkların uyuşturucu madde ticareti yaptıklarına dair kesin ve her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediği, eylemlerinin kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu..."* Ankara BAM 18. CD, E. 2017/258, K. 2017/246, T. 14.09.2017. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[318] *"...Sanık K. K.'nın hükümlü olduğu cezaevinden dışarıya çıkıp, tekrar girişte üzerinde uyuşturucu madde niteliğinde olduğu anlaşılan bonzai maddesini cezaevine sokarken yakalanmış olması, söz konusu maddeyi cezaevinde bulunan başka mahkumlara götürdüğünün gerek tanığın hazırlık ve gerekse diğer beyanlarında sabit olduğundan, sanığın eyleminin bu haliyle 5237 sayılı TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenen uyuşturucu madde ticareti yapma veya sağlama suçunu oluşturduğu..."*, Samsun BAM 3. CD, E. 2018/1433, 2018/1467, K.

ç. Kullanmak

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi açısından öngörülen son seçimlik hareket ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaktır. 5237 sayılı TCK'nın hazırlanma sürecinde de kullanma eyleminin suç olarak düzenlenip düzenlenmemesi gerektiği konusunda çeşitli tartışmalar gündeme gelmiştir. Söz konusu tartışmalar sonucunda, bu eylemin kişi hakkında ceza yerine tedbir uygulanmasını gerektirdiği kanaatine varılmıştır[319]. 5237 sayılı TCK'nın bu kanaat doğrultusunda yürürlüğe giren 191. maddesinde, 6545

27.06.2018, *"Sanığın 30.07.2013 tarihli olayda diğer sanık S. G.'den aldığı suça konu eroini, O. Ü.'ye götürürken yakalandığı, böylece üzerindeki uyuşturucu maddeyi başkasına verme amacı ile bulundurduğu... ",* Yrg. 20 CD, E. 2018/1817, K. 2018/6119, T. 13.09.2018. (UYAP Karar Arama Otomasyonu). Günal, uyuşturucu maddeyi birlikte içmek amacıyla hazırlaması için diğer kişiye veren failin, bu maddenin mülkiyetini ya da zilyetliğini devretme, dolayısıyla uyuşturucu maddeyi başkasına temin etme kastı olmadığı gerekçesiyle eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturacağını ifade etmektedir. **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 162. Nitekim Yargıtay da aynı görüştedir. *"...Tutuklu bulunan sanığın, ... Y. H. E.'den açık görüş sırasında temin ettiği uyuşturucu maddeyi daha sonra aynı koğuşta bulunan ve haklarında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan işlem yapılan diğer tutuklularla birlikte pet şişe içinden dumanını içine çekerek kullandıkları olayda; sanığın kendisine ait olan uyuşturucu maddenin mülkiyetini ve yararlandırılmasını müstakilen başkalarına verme kastının bulunmadığı dikkate alındığında, eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 20. CD, E. 2015/9844, K. 2018/5141, T. 13.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[319] Bu suça ilişkin komisyon görüşmeleri için bkz. **YILMAZ:** s. 1002-1005.

sayılı Kanun'la yapılan değişikliğe kadar, kullanma eyleminden önce gerçekleşen ve yukarıda belirtilen diğer fiiller yönünden cezalandırma tercih edilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında ise tedavi tedbiri uygulanması yoluna gidilmiştir[320].

28.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun'la TCK'nın 191. maddesi yeniden düzenlendiğinde, suçun seçimlik hareketleri arasına uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak da eklenmiştir. Fakat doktrinde ve yargı kararlarında, bu fiilin açıkça suç olarak düzenlenmediği dönemde dahi, failin bu maddeyi kullanmadan önce kanunda sayılan diğer seçimlik hareketlerden birini mutlaka yapması gerektiğinden[321]

---

[320] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 75.

[321] **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5319, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 735, **ELMAS:** s. 400-401. *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı maddî bulgularla saptanan kişi, bu maddeyi kullanmadan önce mutlaka satın almış veya kabul etmiş ya da bulundurmuş olacaktır. Kendi özgür iradesiyle sözü edilen maddeyi kullanan kimsenin, en azından o maddeyi bulundurmuş olduğunu kabul etmek zorunludur; çünkü kanun, bulundurmanın uzun veya kısa sürmesi konusunda bir ayırım yapmamıştır. 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesine göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmaktan değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiillerinden dolayı hapis cezası ile birlikte tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilecektir. Bu durum, madde metninden ve özellikle (5) numaralı fıkradaki düzenlemeden açıkça anlaşılmaktadır. Sanığın, bu uyuşturucu maddeyi aynı zamanda kabul ettiği ve bulundurduğu da sabit olduğundan, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi uyarınca kullanmak için uyuşturucu madde kabul etmek ve bulundurmak suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden, yanlış yorum sonucu 'sanığın uyuşturucu madde kullandığı ve kullanmanın suç oluşturmadığı' gerekçesiyle beraatine karar*

bahisle aynı suçtan hüküm kurulmaktaydı. Bu bakımdan kullanma fiilinin seçimlik hareketler arasına alınması önemli bir yenilik olarak sayılmamaktadır[322].

Suçun oluşumu açısından, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ne şekilde elde edildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Buna göre suça konu madde TCK'nın 191. maddesinde sayılan diğer seçimlik hareketler sonucunda ya da çalışmamızın "İçtima" başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere, imal ya da ithal yoluyla da elde edilerek kullanılmış olabilecektir[323].

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, ağız veya burun yoluyla, damar ya da deri altına enjekte edilerek ya da başka biçimde vücuda alınması olarak tanımlanan[324] kullanma fiili icrai hareketle işlenebilen bir suçtur[325]. Bu suçun oluşumu için, failin kullanım sonucunda bu maddenin etkisi altına girmesine gerek olmadığı[326] gibi, fiilin ne şekilde işlendiğinin, diğer bir ifadeyle, maddenin vücuda ne şekilde alındığının da bir önemi bulunmamaktadır[327]. Buna göre, suça konu maddenin solunması, kağıda sarılarak

---

verilmesi...", Yrg. 10 CD, E. 2006/4216, K. 2006/9309, T. 10.07.2006 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

322 **ATEŞ:** s. 83.

323 **ERMAN-ÖZEK:** s. 329, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 288.

324 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 348.

325 **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 155-156.

326 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 794.

327 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 348, **ELMAS:** s. 404, **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 172.

içilmesi, yenilerek tüketilmesi veya koklanması gibi eylemler suçun oluşumu için yeterlidir[328].

Öte yandan, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına yol açan saikin de suçun oluşumuna etkisi yoktur. Dolayısıyla, kişinin suça konu maddeyi acı ya da ağrı gidermek, keyif almak ya da intihar etmek gibi amaçlarla kullanması da TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçu oluşturacaktır[329].

TCK'nın 191. maddesinde, suçun oluşumuna ya da cezanın artırılmasına etki eden herhangi bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sayılması yoluna gidilmediğinden, failin kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türünün de bu açıdan bir önemi bulunmamaktadır[330].

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu mütemadi bir suç olduğundan, kullanma fiilinin kaç kere gerçekleştirildiğinin bir önemi yoktur. Bu nedenle hukuki kesinti gerçekleşmedikçe fail hakkında tek suçtan hüküm kurulması gerekmektedir[331].

Gelinen aşamada, suçun oluşumu açısından failin kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının çok az olmasının veya kişide bedensel - ruhsal bir etki meydana getirmemesinin de irdelenmesi gerekmektedir:

Bir görüşe göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin az miktarda olması, kişi tehlike suçu olması nedeniyle kişi üzerinde etki yapıp yapmaması önemli değildir. Bununla birlikte, az miktardaki uyuşturucunun kullanıma elverişliliği değil, kullanıma

---

328 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 346, **KAYA:** *"Uyuşturucu Madde Suçları",* s. 51, **ELMAS:** s. 404, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 794, **ÇETİN:** TCK md. 191, s. 77.

329 **ÇETİN:** TCK md. 191, s. 78.

330 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 349.

331 **ERMAN-ÖZEK:** s. 338-339, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 351, 366, **ELMAS:** s. 404.

yetersizliği söz konusu olacağından, tüm bu hâllerin suçun oluşumuna etkisi bulunmamaktadır[332].

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, bu durumda suça konu maddenin kullanmaya elverişli olmadığına, bu durumda failde suç kastının olmadığı gerekçesiyle suçun manevi unsurunun oluşmadığına hükmetmiştir[333]. Bu karar doktrinde; konunun suçun manevi unsuruyla bağlantısının bulunmadığı, burada sorunun, söz konusu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilip edilmeyeceği noktasında toplandığı, kişiye etki etmeyecek düzeydeki maddenin de uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilemeyeceğinden bahisle suçun oluşmayacağı ileri sürülerek eleştirilmiştir[334].

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise; teknik analizler sonucunda uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu ve türü tespit edilen bir maddenin, yalnızca miktarının azlığı gerekçesiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde sayılmaması mümkün değildir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin az miktarda olması, kullanmaya elverişli olmaması ve kişiye etki etmemesi, birbirinden farklı ele alınması gereken kavramlardır. Buna göre, yapılan teknik analiz sonucunda maddenin azlığı nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde içerip içermediğinin belirlenemediği hâllerde suçun maddi konusunun yokluğu nedeniyle suç oluşmayacaktır. Maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu ve adı belirlenebilmişse, bu kez kullanıma elverişli olup olmadığı tespit edilmelidir. Kullanıma elverişli olmayan bir madde de uyuşturucu madde olarak kabul edilemeyeceğinden, bu durumda da yine suçun maddi konusunun bulunmadığı anlaşılacaktır. Ancak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu kanunda tehlike suçu olarak düzenlendiğinden, suçun oluşumu için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin

---

[332] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 159.

[333] YCGK, 128/240, T. 25.06.1984. Karar için bkz. **ERMAN-ÖZEK:** 330-332.

[334] **ERMAN-ÖZEK:** s. 331-332.

kişi üzerinde etki yaratıp yaratmayacağının bir önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, miktarı az olsa da, uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu ve türü ile kullanıma elverişliliği tespit edilen bir maddenin kullanılması durumunda bu suç oluşacaktır[335]. Nitekim bu görüş doğrultusunda Yargıtay 10. Ceza Dairesi de 03.07.2007 tarihli ve 9234-8332 sayılı kararında; *"sanıkta ele geçirilen 1.885 gram maddenin içindeki uyuşturucunun, eser miktarda olduğunun belirtilmesi karşısında; suçun maddi konusu olan uyuşturucu maddenin kullanmaya ve buna bağlı olarak uyuşturucu madde temin etme suçuna elverişli olmadığından, olayda işlenemez suçun söz konusu olduğu"*na hükmetmiştir[336].

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun maddi konusunu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler oluşturduğundan; failin bu maddeleri kullandığına ilişkin soyut ikrarı tek başına mahkûmiyete esas alınamayacak olup, somut olayda kullanıldığı belirtilen maddenin bu nitelikte olup olmadığının teknik analizle belirlenmesi gerekmektedir[337].

---

335 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 350, 422-424.

336 UYAP Karar Arama Otomasyonu

337 **ELMAS:** s. 404, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 287. Yargısal uygulamalar da aynı doğrultudadır. *"İzinsiz kenevir ekme suçundan yapılan soruşturma kapsamında verdiği ifadelerinde, esrar içtiğini belirtmesi üzerine hakkında atılı suçtan soruşturma başlatılan sanıkta herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilemediği, teknik yöntemlerle bu maddeleri kullandığına ilişkin tıbbi bir bulgunun belirlenmediği ve dikili durumda ele geçirilen kenevir bitkilerinden koparıp içtiğine ilişkin herhangi bir iddia ya da kanıtın da bulunmadığı; soyut ikrarı dışında, sanığın kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunu işlediğine ilişkin şüpheden uzak ve yeterli delil olmadığı..."*, Yrg. 9 CD, E. 2015/7288, K. 2016/697, T. 28.01.2016, *"...Suça sürüklenen çocuğun uyuşturucu*

2. Suçun Manevi Unsuru

A. Genel Olarak

TCK'nın 191/1. maddesinde tanımlanan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu kasten işlenebilen bir suç olarak düzenlenmiş olup bu suçun taksirle işlenmesi olanaklı değildir[338].

Kanunlarda suçun oluşumu için, failin neticenin gerçekleşmesini bilerek isteyerek hareket etmesinin yeterli görüldüğü hâllerde genel kastın varlığı söz konusudur. Bu hâlde faili hareketi yapmaya iten saikin bir önemi bulunmamaktadır. Ancak, suçun kanunda tanımlanan maddi unsurlarının fail tarafından bilinerek ve istenerek işlenmesinin suçun oluşumu için yeterli görülmediği, bunun yanında belli bir amaçla hareket etmesinin de gerektiği suçlar yönünden kanunda özel kastın varlığı aranmaktadır[339].

---

madde kullandığı hususunda herhangi bir tıbbi tespit bulunmadığı gibi ... suça sürüklenen çocuğun üzerinde veya onunla ilgili yerlerde de herhangi bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin elde edilemediği, soruşturmanın ve kurulan hükmün çocuğun uyuşturucu kullandığı yolundaki kabulüne dayandırıldığı, oysa yukarıda da açıklandığı gibi suçun maddi konusunun bulunmadığı, bu haliyle sırf beyana dayanılarak mahkumiyet hükmü kurulamayacağı..." Ankara BAM 3. CD, E. 2017/827, K. 2017/1376, T. 23.11.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

338 **KURT-KURT:** s. 217, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 381, **ELMAS:** s. 405, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 161.

339 **ARTUK-GÖKCEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 343, **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 391, **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Genel Hükümler, s. 260.

TCK'nın 191/1. maddesinde yazılı suç *"Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan..."* olarak düzenlenmiştir. Buna göre, satın alma, kabul etme ve bulundurma fiilleri yönünden kullanma amacına yönelik özel kast arandığı[340], uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiili yönünden ise failin bu maddeleri hangi saikle kullandığının bir önemi bulunmadığından, genel kastın yeterli olduğu anlaşılmaktadır[341].

Buna göre, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin bu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi ve seçimlik hareketleri bu maddeyi kullanmak için gerçekleştirmesi gereklidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunda ise fail, kullandığı maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilerek ve isteyerek kullanmalıdır[342]. Dolayısıyla, failin satın aldığı veya bulundurduğu ya da kullandığı maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmemesi durumunda kastın varlığından söz edilemeyecektir. Bu durumda TCK'nın 30/1. maddesinde yer alan *"Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır."* biçimindeki düzenleme gereği fail hakkında hata hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bu suçun taksirli hâli de suç olarak düzenlenmediğinden, failin sorumluluğuna gidilmesine olanak yoktur[343].

---

[340] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 381, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 795, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 288-289, **ELMAS:** s. 405.

[341] **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 176, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 347. Aynı yönde **ELMAS:** s. 405.

[342] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 347, **ELMAS:** s. 405. Aynı yönde **ATEŞ:** s. 96.

[343] **ATEŞ:** s. 97. Yargıtay da, dosyadaki delil durumu kapsamı doğrultusunda kişinin suça konu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmediğine yönelik

TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemleri yönünden failin kastının suça konu maddeleri kullanmaya yönelik olması gereklidir. Aksi hâlde eylem TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu oluşturacaktır[344]. Her iki suç arasındaki ceza farkı ve infaz koşulları gözetildiğinde, sanığın kastının belirlenememesi hâlinde *"şüpheden sanık yararlanır"* ilkesi gereğince uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma amacıyla bulundurulduğu kabul edilmelidir[345]. Yargı kararları da bu doğrultuda ilerlemektedir[346].

---

savunmasının araştırılması gerektiğine karar vermiştir. *"...Sanığın tüm aşamalarda, top oynadığı sırada para sandığı şeyi eline aldığını, kağıdın içinde esrar olduğunu bilmediğini belirtmiş olması karşısında; olay tutanağını düzenleyen kolluk görevlileri tanık sıfatıyla dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilip, belirlenmesi gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2008/1489, K. 2010/4136, T. 23.02.2010 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

344 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 348, **ELMAS:** s. 405-406.

345 **GÜNAL:** s. 161, **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma veya Bulundurma Suçu"*, s. 176. Aynı yönde **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 382, **ELMAS:** s. 404.

346 *"Sanıkların ele geçirilen uyuşturucu maddeyi diğer sanık S. K.'ya ait bahçeden eylem ve irade birliği içerisinde hareket ederek birlikte çalıp temin ettikleri, yine birlikte aynı araçla bir müddet taşıdıkları, ancak çevre sakinlerinin müdahalesi sonucunda bırakıp kaçmak zorunda kaldıkları, sanık sayısına göre ele geçirilen hint keneviri bitkilerinden elde edilebilecek esrar miktarının kişisel kullanım sınırında kaldığının anlaşılması, sanıkların suç konusu uyuşturucu maddeyi başkasına satacaklarına veya vereceklerine, kullanma dışında bir amaç için bulundurduklarına ilişkin kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil elde edilememiş olması, olay öncesinde sanıkların uyuşturucu madde ticareti*

B. Failin Kastının Belirlenmesi

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu için öngörülen satın alma, kabul etme ve bulundurma fiillerine TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen suçta da yer verilmiş olması karşısında, bu fiiller yönünden failin kastının belirlenmesi her iki suçu birbirinden ayıran temel unsur olarak öne çıkmaktadır[347].

Kanunda her iki suça ilişkin failin kastının belirlenmesine yönelik bir tespitte bulunulmadığından, fiilin hangi amaçla işlendiğine dair kriterler yargı kararlarında ortaya konulmakta[348] ve her somut olay elde edilen deliller kapsamında değerlendirilerek bir sonuca varılmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu istikrar kazanan

---

yaptıklarına dair ihbar teknik ve fiziki takip bulunmadığı dikkate alındığında sanıkların eylemlerinin bir bütün halinde Kullanmak Amacıyla Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ve Kullanmak suçunu oluşturduğu..." İzmir BAM 17. CD, E. 2018/1010, K. 2018/395, T. 28.11.2018, *"Sanığın savunmasının aksine, babası M. Ş. ile birlikte yaşadığı evin arka bahçesinde ele geçirilen ... net toplam 48,5 gram olan, kişisel kullanım miktarında bulunan suça konu esrar maddesini satma veya başkalarına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin delil elde edilemediği..."* Yrg. 20 CD, E. 2015/12484, K. 2018/6108, T. 19.12.2018, *"Sanığın üzerinde ... ele geçirilen net 2,58 gram esrar ile esrar içeren 1 adet sarma sigarayı, satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin somut olay ve olgularla örtüşmeyen ve maddi bulgularla desteklenmeyen telefon görüşmeleri dışında delil elde edilemediği...",* Yrg. 10 CD, E. 2016/2197, K. 2018/6757, T. 03.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

347 **ÇETİN:** TCK md. 191, s. 91.

348 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 796.

içtihatlarında, failin kastının belirlenmesi açısından temel olarak failin dış dünyaya yansıyan davranışları, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunduğu yer ve bulunma biçimi ile bu maddenin çeşit ve miktarı şeklinde üç kriteri esas almaktadır[349].

Gelinen noktada doktrin ve yargı kararları[350] doğrultusunda ulaşılan tüm kriterler ele alınacaktır.

---

[349] YCGK, E. 2017/723, K. 2018/562, T. 22.11.2018. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[350] *"Kullanmak için uyuşturucu/uyarıcı madde bulundurma ya da kullanma dışında bir amaçla uyuşturucu/uyarıcı madde (temin veya ticareti yapma) bulundurma suçlarının oluşumunda, madde miktarının kural olarak bir önemi yoktur. 0,1 gr uyuşturucu/uyarıcı madde, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturabileceği gibi ticari amaçla bulundurma suçunu da oluşturabilir.*

Kısaca madde miktarı bulundurma amacının belirlenmesinde yardımcı olabilir ancak tek bir ölçüt olamaz.

Uyuşturucu/uyarıcı maddenin kişisel kullanıma yetecek miktarda olması halinde başkaca delil yoksa amacın kullanmak için bulundurma olduğu kabul edilebilirse de maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacına yönelik olarak miktar ölçütü dışında somut olayın özelliklerine göre de değerlendirme yapılmalıdır.

Bu değerlendirmede miktar dışında;

a) Sanığın hareketleri (müşteri arama, pazarlık yapma, numune gösterme ve benzeri)

b) Uyuşturucu/uyarıcı maddelerin ele geçiriliş ve bulundurma şekli ile çeşitlilik, (çok sayıda küçük miktarlı poşetçikler, madde bulaşıklı hassas terazi; esrar, eroin, kokain, MDMA, sentetik kannabinoid gibi maddelerin bir arada bulundurulması)

c) Uyuşturucu/uyarıcı maddelerin bulunduğu yer, zaman ve belirlenecek zaman dilimi içinde sanık tarafından kullanılabilecek madde miktarı,

a. Failin Davranışları

Failde kullanma amacının olup olmadığının belirlenmesi açısından önemli kriterlerden biri, somut olayda tespit edilen davranışlarıdır. Buna göre, failin uyuşturucu ve uyarıcı maddenin mülkiyetini ya da zilyetliğini devretmeye yönelik davranışlarda bulunması, örneğin bu maddeleri satmak amacıyla müşteri araması, satma teklifinde bulunması, bu konuda pazarlık yapılması veya alıcıya önceden numune göstermesi gibi hareketler, failin söz konusu maddeyi kullanma amacıyla bulundurmadığına işaret etmektedir. Böyle bir durumda, yargısal kararlarda da benimsendiği üzere failin amacının belirlenmesi açısından diğer kriterlerin araştırılmasına gerek bulunmamaktadır[351].

Yargı kararlarında da, failin dosyaya yansıyan bu yöndeki faaliyetleri TCK'nın 188/3. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir[352].

---

d) Sanığın uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı,

e) Sanığın sosyal ve ekonomik durumu geçimini ne ile sağladığı, geliri gibi olgular da değerlendirilmelidir...", Yrg. 20 CD, E. 2017/4155, K. 2017/6865, T. 06.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

351 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 363, **ELMAS:** s. 406.

352 *"...Yapılan istihbarat çalışmaları sonucunda uyuşturucu madde sattığı bilgisine ulaşılan sanığın ismi, yaşı, saç rengi, boyu ve giyimi ile uyuşturucu satışı yaptığı yere ilişkin bilgi elde edilmesi, istihbarat bilgisinin doğruluğunu araştırmak üzere adı geçen yere giden görevlilerin, bir süre sonra edinilen eşkâl bilgisi ile uyumlu olduğu görülen sanığın geldiğini, sürekli olarak cep telefonu ile görüşüp sokak içerisinde dolaştığını görmeleri, sokaktan çıkarak hızlı bir şekilde uzaklaşmaya başladığı görülen ve görevlilerce takibe alınan sanığın sürekli olarak etrafına bakınıp tedirgin olduğunun ve kısa bir süre sonra aniden hızlandığının görülmesi,*

üzerindeki montunun sol dış cebinde bulunan poşette bir kısmı plaka, bir kısmı ise toz hâlinde ve ayrı ayrı şeffaf poşetler içerisinde toplam 17 parça hâlinde suç konusu esrarların ele geçirilmesi, her bir şeffaf poşetteki esrar gramajlarının yaklaşık aynı miktarlarda olmaları, sanığın görevlilerce görüldüğü ... sokaktan çıkıp yaya olarak uzaklaşması sonrasında durdurulduğu yer olan ... Parkının ikametinin aksi istikametinde olması karşısında; sanığın, suça konu uyuşturucu maddeleri kullanmak için satın aldığına ve evine doğru giderken yakalandığına ilişkin savunmasına itibar edilemeyeceği...", YCGK, E. 2017/723, K. 2018/562, T. 22.11.2018, *"...Sanık E. Ç.'nin narkotik madde sattığı ve kendisini telefonla arayarak mal almak isteyen kişilerin 'B. E.' olarak bilinen sanık E. K.'nın selamı olduğunu söylemeleri halinde uyuşturucu madde verdiği yönündeki ihbar üzerine, polislerin alıcı kılığında sanık E. Ç.'yi telefonla arayıp B. E.'nin selamını söyleyerek uyuşturucu madde istedikleri, sanık E. Ç.'nin 'B. E.nin yanından arayın' şeklindeki cevabı üzerine sanık E. K.'nin işlettiği büfeye giderek sanık E. Ç.'yi telefonla arattırdıkları, sanık E. K.'nin aramasından sonra sanık E. Ç.'nin söz konusu büfeye gelerek alıcı kılığındaki polis memuruna iki poşet içinde uyuşturucu madde verdiği ve karşılığında önceden numarası tespit edilmiş 20 YTL aldığının anlaşılması karşısında, sanık E. K.'nin sanık E. Ç. ile birlikte iştirak halinde uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu işlediği..."*, Yrg. 10 CD, E. 2008/10629, K. 2009/279, T. 20.01.2009, *"...Yapılan ihbar ile Samsunlu M. U. olarak tanınan kişinin ... numara hattı kullanarak irtibat kurduğu şahıslara uyuşturucu madde sattığının bildirilmesi üzerine polis memurlarınca derhal harekete geçildiği ve söz konusu telefonla satıcı kişi ile irtibat kurularak, uyuşturucu madde talep edildiği, ... karşısındaki tekel bayiinin önünde buluşma konusunda anlaşmaya vardıkları, belirtilen saatte söz konu mahalde hazır bulunduğundan sanık M. K.'nin polis memurları ile buluştuğu uyuşturucu madde satın alınacağının bildirilmesi üzerine*

Doktrinde, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretini yapma amacıyla hareket etmeksizin, elindeki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir kısmını, farklı bir madde almak amacıyla satması hâlinde, failin kastının belirlenmesi açısından diğer kriterlerin de değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüş ise de[353] TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen seçimlik hareketlerden "satma" suçunun oluşumu için, satışa konu uyuşturucu maddenin az ya da çok olmasının bir öneminin bulunmaması karşısında[354] bu görüşe iştirak etmek mümkün görülmemiştir[355].

b. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Bulundurulma Biçimi

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ne şekilde bulundurduğu, dolayısıyla bu maddelerin ele geçirilmesi esnasında yapılan tespitler de failin kastının belirlenmesi açısından yol göstericidir. Bu açıdan, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çok sayıda parçaya bölünmeden bulundurulması, bu maddelerin ele geçirildiği yerde kullanım için

---

20 TL karşılığında 1 adet sentetik kannabinoid türü uyuşturucu madde sanık tarafından doğalgaz vanasının bulunduğu kısımdan sanık tarafından alınarak alıcı kılığındaki polis memurlarına verildiği ve bu esnada operasyon düzenlendiği, sanık Mehmet K.'nin yakalandığı, doğalgaz kutusunun bulunduğu ... yerdeki binanın açık olan bölümünde yapılan arama sonucunda fişek halinde 32,6 gr bonzai, 11 adet hap ele geçirildiği, bu şekilde sanık M.'nin üzerine atılı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Yapma veya Sağlama suçunu işlediği..." İstanbul BAM 5. CD, E. 2017/1663, K. 2018/434, T. 27.02.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

353 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 145.

354 **ELMAS:** s. 53. Aynı yönde **ÖNER:** s. 122.

355 Aynı yönde **GÜNGÖR-KINACI:** s. 364.

gerekli bazı materyallerin de ele geçirilmesi gibi hâllerde failin amacının kullanma olduğu kanaatine varılabilecektir[356]. Buna karşılık, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çok sayıda ve küçük paketler hâlinde bulundurulması[357], olayda ele geçirilen uyuşturucu

---

[356] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 148. *"...Diğer sanık N.nin yönetimindeki otomobilde yolcu olarak bulunan ve ikamet ettiği Kayseri İli'ne dönmekte iken yakalanan sanığın cebinde eroin kalıntılı enjektör, metal kaşık ve folyo parçaları, iki adet kırmızı reçeteye tabî tablet ile otomobilin ön tavanındaki bölümde 4,6 gram eroinin ele geçirildiği; sanığın diğer sanık N.'le birlikte kullanmak için eroin aldıklarına ve Kayseri'ye dönerken eroinin bir miktarını kullandıklarına ilişkin savunmasının aksine, ele geçirilen eroini satacağına veya başkasına vereceğine ilişkin, soyut ihbar dışında, kesin ve yeterli delil bulunmadığı..."*, Yrg. 10. CD. E. 2014/10723, K. 2015/12723, T. 17.02.2015, *"Suç konusu uyuşturucu maddeler ile uyuşturucu kullanımı için hazırlanan malzemenin farklı yerlerde ele geçirilmesi, tutanak tanıklarının beyanları ve dosya kapsamına göre; mahkemenin suçun sübutuna ilişkin takdirinde isabetsizlik görülmediği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2009/20277, K. 2013/4718, T. 24.05.2013, (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[357] *"...Kolluk görevlilerince durdurulmak istenirken kaçtığı sırada yakalanan sanığın sürücülüğünü yaptığı aracın şoför koltuğu üzerinde suç konusu 12 paket halinde net 6,15 gram esrarın ele geçirilmesi ve olayın oluş şekli karşısında; sanığın fiilinin TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında tanımlanan 'uyuşturucu madde ticareti yapma' suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması ve suçun niteliğinin belirlenmesi görevinin Ağır Ceza Mahkemesi'ne ait olması...",* Yrg. 10. CD. E. 2012/13152, K. 2014/12202, T. 03.11.2014 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

veya uyarıcı madde türlerinin çok sayıda olması[358], bu maddelerle birlikte olay yerinde üzerinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulaşığı tespit edilen tartı aletinin ele geçirilmesi gibi hâllerde ise söz konusu maddelerin kullanma dışında bir amaçla bulundurulduğu değerlendirilebilecektir[359]. Ancak Yargıtay da isabetle, uyuşturucu veya

[358] *"...Sanık E.'nin bu uyuşturucu maddelerini kullanmak için bulundurduğu savunmasına ise suç konusu uyuşturucu maddelerin paketçikler halinde olması ve madde çeşitliliği göz önüne alınarak itibar edilmemiş..."* Ankara BAM 3. CD, E. 2018/1887, K. 2018/787, T. 11.07.2018, *"...sanığın üst aramasında ise sigara paketinin içinde içime hazır vaziyette net ağırlığı 0,12 gram gelen esrar maddesinin bulunması ... iç çamaşırının içinden 288 adet MDMA içeren tabletin ele geçtiği anlaşılmakla; ele geçirilen uyuşturucu maddelerin ele geçiriliş biçimi, miktarı ve çeşitliliği hep birlikte değerlendirildiğinde, ticari amaçlı uyuşturucu madde bulundurduğu..."*, Yrg. 10 CD, E. 2015/10633, K. 2018/4850, T. 01.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[359] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 362, **ELMAS:** s. 407. *"...Sanık M. T.'nin evinde yapılan aramada ise, bir adet dijital hassas tartı ile bir karton içerisinde, ele geçirilen esrarların içerisinde bulunduğu kilitli naylon poşetçiklerle aynı büyüklükte kilitli boş naylon poşetlerin ele geçirildiği; her ne kadar sanık tarafından dijital tartının daha önce kuruyemiş satan oğluna ait olduğu ve suça konu uyuşturucu maddeleri içmek amacıyla bulundurduğu belirtilmiş ise de, dosyada fotoğrafı da bulanan söz konusu terazinin kuyumculukta kullanılan hassas tartı olması, bu durumun sonradan ifadesini değiştirmekle birlikte polise verdiği ifadesinde sanık tarafından da belirtilmesi ve ele geçirilen her bir esrar paketinin ağırlığının birbiri ile hemen hemen aynı olup, miktarları göz önünde bulundurulduğunda ancak hassas tartı ile ölçülerek konulabileceği ve ayrıca, küçük paketçikler halinde saklanması ve ihbarın içeriği birlikte değerlendirildiğinde, esrarın satmak amacıyla bulundurulduğu..."*,

uyarıcı maddenin ele geçirilemediği hâllerde, yalnızca bu maddeyle bulaşık tartı aletinin mahkûmiyet hükmü için yeterli olmadığına karar vermiştir[360].

c. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirildiği Yer ve Zaman

Doktrinde, failin kişisel kullanım sınırları içerisindeki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kolayca ulaşılabileceği yerde bulundurması hâlinde, kastın kullanım amacına yöneldiği değerlendirilmektedir[361]. Diğer yandan, uyuşturucu veya uyarıcı madde az miktarda ve el altında bulundurulsa dahi, bu maddenin herkesin girip çıkabildiği yerlerde, örneğin kahvehane, bar gibi sosyal alanlarda, failin masasının çekmecesinde ele geçirilmesi hâlinde bulundurulması durumunda, somut olayın özelliklerine göre kastın kullanmak dışındaki bir amaç olduğu değerlendirilebilecektir[362]. Buna karşın,

---

Yrg. 10. CD, E. 2006/4272, K. 2007/8545, T. 09.07.2007 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

360 *"Sanığın ... evinde ele geçirilen terazi üzerindeki bulaşık dışında, eroin sattığına ilişkin kuşkuyu aşan kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrası gereğince cezanın artırılması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2014/2812, K. 2014/2717, T. 17.04.2014. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

361 **ERMAN-ÖZEK:** s. 333.

362 **ELMAS:** s. 409. *"...isimli eğlence yerine kontrol amaçlı olarak giden jandarma görevlilerinin burada müşteri olarak bulunan sanık M. U.'nun tedirgin davranışlar sergileyerek oturduğu masanın altına bir şey attığını görmeleri üzerine, atılan nesneyi kontrol ettiklerinde gazete kağıdına sarılı üç ayrı küçük paket halinde her biri ikişer gram gelen kenevir bitkisi parçalarını tespit ederek el koydukları, devamında sanığın üzerinde yaptıkları aramada ise iç çamaşırının içine gizlemiş halde net 37 gram ağırlığında kenevir bitkisi parçaları ile yine bunun içinde ayrı bir*

suça konu maddenin ev veya iş yeri dışında, örneğin depoda ya da samanlık gibi yerlerde saklanması hâlinde kullanma dışında bir amaçla bulundurulmuş olabileceği şeklinde değerlendirilmektedir[363]. Fakat bu durumda, failin kişisel kullanım sınırında kalan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi elinin altında tutmak yerine, kendisinden uzakta bir yerde gizledikten sonra bulunduğu yerden alıp kullanabileceği de göz önünde tutulmalıdır[364].

Yine, bir yerden bir yere giderken üzerinde bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle yakalanan failin, bu maddeyi bulundurma şekli, gitmekte olduğu yer, bu yerde kalınacak sürede suça konu maddenin miktar itibarıyla tüketilip tüketilemeyeceği gibi hususlar da kastın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır[365].

---

küçük paket halinde 1,60 gram gelen kenevir bitkisi parçaları tespit ederek el koydukları ve sanığın savunmasında suça konu uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu, içmek amacıyla bulundurduğunu, suça konu kenevir bitkisi parçalarını kendi ihtiyacı için ektiği kenevir bitkilerinden elde ettiğini beyan ettiği tespit edilmiştir. Sanıkta ele geçen uyuşturucu maddenin miktarı, paketlenme şekli ve ele geçirildiği yer dikkate alındığında ilk derece mahkemesinin sanığın eyleminin ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurmak suçunu oluşturduğu yönündeki değerlendirmesinin yerinde olduğu..." Antalya BAM 5. CD, E. 2017/1212, K. 2017/1218, T. 06.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

363 **ERMAN-ÖZEK:** s. 333, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 362.

364 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 148.

365 Aynı yönde **ELMAS:** s. 409. *"...17 fişek halinde paket haline getirilmiş sentetik kannabinoid gurubu uyuşturucu maddenin fişek sayısı, bunun dışında esrar ve MDMA içeren iki ayrı cins uyuşturucu maddenin daha bulunması, maddelerin saklanma şekli ve yeri, sanığın kendisini başka isimle tanıtması ve tanığın da bu*

ç. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Miktarı

Ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı failin kastının belirlenmesi açısından yargı kararlarında çokça başvurulan önemli bir kriter olmakla birlikte, kural olarak bu konuda tek başına yeterli kabul edilmemelidir[366]. Buna göre, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının kişisel kullanım sınırlarının açıkça çok üzerinde olması hâlinde diğer kriterlerin araştırılmasına gerek bulunmaksızın failin kullanma amacı taşımadığı değerlendirilebileceği gibi[367], tam tersine miktar az olsa da,

---

şekilde hitap etmesini sağlaması, savunması aksine eve giderken değil, evden eğlence mekanlarına giderken ve gece 03:30 sıralarında bu uyuşturucu maddelerin elde edilmiş olması, bu kabule göre de bir gecede bir kişi tarafından kullanılacak uyuşturucu uyarıcı madde miktarından ve cinsinden oldukça fazla olduğu aşikar bulunan maddenin sanık tarafından satılmak üzere eğlence mekanlarının bulunduğu yere götürüldüğünün açıkça anlaşıldığı...", İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/1004, K. 2018/2519, T. 01.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

366 **ELMAS:** 412. Aynı yönde **ÇETİN:** *"TCK md. 191"*, s. 1401.

367 **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 158, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 154. Yargıtay kararlarında da; failin kastının tespiti noktasında, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının yanı sıra diğer kriterlere de değinilmektedir. *"...Sanığın kabul ettiği facebook mesajları içeriği, tanık beyanları ile sanığın yakalandığı yer dikkate alındığında, sanığın üzerinde ele geçirilen MDMA içeren tabletlerin kişisel kullanma sınırının üzerinde olduğu, kullanmak amacıyla tümünü üzerinde bulundurmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu..."*, Ankara BAM 18. CD, E. 2017/1425, K. 2018/294, T. 08.03.2018, *"...Güvenlik güçlerince şüphe üzerine yapılan kontrolde sanıklara ait kargo paketinde net 194 gram esrar maddesinin ele geçirildiği olayda, suç konusu*

somut olayda diğer kriterler dikkate alındığında da aynı sonuca ulaşılabilecektir[368]. Örneğin somut olayda az miktarda esrar ile birlikte dikili hâlde kenevir de ele geçirilmesi durumunda, failin kastının belirlenmesi açısından dikili kenevir sayısı da dikkate alınmalıdır[369].

Yargıtay kararlarında yakın zamana kadar, olayda ele geçirilen uyuşturucu miktarında tek başına failin kastının belirlenmesi bakımından kural olarak "bir yıllık

---

uyuşturucu maddenin miktarı, ele geçiriliş biçimi, ele geçen madde miktarının sanıkların kişisel kullanma sınırı içinde kaldığı, savunmaların aksine, uyuşturucu maddeyi başkası için temin ettiklerine ve ticaret için bulundurduklarına ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil olmadığı...", Yrg. 10. CD, E. 2015/8493, K. 2017/7178, T. 20.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

368 Aynı yönde **ELMAS:** s. 411.

369 *"...Sanığa ait arazide ve evinde yapılan aramada üzüm bağı köklerinin dibine 463 adet, bahçesinde dikenli çalı ile çevrili yerde de 2722 adet dikili kenevir ele geçirildiği, evinin ahırında ise bir miktar sökülmüş kurumaya bırakılmış kenevir bulunduğu belirtilerek tutanak tanzim edildiği, kenevir ekme suçu ile ilgili davanın tefrik edilip soruşturmaya ayrı devam edildiği, ... ahırda ele geçen ve net 39,5 gram esrar elde edilmeye elverişli kurutulmuş kenevirlerden dolayı sanık hakkında 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçundan cezalandırılması talebiyle bu kamu davasının açıldığı anlaşılmakta olup, sanığın kişisel ihtiyacının çok üzerinde ticari amaçla kenevir ekmiş olması karşısında; ahırda ele geçen esrarın hangi amaçla bulundurulduğunun belirlenmesinde dikili kenevirlerin sayısı ve bu kenevirlerden elde edilebilecek esrar miktarının da dikkate alınması gerektiğinden, sanığın eyleminin uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/3876, K. 2018/6866, T. 08.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

kullanım sınırı" ölçütü esas alınmaktaydı[370]. Ancak son yıllarda bu ölçüt yerine isabetli olarak, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının, sanığın savunmasıyla ve olay bazında kullanılabilecek miktarla uyumlu olup olmadığı değerlendirilmektedir. Örneğin, bir hafta süreyle tatil yapmak ve orada kullanmak için temin ettiğini beyan eden failde ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının, bu süre zarfında tüketilmesi imkânı bulunmaması durumunda eylemin TCK'nın 188/3. maddesine uyduğu kabul edilebilecektir. Bununla birlikte, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tüketileceği sürenin belirsiz olması durumunda ise, yine bir yıllık kullanım ölçütü uygulanabilecektir[371].

---

[370] Bu miktar uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türüne ve kişinin fiziki-ruhsal özelliklerine göre değişkenlik göstereceğinden, diğer kriterlerle sanığın kastının tespit edilememesi ve ele geçirilen miktarın kullanım sınırları içerisinde olup olmadığının net olarak belirlenememesi durumunda, bu hususun tespiti bakımından bilirkişi raporu alınması gerekmektedir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 363, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, 147. *"Sanıktan ele geçirilen ... 12 paketçik halinde 2 gr sentetik kannabinoid türevi maddenin bir günlük kullanım dozunun ne olduğu konusunda, İstanbul Adli Tıp Kurumu'nun ilgili ihtisas dairesinden rapor alınarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken...",* Yrg. 10. CD, E. 2017/7871, K. 2018/4029, T. 10.05.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[371] **ELMAS:** s. 411. *"Bir ihbar üzerine yakalanan sanığın üzerinde taşıdığı poşetin içerisinde ele geçirilen kenevir bitkisi dışında, uyuşturucu madde ticareti yaptığı yolunda ... herhangi bir delil elde edilememesi, ... 345,510 gramlık esrar maddesinin yıllık şahsi kullanım sınırları içerisinde olması, sanığın uyuşturucu maddeyi satmak için değil kullanmak amacıyla satın aldığı yönündeki aksi kanıtlanamayan istikrarlı savunmaları birlikte değerlendirildiğinde, uyuşturucu*

d. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Kullanılıp Kullanılmadığı

Failin önceden uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığı, bu suçtan hakkında mahkûmiyet hükmü kurulup kurulmadığı ya da tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanıp uygulanmadığı gibi hususlar da, somut olaya göre kastın belirlenmesi açısından dikkate alınabilecek kriterlerdir[372]. Dolayısıyla, fail yakalandığında vücudundan örnek alınarak bu materyallerde uyuşturucu veya uyarıcı madde olup

---

madde ticareti suçunu işlediği şüphe boyutundan öteye geçememektedir. ...", YCGK, E. 2012/1335, K. 2013/423, T. 22.10.2013, *"Sanığın kullanma sınırları içindeki 246 gramdan ibaret suç konusu esrarı, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan haklarındaki soruşturma ayrılan S., E. ve F. ile beraber aralarında para toplayarak kullanmak için Gaziantep ilinden temin edip ikamet ettiği Kahramanmaraş'a götürmekte iken yakalandıklarına ilişkin, savunmasının aksine, satacağına veya başkasına vereceğine ilişkin, adı geçenlerin sonradan döndükleri soyut beyanları dışında, kuşkuyu aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı, sabit olan fiilinin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu... "*, Yrg. 10. CD, E. 2015/5868, K. 2016/314, T. 08.02.2016, *"İstanbul'dan kullanmak için satın aldığı, kullanma sınırları içindeki 101 adetten ibaret suç konusu uyarıcı nitelikteki hapları, otobüsle oturmakta olduğu Sakarya'ya getirdiği sırada yakalanan sanığın bu şekildeki savunmasının aksine, satacağına veya başkasına vereceğine ilişkin, kuşkuyu aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı, sabit olan fiilinin 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu oluşturduğu...",* Yrg. 10. CD, E. 2014/4304, K. 2015/33067, T. 25.11.2015 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

372 **KAYA:** *"Uyuşturucu Madde Suçları",* s. 64, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 384, **ÇETİN:** TCK md. 191, s. 95.

olmadığı hususunda rapor aldırılması[373], adli sicil kayıtları incelenerek hakkında bu suça ilişkin verilmiş bir mahkûmiyet, kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı[374] olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Bu araştırmalar sonucunda, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmadığı veya bu yönde bir alışkanlığının tespit edilemediği durumlarda, olayda ele geçirilen suça konu maddeyi kullanma dışında bir amaçla bulundurduğu sonucuna varılabilecektir[375].

---

[373] **ÇETİN:** TCK md. 191, s. 94.

[374] Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçlarından verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlar da, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca adli sicile kaydedilebilmektedir.

[375] **KAYA:** s. 64. *"...155 polis ihbar hattına gelen 'sanığın 05 ile başlayan sonu 042 olan beyaz bir tempra araç ile esrar sattığı' yönündeki ihbar üzerine sanığın sevk ve idaresindeki 05 ... 042 plaka sayılı beyaz renkli Fiat Tempra marka araçta yapılan aramada 2 parça halinde ve yine sanığın ikameti ve müştemilatında yapılan aramada ayrı yerlerde 6 parça halinde olmak üzere toplam net 54,21 gram esrar ele geçirilmesi ve savunmasında bir buçuk yıldır esrar kullandığını söyleyen sanığın kanında yapılan incelemede uyuşturucu madde tespit edilememesi karşısında, sanığın sabit olan fiilinin bütünüyle 'uyuşturucu madde ticareti yapma' suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 10. CD, E. 2014/13878, K. 2017/1790, T. 09.05.2017, *"Sanığın evinde yapılan aramada ele geçirilen net 4,2 gram esrarı satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna dair diğer sanık İ. G.'in soyut beyanı dışında delil elde edilemediği, tüm aşamalarda kullanmak için esrar bulundurduğunu beyan eden ve kanında uyuşturucu madde tespit edilen sanığın*

e. Failin Ekonomik ve Sosyal Durumu

Doktrinde, failin malvarlığındaki ani artış ya da azalmaların da kastın belirlenmesinde dikkate alınabileceği ifade edilmektedir. Buna göre ekonomik durumun öncekine göre kötüleşmesi hâlinde kullanma amacıyla, düzelmesi hâlinde ise kullanma dışında bir amaçla hareket edildiği değerlendirilmiştir[376].

Bunun yanında, Yargıtay da isabetle somut olayda ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ekonomik değeri itibarıyla failin malî olarak temin edemeyeceği bir miktarda olması hâlinde eylemin TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır[377].

---

sabit olan eyleminin 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu oluşturduğu...", Yrg. 20. CD, E. 2015/11111, K. 2018/4566, T. 23.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

376 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 146. Aynı yönde **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 797.

377 *"...Araç içerisinde yapılan aramada, sanığa ait poşet içerisinde net 780 gr esrar ele geçirildiği; araç içerisinde sanığın başkaca bir eşyasının bulunmadığı; savunmasında esrarı Tarlabaşı'nda bir şahıstan 750 TL'ye aldığını ve oto elektrikçisi olup aylık gelirinin 750 TL olduğunu beyan etmesi, karşısında; geliri ile mütenasip olmayan bir para ile satın aldığı net 780 gr gelen esrarı yanında bulundurup nakletmesine ilişkin eyleminin, gerekçede belirtilen şekilde 'sadece miktardan yola çıkarılarak sanığın mahkumiyetine gidilemeyeceği' denilmek suretiyle başkaca hiçbir ölçüt değerlendirilmeden, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu kabul edilerek dosya kapsamına uygun düşmeyen gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/4166, K. 2017/6864, T. 06.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

VII. Hukuka Aykırılık

1. Genel Olarak

Ceza kanunlarına uygun olan fiili meşru hâle getiren bir hukuk kuralının olmamasını ifade eden hukuka aykırılık, bir fiilin hukuk düzeniyle çatışması olarak tanımlanmaktadır[378]. Ancak hukuk düzeni, kanunlarla yasaklanan davranışın, bazı hâllerde gerçekleştirilmesine müsaade etmektedir[379]. Kanunlarla yasaklanan fiil işlense de, bu fiili hukuka uygun kılan, bu nedenle failin cezalandırılmasını engelleyen bu kurallar ise "hukuka uygunluk nedenleri" olarak adlandırılmaktadır[380]. Bu nedenlerin varlığı durumunda fiilin hukuka aykırılığı ortadan kalkar ve hukukun meşru gördüğü bir hareket hâline gelir[381].

---

[378] **ZAFER:** s. 278.

[379] **HAFIZOĞULLARI, Zeki:** Ceza Normu/Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, Ankara 1996, s. 109.

[380] **DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir:** Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, C: 2, 14. Bası, İstanbul 2019, s. 249. Diğer bir tanıma göre hukuka uygunluk nedenleri; *"hukuk düzeni tarafından kabul edilen ve her biri için öngörülen koşullara bağlı olarak tipik davranışın gerçekleştirilmesine istisnai olarak izin veren normlardır."* **ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan:** Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2018, s. 234.

[381] **KUNTER, Nurullah:** Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul 1949, s. 108 vd., **DÖNMEZER-ERMAN:** s. 249, **ARTUK-GÖKCEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 404.

Hukuka uygunluk nedenleri doktrinde genel ve bazı suçlar için öngörülen özel hukuka uygunluk nedenleri olarak iki grupta incelenmektedir[382]. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu açısından kanunda özel bir hukuka uygunluk sebebi düzenlenmemiştir. Dolayısıyla bu suç yönünden hukuka uygunluk nedenleri, TCK'da yer verilen genel hükümlere göre değerlendirilmelidir[383].

2. Hakkın Kullanılması

Hukukun kişiye bir hakkı kullanma konusunda yetki vermesi durumunda, o hakkın icrasına yönelik fiiller de hukuka uygun kabul edilmektedir. Dolayısıyla kişinin hukuk düzeni tarafından tanınan bir hakkını kullanması hukuka uygunluk nedeni olarak ortaya çıkmaktadır[384]. Bu husus TCK'nın 26/1. maddesinde *"Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez."* şeklinde ifade edilmiştir.

Hakkın kullanılması, TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suç açısından en belirgin hukuka uygunluk nedeni olup, kişilerin uluslararası sözleşmeler ve Anayasa'da güvence altına alınan yaşam hakkına bağlı olarak, hastalıklarının tedavisinin tıbben ifasını talep etme hakkından kaynaklanmaktadır[385]. Nitekim Hasta Hakları

---

382 **ZAFER:** s. 279.

383 **ATEŞ:** s. 107.

384 **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 304, **ŞEN, Ersan:** *"Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Sebepler"*, Türk Ceza Kanununun 2 Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, TCHDY: 10, s. İstanbul 2008, s. 83, **PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer:** Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler, İstanbul 2005, s. 122.

385 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 795.

Yönetmeliğinin[386] 6. maddesinde de hastanın, sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarıyla uyumlu biçimde yararlanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir[387]. Bu nedenle, TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerin; uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde olmakla birlikte, kişinin görmekte olduğu tedavi kapsamında hekim tarafından kullanılması reçete ile uygun görülen maddeye yönelik olarak, bu iznin sınırları kapsamında ve iznin tıbbi gerekleriyle uyumlu biçimde gerçekleştirilmesi hâlinde suç oluşmayacaktır[388]. Ancak reçetede belirlenen sınırlar dışında ya da herhangi bir reçete düzenlenmeksizin, kişinin yakınmalarını gidermek veya teşhisi konulan bir hastalığını tedavi edebileceği düşüncesiyle kendiliğinden bu nitelikte bir maddeye yönelik kanunda sayılan seçimlik hareketlerde bulunması durumunda, hakkın kullanıldığından söz edilemeyecektir[389]. Öte yandan doktrinde, ağrılarını azaltmak ya da

---

[386] 01.08.1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

[387] Anılan Yönetmeliğin 6. maddesi; *"Hasta, adalet ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde sağlıklı yaşamanın teşvik edilmesine yönelik faaliyetler ve koruyucu sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere, sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarına uygun olarak faydalanma hakkına sahiptir."* şeklinde düzenlenmiştir.

[388] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 367, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 152. Aynı yönde **ELMAS:** s. 416, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 108-109.

[389] **GÜRELLİ:** *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları"*, s. 12-13, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 367, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 152. Aynı yönde **ELMAS:** s. 416, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 108-109, **TUNCER:** s. 158.

cinsel açıdan güç kazanabilmek için bu maddeleri kullanan fail yönünden de bu hukuka uygunluk nedeninin uygulanması gerektiği ileri sürülmüştür[390].

3. Zorunluluk Hâli[391]

TCK'nın 25/2. maddesinde düzenlenen zorunluluk hâlinin TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç yönünden uygulanıp uygulanamayacağı noktasında doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır.

Bir görüşe göre; failin, yakın akrabalık ilişkisi içerisinde olduğu başka bir kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde bulamaması nedeniyle krize girmesi tehlikesini ortadan kaldırmak amacıyla, suça konu maddeyi bu kişinin kullanımı için yetecek miktarda bulundurması durumunda zorunluluk hâlinin varlığından söz edilebilecektir[392].

Bir görüşe göre; zorunluluk hâlinin, kullanma fiili dışındaki seçimlik hareketler yönünden uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Kullanma fiili yönünden de, failin konumu ve bulunduğu yerin özellikleri dikkate alınarak, doktora başvurma imkânının bulunmaması ve bağımlılıktan kaynaklanan ağrıların azaltılması gibi nedenlerle sınırlı olarak, ağır ve yakın zamanda gerçekleşmesi mümkün bir tehlikeyi engellemek için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının TCK'nın 25/2. maddesi açısından mümkün olduğu ifade edilmiştir[393].

---

390 **AKKAYA:** s. 354, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 292.

391 Zorunluluk haline ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **TOROSLU, Nevzat:** Ceza Hukukunda Zaruret Hali, Ankara 1968, **KANGAL, Zeynel T.:** Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu, Ankara 2010.

392 **ERMAN-ÖZEK:** s. 335.

393 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 368.

Diğer bir görüşe göre; suçun seçimlik hareketleri arasında bir ayrım yapılmaksızın, her somut olayın özelliğine göre, failin aynı şartlarda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın alması, kabul etmesi veya bulundurması durumunda da zorunluluk hâlinin uygulanabileceği ileri sürülmüştür[394].

Bizim katıldığımız görüşe göre ise TCK'nın 191. maddesindeki düzenleme karşısında, bu suç yönünden zorunluluk hâlinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bağımlılıktan kaynaklanan kriz nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılsa dahi fail hakkında denetimli serbestlik ve/veya tedavi uygulanmalıdır[395]. Kaldı ki, çalışmamızın önceki bölümlerinde kullanma fiiline ilişkin yapılan açıklamalarda da belirtildiği üzere, bu suçun oluşabilmesi için kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hangi saikle kullandığının bir önemi yoktur. Yine kanaatimizce kullanma dışındaki fiiller yönünden ise, tehlikenin yakın ve ağır olmadığı bir zamanda, ileride yoksunluk çekeceğini veya ağrı hissedeceğini öngörerek ve böyle bir durumda kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etme imkânı bulabilen failin, hekime başvurma olanağının bulunmadığından da söz edilemeyecektir.

VIII. Suçun Nitelikli Hâli

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları TCK'nın 191/1. maddesinde tanımlandıktan sonra, 04 Nisan 2015 tarihinde yürürlüğe giren 6638 sayılı Kanun'la

---

394 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 153, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 109-110.

395 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 920, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 291, **ÇALIŞKAN, Suat:** Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 106.

aynı maddeye eklenen 10. fıkra uyarınca, suçun işlendiği yer dikkate alınarak[396] cezayı ağırlaştıran bir hâl düzenlenmiştir.

765 sayılı TCK'da ve bu suçun düzenlendiği 5237 sayılı TCK'nın ilk hâlinde yer almayan bu ağırlaştırıcı hâl uyarınca, *"Birinci fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde"* işlenmesi hâlinde cezanın yarı oranında artırılması öngörülmüştür[397].

Aynı ağırlaştırıcı hâl, 6638 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle TCK'nın 188/4. maddesine eklenen (b) bendi uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçu[398] yönünden de düzenlenmiştir[399]. Dolayısıyla her iki suç açısından da suçun işlendiği yerin tespitinde aynı koşulların varlığı aranacaktır.

---

396 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 130, **ATEŞ:** s. 109.

397 *"...Sanığın uyuşturucu madde bulundurduğu ve kullandığı yerin okul bahçesi olması nedeniyle hakkında TCK.nın 191/10. maddesinin tatbiki ile cezasının artırılması gerekirken bu madde hükmü uygulanmayarak eksik ceza tayini..."* İzmir BAM 17. CD, E. 2018/641, K. 2018/589, T. 20.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu).

398 TCK 188/4-b maddesi; *"Üçüncü fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi, hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır."* şeklinde düzenlenmiştir.

399 Her iki suç yönünden de bu ağırlaştırıcı hâlin hangi gerekçeyle getirildiğine dair kanun tasarısında ve komisyon raporunda detaylı bir açıklama bulunmamaktadır. Kanun tasarısında TCK'nın 188/3. maddesi yönünden suçun konusunu sentetik

Kanunda hangileri olduğu genel olarak sayılan "toplu bulunulan bina ve tesisler" kavramının görece açık ifade edildiği kabul edilebilirse de, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi gereğince "umumi veya umuma açık yer" kavramının netleştirilmesi gerekmektedir[400].

Umumi kelimesi sözlük anlamı itibarıyla *"genel"* şeklinde tanımlanmakta[401], doktrinde "umuma açık yer"den; *"Dileyen herkesin, koşullu ise koşulunu yerine getirerek, değilse koşulsuz olarak girebileceği otel, lokanta, sinema, tiyatro, bar, pavyon, gazino, kahvehane, market, bakkal dükkanı, kasap dükkanı, berber dükkanı gibi yerler"*in anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir[402].

Umuma açık yer kavramı ile ilgili olarak mevzuattaki düzenlemelere bakıldığında, bu kavramın Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler İle Resmi veya Özel Eğitim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmeliğin[403] 4-d.

---

kannabinoidlerin oluşturması durumu ağırlaştırıcı hâl olarak düzenlenmiş, buna dair açıklamada, bu suçların belli yerlerde işlenmesi hâlinde ceza artırımı yapılmasının gerekçesi kısmen şu şekilde açıklanmıştır: *"Son dönemde sentetik kannabinoidler (bonzai) ve türevlerinin kullanımının ve buna bağlı ölümlerin artması nedeniyle son iki yıldır özellikle eğitim kurumları ve çevrelerinde kullanımında ve ticaretinde önemli bir artış gerçekleşen sentetik uyuşturucu maddelere yönelik cezai yaptırımların daha caydırıcı hale getirilmesi amaçlanmaktadır."* **Kanun Tasarısı Metni:** s. 30. (Çevrimiçi) https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0995.pdf, (Erişim Tarihi: 18.01.2019)

400 Aynı yönde **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 770.

401 (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.01.2019)

402 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 469.

403 03.04.2004 tarihli ve 25422 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

maddesinde tanımlandığı görülmektedir. Bu tanıma göre umuma açık yer; *"Açılmasına ve faaliyette bulunmasına kolluğun soruşturması üzerine, mahallin en büyük mülkî idare amiri tarafından izin verilen ve belli şartlara uymak kaydı ile herkesin girebileceği kahvehane, kıraathane, elektronik oyun merkezleri gibi yerler"* olarak belirtilmiştir[404].

TCK'nın 191/10. maddesinde sayılan yerler kesin olarak sınırlandırılmayarak *"gibi"* ibaresi kullanıldığından, maddede açıkça sayılmamakla birlikte, 191/1. maddede sayılan fiillerin aynı niteliği taşıyan diğer yerlerde işlenmesi durumunda da ağırlaştırıcı hâlin uygulanması söz konusu olacaktır[405].

Kanun tasarısında bu ağırlaştırıcı hâl düzenlenirken, tasarıda sayılan yerler belirtildikten sonra ağırlaştırıcı hâlin kapsamına, *"bu yerlere mülki amir tarafından*

---

[404] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 770.

[405] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 770. *"Suça konu uyuşturucu maddenin sanığın bulunduğu ... aracın içerisinde bulunduğu, araç içerisinin umuma açık yerlerden olmadığı, bu nedenle sanık hakkında TCK'nın 191/10 maddesi gereğince arttırım yapılarak fazla cezaya hükmedilmesi..."*, Konya BAM 3. CD, E. 2018/427, K. 2018/403, T. 24.12.2018, *"Diğer sanık İ...'e ait ikametin, TCK'nın 188/4-b uyarınca 'umumi veya umuma açık yer' olarak nitelendirilemeyeceği..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/751, K. 2018/4660, T. 25.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu) Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, söz konusu yerlerin suç tarihi itibarıyla faaliyetlerini sürdürüyor olmaları da gerekmektedir. **ELMAS:** s. 418. *"...Kırcılar Aile Konağı(sosyal tesis)'nın suç tarihinde TCK'nın 188/4-b fıkrası kapsamında eğitim ve sosyal amaçlı olarak faaliyetlerinin devam edip etmediği hususunda araştırma yapılarak sonucuna göre hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/1589, K. 2018/4532, T. 23.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

belirlenecek mesafe içerisinde kalan alanlar" dahil edilmişti[406]. Ancak idarenin farklı yerlerde farklı mesafeler belirleyebileceği öngörüsünden hareketle, karar verme yetkisini kanun koyucunun doğrudan belirlemesinin uygun olacağı düşünülerek bu ibare tasarıdan çıkarılmış ve yerine *"iki yüz metreden yakın mesafe"* ibaresi getirilerek[407] düzenleme bu şekliyle kanunlaşmıştır.

Kanaatimizce, TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen fiillerin belli yerlerde işlenmesi hâlinde cezanın artırılması toplumsal savunmanın sağlanabilmesi açısından yerindedir. Ancak, bu yerlerin sayılmasıyla yetinilmeyerek *"gibi"* ibaresiyle uygulama alanının genişletilmesi kanunilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Öte yandan, daha kısa ya da daha uzun bir mesafe yerine, suçla korunan menfaatin daha çok tehlikeye düşmesinde, failin sosyal tehlikelilik hâlinin belirlenmesinde hangi gerekçeyle *"iki yüz metrelik"* mesafenin öngörüldüğü ve bu mesafenin tespitinde her olaya uygulanabilir kriterin ne olduğu hususunda açıklık da bulunmamaktadır[408]. Dolayısıyla, kanunilik ilkesi gereğince bu ağırlaştırıcı hâlin uygulanacağı yerlerin açıkça sayılması ve suçun söz konusu yerlerin sınırları dışında işlenmesinin, cezayı artıran hâl kapsamına dahil edilmemesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Kanunda belirtilen iki yüz metrelik mesafenin ne şekilde ölçüleceği konusunda, aynı Yönetmeliğin 6/2. maddesinde yer alan *"...uzaklığın ölçümünde, mevcut cadde ve*

---

[406] **Kanun Tasarısı Metni:** s. 37. (Çevrimiçi) https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0995.pdf, (Erişim Tarihi: 18.01.2019)

[407] **Komisyon Raporu:** s. 48. (Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss684.pdf, (Erişim Tarihi: 18.01.2019)

[408] Çetin bu ağırlaştırıcı hâlin uygulanacağı yerlere ilişkin olarak düzenlemenin *"suçun umumi veya umuma açık yerde işlenmiş olması"* şeklinde yapılmasının daha doğru olduğu düşüncesindedir. **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 131.

sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak, yaya kurallarına göre gidilebilecek en kısa mesafe dikkate alınır." şeklindeki düzenlemenin esas alınarak belirlenebileceği doktrinde savunulmuş[409], Yargıtay ise mesafenin *"yaya olarak veya araçla yapılan ulaşım"* olarak tanımladığı *"mutad ulaşım"*a göre belirlenmesi gerektiğine karar vermiştir[410]. Yine, mesafenin ölçümü açısından, maddede belirtilen yerlerin en yakın

---

[409] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 771

[410] **ELMAS:** s. 419. *"...Uyuşturucu madde ticareti suçunun belirtilen camiye mutad ulaşım yolları ile (yaya yürüme ya da araçla tespit edilecek) mesafesinin iki yüz metreden yakın olup olmadığının gerektiğinde keşif de yapılmak suretiyle kesin olarak tespit edilerek belirlendikten sonra sonucuna göre sanık hakkında TCK'nın 188/4-b bendinin uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmesi gerektiği..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/1322, K. 2018/5977, T. 17.12.2018, *"...Eylemin gerçekleştiği yerin T. M. Camii'ne 70 metre, T. Aile Sağlığı Merkezi'ne ise 124 metre mesafede olduğunun tespit edildiğinin bildirilmesi karşısında; keşif yapılarak uyuşturucu maddenin satıldığı iddia olunan yerin belirtilen aile sağlığı merkezine ve camiye olan mesafesinin mutat yaya yürüyüşü güzergahına göre net olarak tespitinden sonra TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği...",* Yrg. 10. CD, E. 2018/855, K. 2018/9297, T. 13.12.2018, *"...Tanık Z. K.'ya sanık tarafından uyuşturucu madde verildiği kabul edilen yerin google maps uygulaması üzerinden 22/04/2016 tarihli bilgisayar çıktısına göre, M. camine tahmini 10 metre uzaklıkta olduğu sanığın ise beyanında 150 metre mesafede olduğunu beyan etmesi karşısında; uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun cami sınırına mutad ulaşım yolları ile (yürüme ya da araç ile) iki yüz metreden yakın olup olmadığının kesin olarak tespit edilerek belirlendikten sonra sonucuna göre sanık hakkında TCK'nın*

sınırı esas alınmalı ve gerektiğinde bu hususta keşif yapılmalıdır. Yargıtay da isabetle, kuşbakışı olarak düzenlenen krokilere ya da uydu fotoğraflarına dayanılarak yapılan tahminler doğrultusundaki ölçümlerle hazırlanan belge ve haritalara istinaden karar verilmesini TCK'nın 191/10. maddesinin uygulanması açısından yetersiz bulmaktadır[411]. Mesafenin iki yüz metreden az olması ya da yapılacak araştırmaya rağmen mesafenin kesin olarak belirlenememesi durumunda, "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gereğince sanık hakkında bu nitelikli hâl uygulanamayacaktır[412].

188/4-b bendinin uygulanıp uygulanmayacağı gözetilmeden...", Yrg. 20. CD, E. 2017/6930, K. 2018/5696, T. 04.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

411 **ELMAS:** s. 419-420. *"...Sanığın yakalandığı yerin 17.03.2017 tarihli bilirkişi raporunda harita üzerinde yapılan ölçüme göre Ş. A. Camii'ne 129 metre mesafe içerisinde olduğunun tespit edildiği gerekçeli kararda ise suça konu yerin birden fazla okul ve ibadethaneye 200 metreden daha yakın mesafede olduğunun belirtilmesi karşısında; mahallinde keşif yapılarak suçun işlendiği yerin, kroki tutanağında yer alan Ş. A. Camiine olan mesafelerinin tespitinden sonra TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının belirlenmesi gerektiği gözetilmeden..."* Yrg. 20. CD, E. 2018/5135, K. 2018/5353, T. 21.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

412 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 770. *"...Kolluk güçlerince suçun işlendiği sokak üzerinde fiziki takip yapılamadığı ve uyuşturucu madde alışverişinin görülemediği, bu nedenle suç yerinin tam olarak belirlenemediği ve okula olan mesafesinin kesin olarak tespit edilemeyeceğinin anlaşılması karşısında, sanık hakkında TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanması suretiyle sanığa fazla ceza verilmesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/1401, K. 2018/5369, T. 21.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Failin TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketleri nitelikli hâl oluşturan yerlerde ya da bu yerlere iki yüz metre mesafe içerisinde gerçekleştirme kastı yokken, örneğin anılan yerle arasında iki yüz metre mesafe bulunan bir yerde tesadüfen yol kontrolü gereği görevlilerce durdurulması ve kendisinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesi hâlinde de TCK'nın 191/10. maddesi uygulanamayacaktır[413].

TCK'nın 191/10. maddesinde öngörülen artırım miktarının yalnızca yarı oranında artırım şeklinde tayin edilmiş olması da doktrinde eleştirilmiştir. Buna göre; sabit bir artırım oranı yerine bu oranın alt ve üst sınırının belirlenmesi, böylece hâkime takdir yetkisi tanınması ve fiilin işlendiği yere göre tehlikenin derecelendirilebilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[414]. Kanaatimizce bu görüş isabetlidir. Gerçekten de, Kanun'da sayılan her yer suçla korunan menfaati aynı derecede tehlikeye düşürmediği gibi failin aynı sosyal tehlikelilik hâline de işaret etmemektedir. Örneğin failin eroini hastane bahçesinde satın almasıyla küçük yaşta çocukların bulunduğu okulun bahçesinde kullanması arasında hem meydana gelen tehlikenin yoğunluğu, hem de failin tehlikelilik hâli bakımından farklılık bulunmaktadır. Dolayısıyla ilgili maddenin yeniden düzenlenerek, her somut olay yönünden artırım oranının belirlenmesi açısından hâkime takdir yetkisi tanımanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

---

413 *"...Olay tutanağına göre sanığın durumundan şüphelenilmesi üzerine durdurularak üzerinde yapılan arama neticesinde sanıktan uyuşturucu maddenin ele geçirildiği, TCK'nın 191/10 maddesinin uygulanması bakımından okula yakınlık kriterinin, sanığın söz konusu yerde iradi olarak bulunmaması ve durdurularak uyuşturucu maddenin ele geçirilmesi karşısında somut olayda gerçekleşmediği...",* Ankara BAM 3. CD, E. 2017/1797, K. 2018/1274, T. 19.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

414 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 131.

Son olarak, suçun işlendiği yer dikkate alınarak düzenlenen bu öngörülen hâl, ancak TCK'nın 191/10. fıkrasının yürürlüğe girdiği 04 Nisan 2015 tarihinden sonra işlenen suçlar açısından uygulanabilecektir[415].

VIII. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1. Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme

A. Teşebbüs

TCK'nın 35/1. maddesinde; kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması hâlinde teşebbüsten sorumlu tutulacağı belirtilmiştir. Bu madde doğrultusunda suça teşebbüsün söz konusu olabilmesi için; failde bir suç işleme kastının bulunması, elverişli hareketlerle bu suçun icrasına başlaması, ancak önleyemediği engeller nedeniyle suçun icrasını sonlandırması ya da icranın tamamlanmasına karşın neticenin meydana gelmemiş olması gerekmektedir[416].

---

[415] **ELMAS:** s. 420-421. *"...Fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde bu hususun cezanın artırım nedeni olarak öngörülmediği anlaşıldığından sanık hakkında hükmolunan cezada ½ oranında artırım yapılarak sanığa fazla ceza verilmesi...",* Yrg. 20. CD, E. 2017/6946, K. 2018/2431, T. 23.05.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[416] **ZAFER:** s. 395. Teşebbüsün cezalandırılma nedenlerine ilişkin teoriler ve uygulanma koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **SOYASLAN, Doğan:** Teşebbüs Suçu, Ankara 1994, **SÖZÜER, Adem:** Suça Teşebbüs, İstanbul 1994, **TOZMAN, Önder:** Suça Teşebbüs, Ankara 2015, **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:**

Suça teşebbüs açısından ilk unsur, elverişli araçlarla suçun icrasına başlamak olduğundan, TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçun öncelikle elverişli araç ve suçun icrasına başlama kavramları yönünden irdelenmesi gerekmektedir.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu açısından elverişli araç; "suçun maddi konusu" başlığı altında da değinildiği üzere, suç tarihi itibarıyla yasak ya da ruhsata tabi nitelikteki uyuşturucu veya uyarıcı maddelerdir. Somut olaya konu maddenin bu niteliği taşımaması durumunda, suçun maddi konusunun bulunmaması nedeniyle işlenemez suç gündeme gelecektir[417]. Bu durumda örneğin, kullanmak için satın alınmaya çalışılırken görevlilerce ele geçirilen maddenin esrar yerine kına ya da uyarıcı nitelikte MDMA içeren hap yerine TCK'nın 188/6. maddesi kapsamındaki ilaçlardan olması hâlinde, teşebbüs hükümlerine dayanılarak failin cezalandırılması yoluna gidilemeyecektir. Bununla birlikte Yargıtay, suçun konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeye görevlilerce el konulduktan sonra ya da bu maddeyi satışa arz eden kişi ile almaya gelen failin olay anında görevlilerin gözetimi altında bulunmaları durumunda da, failin bu maddeyi alma imkânı bulunmadığını, dolayısıyla eylemin işlenemez suç niteliğinde olduğunu kabul etmektedir[418].

Genel Hükümler, s. 305 vd., **TOROSLU-TOROSLU:** s. 289 vd., **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 445 vd., **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 479 vd., **ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, Mehmet Nihat-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2013, s. 471, **DEMİRBAŞ, Timur:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2014, s. 442 vd.

417 **ALACAKAPTAN:** s. 1-2, **TOROSLU-TOROSLU:** s. 308-309.

418 *"...Üzerinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilmeyen, suç tarihi ve öncesinde uyuşturucu madde kullandığı teknik yöntemlerle saptanmayan*

Teşebbüsün unsurları bakımından değinilmesi gereken diğer husus; suçun icrasına başlanmasıdır. İcraya başlamak; suçun tanımında belirtilen veya bu tanımdaki neticeyi sağlamaya yönelik elverişli hareketi gerçekleştirmek olarak tanımlanmaktadır[419]. Failin geldiği aşamanın hazırlık hareketi olarak değerlendirilmesi hâlinde de suçun icrasına başlandığından söz edilemeyecektir[420]. Bu durumda, kendisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmemekle birlikte, evinde yapılan aramada uyuşturucu madde kullanımını sağlayan düzenek, şırınga gibi aletler bulundurduğu tespit edilen ya da uyuşturucu maddeyi satan kişiyle yalnızca bu maddenin bulunup bulunmadığı veya fiyatı hususunda konuşmalar yapan failin bu aşamaya kadar olan eylemleri hazırlık hareketi niteliğinde olduğundan, teşebbüs nedeniyle cezalandırılması yoluna gidilemeyecektir[421].

---

sanığın, satıcı şahıslar kolluk görevlilerinin gözetiminde iken, onlardan uyuşturucu madde satın almasının mümkün olmaması nedeniyle eylemi 'işlenemez suç' niteliğinde olduğundan suçun yasal unsurlarının gerçekleşmediği...", Yrg. 10. CD, 2015/3098, K. 2018/9177, T. 11.12.2018, *"...Uyuşturucu madde sattığı yönündeki istihbari çalışma nedeniyle N. K.'nın ikametinde arama yapıldığı sırada, sanığın ikamete gelip kapıyı açan kolluk görevlisine para uzatıp, '2 tane dalga ver birader' diye söylemesi üzerine yakalandığı olayda, kolluk görevlilerinin arama sırasında uyuşturucu maddelere el koymuş olması nedeniyle, sanığın uyuşturucu madde alması fiilen mümkün olmadığından, eylemin işlenemez suç niteliğinde olduğu...",* Yrg. 10. CD, 2015/1018, K. 2018/9004, T. 10.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[419] **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 455.

[420] **SÖZÜER:** s. 183.

[421] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 154.

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçun seçimlik hareketli suç olması karşısında, her fiil açısından teşebbüsün mümkün olup olmadığının ayrı ayrı ele alınmasında fayda bulunmaktadır.

Suçun ilk iki seçimlik hareketi olan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma ve kabul etme fiilinde suçun tamamlanabilmesi için, taraflar arasında anlaşma yapılması yeterli olmayıp suça konu maddenin failin zilyetliğine girmesi gerekmektedir[422]. Bu iki fiil açısından eylemin bölünmesi mümkün olduğundan, satın alma ve kabul etme fiilleri teşebbüse elverişlidir[423]. Dolayısıyla, suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin faile teslim edilememesi veya teslim esnasında bir engel meydana gelmesi hâlinde kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma veya kabul etme suçları yönünden suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır[424].

Yargıtay, suçun teşebbüs aşamasına ulaşıp ulaşmadığının tespitinde, faile satılması ya da bedelsiz verilmesi kararlaştırılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin teslim yerine getirilip getirilmemesine göre ikili ayrım yapmaktadır. Buna göre, teslim için getirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin arızi engel nedeniyle teslim alınamaması durumunda suçun teşebbüs aşamasında kaldığı, teslim yerine getirilmemesi durumunda ise, söz konusu maddenin niteliğinin tespit edilememesi nedeniyle suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir[425].

---

422 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 272, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 132, **AKKAYA:** s. 43, **ERMAN-ÖZEK:** s. 273, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 792.

423 **ELMAS:** s. 421-422, **ÇETİN:** TCK md. 191, s. 112.

424 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 154,

425 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5885, **ELMAS:** 421-422, **ATEŞ:** s. 118. *"Sanığın ... Ş. G.'den suç konusu uyuşturucu maddeyi almak için anlaşıp araç içerisinde*

Doktrinde çoğunluk görüşü; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun mütemadi suç[426] olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmadığı yönündedir[427]. Bu durumda suçun icrasının failin elinde olmayan sebeplerle son ermiş olması hâlinde, suç tamamlanmış olacak ve teşebbüs hükümleri uygulanamayacaktır[428]. Dolayısıyla, üzerinde esrar taşırken polisi görünce çöpe atan veya uyuşturucu maddeyi

---

buluştukları sırada henüz teslim alamadan polis tarafından aracın durdurulması üzerine uyuşturucu maddenin Ş. G. tarafından aracın altına atıldığı, böylece sanığın eyleminin 'teşebbüs aşamasında' kaldığı...", Yrg. 10. CD, E. 2017/4248, K. 2018/9206, T. 12.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu), "*...Buluşma yerine uyuşturucu madde götürülüp götürülmediği belirlendikten sonra, götürülmüş ise sanık S. T. ve T.'ın eylemlerinin kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçuna kalkışma aşamasında kalacağı, götürülmemiş ise atılı suçun oluşmayacağı gözetilmeden…"*, Yrg. 10. CD., E. 2006/10633, K. 2006/3407, T. 19.09.2006. **AKKAYA:** s. 357.

[426] Doktrinde mütemadi suç; *"kanunî tarifindeki fiilin icrası süreklilik arzeden suçlar"* olarak tanımlanmaktadır. **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 176.

[427] **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 925, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 799, **KURT:** s. 190, **ELMAS:** s. 423, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 113-114, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 293, **TUNCER:** s. 160, **ATEŞ:** s. 119. Centel, bulundurma suçunun neticesi harekete bitişik suç olduğunu, dolayısıyla bu suça teşebbüsün mümkün olmadığını ifade etmektedir. **CENTEL:** " *Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu*", s. 172. Yokuş Sevük, icra hareketinin ne zaman başladığının belirlenmesinin pratikte mümkün olmadığını ileri sürmektedir. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 156.

[428] **ELMAS:** s. 423.

aracında bulundururken yol kontrolü sırasında yakalanmamak için aracından dışarı atan fail açısından, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu tamamlanmış olacaktır[429].

Konuyu farklı boyutlarıyla ele alan azınlık görüşleri ise bu suçta da teşebbüsün mümkün olduğunu kabul etmektedirler. Doktrinde ileri sürülen bir görüş; koşullarının oluşması zor görünmekle birlikte pratikte bu suç yönünden de teşebbüsün mümkün olduğunu[430], diğer görüşü savunan yazarlar 765 sayılı TCK döneminde kaleme aldıkları eserlerinde, bu suça eksik teşebbüsün[431] mümkün olduğunu[432], nihayet başka bir görüş de, suçun seçimlik hareketleri arasında bir ayrıma gitmeksizin suçun teşebbüse elverişli olduğunu kabul etmektedir[433]. Kanaatimizce de, satın alma ve kabul etme dışında, bulundurma fiilinin diğer ön gelen hareketleri yapılırken eylemin icrasının kesintiye uğraması durumunda da bulundurma suçu açısından teşebbüs hükümlerinin

---

[429] Aynı yönde **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 158. *"...Sanığın olay günü görevlileri fark etmesi üzerine elindeki suç konusu 0,55 gram esrarı yere attığı ve böylece üzerine atılı kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu işlediği sabit olduğu halde, yolda yürürken yerdeki kağıdı dikkatini çektiği için aldığı ve uyuşturucu kullanmadığı şeklindeki inkara yönelik savunmasına itibarla ... beraat kararı verilmesi...",* Yrg. 10. CD, E. 2017/4221, K.2018/9211, T. 12.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[430] **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5885.

[431] 5237 sayılı TCK'da yer verilmeyen eksik teşebbüs - tam teşebbüs ayrımına göre, 765 sayılı TCK'da icra hareketlerinin tamamlanamaması eksik teşebbüs, bu hareketler tamamlandığı halde sonucun meydana gelmemesi ise tam teşebbüs olarak ifade edilmekteydi. **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 459

[432] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 366, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 158.

[433] **MALKOÇ, İsmail:** Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 3. Cilt, Ankara 2013, s. 3119.

uygulanması mümkündür. Örneğin, bir yerde esrar gömülü olduğunu haricen öğrenen failin, bu esrarı kullanmak için bulundurmak amacıyla toprağı kazmaya başlaması, esrara ulaşmak üzere olduğu esnada tesadüfen yoldan geçen görevlilerce yakalanması ve durumundan şüphelenilerek kazıya devam edilmesi sonucunda aynı yerde esrara ulaşıldığında, failin bulundurma suçunun teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu da bulundurma suçu gibi mütemadi bir suçtur. Suça konu maddenin bir kere kullanılması da suçun tamamlanması için yeterlidir. Failin sonradan aynı ya da farklı türdeki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmaya devam etmesi, suçun icrasının sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda temadi failin yakalandığı ana kadar sürmektedir[434]. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu sırf davranış suçu olup; suçun tamamlanması için kullanılan maddenin kişide bedensel ve ruhsal etkilerini göstermiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, örneğin failin içerisinde esrar bulunan sigaradan bir nefes dahi aldıktan sonra, yanına gelen görevlilere yakalanmamak için sigarayı yere atması hâlinde de suç tamamlanmış olacaktır[435].

Bununla birlikte, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi henüz kullanamamış olması durumunda, bu suç yönünden eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı düşünülebilirse de; kullanma fiilinden önce diğer seçimlik hareketlerden en az birinin mutlaka tamamlanmış olması gerekeceğinden, failin sorumluluğu da yine tamamlanmış suça göre tayin edilecektir[436]. Bu sebeplerle, doktrinde farklı açılardan savunularak

---

434 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 350-351, **ELMAS:** s. 424.

435 **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 157, **KURT-KURT:** s. 216, **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçları"*, s. 172.

436 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 350-351, **ELMAS:** s. 424, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 155.

varılan görüşe göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun teşebbüse elverişli olmadığı değerlendirilmektedir[437].

Doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için icrai işlemlere başlandıktan sonra, karşılaşılan bir engel nedeniyle bu maddenin kullanılamaması hâlinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir[438]. Burada önemli olan icra hareketlerinin bölünme imkânının olup olmamasıdır. Bu imkân varsa kullanma suçuna teşebbüs de mümkün olacaktır[439]. Ancak kanaatimizce, kullanma fiilinin teşebbüs aşamasında kalması nedeniyle failin cezasından indirim yapılabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan diğer seçimlik hareketlerle temin edilmemiş olması, dolayısıyla failin bu madde üzerinde zilyetliğinin bulunmaması gerekmektedir. Çünkü yukarıda belirtildiği gibi diğer seçimlik hareketlerin tamamlanmış olması hâlinde fail hakkında TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca belirlenecek temel cezadan teşebbüs hükümleri gereği indirim yapılamayacaktır. Bu nedenle, kullanma fiilinin teşebbüs aşamasında kalması nedeniyle fail hakkında TCK'nın 35. maddesinin uygulanabilmesi için örneğin, failin uyuşturucu kullanma niyetinin olmadığı ve bulunduğu ortamda diğer kişinin esrar taşıdığını bilmediği bir aşamada, kendisine bu esrarı birlikte içmek teklif edildiğinde kabul etmesi ve cebinde bulunan tütünü esrarlı sigarayı hazırlayacak kişiye verdikten sonra, sigara hazırlandığı hâlde henüz sigarayı içemeden yakalanmaları gerekmektedir. Fail burada hem suça konu maddenin zilyetliğini henüz elinde bulundurmadığından TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan diğer seçimlik hareketler

---

[437] **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçları"*, s. 172, **ELMAS:** s. 424, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 157, **KURT-KURT:** s. 216.

[438] **ERMAN-ÖZEK:** s. 332, **ATEŞ:** s. 121.

[439] **ATEŞ:** s. 121.

gerçekleşmemiş, hem de sigarayı hazırlayan kişiye sarması için tütün vererek uyuşturucu kullanma yönünde icra hareketlerine başlamıştır.

Öte yandan, TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan kullanma fiilinin, satın alma, kabul etme ve bulundurma fiilleriyle aynı cezaya tabi tutulmasının suç siyaseti açısından hatalı olduğu, Kanun'da fiilin yalnızca "uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" olarak belirlenmesi, bundan önceki diğer eylemlerin kullanma suçuna teşebbüs olarak cezalandırılması yönünde düzenleme yapılması gerektiği ileri sürülmüştür[440]. Ancak yukarıda izah edildiği üzere bu suçun tehlike suçu olması ve her bir seçimlik hareketin suçla korunan menfaati aynı ölçüde tehlikeye düşürmesi karşısında, bu yöndeki görüşe katılmak mümkün görülmemiştir.

Suçun normda belirtilen seçimlik hareketlerinden birinin tamamlanması, ancak diğerinin teşebbüs aşamasında kalması hâlinde de failin tamamlanmış suçtan sorumlu olması gerekmektedir.[441]. Dolayısıyla TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen seçimlik hareketlerden birinin tamamlanmasına karşın diğeri teşebbüs aşamasında kalsa dahi, failin tamamlanmış suçtan sorumlu tutulması gerekecektir. Örneğin, daha sonra kullanmak üzere satın aldığı esrarı henüz kullanmadan, evine götürürken yakalanan fail yönünden, tamamlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak veya bulundurmak suçu oluşacaktır[442].

B. Gönüllü Vazgeçme

Failin işlemeyi kastettiği suçun icra hareketlerini tamamlamaktan kendi iradesiyle vazgeçmesi veya suçun tamamlanmasını ya da sonucun gerçekleşmesini

---

[440] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 114-115.

[441] **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 173, **ERMAN-ÖZEK:** s. 283.

[442] **ELMAS:** s. 424-425.

kendi çabalarıyla önlemesi durumunda gönüllü vazgeçme söz konusu olacaktır[443]. TCK'da izlenen suç siyaseti gereği bu durumda faile ceza verilmemesi ilkesi kabul edildiğinden, gönüllü vazgeçme cezayı kaldıran bir şahsi sebep olarak değerlendirilmektedir[444].

5237 sayılı TCK'nın 36. maddesinde gönüllü vazgeçme; *"Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır."* şeklinde düzenlenmiştir.

TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suça ilişkin olarak, failin maddede belirtilen seçimlik hareketlerin her biri yönünden kendi iradesiyle icra hareketlerinden vazgeçmesi durumunda[445] hakkında cezaya hükmolunamayacaktır. Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak için para verdiği hâlde suça konu maddeyi almaktan vazgeçen[446], yahut bedelsiz almak üzere anlaştığı hâlde teslim almayan, gömülü hâldeki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi almak için kazarken henüz maddeye ulaşmadan

---

443 **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 464, **DEMİRBAŞ:** s. 459, **BAYRAKTAR, Köksal:** *"Teşebbüs, İştirak ve Suçların Birleşmesi"*, Türk Ceza Kanununun 2 Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, TCHDY: 10, İstanbul 2008, s. 140.

444 **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 503, **BAYRAKTAR, Köksal:** *"Faal Nedamet"*, İÜHFM, C. 33, İstanbul 1968, s. 123.

445 Vazgeçme iradesinin belirlenmesinde esas alınması gereken iki kriter vardır: 1- Failin sonucun gerçekleşmemesini istemesi, 2- Failin sonucu engellemek için etkin davranışta bulunmasıdır. **ACAR, Hüseyin:** Türk Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçme Kurumu, Ankara 2013, s. 61-62.

446 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 159, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 117, **ATEŞ:** s. 122.

vazgeçip olay yerinden uzaklaşan failin icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçtiği kabul edilebilecektir.

Ancak, failin icra hareketlerinden rızası haricinde tamamlamaması durumunda gönüllü vazgeçmeden söz edilemeyecektir[447]. Doktrinde bu duruma örnek olarak evine polis geldiğini gören failin, elindeki uyuşturucu maddeyi tuvalete dökmesi[448] gösterilmekte ise de; burada failin suça konu uyuşturucuyu yok edene kadar zaten elinde tutmak suretiyle *"bulundurduğu"*, dolayısıyla bu fiil yönünden suçun tamamlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, failin suçun icra hareketlerini iradesi dışında tamamlamaması hususunda, dosyaya yansıyan iletişim tespit tutanaklarına ve diğer delillere göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde almak için satıcıyla anlaşıp buluşma yerine geldiği hâlde, satıcının görevlilerce takip altında olduğunu değerlendirip olay yerinden uzaklaşan failin durumu örnek gösterilebilir[449].

---

[447] **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 532.

[448] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 159, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 117.

[449] Yargıtay ise; TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçuna ilişkin verdiği ve bu suçtan manevi unsur yönünden farklı olmakla birlikte, aynı seçimlik hareketle işlenmesi nedeniyle TCK'nın 191/1. maddesine ilişkin uygulamaya da ışık tutacağını düşündüğümüz bir kararında oy çokluğuyla aksi sonuca ulaşmıştır. Somut olayda; Yerel Mahkemece sanıkların *"miktar ve tahsis olunan para itibariyle ticari nitelik arz ettiği sabit olan uyuşturucu maddeyi alışverişin yapıldığı sırada, beğenmeyerek satın almaktan vazgeçmekten ibaret eylemlerinin iştiraken uyuşturucu madde ticareti yapmaya teşebbüs suçunu oluşturduğu"* kabul edilerek kurulan mahkûmiyet hükümlerini, *"Sanıkların, diğer sanıklar B. ve A.'dan suça konu esrarı ticari amaçla satın alma eylemlerinden gönüllü olarak vazgeçtikleri, mevcut eylemlerinin suç oluşturmadığı, TCK'nın 36.*

2. İştirak

Kanundaki düzenleniş biçimine göre bir tek kişinin işleyebileceği suçu birden fazla kişinin iştirak iradesiyle işlemesi durumunda suça iştirakin varlığından söz edilmektedir[450]. Arızî[451] ya da muhtemel iştirak[452] olarak adlandırılan bu hukuki kurum, 5237 sayılı TCK'nın 37 ila 41. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

---

maddesi gereğince cezalandırılamayacakları" gerekçesiyle bozmuştur. Bizim de katıldığımız azınlık görüşündeki iyi üye ise; *"...Failin gönüllü olarak suç işlemekten vazgeçmesi demek, failin suç işleme kararını kaldırmasını ifade eder. Failin vazgeçme istek ve iradesi bulunmamasına karşın, suçu tasavvur ettiği biçimde işleyemeceğini anladığı için ya da fiili icra için gereken vasıtanın elverişli bulunmadığını anladığı için vazgeçmişse gönüllü vazgeçme gerçekleşmez. ... Sanıklar V., G. ve H.'nin kalitesini beğenmedikleri suça konu esrarların fiyatının 2 milyardan aşağı inilmemesi, 2 milyara alındığı takdirde piyasaya satmalarının mümkün olmaması ve polis takibinden şüphelendikleri için almaktan vazgeçtikleri, eylemlerinin satmak amacıyla uyuşturucu madde satın almaya teşebbüs suçunu oluşturduğu, olayda gönüllü vazgeçme şartlarının oluşmadığı..."* düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır. Yrg. 10. CD, E. 2013/6148, K., 2013/6803, T. 01.07.2013 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

450 **TOROSLU-TOROSLU:** s. 316.

451 **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Genel Hükümler, s. 325.

452 **TOROSLU-TOROSLU:** s. 316. İştirak hususunda ayrıca bkz. **DEMİRBAŞ:** s. 473 vd., **ÖZBEK-KANBUR-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 529 vd., **İÇEL-SOKULLU AKINCI-SÖZÜER-MAHMUTOĞLU-ÜNVER**: s. 367 vd., **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 512 vd., **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 541 vd.,

Doktrinde genel kabul gören görüşe göre; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının yukarıda belirtilen genel hükümlere göre iştirak hâlinde işlenmesi mümkündür[453].

Suçun seçimlik hareketleri açısından iştirak hususu irdelendiğinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunda TCK'nın 37. maddesi anlamında suçun birlikte işlenmesine olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle, birden fazla kişinin ortaklaşa temin ettikleri suça konu maddeyi birlikte kullanmaları durumunda her failin eylemi diğerlerinden bağımsız olarak suç oluşturacaktır[454].

ARTUK-GÖKÇEN-ALŞAHİN-ÇAKIR: s. 641 vd., **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 496 vd., **BİRTEK:** s. 396.

[453] **ERMAN-ÖZEK:** s. 339, **YOKUŞ SEVÜK:** s. 160, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 294, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 366, **ELMAS:** s. 425, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 118, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 802, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5885. Özdabakoğlu; bu suçlarda iştirakin mümkün olmadığını, seçimlik hareketleri gerçekleştiren her kişi açısından bağımsız hareketin söz konusu olduğunu, bu nedenle ayrı suçların oluşacağını savunmaktadır. **ÖZDABAKOĞLU:** s. 182. Tezcan-Erdem-Önok ise; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun özgü suç olduğunu, bu nedenle ancak azmettirme ya da TCK'nın 190. maddesi dışındaki eylemlerle sınırlı olarak yardım eden şeklinde iştirakin mümkün olduğunu ileri sürmektedir. **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 746.

[454] **KURT-KURT:** s. 216. Aynı yönde **MALKOÇ:** s. 3119, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 746, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 182, **GÜNAL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları"*, s. 65, **ÖZMEN:** s. 60. Güngör-Kınacı ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin birlikte kullanılması durumunda suça iştirakin mümkün olduğunu

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi birden fazla kişinin ortak kullanmak amacıyla birlikte satın almaları ya da kabul etmeleri durumunda, faillerin bu eylemleri iştirak hâlinde işledikleri kabul edilecektir[455]. Ancak, karşı taraf, yani suça konu maddeyi satan veya veren kişi ile alıcı arasında iştirakten bahsedilemez. Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma veya kabul etme suçu karşılaşma suçu[456] niteliğinde olduğu için, Yargıtay'ın da benimsediği uygulamaya göre, bu maddeyi kullanmak için satın alan ya da kabul eden kişinin eylemi TCK'nın 191. maddesine uymakta iken, satan ya da veren kişinin eylemi TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu oluşturacaktır[457].

---

savunmuştur. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 366. Aynı yönde **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 158.

[455] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 123-124. *"...Sanıkların, diğer sanık V. tarafından temin edilerek kendilerine getirilen esrarı kabul ettikleri ve birlikte içmek için aynı araçla hareket ettikleri, görevlileri fark edince V'nin içinde 571 gram esrar bulunan poşeti attığı ve araçla kaçmaya başladıkları, görevlilerce araç durdurularak yakalandıkları; fiillerinin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 10. CD, E. 2008/5203, K. 201/3488, T. 29.03.2011 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[456] Karşılaşma suçlarında, birden çok fail bir suçun işlenmesi hususunda aynı amaca yönelirler; ama her birinin suçun oluşumu açısından gerçekleştirdikleri davranışlar farklılık arz eder. **İÇEL:** Genel Hükümler, s. 543, **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 514, **DEMİRBAŞ:** s. 478.

[457] **ERMAN-ÖZEK:** s. 339. Aynı yönde **ELMAS:** s. 425, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 160, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 294-295, **ÖZDEMİR:** s. 113. *"TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen 'kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya*

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma ya da kabul etme fiillerinin, TCK'nın 37/2. maddesinde düzenlenen dolaylı faillik suretiyle de işlenmesi mümkündür. Bu durumda failin, yanılgıdan faydalanmak ya da cebir veya tehdit uygulamak suretiyle[458] kişi ve hareketleri üzerinde hakimiyet kurarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bu kişiye aldırması hâlinde, kendisi de fail olarak sorumlu tutulacaktır. Failin kusur yeteneği olmayan kişiyi bu eylemler yönünden araç olarak kullanması durumunda ise aynı maddenin son cümlesi uyarınca cezası artırılacaktır[459].

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu açısından da iştirak mümkündür. Mütemadi suçlarda, azmettirme dışında, temadinin devam ettiği süre boyunca iştirak edilebilir[460]. Bu fiil açısından da örneğin, birlikte kullanmak amacıyla temin edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin faillerin ortak kaldıkları evde

---

bulundurma' suçu ile aynı Kanun'un 188. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen 'uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alma, kabul etme veya bulundurma' suçunu ayıran unsur 'sanığın amacıdır'. Sanığın amacı 'kullanmak ise' 191. maddedeki suç, 'satma, başkasına verme gibi kullanma dışında bir amacı varsa' 188. maddenin 3. fıkrasındaki suç oluşur. Bu bağlamda, sanığın kullanmak istediği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin etmesi için bir başkasını azmettirmesi durumu değiştirmez; bu durumda, temin eden 188. maddenin 3. fıkrasındaki suçu, kullanma amacında olan sanık ise TCK'nın 191. maddesindeki suçu işlemiş olur...", Yrg. 10. CD, E. 2016/2205, K. 2016/1930, T. 20.06.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[458] Dolaylı faillikte kişi ve hareketleri üzerinde hakimiyet kurulmasına neden olan hususlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s 544, **SINAR, Hasan:** *"Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik"*, CHD, Y: 6, S: 15, 2011

[459] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 160. Aynı yönde **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 294, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 123.

[460] **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 260.

veya içlerinden birinin üzerinde, aracında, evinde veya iş yerinde ya da başka bir yerde muhafaza edilmesi durumunda, bulundurma fiilinin birlikte işlendiği kabul edilecektir[461]. Fakat bulundurma fiilleri açısından özellik arz eden husus, faillerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başından beri birlikte kullanmak amacıyla hareket etmeleri gerekmesidir. Faillerden birinin suça konu maddeyi yalnızca diğerine temin etmek amacıyla bulundurması hâlinde, bu kişinin eylemi TCK'nın 188/3. maddesi uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu oluşturacaktır[462].

---

[461] Aynı yönde **ELMAS:** s. 426. *"... A... B... isimli içkili iş yerinin önünde park halinde bulunan ... kırmızı renkli otonun içinde bulunan şahıs ya da şahısların uyuşturucu madde kullandığı veya uyuşturucu madde dağıttığının belirtilmesi üzerine polis memurlarının olay yerinde yaptıkları araştırma neticesinde, sanıkların araç içerisine oturmaya çalıştıkları sırada yakalandıkları ve sanık M. A. G.'nin oturmaya çalıştığı sağ ön kapı cebinde şeffaf bir poşet içerisinde ... toplam 4 gram ağırlığında 9 adet fişek ele geçirildiği, sanıklar mahkemedeki beyanlarında ele geçirilen uyuşturucu maddeleri M. A. G.'nin açık kimlik ve adres bilgileri tespit edilemeyen Kamil ya da Kazım isimli şahıstan birlikte içmek için aldığını beyan etmeleri karşısında sanıkların savunmalarının aksine, ele geçirilen esrarı başkalarına temin etme veya verme ya da ticaret amacıyla bulundurduklarına dair her türlü şüpheden uzak delil bulunmadığı, sanıkların eylemlerinin kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/5069, K. 2017/5291, T. 23.10.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[462] *"Sanık D.'nin hem kendisinin kullanması hem de tanık F. Y.'ye vermek üzere uyuşturucu maddeyi diğer sanık T.'den temin etmesi şeklinde sabit olan eyleminin, TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrası kapsamında uyuşturucu madde temin etme suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/1907, K. 2018/5920, T. 12.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Suça iştirak etmekle birlikte, ceza normunda belirtilen fiili birlikte işlemeyen kişiler şerik olarak nitelendirilirler. Şerikliğe ilişkin düzenlemeler ceza sorumluluğunu genişletici özelliğe sahip olup[463], şeriklik türleri TCK'nın 38. maddesinde[464] azmettirme, 39. maddesinde[465] de yardım etme başlığı altında düzenlenmiştir[466]. Bununla birlikte,

---

[463] **ARTUK-GÖKÇEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 664, **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 547.

[464] TCK'nın "Azmettirme" başlıklı 38. maddesi:

"(1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması halinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hallerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir." şeklindedir.

[465] TCK'nın "Yardım Etme" başlıklı 39. maddesi:

" (1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

iştirak hükümleri ancak faile ve gerçekleştirdiği fiile bağlı olarak uygulanabilir[467]. İştirakte bağlılık kuralı olarak adlandırılan ve TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bu kural uyarınca, diğer suç ortaklarının sorumluluğunun doğabilmesi için failin kasten ve hukuka aykırı olarak işlediği bir fiil bulunmalıdır[468].

TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketler açısından azmettirme ve yardım etme de söz konusu olabilir[469]. Ancak, azmettiren ve yardım eden fail bu durumda suçun seçimlik hareketlerini kendisi gerçekleştirmemektedir. Dolayısıyla, bu fiillerle meydana gelen soyut tehlikeyi ve toplum sağlığı yönünden oluşan tehdidi barındıran asli failler için TCK'nın 191. maddesinde öngörülen kamu davasının

---

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak." biçiminde düzenlenmiştir.

466 5237 sayılı TCK'da azmettirme bir şeriklik türü olarak öngörülmüştür. **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 548.

467 **ZAFER:** s. 417.

468 **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 558. *"Suçun icrasına iştirak etmekle birlikte, işlenişine bulunduğu katkının niteliği gereği kanuni tanımdaki fiili gerçekleştirmeyen diğer suç ortaklarına 'şerik' denilmekte olup, 5237 sayılı TCK'da şeriklik, azmettirme ve yardım etme olarak iki farklı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, kanuni tanımdaki fiili gerçekleştirmeyen veya özel faillik vasfını taşımadığı için fail olamayan bir suç ortağı, gerçekleşen fiilden 5237 sayılı Kanun'un 40. maddesinde düzenlenen bağlılık kuralı uyarınca sorumlu olmaktadır.",* YCGK, E. 2016/1177, K. 2018/495, T. 01.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

469 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 160.

açılmasının ertelenmesi kurumunun ve tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin[470] azmettiren ve yardım eden hakkında uygulanmayacağı kanaatindeyiz[471].

Öte yandan, kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçuna azmettirme ve yardım etme fiilleri açısından özellik taşıyan ve doktrinde farklı şekilde savunulan bazı hususlara değinmek gerekmektedir.

Doktrinde bir görüşe göre; bu suç yönünden azmettirme, suça konu maddeyi kullanmasını özendirerek kişide suç işleme kararı oluşturmak suretiyle bu maddeyi bulundurmasını sağlamak şeklinde gerçekleşebilecektir. TCK'nın 190/2. maddesinde düzenlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun oluşumu için *"aleniyet"* şartı arandığından, failin eylemi TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suça azmettirme niteliğinde olacaktır[472].

Başka bir görüşe göre; azmettirmeye ve yardım etmeye yönelik fiillerin TCK'nın 190. maddesinde düzenlenen suçu oluşturabileceği gözden uzak tutulmamalıdır[473].

Benzer şekilde diğer bir görüşe göre de; TCK'nın 190. maddesinde düzenlenen suç, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan faillerin bu eylemlerine katılanlara yönelik özel bir düzenlemedir. TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suça iştirak kapsamında

---

[470] Çalışmamızın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

[471] Aynı yönde bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 161, **ATEŞ:** 126, **ÖZDEMİR:** s. 114.

[472] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 161. Tezcan-Erdem-Önok da, TCK'nın 191/1. maddesi açısından azmettirmeye konu eylemin belirli kişi ya da kişilere yönelmesi gerektiğini, kişi gözetilmeksizin alenen işlenen eylemlerin TCK'nın 190. maddesi kapsamında değerlendirileceğini ileri sürmektedir. **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 926..

[473] **ELMAS:** s. 426-427.

fiillerin TCK'nın 190. maddesinde yazılı bağlı hareketlerle işlenmesi durumunda iştirak hükümlerine göre değil, TCK'nın 190. maddesi uyarınca hüküm kurulması gerekmektedir. Aksi hâlde failin eyleminin niteliği iştirak hükümlerine göre belirlenmelidir[474]. TCK'nın 190/2. maddesi açısından konu irdelendiğinde de, failin TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketleri ile diğer failin bu maddelerin kullanılmasını alenen özendirmesi veya bu nitelikte yaptığı yayın arasında illiyet bağının tespiti zordur. Yine, TCK'nın 190/2. maddesinde düzenlenen suçun oluşumu için özendirme ve yapılan yayının amacına ulaşması aranmamaktadır[475]. Bu bakımdan azmettirmenin TCK'nın 190/2. maddesinde sayılan hâller dışındaki fiillerle işlenmesi gerekmektedir[476]. Biz de bu görüşe katılmaktayız.

---

[474] **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 294, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 119-122. Yargıtay da aynı görüştedir. *"Sanığın savunması, olay ve yakalama tutanağı ile ... tanık ... anlatımları karşısında sanığın uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım ve malzeme sağlamasının söz konusu olmadığı, sanığın kastının kullanmak amacıyla bulundurduğu uyuşturucu maddeyi başkalarına da ikram ederek onlarla birlikte kullanmak olduğu gözetilmeden kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu yerine uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan hüküm kurulması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/3847, K. 2018/7772, T. 06.11.2018, *"Uyuşturucu madde kullanılmak üzere kardeşine ait evi sanıklar M. Ç., İ. K. ve İ. K.'ye kullandıran ve başkalarına uyuşturucu madde temin ettiğine dair her türlü şüpheden uzak somut delil elde edilemeyen sanığın eyleminin özel yer sağlamak suretiyle uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu oluşturduğu..."*, Yrg. 9. CD, E. 2015/1992, K. 2016/3698, T. 11.04.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[475] Aynı yönde bkz. **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 786.

[476] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 122-123.

İştirak türleri arasında yer alan ve TCK'nın 39. maddesinde düzenlenen yardım etme fiilinin TCK'nın 191. maddesine uygulanması hususunda da doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Buna göre örneğin, failin aldığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi saklaması için evini tahsis eden ya da bu maddeyi nereden ve nasıl alacağı konusunda yol gösteren kişinin bu suça yardım eden sıfatıyla katıldığı ileri sürülmektedir[477]. Ancak bizim de katıldığımız görüşe[478] ve istikrar kazanan Yargıtay kararlarına göre, failin başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacı dışında bulundurması ya da suça konu bu maddeleri satan/veren kişinin eylemine iştirak etmesi niteliğindeki bu gibi eylemler TCK'nın 188/3. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir[479].

Son olarak, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suça iştirak hususunda gönüllü vazgeçmeye de değinmek gerekmektedir. TCK'nın "İştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme" başlıklı 41. maddesinde; sadece gönüllü vazgeçen suç ortağının gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacağı, suçun, gönüllü vazgeçenin

---

[477] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 161, **ATEŞ:** s. 126, **ÖZDEMİR:** s. 114.

[478] **ELMAS:** s. 427.

[479] *"Sanık A. K.'nın 07.02.2014 tarihinde uyuşturucu madde satın almak isteyen kişileri Y. S. isimli şahsa yönlendirmek şeklindeki eyleminin faillik statüsünün 'yardım eden' olarak nitelendirilmesi ve hakkında TCK'nın 39. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2016/2164, K. 2017/2713, T. 26.04.2017, *"...Sanık M. K.'nın sanık F. T.'ye ait esrarı evinde sakladığı, böylece sanıkların suçu birlikte gerçekleştirdikleri anlaşıldığı halde, 5237 sayılı TCK'nın 37. maddesi yerine yazılı gerekçe ile hakkında TCK'nın 39 maddesinin uygulanması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2010/28978, K. 2011/4247, T. 28.04.2011 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması ya da gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması hâllerinde de gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır[480].

Buna göre gönüllü vazgeçmeye ilişkin TCK'nın 36 ve 41. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde almak isteyen kişiye para vererek yardım eden ve bu suretle suçun icrasını kolaylaştıran failin bu yardımdan vazgeçip para verdiği kişinin suça konu maddeyi almaması için gayret göstermesi gerekmektedir. Yine azmettirenin de uyuşturucu veya uyarıcı madde almaya karar verdirdiği kişiyi bu fikrinden vazgeçirmesi, kişiyi bu kararından vazgeçiremiyorsa da, suçun icra hareketlerinin tamamlanmasını engellemek amacıyla yetkili mercileri durumdan haberdar etmesi durumunda, şerikler de gönüllü vazgeçme hükümlerinden faydalanabileceklerdir[481].

3. İçtima

A. Genel Olarak

Ceza hukukunda kural olarak kanunun ihlali sayısınca suç oluşmakta ve faile her suç için ilgili hükümde belirtilen ceza uygulanmaktadır. Verilen bu cezalar da gerçek içtima kuralı uyarınca içtima ettirilerek infaz edilecektir[482]. Failin işlediği suçta tek fiille

---

480 **ERDOĞAN, Yavuz:** *"Gönüllü Vazgeçme"*, CHD, Y: 5, S:13, Ağustos 2010, s. 108.

481 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 160, **ATEŞ:** s. 127-128.

482 **TOROSLU-TOROSLU:** s. 358. Suçların İçtimaı ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. **İÇEL:** Suçların İçtimaı, **GÖKTÜRK, Neslihan:** Fikri İçtima (Suçların İçtimaı), Ankara 2013.

birden çok hukuki menfaatin ya da bazı durumlarda farklı fiillerle aynı menfaatin ihlâl edilmesi ise, suçların içtimaı olarak adlandırılmaktadır[483]. Suçların içtimaının uygulandığı durumlarda, her suçtan ayrı ceza verilmeyecek, bunlar ya tek suç kabul edilerek ceza artırılmak suretiyle hüküm kurulacak, ya da işlenen birden fazla suçtan en ağır cezayı gerektiren suçtan hüküm kurulacaktır[484]. Böylelikle, suçların içtimaını düzenleyen normlarla suçlar birleştirilip tek suç hâline dönüştürülerek birden fazla suça tek cezanın verilmesi sağlanmaktadır. Bu hâlde suçların içtimaı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da benimsenen[485] *"kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır"* kuralının istisnasını oluşturmaktadır[486]. Dolayısıyla, TCK'nın "Suçların İçtimaı" başlıklı beşinci bölümünde yer alan 42. maddesindeki bileşik suç, 43. maddesindeki zincirleme suç[487] ve 43. maddesinde düzenlenen fikri içtima hâllerinde, failin işlediği birden fazla suç olduğu hâlde, bu suçlardan dolayı ayrı ayrı ceza verilmemektedir[488].

Çalışmamızın bu bölümünde sırasıyla, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun hem aynı

---

483 **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 477.

484 **ARTUK-GÖKÇEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 703.

485 TBMM Adalet Komisyonu'nun Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin 03.08.2004 tarihli, E. 1/593, K. 60 sayılı raporunda; ceza hukukunun temel kurallarından birinin, 'kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır' şeklinde ifade edildiğini ve bunun istisnalarının suçların içtimaı bölümünde düzenlendiği ifade edilmiştir. **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 582.

486 **ZAFER:** s. 441.

487 Zincirleme (Müteselsil) suç ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **YALÇIN SANCAR, Türkan:** Müteselsil Suç, Ankara 1995.

488 **KOCA-ÜZÜLMEZ:** s. 499.

maddenin birinci fıkrasındaki seçimlik hareketleri arasındaki hem de TCK'da ve diğer özel kanunlarda düzenlenmekle birlikte konuyla bağlantısı bulunan diğer suç tipleriyle içtimaı irdelenecektir.

B. TCK'nın 191/1. maddesinde Düzenlenen Suçların İçtimaı

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu 5237 sayılı TCK'da seçimlik hareketli suç olarak düzenlendiğinden, suçun oluşumu için failin bu seçimlik hareketlerden birini yapması yeterlidir. Seçimlik hareketlerin bir kaçının ya da tümünün yapılmasına gerek olmadığı gibi, böyle bir durumda birden fazla ihlal, dolayısıyla birden fazla suç oluşmayacaktır[489].

Aynı suçun TCK'nın 43/1. maddesinde düzenlenen zincirleme suç şeklinde işlenmesi de kural olarak mümkündür. Failin TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerden birini, bir suç işleme kararının icrası kapsamında ve değişik zamanlarda gerçekleştirmesi durumunda, zincirleme suç hükümleri nedeniyle hakkında tek ceza verilecek, ancak bu ceza TCK'nın 43/1. maddesinde belirtilen oranda artırılarak hüküm kurulacaktır[490].

Failin aynı zamanda ve aynı kişiden kullanmak amacıyla farklı türlerde uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması ya da kabul etmesi durumunda tek suç

---

[489] **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 172, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 376, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 346, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5886, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 802, **ERMAN-ÖZEK:** s. 335, **ELMAS:** s. 399, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 295, **AKKAYA:** s. 339.

[490] **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 295.

gündeme gelecektir. Bununla birlikte, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, aynı zamanda farklı kişilerden aynı veya farklı türde uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi ya da farklı zamanlarda, aynı ya da farklı kişilerden uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi hâlinde TCK'nın 43/1. maddesi uygulanabilecektir. Fakat böyle bir durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için her bir suçun cezalandırılabilir olması ve suçlar arasında hukuki kesintinin de bulunmaması gerekmektedir[491].

TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suç bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için fiillerin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi gerekse de, her defasında aynı seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi aranmamaktadır. Dolayısıyla TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanması bakımından diğer şartların varlığı hâlinde ilk fiilin "kabul etme", sonraki fiilin ise "satın alma" şeklinde olması sonuca etkili değildir[492].

Suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulması fiili mütemadi suç[493] niteliğinde olduğundan, temadinin kesilmemesi şartıyla bulundurma süresinin uzunluğu birden fazla suçun oluşmasına sebebiyet vermeyecektir[494]. Failin farklı türlerde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurması veya bunları parçalara bölerek

---

[491] **ELMAS:** s. 429.

[492] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 164.

[493] Mütemadi suçlarda hareketin çokluğu hukuka aykırılığın meydana gelişi ve sürmesi açısından kavramsal bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Bu suçlar açısından da tipik anlamda tek hareket vardır. **KOCA, Mahmut:** *"Fikrî İçtima"*, CHD, Y: 2, S: 4, Ağustos 2007, s. 204.

[494] **ERMAN-ÖZEK:** s. 338. Aynı yönde **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 926, **ELMAS:** s. 428.

farklı yerlerde muhafaza etmesi, dolayısıyla suça konu maddelerin aynı tarihte değişik yerlerde ele geçirilmesi durumunda da tek suç oluşacaktır[495]. Öte yandan, zincirleme suçla ilgili diğer şartların varlığı hâlinde, değişik zamanlarda farklı uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundururken yakalanan fail hakkında TCK'nın 43/1. maddesi uygulanabilecektir. Fakat burada söz konusu olan *"farklı uyuşturucu veya uyarıcı madde"* tabirinden, suça konu maddelerin türlerinin farklılığı değil, farklı zamanlarda ele geçirilen maddelerin aynı bütünün devamı niteliği taşımaması, diğer bir ifadeyle, aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde olmaması anlaşılmalıdır[496].

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiili açısından doktrinde genel kabul gören görüş; bu suçlar yönünden zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı yönündedir[497]. Bu yöndeki bir görüşe göre; kullanma fiili ani olsa da, özü itibarıyla

---

[495] **ELMAS:** s. 403, 428, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5886.

[496] **ELMAS:** s. 428-429. Aynı yönde bkz. **ATEŞ:** 131. *"Sanığın, kullanmak için bulundurduğu uyuşturucu madde 10/06/2010 tarihinde ele geçirilmiş, bu suç nedeniyle henüz dava açılmadan önce 12/06/2010 tarihinde sanıkta yine kullanmak için bulundurduğu uyuşturucu madde ele geçirilmiştir. İki suç arasında hukuki kesinti bulunmamaktadır. Sanık her iki suçu, 2 gün arayla ve bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlemiştir. Başka bir anlatımla zincirleme suç oluşmuştur..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/7397, K. 2018/1915, T. 11.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[497] **ERMAN-ÖZEK:** s. 338-339, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 157-158, **ERGEN:** s. 89, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 351, 366, **ELMAS:** s. 404, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 295-296. Failin, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında ve değişik zamanlarda, aynı bütünün devamı olmayan nitelikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanırken yakalanması durumunda zincirleme suçun gündeme gelebileceği yönünde bkz. **ATEŞ:** s. 132.

süreklilik içerdiği için birden fazla kullanım hâlinde de tek suç oluşmaktadır[498]. Diğer görüşe göre; uyuşturucu madde kullanımı devam ettiği sürece mahiyeti itibarıyla müteselsil suç olsa da bu nedenle ceza artırımına gidilmemelidir. Çünkü her kullanma hareketiyle netice yerine gelmiş olur. Kullanma fiili birden çok kez de yapılsa neticeler arasında kesilme olduğu kabul edilerek gerçekleşen son neticeden dolayı faile ceza verilmelidir[499]. Aynı şekilde bir başka görüş; uyuşturucu madde kullanma suçlarının teselsülü de kapsadığını ifade etmektedir[500]. Diğer bir görüş de; kullanıcının tüm uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiillerinin bir araya gelip kesintisiz suç oluşturacağını, doğal ve hukuki nedenlerle suçun kesintiye uğraması hâlinde failin kastının yenilendiğini, böylece örneğin hakkında bu suçtan soruşturma veya kovuşturmaya başlanan fail tekrar uyuşturucu kullandığında iki ayrı suç oluşacağını ileri sürmektedir[501]. Yargıtay da benzer şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağına hükmetmiştir[502].

TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanma koşulları açısından, bu maddede 28.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545

---

498 **ERMAN-ÖZEK:** s. 338.

499 **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 157-158.

500 **ERGEN:** s. 89.

501 **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 295-296.

502 *"Uyuşturucu maddeyi kullanmanın, mahiyeti itibariyle müteselsil bir suç olduğu, 404 üncü maddede uyuşturucu maddeleri kullanan kimsenin aşinalığından bahsedilmiş olması da bu fiilin, bizatihi müteselsil bir fiil olarak nazara alındığını teyit ettiği ve hâdisede hukuki ve fiilî bir inkıtanın da mevcut bulunmadığı gözetilmeyerek, ceza K.nun 80 inci maddesinin uygulanması kanuna muhaliftir.",* Yrg. 5. CD, 22.02.1963, 913-1293, **ÇAĞLAYAN, Muhtar:** Türk Ceza Kanunu, Ankara 1970, s. 1364.

sayılı Kanun'la yapılan değişiklik de göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak bu hususta gözetilen kriterlerin ve yargı kararlarının ortaya konulabilmesi açısından öncelikle suçun muhakeme işlemlerinin detaylı olarak anlatılması gerekmektedir. Fakat kapsamı itibarıyla bu konuya çalışmamızın üçüncü bölümünde yer verilmiştir. Dolayısıyla ilerleyen bölümde muhakeme süreciyle ilgili tüm hususlar açıklandıktan sonra, TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanması açısından göz önünde bulundurulması gereken hususlara ve yargısal uygulamalara ayrı bir alt başlık hâlinde değinilecektir.

Son olarak, 5237 sayılı TCK'nın "İçtima" başlıklı 212. maddesinde; sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacağı belirtilmiştir. Buna göre failin, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi alabilmek amacıyla sahte reçete kullanması hâlinde, TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçun yanında, gerçek içtima kuralı gereğince belgede sahtecilik suçundan dolayı da ceza sorumluluğu doğacaktır[503].

C. TCK'nın 188 ile 191/1. maddelerinde Düzenlenen Suçların İçtimaı

TCK'nın 188. maddesinin 1 ve 3. fıkralarında sayılan suçlar genel kastla işlenebilmektedir[504]. Çalışmamızın "manevi unsur" başlığı altında yer alan açıklamalarda; TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerden, kullanmak dışındaki satın alma, kabul etme veya bulundurma fiillerinin ise "kullanmak için" işlenmesi gerektiği, dolayısıyla bu fiiller yönünden özel kast arandığı[505] belirtilmişti.

---

503 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 391.

504 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 897, **ÖNER:** s. 147.

505 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 381.

Dolayısıyla söz konusu seçimlik hareketlerin kullanma dışında bir amaçla gerçekleştirilmesi TCK'nın 188/3. maddesinde yazılı suçu oluşturacaktır[506].

Öte yandan, doktrinde ve uygulamada, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin somut olayda kullanma sınırları içerisinde olması şartıyla, TCK'nın 188/1. maddesinde sayılan imal, ithal veya ihraç fiilleri ile 3. fıkrada sayılan nakletme, sevk etme ve depolama fiillerinin kullanma amacıyla yapılması hâlinde de TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçun oluşacağı kabul edilmektedir[507].

---

[506] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 348, **ELMAS:** s. 405-406, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 289.

[507] **ERMAN-ÖZEK:** s. 264-266, 329, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 151-153, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 357. Aynı yönde **ELMAS:** s. 399, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 137-142. Failin imal yerine kullanmak için bulundurma suçunu oluşturduğunun kabulü için; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin failin kendi ihtiyacı için imal etmesi, suça konu maddeyi kullanması veya kullanmaya karar vermiş olması, imal edilen maddenin kişisel ihtiyaç için yeterli miktarı aşmaması ve bir başkasına devretmemiş olması gerekmektedir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 357. *"...Sanık A. K.'nın sanığa Türkiye'den kargo ile gönderdiği kullanma sınırları içinde kalan 12,095 gram uyuşturucu maddeyi sanığın aksi sabit olmayan savunmasına göre kullanmak dışında ticaret amacıyla kabul ettiğine dair delil bulunmadığı, bu nedenle eyleminin bir bütün halinde kullanmak için uyuşturucu madde kabul etmek suçunu oluşturacağı...",* Yrg. 9. CD, E. 2015'2214, K. 2015/5655, T. 04.06.2015, *"...Sanığın savunmasının aksine, yurt dışından getirttiği hapları kullanma amacı dışında, satacağına veya başkalarına vereceğine dair kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı, sanığın eyleminin 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu oluşturduğu...",* Yrg. 10. CD, 2012/20654, K. 2013/9990, T. 11.11.2013 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelere yönelik TCK'nın 188 ve 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerin kullanma amacı dışında gerçekleştirildiğinin belirlenmesiyle birlikte, teknik yöntemlerle failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının da tespit edilmesi durumunda gerçek içtima hükümleri gereği fail hakkında hem TCK'nın 188/1 ya da 188/3. maddesinde düzenlenen suçtan, hem de TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan hüküm kurulmalıdır[508]. Aynı durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığını kabul eden failin vücudundan alınan örneklerde uyuşturucu veya uyarıcı madde tespit edilememiş ya da böyle bir analiz yapılmamış ise, yalnızca TCK'nın 188. maddesinde yazılı suç oluşacaktır[509].

---

[508] **ELMAS:** 145. *"1- Sanık hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan kurulan mahkûmiyet hükmünün incelenmesinde; ... temyiz itirazının reddiyle hükmün onanmasına, 2- Sanık hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan kurulan mahkumiyet hükmünün incelenmesinde; olay tarihinde sanıktan kan ve idrar örneği alındığı, idrarında esrar etken maddesi olan THC metabolitinin bulunduğunun raporlanmasına karşılık, sanığın kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan beraatine karar verilmesi gerektiğine ilişkin tebliğnamedeki bozma görüşüne bu cihetten iştirak edilmemiş...",* Yrg. 20. CD, 2015/13097, K. 2018/5410, T. 22.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[509] **ELMAS:** 145. *"Sanığın beyanı dışında suç tarihinde uyuşturucu madde kullandığına dair kan, idrar vb. örneklerinin alınıp tahlilin yapılmadığı dolayısıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı teknik yöntemlerle belirlenemediği, bu nedenlerle suça konu ele geçirilen eroinlerin tümünün, sanığın uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun konusunu oluşturduğu..."*, Ankara BAM 3. CD, E. 2016/289, K. 2017/300, T. 09.03.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Fail olayda ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeye yönelik TCK'nın 188 ve 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketleri hem kullanmak için hem de başka amaçla gerçekleştirdiğini de beyan edebilecektir. Bu durumda failin ceza sorumluluğunun belirlenmesine ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre; failin hem kullanmak hem de farklı bir amaçla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurduğu durumlarda artık kullanma amacının dışında bir amacın söz konusu olduğu, bu nedenle failin suça konu maddeyi kullanmak amacıyla bulundurduğundan bahsedilemeyeceği ve yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan hüküm kurulması gerektiği ileri sürülmüştür[510].

Bizim katıldığımız ve yargı kararlarında da benimsenen diğer görüşe göre ise bu yöndeki bir savunma karşısında, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak için ve bu amaç dışında tasarrufta bulunmak üzere birbirinden ayrılmış olup olmamasına göre değerlendirme yapmak gerekmektedir. Bu durumda suça konu maddelerin bir kısmının kullanmak için, diğer kısmının örneğin başkasına verilmek üzere birbirinden ayrılmış olması hâlinde gerçek içtima hükümleri gereği her iki suçtan da hüküm kurulmalıdır. Ancak somut olayda fail suça konu maddeyi birbirinden ayırmamışsa; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı teknik yöntemlerle saptanmadıkça failin eylemi bir bütün olarak değerlendirilip yalnızca TCK'nın 188. maddesi uyarınca ceza verilmelidir[511].

---

[510] **ERMAN-ÖZEK:** s. 277.

[511] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 244-245, 367, **ELMAS:** s. 145. Aynı yönde bkz. **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 174-175, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5886, **KURT-KURT:** s. 214, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 125-126. *"...Askerlik görevini yaptığı birlikten kaçtıktan sonra ... cadde üzerinde yürürken görülen sanığın şüphe üzerine yakalandığı, eşofmanının cebinde 16 kilitli naylon poşette toplam net 12,4 gram esrarın ele geçirildiği anlaşılmış; sanık suç konusu esrarın bir kısmını içmek, kalan kısmını da saklamak amacıyla ve ucuz olduğu için 16 paket olarak satın aldığını*

söylemiştir. Somut olaya ve esrar paketçiklerinin sayısına göre, sanığın fiilinin 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu mu yoksa 'satmak veya başkasına vermek için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu mu oluşturduğunun tartışılıp belirlenmesi görevinin üst dereceli 'ağır ceza mahkemesine' ait olduğu...", Yrg. 10. CD, 2012/13953, K. 2014/9498, T. 30.09.2014 *"...Sanığın yanındaki spor çanta içinde (7) paketçik, otlar arasındaki poşette (3) paketçik ve şişe içinde olmak üzere toplam 11 parça halinde net 0,09 gram eroin bulunmasına, diğer sanık C. ve dosyası ayrılan Ö.'nün ele geçirilen eroini sanığın temin ettiğine ilişkin beyanları ile sanığın benzer nitelikteki savunmasına, suç konusu eroinin ele geçiriliş şekli ve paketçik sayısına göre; sanığın uyuşturucu madde temin edip ticari amaçla bulundurduğunun sabit olduğu...",* Yrg. 10. CD, E. 2011/2866, K. 2012/17184, T. 19.11.2012, *"Görevlilerce yapılan yol uygulaması sırasında, Diyarbakır'dan Ankara'ya gitmekte olan otobüste yapılan aramada çantasında 3920 gram esrar elde edilebilecek miktarda kenevir ele geçirilen sanığın üzerinde yapılan aramada ayrıca ... net 1.5 gram eroin ele geçen sanığın esrarı ticaret amacıyla, eroini ise kullanmak amacıyla Ankara'ya götürmekte olduğunu söylediği, savunmasının aksine, eroini kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden yazılı biçimde sanık hakkında TCK'nın 188/3. maddesi uyarınca verilen cezada TCK'nın 188/4. maddesi uyarınca artırım yapılması..."* Yrg. 10. CD, E. 2012/11968, K. 2012/14415, T. 25.09.2012 (UYAP Karar Arama Otomasyonu) Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin birbirinden ayrılmış olduğu hallerde her iki suç açısından da TCK'nın 192. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma koşullarının bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. **ELMAS:** s. 145.

Ç. TCK'nın 191/1 ile 297. maddelerinde Düzenlenen Suçların İçtimaı

5237 sayılı TCK'da, bazı şartların varlığı hâlinde suçların içtimaı hükümlerinin uygulanacağına dair açık düzenleme içeren suçlardan biri de TCK'nın 297. maddesinde yer alan infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak suçudur. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca; *"İnfaz kurumuna veya tutukevine silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokan veya bulunduran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır."*

Tutuklu ya da hükümlü konumda bulunan failin kurumda kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu ya da kullandığı tespit edildiğinde hem TCK'nın 191/1, hem de 297/1. maddesinde yazılı suçlar oluşmakta ise de, TCK'nın 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima hükümleri gereği somut olayda cezası ağır olduğu tespit edilen suçtan hüküm kurulacak ve cezanın yarı oranında artırılması yoluna gidilecektir[512]. Ağır olan suçun belirlenmesinde, failin

[512] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 170-171, **AKKAYA:** s. 361, **ELMAS:** s. 433-435. *"Sanığın sabit olan eylemi ceza infaz kurumuna kullanmak amacıyla uyuşturucu madde sokmaktan ibaret olup daha ağır sonucu doğuran TCK'nın 297. maddesinin 1. fıkrasının 1 ve 2. cümleleri uygulanarak tek bir cezaya hükmedilmesi gerekirken, sanığın tek eylemi nitelik yönünden ikiye bölünerek, bir niteliği yönünden 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçundan, diğer niteliği yönünden de 'ceza infaz kurumuna yasak eşya sokma' suçundan hüküm kurulmak suretiyle, hükmün karıştırılması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/4461, K. 2018/8225, T. 20.11.2018, *"Foça Açık Cezaevi'nde hükümlü olarak bulunan sanıkların yapılan ihbar üzerine İzmir Adliyesi Sosyal Tesisi'nde*

uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma ya da diğer amaçla bulundurup bulundurmadığı[513] ve suçların teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığı da dikkate alınmalıdır[514].

---

infaz koruma görevlilerine ait odada, henüz ceza infaz kurumu sınırları içine girmeden üzerlerinin aranması sonucunda uyuşturucu maddelerin ele geçirildiği anlaşıldığından; sanıkların sabit olan eylemleri ceza infaz kurumuna yasak eşya sokma suçunu değil, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu...", Yrg. 10. CD, E. 2013/3083, K. 2018/4116, T. 15.05.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu) Suçların en ağırının tespitinde somut cezanın mı, yoksa soyut cezanın esas alınması gerektiği hususunda ağırlıklı görüş; soyut cezanın dikkate alınması gerektiği yönündedir. **ÖZEN, Mustafa:** *"Ceza Hukukunda Fikri İçtima"*, TBBD, S. 73, Y: 2007, s. 142.

513 **UZUNTOK:** s. 283.

514 **ELMAS:** 435. *"...Uyuşturucu maddeyi kullanmak için bulundurmak suçunun tamamlanmış bir suç olduğu ve TCK 191/1. maddesi uyarınca 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ile müeyyidelendirildiği, eyleminin ceza infaz kurumuna uyuşturucu madde sokmak suçu olarak kabulü halinde ise, TCK 297/1. maddesi uyarınca yine 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, ancak eylem teşebbüs aşamasında kaldığından cezasında TCK 35/2 maddesi uyarınca indirim yapılmasının gerekeceği, bu durum karşısında cezasının daha az olacağı anlaşıldığından, sanık TCK 297/1. maddesi 2. cümlesi ve TCK 44. maddesindeki fikri içtima hükümleri dikkate alındığında, daha ağır müeyyidesi olan TCK 191/1 maddesi uyarınca cezalandırılmış ve sanığın suçunun konusunu oluşturan madde uyuşturucu madde olup, bulundurulması ve kullanılması ayrı bir suç oluşturmakla, cezasının TCK 297/1. maddesi 2. Cümlesi uyarınca 1/2 oranda arttırılması*

Bu konuda değinilmesi gereken diğer husus, tutuklu veya hükümlü olarak infaz kurumunda veya tutukevinde bulunup kendisinde uyuşturucu veya uyarıcı ele geçirilemeyen failin, bu maddeyi kullandığının teknik yöntemlerle tespit edilmesi durumunda ceza sorumluluğunun ne şekilde belirleneceğine ilişkindir. Böyle bir durumda da failin suça konu maddeyi kurumda bulundurduğu sürede kullandığının tespit edilmesi hâlinde yine her iki suçun da oluşup fikri içtima hükümleri uygulanmalı, bu tespitin yapılamaması durumunda "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gereği fail hakkında yalnızca "uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma" suçundan hüküm kurulması gerekmektedir[515].

---

gerekmiştir..." İstanbul BAM 4. CD, E. 2017/2122, K. 2017/2627, T. 21.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[515] **ELMAS:** s. 434. *"...sanığın; ceza infaz kurumuna girmeden önce işlediği başka bir kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan dolayı verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında sevk edildiği hastanece alınan idrar örneğinde esrar etken maddesi THC tespit edilmesi nedeniyle açılan kamu davası sonucunda 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçundan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararı yanında, ayrıca infaz kurumuna uyuşturucu madde sokma suçundan mahkûmiyet kararı verilmiş ise de; sanıkta herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilmediği gibi ceza infaz kurumuna uyuşturucu madde soktuğuna ve uyuşturucu maddeyi ceza infaz kurumunda kullandığına dair her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı uyuşturucu maddeyi cezaevi dışında da kullanmış olabileceği dolayısı ile sabit olan olay fiilinin sadece TCK'nın 191. maddesine göre; 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçunu' oluşturduğu..."*, Yrg. 10. CD, E. 2014/5766, K. 2018/9600, T. 18.12.2018, *"Suç tarihinde Erciş Açık Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olan sanığın alınan savunmalarında cezaevinde uyuşturucu madde*

Son olarak, TCK'nın 297/1. maddesinde düzenlenen suçun iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasını gerektirmesi, 28.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce TCK'nın 191/1. maddesinde öngörülen cezanın ise bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası olması karşısında, fail hakkında TCK'nın 297/1. maddesindeki suçun daha ağır cezayı gerektirmesi nedeniyle bu suçtan hüküm kurulması hususunda doktrinde ve uygulamada belirsizlik bulunmamaktaydı. Nitekim Yargıtay uygulamasında, kurumda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı tespit edilen tutuklu veya hükümlü hakkında yalnızca TCK'nın 297/1. maddesi uyarınca hüküm kurulması gerektiği, bu nedenle TCK'nın 191. maddesinde öngörülen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin bu failler yönünden uygulanamayacağı kabul edilmekteydi[516]. TCK'nın 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten

---

kullanmadığını beyan etmesi ve sanıktan uyuşturucu maddele ele geçirilememiş olması karşısında, sanığın cezaevinden izne çıkış ve dönüş tarihleri saptanıp, tespit edilen uyuşturucu etken maddelerin vücuttan atılma süresi nazara alınarak sanığın izinde bulunduğu dönemde kullanmış olup olmayacağı yönünden Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasından sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken...", Yrg. 20. CD, E. 2017/539, K. 2017/3988, T. 20.06.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

516 *"Sanık hakkında infaz kurumuna veya tutukevine uyuşturucu sokma suçundan TCK'nın 297. maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesi uyarınca fikri içtima hükümlerine göre ceza tayin edildiğinden, ayrıca TCK'nın 191. maddesi uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaması gerekir..."*, Yrg. 9. CD, E. 2013/4419, K. 2013/12087, T. 27.09.2013 (UYAP Karar Arama Otomasyonu). Bu yöndeki yasal düzenleme ve yargısal uygulamaların, TCK'nın 191/1. maddesinde yazılı suçu infaz kurumu veya tutukevinde işleyen failler de tedaviye muhtaç oldukları halde, fikri

sonra bu suçun cezası, alt ve üst sınırları itibarıyla TCK'nın 297/1. maddesindeki suçla aynı olmuştur. Ancak 28.06.2014 tarihinden sonra işlenen suçlara ilişkin bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay uygulamalarında da, TCK'nın 297/1. maddesinde düzenlenen suçun ceza ve sonuçları itibarıyla fail hakkında daha ağır sonuç doğurduğu kabul edilerek aynı yöndeki uygulama devam ettirilmektedir[517].

Çalışmamızın üçüncü bölümünde de ayrıntılı olarak değinileceği üzere, TCK'nın 191. maddesinde 28.06.2014 tarihinde yapılan değişiklikle soruşturma evresinde fail

---

içtima uygulaması nedeniyle tedaviden mahrum kalmalarına neden olduğu yönündeki eleştiri için bkz. **UZUNTOK:** s. 283-284.

517 *"...Sanığın kullanma sınırlarındaki esrar maddesini kendisi kullanmak maksadı ile cezaevine sokup kullanması ve kokusunu duyan diğer hükümlülerin de hazırladığı düzenek aracılığı ile kullanmalarına müsaade etmesinden ibaret eyleminin TCK 191. maddesindeki uyuşturucu madde kullanma suçunu oluşturabileceği ... kabul edilmiştir. Bu hali ile sanığın eyleminin TCK 297/1. maddesindeki ceza infaz kurumuna yasak eşya sokmak suçunu ve aynı zamanda TCK 191/1. maddesindeki uyuşturucu madde kullanmak suçlarını oluşturmakla, TCK 44. maddesi kapsamında değerlendirme yapmak gerekmiş, her iki suçun da 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasını ön görmesi karşısında, daha ağırından hüküm kurma imkanı bulunmamakla ve asıl suç ceza infaz kurumuna yasak eşya sokmak olduğundan dairemiz sanığı TCK 297/1. maddesi 1. cümlesi uyarınca cezalandırılmış, cezasını TCK 297/1. maddesi 2. cümlesi uyarınca arttırmış..."* İstanbul BAM 4. CD, E. 2016/41, K. 2016/139, T. 30.11.2016, *"...Sanık hakkında fikri içtima kuralı gereğince daha ağır sonuç doğuran ve TCK'nın 297. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen 'infaz kurumunda yasak eşya bulundurma' suçundan dolayı aynı fıkranın ikinci cümlesi de uygulanarak hüküm kurulması gerekirken..."* Yrg. 10. CD, E. 2015/5105, K. 2015/33339, T. 17.12.2015 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilerek denetimli serbestlik tedbiri ve gerektiğinde tedavi uygulanması öngörülmüştür. Böylece faile tedavi olma imkânı sağlanması ve denetimli serbestlik tedbirinin ihlalinin bir kovuşturma şartı[518] olarak öngörülmesi karşısında, TCK'nın 297. maddesinde düzenlenen suçun cezasının daha ağır kabul edilmesine ilişkin içtihatların isabetli olduğu düşüncesindeyiz.

D. TCK'nın 191/1. maddesinde Düzenlenen Suçların 2313 sayılı Kanun'un 23/5. maddesinde Düzenlenen Kenevir Ekme Suçu ile İçtimaı

Kenevir bitkisinden kağıt, yağ, lif gibi ürünler elde edilebilmesi nedeniyle izin yoluyla belirli yerlerde ekimine müsaade edilmekle birlikte, içeriğinde uyuşturucu nitelikte esrar ham maddesi olan THC de bulundurmaktadır[519]. Bu nedenle, kenevir bitkisinin yapraklı ve çiçekli dal uçlarının kurutularak toz hâline getirilmesi yoluyla esrar elde edilebilmektedir[520]. Dolayısıyla, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinde, münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaklanmıştır.

Aynı Kanun'un 23/5. maddesinde de, suç olarak düzenlenen esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimiyle ilgili ikili ayrıma gidilmiş, münhasıran kendi kullanımı için

---

[518] Fikri içtimaya konu suçlar açısından, varsa kovuşturma şartlarının ve cezalandırılabilirliğin de gerçekleşmesi gerekmektedir. Kovuşturma şartının gerçekleşmediği suçlar fikri içtima ilişkisi yönünden dikkate alınmayacaktır. **KOCA-ÜZÜLMEZ:** s. 536.

[519] **ÖNER:** s. 254.

[520] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 899.

ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek amacıyla ekilip ekilmemesine göre eylem farklı cezalara tabi tutulmuştur[521].

Buna göre 2313 sayılı Kanun'un 23/5. maddesinde; esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişinin dört yıldan on iki yıla kadar hapis ve beş yüz günden on bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılacağı, münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişinin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki sürecin anlaşılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Hangi amaçla kenevir ekildiğinin belirlenmesi açısından, ekili kenevirin sayısı[522], türü ve cinsi, bundan elde edilebilecek esrar miktarı, kenevir ekilen yerin özellikleri, failin sosyal ve ekonomik durumu ile dış dünyaya yansıyan davranışları gibi hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir[523].

---

[521] **ELMAS:** s. 430.

[522] *"...Sanık İ. B.'nin sahibi bulunduğu ... taşınmaz yanındaki yine sanığa ait bahçede hint keneviri ekili olduğu, ... taşınmazda 78,3 gr esrar ile sanığın ikamet ettiği evin bitişinde sanığa ait bahçede 31744 gr hint keneviri olabilecek toplam 224 kök hint kenevirinin ekili olduğunun tespit olunduğu, 31.744 gr hint kenevirinden yıllık kişisel kullanım miktarının çok üzerinde toplam 6.923,50 gr esrarın elde edilebileceği rapor edilmekle, sanığın ticari maksatla esrar üretmek amacıyla izinsiz hint keneviri ektiği gereğince eylemine uyan 2313 Sayılı Yasa'nın 23/5 maddesinin ilk cümlesi uyarınca cezalandırılması cihetine gidilmiş..."*, İstanbul BAM 5. CD, E. 2018/800, K. 2018/1518, T. 04.07.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[523] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 902-903, **ELMAS:** s. 431. *"...Sanığın ikametgahındaki 24 kök kenevir bitkisini saksılara ekmiş olması, evinin karşısındaki sazlık alanda da*

2313 sayılı Kanun'un 23/5. maddesinde kenevir ekme fiilinin, ekimden hasada kadar olan süreci kapsadığı öngörüldüğünden, kenevir topraktan sökülmedikçe 2313 sayılı Kanun'un uygulanması gerektiği, buna bağlı olarak ekili kenevir yönünden TCK'nın 191/1. maddesinin uygulanamayacağı anlaşılmaktadır[524]. Ancak kenevir

---

175 kök hint kenevirini ekimini yapıp bakımını yapması, ele geçirilen kenevir bitkisinin sayısının çokluğu, bu miktarın sanığın münhasıran kendi esrar maddesi kullanımı için hint keneviri yetiştirmek suçu yönünden sayısal yönden çok fazla olması, bu miktar ekili kenevir bitkisinin elde edilen istihbari bilgiler ve sanığın soruşturma aşamasında firari durumda olması da gözetildiğinde olay günü elde edilen 199 adet kenevir bitkisinin esrar elde etmek amacıyla ektiğini ve 2313 sayılı yasanın 23/5 fıkrasının 1.cümlesinde düzenlenen suçu oluşturduğu...", Gaziantep BAM 5. CD, 2016/569, K. 2017/498, T. 22.03.2017, *"Ele geçirilen, toplam 123 kök kenevirden, olgunlaştığında elde edilecek esrarın, kişisel kullanımı için gerekli miktardan çok fazla olacağı, Dairemizin genel uygulamalarına göre, ticari amaçla ekildiklerine ilişkin başka delil yoksa 20 kök kadar dikili kenevirin kişisel kullanım kapsamında değerlendirilebileceği dikkate alınarak, sanığın eyleminin esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi suçunu oluşturup oluşturmadığına ilişkin delilleri tartışma ve değerlendirme görevinin, üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/2401, K. 2018/6920, T. 09.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[524] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 903, **ELMAS:** s. 431. *"Sanığın kenevir ekme suçunun soruşturması kapsamında evinde dikili olarak bulunan 9 kök keneviri kullanmak amacıyla ektiğini belirtmesi üzerine atılı suçtan dolayı ayrıca kamu davası açılmışsa da, evinde koparılmış ve kurutulmaya bırakılmış kenevir bulunmadığı gibi üzerinde de herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilmemesi, suç tarihi ve öncesi uyuşturucu madde kullandığı teknik yöntemlerle saptanmaması*

herhangi bir işleme tabi tutulmasa bile esrar etken maddesi olan THC içerdiğinden, bu bitki söküldükten sonra TCK'nın 188/3 ve 191/1. maddesinde düzenlenen suçların da maddi konusunu oluşturacaktır[525].

Bu düzenleme doğrultusunda konu ele alındığında, somut olayda evinde ya da tarlasında ekili kenevir bitkisi dışında, esrar elde etmeye uygun koparılmış hâlde kenevir ya da diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilemeyen, bu nitelikteki bir maddeyi kullandığı teknik yöntemle de tespit edilemeyen fail hakkında yalnızca kenevir ekme suçundan cezaya hükmolunacaktır[526].

---

karşısında sanığın, atılı suçu işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı...", Yrg. 10. CD, E. 2015/3234, K. 2018/9879, T. 25.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

525 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 903. *"Sanığın evinde yapılan aramada dikili vaziyette 103 kök kenevir bitkisi ve net 114,8 gram esrar elde edilen kenevir bitkisi kırıntılarının ele geçirildiğinin anlaşıldığı; 2313 sayılı Kanun'un 23. maddesinin 5. fıkrasının son cümlesinde 'ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır' şeklinde düzenleme bulunduğu, hasattan sonra ise kurutulmaya bırakılmış ya da kurutulmuş kenevir bitkilerinin bulunduruluş amacına göre değerlendirilerek, kullanmak amacıyla uyuşturucu bulundurma ya da ticaret amacıyla bulundurmaya ilişkin ikinci suçun oluştuğunun kabulü gerekeceğinden ve iddianamede 'kenevir ekme' suçu ile 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçlarından ayrı davalar açıldığının anlaşılması karşısında, her iki suçtan ayrı ayrı hüküm kurulması gerekirken eylemlerin tek suç oluşturduğundan bahisle, fikri içtima hükümleri uygulanarak kenevir ekme suçundan hüküm kurulması..."*, Yrg. 20. CD, E.2015/8889, K. 2016/1525, T. 15.03.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

526 **ELMAS:** s. 431. Aynı yönde **BALCI:** s. 14, **ATEŞ:** s. 143. *"...Sanığın evinin bahçesinde yapılan aramada görevlilerce 3 saksı içerisinde toplam 7 kök kenevir*

Failin tüm ekili keneviri hasat edip kurumaya bırakması, böylece toprakta ekili hâlde kenevir kalmaması durumunda, ele geçirilen kenevir sayısı, bunlardan elde edilecek esrar miktarı ve diğer somut deliller birlikte değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme sonucunda failin sökülmüş hâldeki keneviri önceden kendi kullanımı için ektiği sonucuna varılırsa, gerçek içtima kuralı gereği[527] hem TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan, hem de 2313 sayılı Kanun'un 23/5. maddesinin ikinci cümlesi gereğince kendi kullanımı için kenevir ekme suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaktır[528]. Fakat bu hâlde failin kenevir ekme suçundan da cezalandırılabilmesi için, ele geçirilen keneviri dikili hâldeyken söktüğüne ilişkin soyut ikrarı yeterli olmayıp, ele geçirilen sökülmüş kenevirin önceden ekilmiş olduğuna dair kenevir kökü, hasat artığı gibi maddi bulguların tespit edilmesi

---

bitkisinin ekili vaziyette ele geçtiği, bunun dışında esrar elde etmek amacıyla sökülmüş, kopartılmış veya kurumaya bırakılmış kenevir bitkisi elde edilemediği, sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının teknik yöntemlerle de belirlenmediği, bu itibarla aşamalarda dikili halde ele geçen kenevirleri kullanmak için ektiğini beyan eden sanığın eyleminin izinsiz kenevir ekme suçunu oluşturduğu halde suç vasfında yanılgıya düşülerek yazılı şekilde 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçundan mahkûmiyetine karar verilmesi...", Yrg. 20. CD, E. 2015/11841, K. 2017/3187, T. 11.05.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[527] Bu suçlardan biri diğerinin unsuru ya da ağırlaştırıcı hali olmadığı için bileşik suç, olayda iki eylem bulunduğu için de fikri içtima hükümleri uygulanamayacaktır. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 903-904.

[528] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 903. Aynı yönde **ELMAS:** s. 432, **KURT-KURT:** s. 304-305, **ÖNER:** s. 258, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 173-174, **UZUNTOK:** s. 66.

gerekmektedir[529]. Bu yönde bulgulara ulaşılamaması hâlinde fail hakkında yalnızca TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca cezaya hükmolunacaktır[530].

Son olarak, somut olayda hem ekili hem de sökülmüş hâlde kenevir ele geçirilmesi durumunda[531], ele geçirilen tüm kenevirlerin sayısı dikkate alınarak bunlardan elde edilebilecek esrar miktarının belirlenmesi, diğer yandan failin kullanım amacı taşıyıp taşımadığına dair dosyaya yansıyan diğer deliller birlikte değerlendirilerek her iki hâldeki kenevir yönünden failin amacı ayrı ayrı tespit edilmelidir. Failin kullanma amacı taşıdığının anlaşılması durumunda da, önceki ihtimalde olduğu gibi, gerçek içtima kuralı gereğince fail hakkında hem kendi kullanımı için kenevir ekme suçundan 2313 sayılı Kanun'un 23/5. maddesinin ikinci cümlesi, hem de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca cezaya hükmolunacaktır[532].

---

529 *"Sanığın, olayda ele geçirilen esrarı, yetiştirdiği kenevirlerden elde ettiğine ilişkin beyanının, 'suçla ilgili kişi veya kişileri gizleme' ya da 'daha az ceza alacağını sanma' gibi bir amaca dayanmış olabileceği; keneviri ektiğini belirttiği yerde herhangi bir araştırma ve inceleme yapılmadığı, kenevir kökü veya hasat artığı gibi maddi bulgu elde edilmediği ve aradan geçen zaman nedeniyle elde edilmesinin de mümkün olmayacağı; bu durumlar karşısında atılı suçu işlediğine ilişkin soyut beyanı dışında kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/5417, K. 2018/9942, T. 25.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

530 **ELMAS:** s. 431-432, **YOLCU:** s. 78, **ATEŞ:** s. 144.

531 Sanığın eylemlerinin ve kastının belirlenebilmesi açısından kolluk görevlilerinin bu durumda dikili ve sökülmüş kenevirleri birbirine karıştırmaması gerekmektedir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 904.

532 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 903. Aynı yönde **ELMAS:** s. 432, **ÖNER:** s. 258, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 173-

E. TCK'nın 191/1. maddesinde Düzenlenen Suçların Haşhaş Ekme Suçu ile İçtimaı

Haşhaş; Anadolu'nun yerli tarım bitkilerinden olup kapsüllerinden afyon elde edilebilmektedir[533]. Haşhaş kapsülleri yeşil ve körpe iken çizildikleri zaman kabuğundan sızan ham afyon ya da afyon sakızı havayla temas ettiğinde sertleşerek macuna dönüşür. Bu maddenin içeriğindeki kodein ve morfin gibi alkaloitler ilaç yapımında kullanılabileceği gibi, morfin aynı zamanda eroin imalinde de ihtiyaç

174, **UZUNTOK:** s. 66. *"...Sanıklardan E.'nin araç ile geldiği diğer sanıklar T., S. ve A.'nın bulunduğu tarla içerisinde dikili halde 194 kök kenevir bitkisi ile net 1918 gram esrar elde edilebilecek kurutulmaya bırakılmış kenevir bitkisinin ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında sanıklar E., T., S. ve A. hakkında 17.09.2014 tarihinde ele geçirilen ekili kenevirler nedeniyle ayrıca esrar elde etmek amacıyla kenevir ekme suçundan da ceza verilmesi gerektiği halde ceza tertibine yer olmadığına karar verilmesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2016/2305, K. 2016/5358, T. 01.11.2016, *"Suç tarihinde, sanığa ait ikamette yapılan arama sonucu ele geçirilen uyuşturucu maddeyi sanığın satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin delil elde edilemediği, ele geçirilen kenevir miktarının başlı başına satma veya başkasına verme amacını göstermeyeceği, söz konusu kenevirden elde edilecek esrar miktarı ve sanığın tüm aşamalarda istikrarlı bir şekilde keneviri kullanmak için bulundurduğunu beyan etmesi de dikkate alındığında, sanığın eyleminin 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu oluşturduğu...",* Yrg. 20. CD, E. 2016/3033, K. 2017/4656, T. 25.09.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

533 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 954-955, (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 21.01.2019

duyulan bir maddedir. Haşhaşın bu özelliğinden dolayı üretiminde kısıtlayıcı tedbirler alınmıştır[534].

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinde izinsiz ve izne aykırı olarak haşhaş ekimi yapma şeklinde iki ayrı suç tipi düzenlenmiştir. İzinsiz haşhaş ekimi yapma suçu Kanun'un 4/2. maddesinde; *"İzinsiz olarak haşhaş ekimi yapan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu madde kapsamında ekim yapma ibaresinden, tohumun toprağa ekilmesinden ürünün hasadına kadarki süreç anlaşılır."*, izne aykırı olarak haşhaş ekimi suçu da aynı maddenin 3. fıkrasında; *"İzin almış olmakla birlikte, bilerek belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde haşhaş ekimi yapan kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır."* şeklinde hüküm altına alınmıştır.

3298 sayılı Kanun'un 4/2 ve 4/3. maddelerinde düzenlenen suçların oluşumu için failin haşhaşı hangi amaçla ektiğinin önemi bulunmamaktadır[535]. Dolayısıyla her iki suça konu haşhaşın kullanma veya diğer amaçlarla ekiminin yapılması durumunda fail 3298 sayılı Kanun uyarınca cezalandırılacaktır[536].

Yine 3298 sayılı Kanun'un 4. maddesinde; ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbî afyon ve bunların müstahzarlarının Türk Ceza Kanunu'nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılacağı, izinsiz ham afyon üretenlerin, TCK hükümlerine göre

---

534 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 955-956.

535 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 957.

536 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 175. Aynı yönde bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 956, **ÖNER:** s. 264, **ATEŞ:** s. 146, **SELBES, Ece:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2016, s. 59.

cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre; failin ekimini yaptığı haşhaşın sonradan kapsülünü çizmek suretiyle içerisinden ham afyon elde etmesi durumunda iki ayrı suç oluşacaktır[537]. Böyle bir durumda failin hem haşhaşı izinsiz ya da izne aykırı olarak ekmiş olmasına göre 3298 sayılı Kanun'un 4/2 ya da 4/3. maddesi uyarınca, hem de ham afyonu bulundurma amacına göre TCK'nın 188/3[538] ya da 191/1. maddesi uyarınca sorumlu tutulacaktır[539].

X. Suça İlişkin Ceza ve Güvenlik Tedbirleri

1. Ceza

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun cezası; bu maddede 6545 sayılı Kanun'un 68.

---

[537] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 958. Aynı yönde bkz. **KURT-KURT:** s. 317-318, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 309, **ÖNER:** s. 265, **YOLCU:** s. 81.

[538] Haşhaş kapsülünden ham afyon üretilmesi, 1961 TEK Sözleşmesi "uyuşturucu veya uyarıcı madde imali" olarak nitelendirilmediğinden, bu işlem TCK'nın 188/1. maddesinden sayılan "imal" suçunu oluşturmayacaktır. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 971. Aynı yönde bkz. **KURT-KURT:** s. 318, **UZUNTOK:** s. 69. Ancak elde edilen ham afyonun, sonradan hazırlanmış afyon ya da tıbbi afyona dönüştürülmesi imal niteliğinde olduğundan, bu eylemler TCK'nın 188/1. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imali suçunu oluşturacaktır. **ÖNER:** s. 265, **YOLCU:** s. 81, **ATEŞ:** s. 147.

[539] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 973. Aynı yönde **UZUNTOK:** s. 69, **YOLCU:** s. 81, **ATEŞ:** s. 146, **SELBES:** s 59.

maddesiyle yapılan değişiklikten önce "bir yıldan iki yıla kadar" hapis cezası olarak öngörülmüşken, söz konusu değişiklikten sonra bu ceza "iki yıldan beş yıla kadar" hapis cezası olarak düzenlenmiştir. 6545 sayılı Kanun'un gerekçesinde, temel cezanın alt ve üst sınırlarındaki artışın bu suçla daha etkin mücadele edilmesi ve toplumu uyuşturucu veya uyarıcı maddelere karşı koruma amacından kaynaklandığı belirtilmiştir[540].

Suçun nitelikli hâlinin düzenlendiği TCK'nın 191/10. maddesinde cezanın artırılması öngörüldüğünden, failin bu suçu *"okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde"* işlemesi hâlinde, TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca belirlenecek temel cezanın yarı oranında artırılması gerekmektedir[541].

Bununla birlikte, failin TCK'nın 191/1 ya da 191/10. maddelerine uyan eylemleri yönünden TCK'nın 192/2 ve 192/4. maddeleri gereğince etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma şartları oluştuğunda, CMK'nın 223/4-a. maddesi uyarınca bu suçlardan ceza verilmesine yer olmadığına karar verilecektir. Ancak aynı eylemler açısından TCK'nın 192/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gündeme geldiğinde, TCK'nın 191/1 ya da 191/10. maddeleri uyarınca belirlenecek temel ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birinden yarısına kadar indirilecektir[542].

---

[540] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 196.

[541] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 400.

[542] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** s. 800-802.

2. Güvenlik Tedbirleri

A. Hak Yoksunlukları

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu kasten işlenebilen bir suç olduğundan[543], bu suçtan mahkûm olan fail hakkında TCK'nın "Belirli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma" başlıklı 53. maddesinin[544] uygulanması

[543] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 381.

[544] *"Madde 53- (1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten, b) Seçme ve seçilme ehliyetinden, c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan, d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan, e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten, Yoksun bırakılır. (2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz. (3) Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlık yetkileri açısından yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz. Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında birinci fıkranın (e) bendinde söz konusu edilen hak yoksunluğunun uygulanmamasına karar verilebilir. (4) Kısa*

gerekmektedir[545]. Yerel mahkemece kurulan hükümde, failin bu maddede sayılan haklardan yoksun bırakıldığının da belirtilmesi gerekmekte ise de; söz konusu güvenlik tedbiri kasten işlenen suçtan mahkûmiyetin yasal sonucu olduğundan[546], hükümde bu maddenin uygulanmasına yer verilmemesi fail lehine kazanılmış hak oluşturmayacak ve bu husus cezanın infazı aşamasında gözetilecektir[547].

Diğer yandan Yargıtay istikrar kazanan kararlarında, TCK'nın 57/7. maddesinde düzenlenen alkol ve uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına ilişkin güvenlik tedbirlerinin, ancak TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç dışındaki diğer suçları işleyenler hakkında uygulanabileceğini kabul etmektedir[548].

---

süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz. ..."

[545] **ELMAS:** s. 468.

[546] **NUHOĞLU, Ayşe:** *"5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbirleri",* Türk Ceza Kanununun 2 Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*,* TCHDY: 10, İstanbul 2008, s. 196, **TURAN, Faruk:** *"Yeni Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme"*, CHD, Y:2, S:4, Ağustos 2007, s. 174.

[547] *"Hapis cezasına mahkûmiyetin yasal sonucu olarak, ... sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 53. maddesinin 1 ve 2. fıkraları ile 3. fıkrasının 1. cümlesinin uygulanmasının infaz aşamasında dikkate alınması mümkün görülmüştür."*, Yrg. 10. CD, E. 2015/5601, K. 2018/10120, T. 31.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[548] *"...TCK'nın 'Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri' başlıklı 57. maddesinin 7. fıkrasında düzenlenen tedavi altına alınma güvenlik tedbirinin, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığı altında başka suç işleyen kişiler bakımından uygulanabileceği gözetilmeden, kullanmak için uyuşturucu madde*

B. Müsadere

TCK'nın 54. maddesinde eşya müsaderesi hüküm altına alınmış; aynı maddenin 4. fıkrasında, *"Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir."* düzenlemesine yer verilmiştir. Bu hüküm gereğince; kanunun imalini, bulundurulmasını, kullanılmasını, taşınmasını, alınıp satılmasını suç olarak saydığı eşyalar, failin fiilinden bağımsız olarak müsadere konusu edilmektedir[549]. Bu nitelikteki bir eşyanın kime ait olduğu, suçta kullanılıp kullanılmadığı, müsadere edilmesinin orantılı olup olmayacağı hususları önem taşımamaktadır. Sanığın ölümü hâlinde dahi müsadere muhakemesi yönünden davaya devam olunarak müsadere edilmeleri gerekmektedir[550].

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçun maddi konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler aynı Kanun'un 54/4. maddesi kapsamında kaldığından, somut olayda ele geçirilen suça konu maddeler yönünden müsadere kararı

---

bulundurma suçunu işleyen sanık hakkında uygulanması yasaya aykırı...", Yrg. 10. CD, E. 2016/2912, K. 2017/2517, T. 08.06.2017, *"5237 sayılı TCK'nın 191/2-3. maddelerinin uygulanması sırasında, sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verilmesiyle yetinilmesi yerine, infazı kısıtlayacak şekilde, sanığın 'aynı Kanun'un 57/7. maddesi gereğince uyuşturucu bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına' karar verilmesi..."*, Yrg. 10. CD, E. 2006/7690, K. 2008/1754, T. 05.02.2008 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

549 **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** s. 485-486, **GEDİK, Doğan:** 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere, Ankara 2007, s. 194.

550 **GÜNLER, Kemal:** *"Türk Ceza Hukukunda Müsadere"*, GÜHFD, C. 18, Y: 2014, s. 864.

verilmelidir[551]. Teknik analiz için bu maddelerden alınan şahit numuneler için de aynı durum geçerlidir[552]. Bununla birlikte, suça konu maddelerin kullanılmasında yararlanılan diğer malzemeler de TCK'nın 54/1. maddesinde belirtilen "suçun işlenmesinde kullanılan eşya" niteliğinde olduklarından, bu eşyaların da müsadere edilmeleri gerekmektedir[553].

---

551 **ELMAS:** s. 468.

552 *"İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü'nce suç konusu maddeden alınan şahit numunenin ve 25/06/2012 tarihli tutanakta Jandarma Genel Komutanlığı için alındığı belirtilen net 10,0 gram maddenin müsaderesine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2015/11316, K. 2018/5661, T. 03.12.2018, *"...İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünde alıkonulan şahit numune konusunda müsadere kararı verilmesinin unutulduğu belirlenmiş ise de; bu konuda her zaman karar verilmesi mümkün görülmüştür."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/2955, K. 2019/31, T. 08.01.2019 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

553 **ELMAS:** s. 468. *"...esrar maddesinin, bir adet esrar içmek için yapılmış nargile düzeneğinin ve tanık numunenin müsaderesine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/3991, K. 2018/1244, T. 05.03.2018, *"...uyuşturucu madde içilmekte kullanılan içi çıkarılmış sarı renkli tükenmez kalem, L-D yazılı sigara filtresi ve sırma yazılı kesilmiş vaziyetteki pet soda şişesinin TCK 54. Maddesi uyarınca müsaderesine..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2016/41, K. 2016/139, T. 30.11.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETKİN PİŞMANLIK VE SUÇUN MUHAKEMESİ

I. Etkin Pişmanlık

1. Genel Olarak

Suç işlendiği anda mevcut olmayıp suç işlendikten sonra ortaya çıkan ve cezanın kaldırılmasını ya da cezada indirim yapılmasını gerektiren nedenler; cezayı kaldıran veya azaltan şahsi nedenler olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenleri de etkin pişmanlık hâlleri oluşturmaktadır[554]. Etkin pişmanlık hükümleri sayesinde, faile suçun tamamlanmasından sonra hatasını telafi ederek toplumla barışma olanağı verilmektedir. Böylece, etkin pişmanlık gösteren fail hakkında, işlediği fiilin niteliği, meydana gelen zarar ya da tehlikenin ağırlığı, failin etkin pişmanlığa konu eylemi ve eylemin gerçekleştiği an gibi farklı kriterler dikkate alınarak ya ceza verilmemekte ya da cezasında belli oranda indirim yapılmaktadır[555].

---

554 **ZAFER:** s. 371.

555 **YENİDÜNYA, A. Caner-İÇER, Zafer:** *"Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, Fasikül Hukuk Dergisi, Cilt: 5, S: 38, Ocak 2013, s. 11. *"5237 sayılı TCK'da 'etkin pişmanlık' başlığı altında yapılan düzenlemede, eylem suç olmaktan çıkmamakta, duyulan pişmanlık ve eylemin sonuçlarının bir kısmının bertaraf edilmesi nedeniyle faile ceza verilmemek veya verilecek cezadan indirim yapılmak suretiyle cezayı kaldıran ya da azaltan bir durum söz konusu olmaktadır."*, YCGK, E. 2016/1058, K. 2018/513, T. 08.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları ile 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçları yönünden de etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilmektedir[556]. Bu suçlara ilişkin TCK'nın 192. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hâllerinde; pişmanlık duyarak suçun ortaya çıkmasını, suçluların tespitini veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlamaya katkıda bulunan ya da tedavi olmayı talep eden fail ödüllendirilmektedir. Dolayısıyla fail ve diğer kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin zararlı etkilerinden korunmaları ve bu suçların önlenmesi hedeflenmektedir[557].

TCK'nın 192. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı suçlarına ilişkin etkin pişmanlık hükümleri şu şekildedir:

"(1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, bu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırırsa, hakkında cezaya hükmolunmaz.

---

[556] **ÖZGENÇ:** Genel Hükümler, s. 665. Etkin pişmanlığa ilişkin hükümler, yalnızca düzenlendikleri suçlar yönünden uygulama imkânı bulmaktadır. **HAKERİ, Hakan:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 535.

[557] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 391-392.

(3) Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilir.

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz. Bu durumda kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının 279 uncu ve 280 inci maddeler uyarınca suçu bildirme yükümlülüğü doğmaz."

TCK'nın 192. maddesinde hüküm altına alınan etkin pişmanlık hâlleri, 765 sayılı TCK'nın 404 ve 405. maddelerinde[558] karşılık bulmaktaydı. Buna göre; 5237 sayılı TCK'nın 192. maddesinin 1 ve 2. fıkraları 765 sayılı TCK'nın 405/1. maddesinde,

---

[558] 765 sayılı TCK'da 14.06.1991 tarihli ve 20901 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3756 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda TCK'nın 404/4. maddesi: *"Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmî makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa, kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz."*, 405. maddesinin 1. fıkrası: *"403 ve 404 üncü maddelerde yazılı suçlara iştirak etmiş olan kimse, resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce durumu ve suç ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber vererek bunların yakalanmalarını veya elde edilmelerini kolaylaştırırsa ceza verilmez."*, 2. fıkrası da *"Bu cürümler haber alındıktan sonra cürümün, meydana çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kimseler hakkında verilecek ceza yarısı oranında indirilir."* şeklinde düzenlenmişti. (Çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf, Erişim Tarihi: 25.01.2019

TCK'nın 192/3. maddesi 765 sayılı TCK'nın 405/2. maddesinde, TCK'nın 192/4. maddesi de 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesinde düzenlenmişti[559].

TCK'nın 192. maddesine göre; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçları açısından failin üç şekilde etkin pişmanlık göstermesi mümkündür. Bunlardan TCK'nın 192/2. ve 192/4. maddeleri faile ceza verilmemesini, 192/3. maddesi ise cezadan indirim yapılmasını gerektiren hâller olarak öngörülmüştür[560].

2. Cezasızlık Nedeni Oluşturan Etkin Pişmanlık Hâlleri

A. TCK'nın 192/2. Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hâli

a. Genel Olarak

TCK'nın 192/2. maddesinde hüküm altına alınan düzenlemeyle, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran failin, suçun resmî makamlarca öğrenilmesinden önce, adli makamlara başvurarak suçla ilgili bazı bilgiler vermesi, bu bilginin de suçluların yakalanmalarını veya suça konu maddelerin ele geçirilmesinde katkı sağlaması etkin pişmanlık nedeni olarak öngörülmüştür[561]. Kanun koyucu bu fıkrada failin verdiği bilgileri, içeriği itibarıyla etkin pişmanlık olarak

---

559 **ELMAS:** s. 539, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 133.

560 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 392.

561 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 214, **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 15.

kabul etmekte olup, etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için yardımın pişmanlık saikiyle yapılmasını gerekli görmemiştir[562].

6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin de TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketler arasına alınması karşısında, suça konu maddeyi kullanan failler yönünden de bu etkin pişmanlık hâli uygulanabilecektir[563].

---

[562] **ERMAN-ÖZEK:** s. 309, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 451. Erem'e göre; kanun koyucu burada failin belli bir sonucu önlemesi sebebiyle *"nedamet"* duygusunu dikkate almaktadır. **EREM:** (Ümanist Doktrin), s. 187. Centel ise bilgi vermenin pişmanlık duygusuyla yapılması gerektiği düşüncesindedir. **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 190. Aynı yönde bkz. **TUNCER:** s. 207-208, **KURT-KURT:** s. 219, **ERGÜL:** s. 185.

[563] **KEKLİK, Ramazan:** 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, Ankara 2016, s. 98, **ELMAS:** s. 553. *"...Suça sürüklenen çocuğun henüz uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak suçundan her hangi bir soruşturma başlatılmadan ve resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce hakkında yürütülen kasten yaralama suçu soruşturması sırasında resmi makamlara uyuşturucu madde kullandığını bildirerek suçunun ortaya çıkmasını sağlayıp, etkin pişmanlık gösterdiği anlaşılmakla hakkında TCK'nın 192/2 ve CMK'nın 223/4-b maddeleri gereğince ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin hüküm kurulması yerine mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırı..."*, İzmir BAM 3. CD, E. 2017/3312, K. 2018/1609, T. 05.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

b. Etkin Pişmanlıktan Yararlanabilme Koşulları

ba. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alması, Kabul Etmesi veya Bulundurması ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanması

TCK'nın 192/2. maddesinde yer alan etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için öncelikle, failin TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan ve suçun oluşumu için gerekli olan seçimlik hareketleri yapması ve bu hareketlerin suça konu maddeyi kullanmak amacıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla failin bu maddeyi kullanma amacı dışında satın alması, kabul etmesi veya bulundurması durumunda söz konusu etkin pişmanlık hâli uygulanamayacaktır[564].

TCK'nın 192/1. maddesindeki *"suça iştirak etmiş olma"* tabiri TCK'nın 192/2. maddesinde yer almadığından, failin suçuna iştirak edenler yönünden etkin pişmanlık gündeme gelmeyecektir[565].

bb. Haberin Bizzat Fail Tarafından Verilmesi

Failin TCK'nın 192/2. maddesine konu etkin pişmanlık hâlinden yararlanabilmesi için öncelikle, suça konu fiilini resmî makamlara bizzat başvuruda bulunarak bildirmesi gerekmektedir. Bildirimin fail dışında bir başkası tarafından yapılması ihbar niteliğinde olduğundan, etkin pişmanlık kural olarak gündeme gelmeyecektir[566].

---

564 **ÖZDABAKOĞLU:** s. 187.

565 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 19.

566 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 453, **ELMAS:** s. 553.

Ancak, failin resmi makamlara başvuru yapmasına engel oluşturacak nitelikte hastalık veya diğer nedenlerin varlığı hâlinde, kendi bilgi ve rızasına dayalı olarak üçüncü kişiler tarafından yapılan bildirimler, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını önlemeyecektir[567].

bc. Haberin İlgili Makamlara Verilmesi

Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığına, kabul ettiğine veya bulundurduğuna ya da bu maddeyi kullandığına dair bilgiyi *"merciine"* bildirmesi gerekmekte ise de, bu makamın hangisi olduğu hususunda kanunda açıklık bulunmamaktadır. Aynı şekilde maddenin gerekçesinde de bu hususla ilgili olarak yalnızca *"soruşturma makamları"* tabiri kullanılmıştır[568].

---

[567] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 453. Aynı yönde bkz. **ELMAS:** s. 553, **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 190, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 215, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5397, **TUNCER:** s. 208, **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 20.

[568] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 215. TCK'nın 192/2. maddesinin gerekçesi; *"...Maddenin ikinci fıkrasında, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu ile ilgili olarak etkin pişmanlık hâli düzenlenmiştir. Burada da etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce gösterilmesi gerekir. Etkin pişmanlık için, kişinin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiği hususunda soruşturma makamlarına bilgi vererek, suçluların yakalanmalarını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırması gerekir. Bu koşullar altında etkin pişmanlık gösteren kişi hakkında*

Söz konusu hüküm madde gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde, *"merci"* kavramının belirlenmesi açısından 5271 sayılı CMK'nın "İhbar ve şikâyet" başlıklı 158. maddesi[569] dikkate alınmalıdır. Bu maddenin 1 ila 3. fıkralarında; suça ilişkin ihbar veya şikâyetin Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabileceği, valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyetin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderileceği ve yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, TCK'nın 192/2. maddesinde belirtilen *"merci"* tabirinden de bu makamların anlaşılması gerekmektedir[570].

---

cezaya hükmolunmaması kabul edilmiştir." şeklindedir. **ÖZGENÇ, İzzet:** Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 3. Bası, Ankara 2006, s. 928.

569 5271 sayılı CMK'nın 158. maddesi; *"(1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. (2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir. (4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. ..."* şeklindedir.

570 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 900, **TUNCER:** s. 208, **ELMAS:** s. 545.

bç. Resmi Makamların Suçu Öğrenmesinden Önce Haber Verilmesi

TCK'nın 192/2. maddesine göre, failin bu haberi suçun resmî makamlarca öğrenilmesinden önce vermesi gerekmektedir[571]. Bu makamlardan herhangi birinin failin söylemesinden önce söz konusu bilgilere ulaşması durumunda etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır[572]. Ancak bu hâlde şartları varsa, cezanın indirilmesini öngören TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanması söz konusu olabilecektir[573].

---

571 *"Sanık hakkında ... ceza infaz kurumuna yasak eşya sokmaya teşebbüs suçundan soruşturma yürütülürken sanığın kendi ikrarı ile uyuşturucu madde kullanıcısı olduğunu ve en son 10 gün önce uyuşturucu kullandığını beyan etmesi üzerine ... kan ve idrar örneklerinin alındığı ve uyuşturucu madde kullanma eyleminin bu şekilde ortaya çıktığı anlaşılmakla sanık hakkında TCK 192/2 maddede düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekirken..."*, İzmir BAM 3. CD, E. 2017/3591, K. 2018/2048, T. 25.12.2018, *"Kolluk görevlilerini telefonla arayarak, kendisinde esrar olduğunu bildiren sanığın, evine gelen görevlilere, bahçeye gömülü olan iki kavanoz içindeki suça konu esrarı teslim ettiği; ayrıca, evde yapılan aramada bir adet esrar bulaşıklı sarma sigaranın bulunduğu; böylelikle, resmi makamlar tarafından haber alınmadan, kendi ihbar ve ikrarı ile suçunun ortaya çıkmasını sağladığının anlaşılması karşısında, hakkında 5237 sayılı TCK'nın 192/2. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2008/11150, K. 2010/7381, T. 31.03.2010 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

572 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 216, **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 20. *"İtalya'dan hareket ederek Çeşme limanına gelen gemiden otomobiliyle ayrılan*

Kanunda söz edilen resmî makamlar kavramından, suçla ilgili soruşturma yapmakla görevli ve yetkili bulunan makamların anlaşılması gerekmektedir[574]. Resmî makamların failin vereceği bilgileri önceden öğrenmesi kendiliğinden, ihbar üzerine veya yürütülen mevcut bir soruşturma kapsamındaki işlemler esnasında[575] ya da

---

sanığın, otomobilini liman sahası içerisine getirdiğinde dedektör köpeklerin otomobile tepki vermesi üzerine kolluk görevlilerince arama yapılmak üzere durdurulduğu, üzerinde suç unsuru bulunup bulunmadığı sorulduğunda otomobilin bagajında esrar olduğunu söyleyerek bagajdaki poşetten çıkardığı kullanma sınırları içindeki 5,76 gram esrarı teslim ettiği; bu durumda sanık hakkında atılı suçla ilgili soruşturmanın başladığı; suç konusu esrarın arama sonucu bulunabilecek konumda olduğu ve TCK'nın 192. maddesinin 2. fıkrasının uygulanması koşullarının bulunmadığı...", Yrg. 20. CD, E. 2015/2340, K. 2015/1239, T. 02.06.2015 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

573 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 454.

574 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 216.

575 *"Olay tarihinde sanığın annesinin, sanığı darp etmesi üzerine kasten yaralama suçundan soruşturmanın başlatıldığı, olayla ilgili olarak sanığın müşteki sıfatıyla alınan ifadesinde, uyuşturucu madde kullandığını söylemesi üzerine; sanık hakkında da uyuşturucu madde kullanmak suçundan soruşturmanın başlatıldığı anlaşıldığından, sanık hakkında uyuşturucu madde kullanma suçundan herhangi bir soruşturma bulunmadığı aşamada kendi suçunu ortaya çıkardığından TCK'nın 192/2 maddesi uyarınca etkin pişmanlık koşulları oluştuğundan hakkında ceza verilmesine yer olmadığına kararı verilerek..."*, Ankara BAM 3. CD, E. 2017/1774, K. 2018/974, T. 17.10.2018, *"...Kıraathanede yapılan aramada, K., M., İ. ve İ.'nin oturduğu masanın altında suç konusu 0,066 gram MDMA içerikli uyuşturucu madde*

tesadüfen[576] gerçekleşebilir. Ancak bu bilgilerin somut olaylara dayanması gerekmektedir[577]. Aksi hâlde, bu makamların soyut ve tahmine dayalı şüphelerinin

---

ele geçirildiği, kendisi hakkında olayla ilgili hiçbir bilgi olmadığı ve soruşturma yapılmadığı anlaşılan sanığın olaydan bir gün sonra polis merkezine giderek kendisine ait olduğunu beyan etmek suretiyle kendi suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım ettiği anlaşıldığından, hakkında TCK'nın 192/2. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği...", Yrg. 20. CD, E. 2016/1038, K. 2016/4156, T. 22.06.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

576 *"Sanığın bir alışveriş merkezinde telefon baktığı esnada kaybolan telefon nedeniyle kendisinden şüphelenilmesi üzerine özel güvenlik görevlisinin gelmesinden sonra cebini boşalttığı esnada yere düşen ve içerisinde esrar bulunan kağıt parçasını güvenlik görevlisine teslim etmesi suretiyle olayın ortaya çıktığının anlaşılması karşısında, sanık hakkında TCK'nın 192/2. maddesinde belirtilen etkin pişmanlık hükmünün uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmadan hüküm kurulması..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/2830, K. 2017/5920, T. 08.11.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

577 *"...TCK 192/2 maddesinin ise somut olay açısından hiçbir şekilde uygulanabilirliğinin bulunmadığı, zira bu maddenin, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce uyuşturucu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırma hallerinde uygulanabilen bir madde olduğu, somut olayda uyuşturucu madde ticareti suçlarına yönelik yapılan çalışma sırasında, sanığın da içerisinde bulunduğu aracın kolluk görevlilerince durdurulması nedeni ile resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce şeklindeki koşulun oluşmadığı..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/395, K. 2018/932, T. 12.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

öğrenme olarak kabul edilmesi mümkün değildir[578]. Söz konusu bilgilerin resmi makamlara sözlü olarak ihbar edilmesi hâlinde, CMK'nın 158/5. maddesi uyarınca tutanak düzenlenmesi gerektiğinden, resmi makamların tutanağın düzenlendiği tarihte bu bilgileri öğrendiği kabul edilmelidir. Ancak sözlü ihbara rağmen, soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi gibi haklı nedenlerle tutanak düzenlenmemesi durumunda, öğrenmenin her türlü delille ispatlanması mümkün olacaktır[579].

Doktrinde bir görüş; resmî makamların suçu failin haber vermesinden önce öğrendiğinin kabulü için bu makamların suçu öğrenmeleri üzerine adlî ve idari işlemlere de başlamış olması gerektiğini[580] ileri sürmektedir. Ancak bizim de katıldığımız diğer görüşe göre; resmî makamların suçu öğrenmiş sayılmaları için olayla ilgili herhangi bir işlem yapılmasına ve soruşturmaya başlanmasına gerek bulunmamaktadır[581].

---

[578] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 454.

[579] **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 131. Aynı yönde bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 454, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 216, **ELMAS:** s. 546.

[580] **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 20.

[581] **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 131, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 454, **ELMAS:** s. 546. *"...Devriye görevi yapan kolluk görevlilerinin kollarını kesmiş halde görülen sanığın yanına gittikleri, üzerinde kimlik bulunmayan sanığın açık kimlik bilgilerini beyan ettikten sonra 'uyuşturucu madde bağımlısı olduğunu, bunalımda olduğundan kolundaki eski kesileri açtığını' söyleyerek hakkında olayla ilgili hiçbir bilgi olmadığı ve soruşturma yapılmadığı aşamada cebinde bulunan 3 paket esrarı kolluk görevlilerine teslim ettiği anlaşıldığından; kullanmak amacı ile bulundurduğu maddeleri teslim etmek suretiyle kendi suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım ettiği anlaşılan sanık hakkında TCK'nın 192/2. maddesinde*

Yargıtay kararlarında, kolluk görevlilerince genel asayiş uygulamaları sırasında kimlik tespiti ve kaba üst yoklaması için durdurulan faillerin, üzerlerinde bulundurdukları uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kolluk görevlilerince yoklama sırasında kolayca bulunabilecek durumda olması hâlinde, yoklama öncesi failin bu maddeyi bulundurduğuna yönelik ikrarı ve suça konu maddenin tespiti etkin pişmanlık için yeterli sayılmamaktadır[582].

Fail hakkında TCK'nın 192/2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmaması için resmi makamların failin TCK'nın 191/1. maddesinde

---

öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği...", Yrg. 20. CD, E. 2017/2810, K. 2017/5171, T. 16.10.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

582 *"...Kolluk görevlilerinin genel asayiş uygulamasında durdurduğu sanığın üzerinde ele geçirilen uyuşturucunun miktarı ve bulunduğu yer itibariyle kaba üst yoklaması ile bulunabileceği anlaşıldığından, üzerinde bulunan uyuşturucu maddeyi teslim eden sanığın eyleminin etkin pişmanlık oluşturmadığı..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/4910, K. 2018/9784, T. 24.12.2018, *"...Önleme araması kararına istinaden kaba üst aramasının yapılacağı sırada, sanığın sağ elinde tuttuğu uyuşturucu maddeyi rızasıyla görevlilere teslim ettiği olayda; suç konusu uyuşturucu maddenin emniyet güçlerince yapılacak üst aramasında bulunabilecek durumda olması nedeniyle, sanığın üzerindeki uyuşturucu maddeyi kendiliğinden görevlilere teslim etmesinin suçun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım niteliğinde sayılamayacağı..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/3930, K. 2018/1393, T. 14.03.2018, *"Kolluk görevlilerinin ihbar edilen yerde madde bağımlısı şahıs olduğunu öğrenmeleri üzerine olay yerinde bulunan şahsın yanına gittiklerinde, yakalanacağı ve suçunun ortaya çıkacağını anlayan sanığın üzerindeki eroini teslim etmesinin, TCK'nın 192. maddesinin 2. fıkrası kapsamında kalmadığı..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/3208, K. 2018/526, T. 25.01.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

yazılı suçu işlediğini öğrenmeleri gerekmektedir[583]. Dolayısıyla, fail hakkında TCK'nın 188. maddesi uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçu nedeniyle yürütülen soruşturma sırasında failin, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığını, kabul ettiğini veya bulundurduğunu ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığını bildirmesi durumunda, resmi makamların suçu önceden öğrendiklerinden söz edilemeyecektir[584].

bd. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Kimden, Nereden ve Ne Zaman Temin Edildiğine Yönelik Bilgi Verilmesi

Failin resmi makamlara verdiği bilginin; satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu ya da kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğine yönelik olması gerekmektedir. Bu bilgileri içermeyen bilgilerin hukuken değeri bulunmamaktadır. Öte yandan, failin verdiği bilginin suça konu maddeye ilişkin kanunda sayılan üç bilgiyi de içermesine gerek yoktur. Kanun koyucu

---

583 *"...Sanığın ... hırsızlık olayı nedeni ile hırsızlık şüphelisi olarak polis merkezine getirildiği, sanık polis merkezinde verdiği ifadesinde hırsızladığı ... cep telefonunu A. S. isimli kız çocuğuna verdiğini ve karşılığında 5 fişek uyuşturucu madde aldığını belirttiği, bu beyanı üzerine sanığın usulüne uygun kan örneğinin alındığı, kanında 5F-ADB bulunduğu ve bunun üzerine ... sanığın atılı suçtan mahkumiyetine karar verildiği görüşmüş ise de, sanık TCK 192/2. maddesi kapsamında resmi makamlar tarafından haber alınmadan evvel uyuşturucu madde kullandığını söyleyip, suçun maddi unsuru olan uyuşturucu maddenin kan tahlili ile ele geçirilmesini sağlayarak etkin pişmanlık gösterdiği..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/2928, K. 2018/2929, T. 17.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

584 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5402.

bu düzenlemeyle failin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin piyasaya sunulmasını[585] ve kullanılmasını önlemeyi amaçladığından; suçluların yakalanmalarını veya suça konu maddelerin ele geçirilmesini kolaylaştırması, dolayısıyla kanun koyucunun amacına uygun olmak kaydıyla kanunda sayılan herhangi bir bilginin verilmesi de yeterli olacaktır[586]. Buna göre örneğin, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığı kişinin yalnızca kimlik bilgilerini söylemesi[587] ya da bunun yerine suça konu maddeyi aldığı yeri ve zamanı söyleyip o esnada bulunduğu yerde kamera kaydı olduğunu beyan etmesi de mümkündür. Failin verdiği bilgiler doğrultusunda kolluk görevlilerince yapılacak araştırma sonucunda bahse konu kişinin tespit edilmesi ve bu kişide uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmesi durumunda fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir.

TCK'nın 192/2. maddesinde *"bu maddeyi"* ibaresine yer verildiği için, failin verdiği bilginin kendi satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu ya da kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeye yönelik olması gerekmektedir. Dolayısıyla, verilen

---

[585] **ERMAN-ÖZEK:** s. 309, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 217.

[586] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 454-455, **GÜNAL:** Uyuşturucu Madde Suçları, s. 132, **ERMAN-ÖZEK:** s. 309. Aynı yönde bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 216-217, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5402-5403, **AKKAYA:** 477, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 187.

[587] Failin suça konu maddeyi kendisine temin eden kişinin kimlik bilgilerini tam olarak vermesi gerekli değildir. Ancak verilen bilgi, temin eden kişinin yakalanmasını sağlamaya yeterli olmalıdır. **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 119.

bilginin failin kendi suçuyla bağlantılı olması aranmaktadır[588]. Bu durumda, failin başkasının gerçekleştirdiği eylemler ve bu eylemlerin maddi konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ilgili bilgi vermesi durumunda TCK'nın 192/2. maddesinin uygulanma şartlarının oluştuğundan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla, örneğin kolluk görevlilerine kendi satın aldığı esrardan bahsetmeden yalnızca arkadaşında bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ilgili bilgi veren fail, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanamayacaktır[589].

---

[588] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 217. Aynı yönde bkz. **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5402-5403, **AKKAYA:** 477, **ELMAS:** s. 554. *"Sanığın, ... olay günü bindikleri ve A. B.'ye ait olan araçta bazı haplar içtiklerini ve bu araçta değişik maddeler gördüğünü kolluk görevlilerine söylemesi üzerine, araçta yapılan aramada, torpido gözünde suça konu esrarın ele geçirildiği ve sanığın kolluk görevlilerine verdiği ifadesinde, olay günü kendisine ait bir adet esrarlı sigarayı A.'nın evinde A. ve A. A. isimli şahıslarla içtiğini, daha sonra A.'nın kendisine bir adet ekstazi hap verdiğini, kokain teklifini ise kabul etmediğini belirttiği, A.'nın da sanık ile birlikte bir adet esrarlı sigara içtiklerini söylediği; böylelikle sanığın, yüklenen suçtan resmi makamlarca haber alınmadan önce, açıklamaları ile kendi suçunun ortaya çıkmasına ve uyuşturucu maddenin ele geçmesine hizmet ve yardım ettiği anlaşıldığı halde, sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 192/2. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 10. CD, E. 2008/817, K. 2010/4120, T. 23.02.2010 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[589] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 217, **ELMAS:** s. 554

be. Verilen Bilginin Suçluların Yakalanmalarını veya Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Ele Geçirilmesini Kolaylaştırmış Olması

Failin verdiği bilginin suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğine ilişkin olması gerekli olmakla birlikte, aynı zamanda bu bilginin suçluların veya uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ele geçirilmelerini kolaylaştırması da gerekmektedir[590]. Bu açıdan bakıldığında, verilen haber doğru ve yararlı olmalıdır[591].

Maddede *"suçlu"* kavramına yer verilmişse de, bu konuda bir tanımlama yapılmadığı gibi, madde gerekçesinde de hangi nedenle bu kavramın kullanıldığına dair

---

590 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 393, **ELMAS:** s. 555.

591 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 455, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 393. *"...Askeri birlikte er olarak bulunan sanık S. B. G.'nin tanığın cep telefonuna esrar içtiklerini ve bulundukları yeri belirtir mesaj gönderildiği, tanık olay yerine gittiğinde, sanığın diğer erler V. G., E. K., H. Y. ve K. S. ile birlikte esrar içerken yakaladığı, olay yerinde üç parça gazeteye sarılmış esrar ile bir adet yeni içilmiş esrarın bulunduğu ve alınan ifadelerden içilen esrarın B. G. tarafından temin edildiğinin tespiti üzerine B. G..'nin şahsi dolabı arandığında, poşet içerisinde 15 gram esrarın ele geçirildiği sabittir. ... Sanık savunması, tanık beyanı ve ... dosyadaki tüm delil durumuna göre sanığın tanık ile birlikte hareket ederek askeri birlikte uyuşturucu madde kullanan diğer erlerin yakalanmalarına ve suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçirilmesine yardımda bulunarak olayın başından beri etkin pişmanlık halinde hareket ettiği bu nedenle sanık hakkında TCK 192/2 Maddesinin tatbiki ... gerektiği..."*, İzmir BAM 3. CD, E. 2017/1418, K. 2017/1736, T. 27.11.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

açıklama bulunmamaktadır[592]. TCK'nın farklı maddelerindeki suç tanımlarında *"suçlu"* kavramı tek başına kullanılmakta ya da bir kaç kelimeden oluşan kavramlar içerisinde (örgüt mensubu suçlu vb.) bu kelimeye de yer verilmektedir. *"Suçlu"* tabirini içeren tanımlamalarda da genellikle *"...suç işleyen kişi"* şeklinde betimleme yapılmaktadır[593]. Doktrinde yerleşik görüş; TCK'nın 192/2. maddesinde bahsedilen *"suçlu"* tabirinden, faile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin eden kişi ya da kişilerin anlaşılması gerektiği yönündedir[594]. Ancak failin resmi görevlilere bildirdiği kişi yerine kolluk

---

[592] **ELMAS:** s. 555.

[593] Örneğin 5237 TCK'nın 6/1-h maddesinde *"itiyadi suçlu deyiminden; kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi"*, 6/1-j maddesinde *"Örgüt mensubu suçlu deyiminden; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi"*nin anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Yine TCK'nın "Suçu ve Suçluyu övme" başlıklı 215. maddesinin 1. fıkrasında; *"İşlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* ve "Suçluyu kayırma" başlıklı 283. maddesinin 1. fıkrasında da *"Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkan sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* şeklinde anlatımlara yer verilmiştir.

[594] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 217, **ELMAS:** s. 555, **AKKAYA:** s. 477-478, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5403. Soyaslan, maddede *"suçlular"* tabirine yer verilmesini, bu tabirin kriminolojik bir ifade olduğu ve henüz bir mahkûmiyet kararı verilmediği gerekçesiyle eleştirmektedir. **SOYASLAN:** Özel Hükümler, 10. Baskı, s. 399.

görevlilerince temin edenin suçuna iştirak eden diğer kişilerin yakalanmaları durumunda da failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması söz konusudur[595].

Failin verdiği bilgilerin yararlı kabul edilebilmesi için; failin haklarında bilgi verdiği suçluların yakalanmaları ve haklarında açılan kamu davasında yapılan yargılama sonucunda atılı suçtan mahkûm edilmeleri gerekmektedir. Bu kişiler hakkında beraat kararı verilmesi ve kararın kesinleşmesi hâlinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır. Bununla birlikte, failin bildirdiği kişinin yakalanamaması durumunda da etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir. Ancak bunun için faile suça konu maddeyi temin ettiği söylenen kişinin kimliğinin belirlenmesi, failin bu kişiye iftira atması için herhangi bir sebep olmadığının anlaşılması ve bu kişi yakalandığında suçu kabul etmese dahi, elde edilen delillerin atılı suçtan mahkûm olması için yeterli kabul edilmesi gerekmektedir[596]. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir[597].

---

[595] **ELMAS:** s. 555. Yokuş Sevük bu maddenin dar yorumlanmaması gerektiğini, *"failin verdiği bilginin kendi suçuyla ilgili olması ve bilginin doğru olması koşuluyla"*, bu bilgi doğrultusunda yapılan araştırma sonucunda başka uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının ortaya çıkarılması durumunda da fail hakkında etkin pişmanlığın uygulanması gerektiği düşüncesindedir. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 218.

[596] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 456-457. Aynı yönde bkz. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 218-219. *"...Sanık kollukta alınan savunmasında suça konu uyuşturucu maddeyi B. A. isimli şahıstan aldığını belirtmesine göre hakkında TCK'nın 192/2. maddesinde yazılı etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanmayacağının tespiti bakımından bahsi geçen kişi hakkında soruşturma yapılıp yapılmadığı sorularak yapılmış ise buna ait evraklarda getirildikten sonra sonucuna göre hukuki durumunun tayin ve takdir edilerek yeterli*

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi faile temin eden kişiler yakalanamasa bile, failin verdiği bilgilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırması hâlinde de etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir. Bunun için failde bulunan veya vücudundan alınan örneklerde tespit edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle aynı türden madde ele geçirilmiş olmasına gerek bulunmamaktadır. Zira bu hâlde kanun koyucu, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin topluma

---

gerekçeleri de karar yerinde gösterildikten sonra hüküm kurulması gerekirken...", İstanbul BAM 5. CD, E. 2017/537, K. 2017/464, T. 10.03.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

597 *"TCK'nın 192. maddesinin 2. fıkrasının uygulanabilmesi için ... 1- Sanığın bildirdiği suçlunun; a-) Ya yakalanarak mahkum edilmesi gerekir. Bu kişi beraat etmiş ve karar kesinleşmiş ise cezasızlık sebebi uygulanamaz, b-) Veya bildirilen kişi yakalanamamış ise bu kişinin açık kimliğinin belirlenmesi; sanığın bu kişiye suç atması için herhangi bir sebebinin bulunmadığının anlaşılması ve bu kişi yakalandığında suçunu inkar etse bile mevcut delillerin o kişinin mahkûmiyeti için yeterli olması gerekir. 2- Sanığın bildirdiği suçlu yakalanamamış olsa bile verdiği bilgiler sayesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırmış olması gerekir. Somut olayda, sanığın üzerinde arama yapılacağı esnada kolluk görevlilerine teslim ettiği esrarı kullanmak amacıyla 17-18 yaşlarında ismini bilmediği bir şahıstan satın aldığını beyan ettiği; sanığın beyan ettiği şahsın yakalanamadığı ve soyut beyanı dışında bu kişinin suça katıldığına ilişkin delil bulunmadığı, yapılacak aramada da maddenin zaten bulunacağı anlaşıldığından; ... TCK'nın 192. maddesinin 2. fıkrası uygulanarak ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi...",* Yrg. 20. CD, E. 2016/37, K. 2016/1526, T. 15.03.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

ulaşımının engellenmiş olmasını hedeflemiştir[598]. Failin bildirdiği yerde uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilememiş ise de, olay yerinde elde edilen bulgular değerlendirilerek bu bilgiler doğrultusunda farklı yerde uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmesi durumunda da etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir[599].

Failin verdiği bilgilere rağmen, haklarında bilgi verilen diğer kişi ya da kişilerin yakalanamaması, yakalansalar dahi haklarında yürütülen kamu davası sonucunda atılı suçtan beraatlerine karar verilmiş olması veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilememiş olması durumunda, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmamaktadır[600]. Ancak, failin verdiği bilgilere rağmen belirtilen yerde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilememesinin kolluğun ihmalinden kaynaklandığı ve suça konu maddenin sonraki bir tarihte ele geçirildiği hâllerde, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır[601].

c. Sonuçları

TCK'nın 192/2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hâline ilişkin koşulların varlığı, elde edilen mevcut delil durumuna göre, yürütülen soruşturma sırasında ya da

---

598 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5403, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 456-457. Aynı yönde bkz. **ELMAS:** s. 555.

599 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 219.

600 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5404, **ELMAS:** s. 556. Aynı yönde bkz. **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 921.

601 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 20-21.

kovuşturma evresinde yerel mahkemece yapılan yargılama sonucunda ortaya çıkabilmektedir.

5271 sayılı CMK'nın "Kamu davasını açmada takdir yetkisi" başlıklı 171. maddesinin birinci fıkrası uyarınca *"Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir."* Bu hüküm karşısında, fail hakkında TCK'nın 192/2. maddesinde yer alan etkin pişmanlık hükmünün uygulanma koşullarının oluştuğunun soruşturma evresinde belirlenmesi hâlinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan kamu davası açılmaksızın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmelidir. Bununla birlikte, CMK'nın "Cumhuriyet savcısının kararına itiraz" başlıklı 173. maddesinin 5. fıkrasındaki *"Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı hâllerde bu madde hükmü uygulanmaz."* düzenlemesi karşısında, fail hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulamayacaktır[602]. Ancak bu karar, failin işlediği suç nedeniyle müsadere yargılaması yapılmasını engellemeyecek ve failin görevlilere teslim edeceği uyuşturucu veya uyarıcı maddenin müsaderesi hususunda kamu davası açılabilecektir[603].

---

[602] CMK'nın 173/5. maddesi uyarınca bu karara karşı itiraz kanun yolunun kapalı olmasına yönelik eleştiriler ve çözüm önerileri için bkz. **BABA, Yasemin:** Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, İstanbul 2013, s. 123-124.

[603] **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 21, **ELMAS:** s. 556. Keklik, söz konusu düzenlemeye göre, şahsi cezasızlık nedeni olan etkin pişmanlık halinde de kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinin zorunlu olmadığını, Cumhuriyet savcısı tarafından etkin pişmanlığa ilişkin koşulların oluştuğu hallerde de takdiri mahkemeye bırakarak kamu davası

Şahsi cezasızlık öngören bu etkin pişmanlık hâlinin kovuşturma evresinde ortaya çıkması durumunda ise, müsadere konusu olan eşya yönünden müsadere kararı verilebilecek olmakla birlikte, fail hakkında CMK'nın 223/4-a. maddesi uyarınca[604] "ceza verilmesine yer olmadığı kararı" verilmelidir[605].

---

açabileceğini ifade etmektedir. **KEKLİK:** s. 106. Ancak Feyzioğlu tarafından savunulan ve bizim de katıldığımız görüşe göre; kanunun etkin pişmanlık halinde o suç açısından cezaya hükmolunmayacağını düzenlediği hallerde, Cumhuriyet savcısının kamu davası açıp açmama noktasında takdir yetkisi bulunduğundan söz edilemeyecektir. Fail hakkında cezaya hükmolunamayacak bir durumda, Cumhuriyet savcısının da kovuşturmaya yer olmadığına karar vermek hususunda bağlı yetkisi bulunmaktadır. Bu konudaki detaylı açıklamalar için bkz. **FEYZİOĞLU, Metin:** *"5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler"*, TBBD, Y: 2006, S: 62, s. 41-42.

[604] 5271 sayılı CMK'nın 223. maddesinin 4. fıkrası; *"İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;*

a) Etkin pişmanlık,

b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı,

c) Karşılıklı hakaret,

d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,

Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir." şeklinde düzenlenmiştir.

[605] **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 21.

B. TCK'nın 192/4. Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hâli

a. Genel Olarak

765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesiyle[606] benzer nitelikte olan 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failler yönünden uygulanabilen özel bir etkin pişmanlık hâline yer verilmiştir[607]. TCK'nın 191/1. maddesinde uyuşturucu madde kullanmanın da suç hâline getirilmesi karşısında, bu fiil TCK'nın 192/2. maddesindeki etkin pişmanlık hâlinin olduğu gibi bu hâlin de uygulama alanına dahildir[608].

---

606 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesine ilişkin hükümet gerekçesinde, hükmün konuluş amacı *"Meri hükümlerimize göre uyuşturucu kullanan kişi alışkanlığından veya iptila durumundan kurtulmak için gönüllü olarak tedavisini istediğinde Tedavi Kurumları Kanununun 235 ve 530. madde hükümleri karşısında bu isteği kabul etmemekte veya insancıl mülahazalarla kabul etmeleri halinde suçlu duruma düşmekte ve uyuşturucu madde kullananı da 404. maddenin cezai hükmü beklemektedir. Bu durum, uyuşturucu kullanımı dolayısıyla esasında hasta olan kişilerin tedavilerinde gecikme olması veya hiç tedavi edilmemeleri sonucunu doğurmaktadır. Kanunumuzun katı yaklaşımının daha makul ölçülere ve uluslararası uygulamaya paralellik sağlayacak şekle getirilmesi gerekmektedir."* şeklinde kaleme alınmıştır. **ERGÜL:** s. 184. 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesinde fail hakkında kamu davası açılmasını önleyen bir etkin pişmanlık hali düzenlenmişken, 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesindeki etkin pişmanlık hali cezayı kaldıran şahsi hal olarak öngörülmüştür. **ELMAS:** s. 573.

607 **ELMAS:** s. 573, **ÖZGENÇ:** Gazi Şerhi, s. 929.

608 **ELMAS:** s. 573.

TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında bu suçtan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmî makamlara başvurup tedavi olmak isterse, hakkında cezaya hükmolunmayacaktır[609].

Bu fıkranın düzenlenme amacı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin azaltılması, bu kişilerin tedavi görmelerini sağlamak ve yakını bu maddeleri kullanan diğer kişilerin, o yakınları üzerinde baskı kurup tekrar topluma kazandırılmalarını sağlamaktır[610].

TCK'nın 192/4. maddesinde yer alan etkin pişmanlık hâli uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavi edilmelerine yönelik olduğundan, TCK'nın 192/2. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hâlinden farklı olarak, failin kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ne şekilde temin ettiğini bildirmesi gerekmemektedir[611].

---

609 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 25.

610 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 519, **AKKAYA:** s. 499. 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesiyle benzer nitelikteki 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesinin konuluş amacı da; suça konu bu maddeleri kullanan faillerin tedavilerinin gecikmesini veya tedavi edilmemelerini önlemek olarak belirtilmiştir. **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçları"*, s. 183.

611 **CANAK, Erkan:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, İstanbul 2012, s. 15, **AKKAYA:** s. 499.

b. Etkin Pişmanlıktan Yararlanabilme Koşulları

ba. Failin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmış Olması

Bu etkin pişmanlık hükmü, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler için öngörülen özel bir hüküm olduğu için[612]; fail hakkında bu maddede düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için öncelikle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen diğer seçimlik hareketleri gerçekleştiren ya da TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen fiiller yönünden fail hakkında TCK'nın 192/4. maddesinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır[613]. Bununla birlikte, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının ilk kez ya da alışkanlık veya bağımlılık seviyesinde olmasının önemli olmadığı gibi[614], failin aynı zamanda kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduruyor olmasının da sonuca etkisi bulunmamaktadır[615].

Diğer yandan, failin kullandığını beyan ettiği maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının da teknik yöntemlerle belirlenmesi gerekmektedir. Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığına yönelik soyut ikrarı TCK'nın 191/1. maddesinde yazılı suçun oluşumu açısından yeterli olmadığından, suça konu maddeyi

---

612 **AKKAYA:** s. 498.

613 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 26, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 223, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 305.

614 **ELMAS:** s. 574.

615 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 369, **KURT-KURT:** s. 218.

kullandığı tespit edilemeyen fail hakkında, bu suçun işlenmesine bağlı olan etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasına da olanak bulunmamaktadır[616].

bb. Başvurunun Fail Tarafından Yapılması

TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca başvurunun bizzat fail tarafından yapılması gerekmektedir[617]. Bu bakımdan, failin tedavi edilmesi amacıyla, fail yerine yakınları ya

---

616 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 26-27, **ELMAS:** s. 574. *"...Gerekçeli kararda kriminal rapordan söz edilmesine rağmen dosya içerisinde ele geçirilen bir madde ve kriminal rapora rastlanılmadığından sözü edilen belgenin olup olmadığı hususu araştırılarak; a) Olay nedeni ile alınmış kriminal raporunun varlığı halinde raporun aslı veya onaylı sureti dosya içerisine alınıp, sanık hakkında TCK'nın 192/4. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükümleri de gözetilerek sanık hakkında hüküm kurulması gerekirken eksik araştırma ile sanığın mahkumiyetine karar verilmesi, b) Olay nedeni ile alınmış kriminal raporun tespit edilememesi halinde, dosya içerisinde sanığın üzerinde ele geçirilen madde olmadığı gibi uyuşturucu madde kullandığının teknik yöntemlerle de belirlenmediği, sanığın soyut ikrarı dışında yüklenen suçu işlediğine ilişkin, her türlü şüpheden uzak, somut, yasal ve yeterli herhangi bir kanıtın da bulunmadığının anlaşılması karşısında sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/2068, K. 2018/225, T. 15.01.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

617 *"...Resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, polis merkezine gelip, üzerinden çıkardığı uyuşturucu maddeyi görevlilere vererek tedavi olmak isteyen sanık hakkında, TCK'nın 192/4. maddesi gereğince, ceza verilmesine yer*

da bir başkası tarafından resmî makamlara başvuruda bulunulması durumunda etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır. Ancak bu hâlde de, failin hastalık veya sakatlık gibi bizzat başvuru yapmasına fiilen engel olabilecek bir durum varsa, bilgi ve rızası dahilinde bir başkasının başvuru yapması durumunda da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi gerekmektedir[618]. Failin başvuruda bulunan kişiden böyle bir talebinin olmadığı hâllerde ise yine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma şartları oluşmayacaktır[619].

---

olmadığına karar verilmesi gerekirken...", Yrg. 20. CD, E. 2017/4398, K. 2018/1411, T. 15.03.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

618 **ELMAS:** s. 574. Doktrinde Yokuş Sevük; maddenin dar yorumlanmaması gerektiğini, kişinin tedavi isteğinin yakınları tarafından resmi makamlara bildirilmesi halinde de bu hükümlerin uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 223-224. Güngör-Kınacı da; 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesinde yer alan benzer düzenleme açısından, failin alt soyu, üst soyu, eşi ve kardeşi tarafından başvuru yapılması ve failin buna karşı çıkmaması durumunda da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için kanuni düzenleme yapılması gerektiğini belirtmiştir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 369 dn. 509.

619 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 27. *"...Sanık hakkındaki soruşturmanın kolluk görevlilerince suça konu uyuşturucu madde ile yakalanmaları üzerine başladığı, sanık haklarındaki soruşturma başlamadan önce resmî makamlara veya sağlık kuruluşlarına bir başvurusunun bulunmadığı anlaşıldığından sanıklar hakkında 6763 sayılı Kanunun 17. maddesi ile değişik 5237 sayılı Türk Ceza Yasasının 192/4. maddesinin uygulanamayacağı..."*, Adana BAM 5. CD, E. 2018/237, K. 2018/272, T. 31.01.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

bc. Başvurunun Resmi Makamlara veya Sağlık Kuruluşlarına Yapılması

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler hakkında etkin pişmanlık uygulanmasına ilişkin 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesiyle benzer nitelikte hüküm içeren 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesinin ilk hâli *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz."* şeklinde düzenlenmişti.

Dolayısıyla hem 765 sayılı Kanun döneminde, hem de 5237 sayılı TCK'da yer alan 192/4. maddeye ilişkin ilk düzenlemeye göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi için, tedavi olma isteğine ilişkin başvurusunu resmi makamlara yapması gerekmekteydi[620]. Kanunda

[620] *"Sanık T. D. ... Turgutlu Cumhuriyet Başsavcılığına bizzat müracaat ederek, öncesinde esrar kullandığını yaklaşık 10 aydır da jamaika tabir edilen uyuşturucu maddeyi kullandığını, daha önce tedavi amaçlı hastaneye müracaat ettiğini ancak hastaneden kaçarak tedavisini tamamlamadığını, uyuşturucu madde kullanma alışkanlığından kurtulmak istediğini ... beyan ettiği anlaşılmakla, ... sanık hakkında TCK'nın 192/4 ve CMK'nın 223/4-a maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin hüküm kurulması yerine mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırı..."*, İzmir BAM 3. CD, E. 2018/230, K. 2018/292, T. 06.03.2018, *"...Hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan dolayı başlatılmış bir soruşturma olmadığı halde sanığın, ilk olarak Cumhuriyet savcısının odasına girerek elinde Üsküdar 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nce verilen bir kararı Cumhuriyet savcısına göstererek tedaviye gönderilmek istediğini söylediği, daha sonra sanığın çorabının içinden çıkarttığı uyuşturucu maddeyi teslim ettiği olayda, soruşturma*

hangileri olduğu konusunda açıklık bulunmayan resmi makamların; soruşturmayla ve kovuşturmayla görevli adli makamlar, kolluk birimleri[621], mülki idare amirlikleri, devlet veya üniversite hastaneleri ile sağlık müdürlükleri olduğu hususunda her iki Kanun dönemi açısından da doktrinde görüş birliği bulunmaktadır[622].

Doktrinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedaviye ihtiyacı olan kişi olması ve suça konu fiilinden dolayı cezalandırılması yerine tedavi görmesinin hem kendisinin hem de toplumun yararına olacağı düşüncesiyle bu etkin pişmanlık hükmünün düzenlendiği belirtilmiştir. Dolayısıyla, 765 sayılı sayılı Kanun'un 404/3. maddesinde ve 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesinin ilk hâlinde, failin başvuru yapabileceği makamlar arasında yalnızca resmi makamların sayılması ve özel sağlık

---

başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyen sanık hakkında TCK'nın 192/4. maddesi gereğince 'ceza verilmesine yer olmadığına' karar verilmesi gerektiği...", Yrg. 10. CD, E. 2013/8344, K. 2017/6172, T. 29.11.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

621 *"Sanığın ... narkotik şube müdürlüğüne giderek uyuşturucu madde bağımlısı olduğunu, eroin maddesinden kurtulmak istediğini belirterek üzerinde bulunan eroin maddesini eritmekte kullanılan bir adet metal rakı kapağı ve bir adet kullanılmış olan enjektörü görevlilere verdiği, daha sonra evinde bulunan jelatin kağıda sarılı ... 0.07 gram eroin maddesini de görevli polis memurlarına teslim etmesi karşısında sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesi gereğince cezaya hükmolunamayacağı..."*, Yrg. 10. CD, E. 2009/2610, K. 2011/56785, T. 31.10.2011 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

622 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 369, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 224, **KURT-KURT:** s. 218, **AKKAYA:** s. 500-501.

kuruluşlarına yer verilmemesi, kanunun amacına aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmekteydi[623].

Fakat TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrasında 6763 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle yapılan değişiklik sonucunda, metinde yer alan *"makamlara"* ibaresinden sonra gelmek üzere *"veya sağlık kuruluşlarına"* ve fıkraya 2. cümle olarak "*Bu durumda kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının 279 uncu ve 280 inci maddeler uyarınca suçu bildirme yükümlülüğü doğmaz."* ibareleri eklenmiştir[624].

TCK'nın 192/4. maddesinin son hâli dikkate alındığında, tedavi olmak isteyen failin özel sağlık kuruluşlarına başvurması da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmayacaktır. Buna göre failin tedavi olma isteğiyle özel hastaneler, özel poliklinikler ve özel üniversite hastaneler gibi sağlık kuruluşlarına başvuru yapması da mümkün hâle gelmiştir[625]. Ancak doktrinde, sağlık kuruluşu

---

623 **ERMAN-ÖZEK:** s. 337, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 369, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 224.

624 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 02.12.2016 tarihli ve 29906 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161202-1.htm, Erişim Tarihi: 26.01.2019

625 **ELMAS:** s. 575. Aynı yönde bkz. **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 923. *"Soruşturma sırasında sanığın annesi olup aynı zamanda tanık sıfatıyla beyanı alınan S. K.'nin ... beyanında sanığın olaydan yaklaşık bir ay kadar önce uyuşturucu madde kullanmasından dolayı ... tedavi gördüğünü belirttiği, ... sanığın suç tarihinden önce uyuşturucu madde kullanmaktan dolayı herhangi bir sağlık kuruluşuna ya da resmi makama müracaat edip etmediği araştırılarak sanığın*

kavramına, doktorların mesleklerini icra etmek için kendi açtıkları özel muayenehanelerin dahil edilmemesi gerektiği savunulmuştur[626]. Bu nitelikteki yerler Kanun'da belirtilen *"kuruluş"* niteliğini taşımadığı gibi, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin teşhis ve tedavi süreçlerinin tıp biliminin farklı uzmanlık alanlarını barındıran kuruluşlarda yürütülmesi de zorunluluk taşımaktadır. Öte yandan, sağlık kuruluşu bünyesinde yürütülen faaliyetlerin takibinin ve denetiminin devlet tarafından daha verimli yapılabilmesi de dikkate alındığında, bu görüşün isabetli olduğu kanaatindeyiz.

TCK'nın 192/4. maddesinin son cümlesiyle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failin tedavi isteğiyle kendilerine başvurması durumunda kamu görevlilerinin ve sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirme yükümlülükleri son bulmuştur. Bu düzenlemenin gerekçesine bakıldığında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin ihbar edilecekleri korkusuyla tedaviden kaçınmalarının önlenmesi amaçlanmaktadır[627].

bç. Başvurunun Soruşturma Başlamadan Önce Yapılması

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failin TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi için, tedavi isteğine yönelik başvurusunu hakkında bu konuda soruşturmaya başlanmasından önce yapması

---

hukuki durumunun buna göre tayin edilmesi gerektiği...", Bursa BAM 3. CD, E. 2017/41, K. 2017/56, T. 31.10.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

626 **ELMAS:** s. 575.

627 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 923.

gerekmektedir[628]. Bu aşamaya geçildikten sonra yapılan başvuru, diğer şartların varlığı hâlinde, TCK'nın 192/3. maddesinde düzenlenen ve failin cezasından indirim yapılmasını gerektiren etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilebilecektir[629].

Maddede belirtilen *"soruşturma"* kavramı 5271 sayılı CMK'nın 2/1-e maddesinde tanımlanmış olup *"Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi"* ifade ettiği hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre, soruşturma evresi yetkili makamlarca suç şüphesinin öğrenilmesiyle başlayacağından, bu andan sonra failin tedavi isteğiyle resmi makamlara başvurusu, TCK'nın 192/4. maddesinin uygulanabilmesi açısından yeterli olmayacaktır[630]. Ancak, fail hakkındaki suç şüphesinin diğer makamlar tarafından öğrenilmesi durumunda, bu yöndeki ihbarın yetkili makamlara bildirilmesine kadar geçen sürede failin başvuruda bulunursa etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir[631].

bd. Başvurunun Tedavi Edilme İsteğiyle Yapılması

TCK'nın 192/4. maddesinin uygulanabilmesi açısından gereken diğer husus, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failin, resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına yaptığı başvuruda tedavi edilme isteğinde bulunmasıdır. Ancak failin

---

628 **GÜNGÖR-KINACI:** 369. Aynı yönde bkz. **KURT-KURT:** s. 218, **ELMAS:** s. 575.

629 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 27.

630 **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 120, **ELMAS:** s. 575, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 923.

631 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 28.

tıbben tedaviye ihtiyacı olup olmamasının önemi bulunmamaktadır[632]. Yapılan tıbbi incelemeler sonucunda failin tedaviye ihtiyacı olmadığı anlaşılsa da, failin, tedaviye yönelik kanunun aradığı iradeyi açıkça göstermiş olması nedeniyle hakkında TCK'nın 192/4. maddesinde yer alan etkin pişmanlık hükmü uygulanabilecektir[633].

---

[632] **GÜNGÖR-KINACI:** s. 370, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 225, **KURT-KURT:** s. 218, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5421, **ELMAS:** s. 576.

[633] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 226. *"...Trafik kazasından önce uyuşturucu madde kullandığını belirterek bu suçun görevliler tarafından haber alınmadan önce kendi ikrarı ile açığa çıkmasını sağladığı anlaşılmasına göre, ... sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca ceza tertibine yer olmadığına...",* İstanbul BAM 5. CD, E. 2017/2430, K. 2018/436, T. 28.02.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu). İzmir BAM 3. CD bir kararında, zehirlenme nedeniyle hastaneye kaldırıldığında görevli doktora uyuşturucu hap kullandığını söyleyip tedavi olmak istediğini beyan eden sanık hakkında, kanaatimizce hatalı olarak TCK'nın 192/4. maddesine yerine 192/2. maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığı kararı vermiştir. *"Sanık F. K.'nin ... evde rahatsızlanarak A. Devlet Hastanesi Acil Servisine zehirlenme vakası ile geldiği, müdahale sırasında görevli doktora bir adet extacy hap kullandığını söylediği, ... CMK'nın 75. maddesi uyarınca sanığın vücudundan kan ve idrar örneği alındığı, ... idrarında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden AB CHMINACA Met M1A; AB CHMINACA Met M2 maddelerine rastlandığının tespit edildiği, sanığın henüz uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak suçundan herhangi bir soruşturma başlatılmadan ve resmi makamlar tarafından haber alınmadan bir sağlık kuruluşuna başvurarak uyuşturucu madde kullandığını bildirerek tedavi olmak istediği, bu şekilde suçunun ortaya çıkmasını sağlayıp, etkin pişmanlık*

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan failin tıbben tedaviye ihtiyacı olduğunun belirlenmesi hâlinde, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi açısından fail hakkında tedaviye başlanmasının veya başlayan tedavinin sonuçlandırılması gerekip gerekmediği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır[634].

Bir görüşe göre; tedaviye ihtiyaç duyan fail bakımından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için failin tedavi edilmiş olması gerekmektedir[635]. Diğer görüş; failin tedaviye ihtiyacı olup olmadığı konusunda rapor aldırılması, böyle bir

---

gösterdiği anlaşılmakla, sanık hakkında TCK'nın 192/2 ve CMK'nın 223/4-a maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin hüküm kurulması yerine mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırı...", E. 2017/2128, K. 2018/93, T. 09.02.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu). İstanbul BAM 5. CD ise bir kararında, yine kanaatimizce hatalı olarak, failin tedavi isteği bulunmadığı halde yalnızca kolluk görevlilerine uyuşturucu madde kullandığını ikrar etmesi durumunda TCK'nın 192/4. maddesinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir. *"Ş. G.'nin ölü vaziyette sanığın kullandığı araçtan yere bırakılması üzerine olayla ilgili olarak yakalanmasından sonra ve görevlilerin bilgisi bulunmadığı aşamada uyuşturucu kullandığını belirterek ikrarı ile kendi suçunun ortaya çıkmasını sağladığının anlaşılmasına göre, hakkında TCK'nın 192/4. Maddesi uyarınca ceza tertip edilemeyeceği gözetilmeden..."*, İstanbul BAM 5. CD, E. 2018/1171, K. 2018/1544, T. 05.07.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

634 765 sayılı TCK'nın 404/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmü açısından failin tedavi görüp görmemesinin bir önemi bulunmayıp, failin bu hususta başvuruda bulunmuş olması yeterliydi. **ERMAN-ÖZEK:** s. 338.

635 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 225-226.

ihtiyacın varlığı hâlinde tedaviye başlanması ve fail tam olarak iyileşemese bile tedavinin tamamlanması gerektiğini ileri sürmüştür[636]. Aynı yöndeki başka bir görüşe göre; fail hakkındaki tedavi tamamlanana kadar soruşturmanın sonuçlandırılmayacağı, failin tedaviyi tamamlaması hâlinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verileceği, ancak tedaviden kaçması durumunda ise hakkında kamu davası açılacağı savunulmuştur[637].

Farklı yöndeki bir görüşe göre ise fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için tedavisinin sonuçlanmasına gerek bulunmasa da, tedaviye başlandığı hususunun raporla tespit edilmesi gerekmektedir[638]. Benzer şekilde doktrinde; tedavinin sonuç vermesi gerekmiyor olsa da, en azından tedaviye başlanmış olması gerektiği ileri sürülmüştür[639].

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise; fail hakkında TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi açısından yalnızca tedavinin istenmesi koşulu öngörülmüştür. Dolayısıyla failin resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi isteğinde bulunması yeterli olup, fail hakkında tedavi tedbirine karar verilmesine veya tedavinin sonuçlanmasına gerek bulunmamaktadır[640].

Failin başvurusunda öne sürdüğü talebinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımından veya alışkanlığından kurtulup sağlığına kavuşma iradesini içermesi gerekmekte ise de; talebin içeriğinin açıkça belirtilmesi aranmamalıdır. Failin iradesinin

---

636 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5421-5422.

637 **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 28, **AKKAYA:** s. 503.

638 **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 304.

639 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 923-924.

640 **KURT-KURT:** s. 218, **ELMAS:** s. 577.

bu yönde olduğunun anlaşılmasına yarayan davranışları ve beyanları da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması açısından yeterli kabul edilmelidir[641]. Bununla birlikte,

[641] **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 27, **ELMAS:** s. 576. *"...Sanığın ... ismini bilmediği bir kişiden satın aldığını belirttiği uyuşturucu maddesini birliğine teslim olmasından sonra kullandığı, ancak uyuşturucu maddenin etkisi ile rahatsızlanması üzerine durumu tedavi edilmesini sağlamak amacıyla komutanlarına bildirdiği, bu haliyle sanığın görevlilerin bilgisi olmadığı aşamada suçunun kendi ikrarı ile ortaya çıkmasını sağladığı anlaşıldığından TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca hakkında ceza verilmesine yer olmadığına..."*, İstanbul BAM 5. CD, E. 2017/2206, K. 2018/176, T. 24.01.2018, *"...Ring halindeki görevlilere ... plakalı araç içerisinde kalp krizi geçirmekte olan bir şahsın bulunduğunun belirtilmesi üzerine olay yerine giden görevlilerin sözü edilen aracın direksiyon kısmında oturduğu anlaşılan sanık Ö. Y.'nin aşırı derecede terlemiş olduğunun titrer vaziyette bulunduğunu görmeleri üzerinde sorulduğunda sanığın görevlilerin bilgisi olmadığı aşamada uyuşturucu madde bağımlısı olduğunu ve uyuşturucu madde kullandığını beyan ederek üzerinde bulunan beyaz kağıda sarılı bir parça halindeki suça konu uyuşturucu maddeyi kendiliğinden görevlilere teslim ettiği şeklindeki oluşan eylemde tedavi edilmesini sağlamaya yönelik olarak görevlilerin bilgisi olmadığı aşamada ikrarda bulunması nedeniyle TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca hakkında ceza tayinine yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmiştir..."*, İstanbul BAM 5. CD, E. 2017/1233, K. 2017/1588, T. 20.09.2017, *"...Sanık hakkında başka bir eylemi nedeni ile verilen 'tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına' ilişkin kararın infazı sırasında, sanığın, tedavi amacıyla sevk edildiği hastane tarafından yapılan idrar analizlerinde THC, opiat, amfetamin etken maddelerine rastlanılması sonucu yapılan suç duyurusu üzerine, temyize konu kamu davasının açıldığı anlaşılmakla; sanığın, hakkında*

kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı madde nedeniyle rahatsızlanıp hastaneye götürülen failin, beyanda bulunamayacağı bir aşamada, suça konu maddeyi kullandığının ailesi tarafından beyan edilmesi veya bu hususun teknik analiz sonucunda anlaşılması hâlinde ise failin tedavi olma isteğini açıkladığından söz edilemeyecektir[642].

c. Sonuçları

TCK'nın 192/4. maddesinde belirtilen koşulların gerçekleştiği hususu, muhakemenin farklı aşamalarında anlaşılabilmektedir. Etkin pişmanlık koşulların gerçekleştiğinin soruşturma evresinde anlaşılması durumunda, TCK'nın 192/2. maddesinde olduğu gibi fail hakkında CMK'nın 171/1. maddesi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilip verilmeyeceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre; TCK'nın 192/4. maddesinde *"cezaya*

önceden verilen tedavi tedbirinin gereklerini yerine getirmek için hastaneye başvurduğu, dolayısı ile TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca 'soruşturma başlatılmadan önce resmî makamlara başvurarak tedavi ettirilmesi isteğinden' bahsedilemeyeceği...", Yrg. 20. CD, E. 2015/6642, K. 2017/3576, T. 01.06.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

642 *"...Sanığın tedavi ettirilmesi için kendisinin bir talebi bulunmadığı, olay günü uyuşturucu kullanıp fenalaşması üzerine annesi tarafından hastaneye götürüldüğü ve burada da durumun polise intikal ettirilmesi üzerine soruşturma başlatıldığı cihetle, bu şekilde gerçekleşen olayda 192. maddenin 4. fıkrasında arandığı şekilde bir tedavi ettirilme talebi bulunmadığı anlaşıldığından, 'sanık hakkında TCK'nın 192/4. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği' şeklindeki gerekçe ile itirazın kabul edilmesi yasaya aykırıdır..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/388, K. 2017/4699, T. 12.10.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

hükmolunmayacağı" ibaresine yer verilmiş olması nedeniyle fail hakkında kamu davası açılması gerektiği ileri sürülmüştür[643].

Ancak doktrinde genel kabul gören ve bizim de katıldığımız diğer görüşe göre; TCK'nın 192/4. maddesi de şahsi cezasızlık nedenlerinden biri olduğundan, CMK'nın 171/1. maddesi uyarınca bu durumda da kamu davası açılmasına gerek bulunmamaktadır[644]. TCK'nın 192/4. maddesinde 6763 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda, kamu görevlilerinin ve sağlık mesleği mensuplarının kendilerine başvuran fail hakkında soruşturma açısından yetkili makamlara ihbarda bulunma yükümlülüklerinin ortadan kaldırılmış olması da bu görüşü desteklemektedir. Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin doktor-hasta ilişkisi içerisinde gizli kalmasına, böylece adli yönden soruşturmaya geçilmesinin önlenmesine yönelik bu düzenleme karşısında, her soruşturma sonucunda mutlaka kamu davası açılması gerektiğinin kabul edilmesinin kanunun amacına aykırı olacağı düşüncesindeyiz.

Öte yandan, fail hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar TCK'nın 192/4. maddesinde yer alan şahsi cezasızlık nedenine dayandığından, bu karara karşı CMK'nın 173/5. maddesi gereğince itiraz kanun yolu başvurma olanağı da bulunmamaktadır[645].

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğine dair kanaate kovuşturma evresinde varılması hâlinde ise, fail hakkında CMK'nın 223/4-a maddesi uyarınca "ceza verilmesine yer olmadığına" karar verilmesi gerekmektedir[646].

---

643 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 220-221.

644 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** 5421-5422, **AKKAYA:** s. 503, **ELMAS:** s. 577, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 923, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 304.

645 **ELMAS:** s. 576.

646 **ELMAS:** s. 577, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 923.

3. Cezada İndirim Nedeni Oluşturan Etkin Pişmanlık Hâli

A. Genel Olarak

TCK'nın 192. maddesinde, şahsi cezasızlık nedeni oluşturan iki hâlin dışında cezada indirim nedeni olarak düzenlenen bir etkin pişmanlık hâline daha yer verilmiştir. TCK'nın 192/3. maddesinde ifadesini bulan bu hâl uyarınca; TCK'nın 188 ve 191. maddesinde düzenlenen suçların haber alınmasından sonra gönüllü olarak, suçun ortaya çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadar indirilecektir. Madde metninde yer verilen *"bu suçlar"* ibaresinden uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçları anlaşılmalıdır. Dolayısıyla, TCK'nın 190. maddesinde yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu TCK'nın 192/3. maddesinin kapsamında yer almamaktadır[647].

---

[647] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 226, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5407, **ELMAS:** 556-57. TCK'nın 192. maddesinin gerekçesinde yer alan; *"Üçüncü fıkrada, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti ya da kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması suçları ile ilgili olarak soruşturma başladıktan sonra, etkin pişmanlık göstererek suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek cezada indirim yapılması öngörülmüştür."* şeklindeki açıklamayla, üçüncü fıkranın uygulanması açısından yalnızca TCK'nın 188 ve 191. maddesinde düzenlenen suçların kastedildiği açıkça belirtilmiştir. **ÖZGENÇ:** Gazi Şerhi, s. 928.

Cezada indirim yapılmasını gerektiren bu etkin pişmanlık nedeninin, TCK'nın 192/2 ve 192/4. maddelerinde şahsi cezasızlık nedeni olarak öngörülen diğer hâllerden farkı, failin yaptığı hizmet ve yardımın suçun haber alınmasından sonra gerçekleştirilmesidir[648].

Cezayı azaltan şahsi neden olarak düzenlenen TCK'nın 192/3. maddesi, 765 sayılı TCK'da yer alan 405/2. maddesiyle benzer niteliktedir. Ancak 5237 sayılı TCK'nın 192/3. maddesinde farklı olarak, 765 sayılı TCK'nın 405/2. maddesinin uygulanması aynı Kanun'un 403 ve 404. maddelerinde düzenlenen suçlarla sınırlanmadığı gibi[649], önceki düzenlemede cezanın yarı oranında indirileceği öngörülerek hâkime indirim oranını belirlemede takdir hakkı tanınmamıştı.

TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanabilmesi açısından kanun koyucu bazı şartların gerçekleşmesini aramaktadır. Cezadan bu madde hükümlerine göre indirim yapılabilmesi için fail; suçun haber alınmasından itibaren hüküm verilene kadar devam eden süreçte hizmet ve yardım niteliğinde aktif bir davranışta bulunmalıdır. Ancak ceza indiriminin sağlanabilmesi için bu davranışın, suçun ortaya çıkarılmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına katkıda bulunması da gerekmektedir[650].

---

[648] **ERMAN-ÖZEK:** s. 311, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 901.

[649] 765 sayılı TCK'nın 404/1. maddesinde düzenlenen başkasının uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçu açısından da 405/2. maddesi uygulanabilmekteydi. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 584.

[650] **GÜNAY, Meryem:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, TBBD, Y. 2017, S. 133, s. 150.

B. TCK'nın 192/3. Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlıktan Yararlanabilme Koşulları

a. Hizmet ve Yardımın Bizzat Fail Tarafından Yapılması

Resmi makamlara hizmet ve yardımda bulunan kişi TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçu işleyen kişi olmalıdır. Birden çok kişinin suça katıldığı durumlarda, hizmet ve yardımın suçu birlikte işleyenler ya da azmettiren veya yardım eden tarafından yapılması da mümkündür[651].

Diğer yandan, cezada indirim nedeni olan bu etkin pişmanlık hâlinde kişinin gönüllü olarak suçun ortaya çıkmasına ve suç işleyen diğer kişilerin yakalanmalarına yardım etmesi gerektiğinden, bu amaçlara ulaşmayı sağlayan hizmet ve yardım bizzat yapılmalıdır. Dolayısıyla, fail yerine yakınları ya da diğer kişiler tarafından bu yönde yapılan aktif davranışların fail açısından etkin pişmanlık olarak değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır. Öte yandan, önceki etkin pişmanlık hâllerinde olduğu gibi, hastalık vb. nedenlere dayalı olarak failin bizzat başvuru yapamadığı hâllerde, failin bilgi ve rızasıyla yapılmak kaydıyla, yakınları tarafından görevlilere bilgi verilmesi durumunda da aktif davranışın bizzat fail tarafından gerçekleştirildiği kabul edilebilecektir[652].

---

651 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 227, **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 22, **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 150.

652 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 585-586, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 227, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5408, **YAVUZ GÜNDÜZ:** s. 142.

b. Hizmet ve Yardımın İlgili Makamlara Yapılması

Failin TCK'nın 192/3. maddesine konu hizmet ve yardımı suçun işlenmesinin haber alınmasından sonra gerçekleştiği için, hizmet ve yardımın konusunu oluşturan bilginin, olayın soruşturulması ve kovuşturulması açısından yetkili kolluk birimleri, savcılık ve mahkemeye verilmesi gerekmektedir[653]. Ancak doğrudan bu makamlara yapılmamakla birlikte, CMK'nın 158. maddesi uyarınca suçun işlendiğini soruşturma makamlarına bildirmekle yükümlü olan diğer kurumlar aracı kılınarak bilgi verilmesi de mümkündür[654]. Bu bakımdan diğer şartların varlığı hâlinde, failin hizmet ve yardım niteliğindeki bilgiyi soruşturma ve kovuşturmayla yetkili makamlara ulaştırılmak üzere elçilik, konsolosluk, varsa çalıştığı diğer kamu kurumları ya da internet üzerinden CİMER aracılığıyla[655] vermesi de yeterli kabul edilmelidir.

c. Hizmet ve Yardımın Gönüllü Olarak Yapılması

Failin hizmet ve yardımını gönüllü olarak yapması gerekmektedir. Bilgi vermeye yönelik baskı sonucunda failden bilgi alınması durumunda etkin pişmanlıktan söz edilemeyecektir. Failin, yakınlarının telkin ve teşvikleri sonucunda ikna olarak hizmet ve yardımda bulunması durumunda da gönüllü olarak bilgi verildiği kabul

---

653 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 586, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 227. Aynı yönde bkz. **AKKAYA:** s. 485.

654 **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 142, 151 dn. 36, **ELMAS:** s. 545, 558.

655 CİMER: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi. (Çevrimiçi) https://www.cimer.gov.tr, Erişim Tarihi: 27.01.2019

edilmelidir[656]. Diğer yandan, faili gönüllü olarak hizmet ve yardımda bulunmaya iten saikin önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, söz konusu hizmet ve yardımı pişmanlık duyarak yapması gerekmemektedir. Failin bu yardımı sırf ceza indiriminden faydalanmak için yapması da mümkün olduğundan, diğer koşulların varlığına rağmen, failin gerçekte pişmanlık duymadığından bahisle etkin pişmanlıktan yararlanamayacağı sonucuna ulaşılamayacaktır[657].

ç. Hizmet ve Yardımın, Suçun Resmi Makamlar Tarafından Haber Alınmasından Sonra, Ancak Mahkemece Hüküm Verilmesinden Önce Yapılması

Failin TCK'nın 192/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için gerekli şartlardan biri de; söz konusu hizmet ve yardımın suçun resmi makamlarca haber alınmasından sonra yapılmış olmasıdır[658]. Madde gerekçesinde

---

656 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 227.

657 **ELMAS:** s. 558, **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 153.

658 **ELMAS:** s. 558, **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 151. "*...İdrar tahlilinde uyuşturucu madde çıkması nedeniyle, eylemin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, ... ancak; sanık hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu ile ilgili soruşturmanın nasıl başladığının tespit edilebilmesi için, soruşturma aşamasındaki tüm ifadelerin, yazışma örneklerinin ve kolluk fezlekesinin tasdikli birer örneğinin dosya içine konularak; TCK'nın 192. maddesindeki etkin pişmanlık hükümlerinin*

bu husus *"soruşturma başladıktan sonra"* şeklinde ifade edilmiştir. Daha önce de açıklandığı üzere[659], soruşturma yetkili makamlarca suç şüphesinin öğrenilmesiyle başladığından, madde metni ve gerekçesinin de bu şekilde yorumlanması gerekmektedir[660]. Failin yetkili makamlarca suç şüphesinin öğrenildiğini bilip bilmemesinin önemi bulunmamaktadır[661]. Bu açıdan önemli olan, failin hizmet ve yardımda bulunduğu tarihte suçun işlendiğine dair bilginin yetkili makamlarca öğrenilmiş olmasıdır[662]. Dolayısıyla, failin hizmet ve yardım niteliği taşıyan bilgiyi verdiği tarihte soruşturmaya yetkili makamlarca suçun işlendiği henüz öğrenilmemişse, diğer şartların varlığı hâlinde fail hakkında 192/2. maddesi uygulanabilecektir[663].

Yetkili makamların suçu öğrenmiş olduklarının kabulü açısından öğrenme şeklinin bir önemi bulunmamaktadır. Öğrenme; teknik izleme, iletişimin dinlenmesi, gizli soruşturmacı, tanık beyanı, ihbar gibi yollarla veya tesadüfen gerçekleşebilir. Ancak herhangi bir maddi olguya dayanmayan soyut değerlendirmeler suçu öğrenme olarak kabul edilemeyecektir[664].

---

uygulanıp uygulanmayacağı hususunun tartışılması gerektiği...", Yrg. 10. CD, E. 2015/298, K. 2018/8902, T. 06.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

659 Soruşturmanın ne zaman başladığına ilişkin açıklamalar TCK'nın 192/4. maddesinin uygulanma koşullarının açıklandığı bölümdeki *"Başvurunun Soruşturma Başlamadan Önce Yapılması"* alt başlıklı kısımda yer almaktadır.

660 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 228.

661 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 587.

662 **ELMAS:** s. 558-559.

663 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 228.

664 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 586, **ELMAS:** 558.

Yardım ve hizmetin suçun öğrenilmesinden sonra yapılması gerektiği madde metninde açıkça belirtilmiş ise de; failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için bu nitelikteki bilgiyi en geç ne zamana kadar vermesi gerektiği hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Çoğunlukla kabul edilen ve bizim de katıldığımız görüşe göre; bu hizmet ve yardım en geç mahkemece hüküm verilinceye kadar yapılmalıdır. Dolayısıyla, mahkemece hüküm verildikten sonra failin suç ortaklarını bildirmesi etkin pişmanlıktan faydalanması için yeterli olmayacaktır[665]. Nitekim TCK'nın 192/3. maddesinin gerekçesinde yer verilen *"Etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için, bunun en geç hüküm verilmeden önce gerçekleşmesi gerekir."* şeklindeki anlatım[666] bu görüşü doğrular niteliktedir.

Bununla birlikte, *"hüküm verilmesinden önce"* tabirinden ne anlaşılması gerektiği konusunda da doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre[667]; hizmet ve yardıma esas bilginin yerel mahkemece ilk hükmün kurulmasına kadar verilmesi gerekmektedir. Hüküm kurulduktan sonra ve hükmün kesinleşmesine kadar geçen sürede yapılan hizmet ve yardımlar etkin pişmanlık açısından dikkate alınmamalıdır. Bu görüşü savunan yazarlar; aksinin kabulü hâlinde, atılı suçtan beraat edebileceği düşüncesiyle suçunu kabul etmeyen failin ilk hüküm verilene kadar hizmet

---

665 **YOKUŞ SEVÜK,** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 228, **ELMAS:** s. 559, **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 156, **ÖNER:** s. 171, **AKKAYA:** s. 487, **UZUNTOK:** s. 226-227, **ATEŞ:** s. 164-165, **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 238, **TUNCER:** s. 214, **BALCI:** s. 241, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 67. Aksi yönde görüş için bkz. **SEVDİM:** s. 202-203.

666 **ÖZGENÇ:** Gazi Şerhi, s. 929.

667 **BALCI:** s. 241-242, **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 157.

ve yardımda bulunmamasına imkân tanınmış olacağını, fail hakkında önce mahkûmiyet hükmü kurulduğunda, failin bu kez ceza tehdidiyle karşılaşması nedeniyle bilgi verme yoluna gideceğini, bunun da etkin pişmanlık için gereken "gönüllü olma" şartına aykırı olduğunu dile getirmişlerdir. Diğer bir görüşe göre[668] ise; kanun koyucunun etkin pişmanlık hükümlerini düzenlemesindeki amaç suçun ortaya çıkması ve suç işleyenlerin yakalanmasıdır. Gerekçede belirtilen *"hüküm"* kavramı ilk hükmü de ifade etmemektedir. Dolayısıyla, ilk hükme karşı olağan kanun yoluna başvurulması üzerine hükmün bozulması sonucunda devam eden yargılama sırasında hizmet ve yardımda bulunulması durumunda da fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir. Kanaatimizce bu yöndeki görüş, kanunun suç ve suçluyla mücadeleye, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilerek topluma ulaşmasının engellenmesine yönelik amacına daha uygundur.

d. Hizmet ve Yardımın, Suçun Meydana Çıkmasını ve Fail veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasını Sağlaması

Fail hakkında TCK'nın 192/3. maddesindeki etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için gereken son koşul, resmi makamlara verilen bilgilerin suçun ortaya çıkmasına, fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesidir. Bunun için de hizmet ve yardımın somut olayda yararlı; yani doğru ve sonuca etkili olması gerekmektedir[669]. Dolayısıyla failin hizmet ve yardımda bulunma[670]

---

668 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5410, **AKKAYA:** s. 487, **ELMAS:** s. 559, **ATEŞ:** s.16, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 901, **ÖZDEMİR:** s. 65.

669 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 589, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 228. Aynı yönde bkz. **UZUNTOK:** s. 228, **ÖNER:** s. 174. Suçun ortaya çıkarılmasına, fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına

şeklindeki aktif davranışı suçun ortaya çıkarılması, fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmaları sonuçlarından birini ya da tümünü sağlamaya elverişli olmalı ve failin sağladığı katkı ile varılan sonuç arasında bağlantı bulunmalıdır[671]. Bu bakımdan, somut olayda kanunun aradığı sonuçlara ulaşmanın kaçınılmaz olduğu durumlarda[672] failin

---

hizmet ve yardım etmek; suçun ispatlanmasına ve fail veya fiile azmettiren ya da yardım eden olarak iştirak edenlerin yakalanmalarına katkıda bulunmaktır. **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** s. 120.

[670] Güngör-Kınacı'ya göre, "hizmet" ve "yardım" sözcükleri birbirinden farklı anlamlarda değil, aksine birbirini tamamlamak amacıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla "hizmet ve yardım eden" tabirinin "sağlama ya da katkıda bulunma" şeklinde anlaşılması gerekmektedir. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 585.

[671] **YENİDÜNYA-İÇER:** *"Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 22. Bu tür katkılar, kesin sonuç alınması değilse de, muhakeme sürecinde bilgi vermek, bizzat çalışmak, suça konu maddelerin ele geçirilmesi ve suç ortaklarının yakalanmaları için sözlü veya fiili çabalar göstermek şeklinde de sağlanabilir. **MALKOÇ:** TCK 3. Cilt, s. 1684. *"...Sanığın kaba üst yoklamasında suç ve suç unsuru çıkmadığı sırada uyuşturucu maddeleri rızası ile teslim ettiği ve uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu belirterek ikrarı ile kendi suçunun ortaya çıkmasını sağladığı anlaşıldığı halde, hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/3770, K. 2018/9847, T. 25.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[672] *"...Kolluk görevlilerinin genel asayiş uygulamasında durdurduğu sanığın üzerinde ele geçirilen uyuşturucunun miktarı ve bulunduğu yer itibariyle kaba üst yoklaması ile bulunabileceği anlaşıldığından, üzerinde bulunan uyuşturucu maddeyi teslim eden sanığın eyleminin etkin pişmanlık oluşturmadığı..."*, Yrg. 10. CD, E.

hizmet ve yardımı sonuca etkili olmadığından, etkin pişmanlık nedeniyle cezasından indirim yapılamayacaktır[673]. Failin ikrarı olmaksızın suçun sübutuna mevcut delillerle

---

2017/4910, K. 2018/9784, T. 24.12.2018, *"Sanığın, güvenlik kuvvetlerince şüphe üzerine durdurulduğunda üzerinde bulunan uyuşturucu maddeyi yere attığının görülmesi üzerine atılan maddenin güvenlik kuvvetlerince yerden alındığında uyuşturucu olduğunun anlaşıldığı, sanığın suçunun veya suç ortaklarının ortaya çıkmasına yönelik güvenlik kuvvetlerine yardımcı olduğunu kabule ilişkin bir eyleminin olmadığı, dolayısıyla sanık hakkında TCK'nın 192. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma koşullarının oluşmadığı..."*, İzmir BAM 3. CD, E. 2018/2250, K. 2018/2049, T. 25.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

673 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 229. *"...Uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın sanığın yakın akrabasına ait olması, olay tutanağı içeriğinden araçtan yoğun bir esrar kokusu geldiğinin anlaşılması, narkotik köpeğinin aracın ön kısmına tepki vermesi ve suça konu esrarın şoför mahalline yakın iki ayrı yerde ve gizlenmiş şekilde ele geçirilmesi, söz konusu aracın Yüreğir'den İzmir'e gelene kadar sanık tarafından kullanılması, bu hususun sanık ile inceleme dışı sanık A.'nın beyanlarıyla doğrulanması karşısında; ele geçirilen 3020 gram esrarın kullanma dışında bir amaçla bulundurulduğunun ve buna bağlı olarak sanığa atılı suçun sabit olduğunun hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde açık ve kesin şekilde ispatlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen nedenlerle, sanığın kovuşturma evresinde suç konusu esrarın kendisine ait olduğuna ve kullanmak amacıyla İzmir'e getirdiğine dair ikrarının kendi suçunun ortaya çıkması bakımından sonuca etkisi ve yararının bulunmadığı, bu nedenle sanık hakkında TCK'nun 192/3. maddesinde düzenlenen*

ulaşılmış olması, örneğin arama kararıyla gidilen yerde failin suça konu maddeleri teslim etmesinin sonuca etkili olduğundan söz edilemeyecektir[674].

Failin hizmet ve yardımda bulunduğunun kabulü için bilgi vermesi yeterli değildir. Bu nedenle, ifadesinde belirttiği kişilerin gerçekte var olup olmadıkları, var

---

etkin pişmanlık şartlarının oluşmadığı...", YCGK, E. 2017/379, K. 2018/81, T. 13.03.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[674] **ELMAS:** s. 563-564. *"...Suç konusu uyuşturucu maddelerin hukuka uygun olarak gerçekleştirilen arama sonucu ele geçirilmesi üzerine sanığın ticaret amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunun ortaya çıktığı, bu aşamadan sonra sanığın ikrarının kendi suçunun ortaya çıkması bakımından sonuca etkisi ve yararının bulunmadığı, yine inceleme dışı sanık E. G.'nin sanıktan satın alıp kullandığını, sanığın da ikrarında inceleme dışı sanığa sattığını söylediği uyuşturucu maddenin ele geçmediği gibi inceleme dışı sanık E. G.'nin suç tarihinde uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığının teknik yöntemler ile de saptanmadığı, dolayısıyla sanık ve inceleme dışı sanığın savunmalarında geçen maddenin uyuşturucu ya da uyarıcı madde olarak kabul edilemeyeceği, ayrıca hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen inceleme dışı sanık E. G.'nin, sanık Z.'nın işlediği sabit olan uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun ortağı olmadığı, bu yönüyle de sanığın suç ortağını yakalatması durumunun bulunmadığı dikkate alındığında; sanık hakkında TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasının uygulanma koşullarının oluşmadığı..."*, YCGK, E. 2016/1058, K. 2018/513, T. 08.11.2018, *"Arama kararı olmadığı halde üzerindeki uyuşturucu maddeyi görevlilere teslim etmek suretiyle suçunun ortaya çıkmasına yardım eden sanık hakkında etkin pişmanlıkla ilgili TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrası gereğince cezasından indirim yapılması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2015/5132, K. 2015/33374, T. 18.12.2015 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

olsalar da failin ceza indiriminden faydalanmak amacıyla bu kişilere asılsız suçlamalarda bulunup bulunmadığının araştırılması, diğer bir ifadeyle verilen bilginin doğrulanması gerekmektedir[675].

TCK'nın 192/3. maddesi uyarınca failden istenen hizmet ve yardım; suçun ortaya çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına yönelik olmalıdır. Her ne kadar madde metninde farklı iki hâl birbirine *"ve"* bağlacıyla bağlanarak ifade edilmiş ise de; doktrinde ve içtihatlarda kabul edilen ortak görüşe göre, bu hâllerde yalnızca birinin gerçekleşmesine katkı sağlanması da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından yeterlidir[676]. TCK'nın 192/3. maddesi uyarınca, failin cezasından etkin pişmanlık nedeniyle indirilecek ceza oranı "yardımın niteliğine göre" belirleneceğinden, failin her iki konuda da hizmet ve yardımda bulunması, indirim oranının belirlenmesinde dikkate alınmalıdır.

"Suçun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım etme" eylemi, failinin kendisinin ya da başka kişinin suçunun ortaya çıkmasına büyük oranda katkı sağlaması olarak değerlendirilmelidir[677]. Bu bakımdan örneğin, kullanma sınırları içerisindeki esrarı

---

675 **YOKUŞ SEVÜK,** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 228, **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5405, **ELMAS:** s. 566.

676 **ELMAS:** s. 559, **YOKUŞ SEVÜK,** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 229, **ÖZDABAKOĞLU:** s. 69, **KURT-KURT:** s. 71-72, **ÖZDEMİR:** s. 63-64, **YENİDÜNYA-İÇER:** s. 22. Tezcan-Erdem-Önok ise; madde metninde kullanılan "ve" bağlacının her iki hususun da arandığı kanaati oluşturduğunu ileri sürmektedir. **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 901.

677 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 587. *"Kolluk görevlilerinin sanığın evinin olduğu bahçeye geldiklerinde, sanığı yalın ayak halde evinin yan tarafından eve doğru gelirken görmeleri, sanığın yakalandığında telaşlı hareketler sergilemesi, çuvallara konulan esrarın sanığın yer göstermesi olmaksızın sanığın ayak izlerinin takip edilmesi*

taşırken yakalanan failin eylemi ilk bakışta kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu olarak değerlendirilebilecektir. Ancak failin esrarı kullanma dışında bir amaçla naklettiğini söylemesi hâlinde, eyleminin TCK'nın 188/3. maddesi olarak vasıflandırılmasını sağlayarak kendi suçunun ortaya çıkarılması hususunda yardımda bulunmuş olacaktır. Yine, somut olayda ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin isnat edilebileceği başka kişiler varken ve kendisi aleyhine bir delile ulaşılamadığı aşamada, suça konu maddelerin kendisine ait olduğunu söyleyen fail

---

sonucunda bulunması karşısında; suça konu uyuşturucu maddenin sanık M.'e ait olup onun tarafından saklandığının, seralarda dikili halde bulunan 370 kök kenevir ile birlikte değerlendirildiğinde de ele geçirilen 741,76 gram esrarın kullanma dışında bir amaçla bulundurulduğunun ve buna bağlı olarak sanık M. Ö.'nün üzerine atılı suçun sabit olduğunun hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde açık ve kesin şekilde ispatlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen nedenlerle, esrarı bahçe dışına taşıyarak gizlemeye çalışan sanık M.'nin, yapılan arama sırasında uyuşturucu maddenin ortaya çıkarılmasında kolluk görevlilerine yardımcı olmadığı gibi, suç konusu esrarın kendisine ait olduğuna ve satmak amacıyla sökerek çuvallara koyduğuna dair ikrarının da kendi suçunun ortaya çıkması ve suç niteliğinin tespiti açısından etkili olmadığı, bu nedenle TCK'nun 192/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık şartlarının oluşmadığı...", YCGK, E. 2015/1068, K. 2017/295, T. 30.05.2017, *"...Aleyhinde mahkûmiyetine yeterli delil bulunmadığı halde, olay günü sokakta tahtaların arasında bulunan uyuşturucu maddeleri kendisinin attığını söyleyerek suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardımda bulunan sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2015/2289, K. 2018/9770, T. 24.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

hakkında[678] da etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır. Benzer şekilde, failin kendi aleyhinde delil bulunmadığı hâlde, başka kişide ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kendisine ait olduğunu[679] veya içmek için birlikte aldıklarını[680] ya da bu

[678] *"...Aleyhinde yeterli ve kesin delil bulunmadığı aşamada, akrabasına ait ceket cebinde ele geçirilen uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu söyleyerek suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2015/1571, K. 2018/9678, T. 20.12.2018, *"...Aleyhinde yeterli ve kesin delil bulunmadığı aşamada, ailesi ile birlikte başka evde oturan ve kardeşine ait evde ele geçirilen uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu söyleyerek suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Y. 10. CD, E. 2015/777, K. 2018/8316, T. 26.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[679] *"...Aleyhinde yeterli ve kesin delil bulunmadığı aşamada, kendisinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilemeyen, suç tarihinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı teknik yöntemlerle de saptanmayan sanığın, kendisi ile birlikte aynı koğuşta kalan Ö. F. E.'nin dolabın yapılan aramada bulunan suç konusu uyuşturucu maddeyi kendisinin de kullandığını söyleyerek suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım etmesi sebebiyle hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2015/1119, K. 2018/9380, T. 17.12.2018, *"...Güvenlik görevlilerince aracın depo kapağında ele geçirilen uyuşturucu maddenin sanıkla irtibatına dair bir delil bulunmayan aşamada, sanığın soruşturma aşamasındaki ifadesiyle bu uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu kabul etmek suretiyle maddeyle kendisi arasında irtibat kurulmasını sağladığı, bu haliyle kendi suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım ettiği anlaşıldığından, hakkında TCK 192/3 maddesindeki etkin pişmanlık*

maddeyi o kişiye kendisinin verdiğini söylemesi; kendisinde ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden aldığını söyleyip o kişinin yakalanmasını sağlaması durumlarında da[681] benzer durum söz konusudur[682].

Fail hakkında yürütülen soruşturma sırasında iletişimin dinlenmesi tedbiri uygulandığı hâlde, görüşme içeriklerinden suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle

---

hükümlerinin de uygulanması gerektiği...", İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/2321, K. 2018/2981, T. 20.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

680 *"...Aleyhinde yeterli ve kesin delil bulunmadığı aşamada, diğer sanık E.'de ele geçen esrarı içmek için birlikte aldıklarını söyleyerek suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesindeki etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2014/14431, K. 2018/6039, T. 11.09.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

681 **UZUNTOK:** s. 228-229. *"...Üzerinde ele geçen esrarı diğer sanık M.'den aldığını söyleyerek bu kişinin suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden sanık hakkında, 5237 sayılı TCK'nın 192/3. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/3262, K. 2018/5809, T. 03.09.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

682 **ELMAS:** s. 560-562. *"...Suç konusu uyuşturucu maddelerin ... sanığın görevlilerce üzerinde suç unsuru bulunup bulunmadığı sorulması üzerine kendiliğinden, sutyeninin içinden çıkardığı uyuşturucu maddeleri rızasıyla görevlilere teslim ettiği anlaşıldığından; sanık hakkında adli arama kararı bulunmadığı aşamada PVSK'nın 4/a maddesi uyarınca kaba üst araması ile bulunamayacak bir yerde sakladığı uyuşturucu maddeleri kendi rızasıyla teslim ederek uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun ortaya çıkarılmasını sağladığından TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 20. CD, E. 2016/2217, K. 2017/2190, T. 05.04.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

ilgisinin tespit edilemediği aşamada, failin bu yönde bir ikrarda bulunması durumunda da etkin pişmanlık için aranan hizmet ve yardımda bulunma koşulunun gerçekleştiği kabul edilmelidir[683].

Diğer bir hizmet ve yardım türü olan "fail veya suç ortaklarının yakalanması" ise; failin, suçu işleyen kişinin tespit edilmesine ve yakalanmasına katkı sağlamasıdır[684]. Doktrinde genel kabul gören görüşe göre; maddede belirtilen *"suç ortakları"* kavramı dar yorumlanmamalıdır. Dolayısıyla bu kavrama yalnızca suçu faille birlikte işleyen veya fiile iştirak eden diğer kişilerin değil, soruşturmaya konu uyuşturucu madde

---

683 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5418. *"Sanık Ş. tarafından gönderilen ve ... diğer sanık E. B.'ye ait çantada ele geçirilen esrarın sanık Ş. tarafından diğer sanık C.'ye gönderildiğine ilişkin içeriği tam olarak bilinmeyen telefon görüşmelerinden başka somut kanıt bulunmadığı aşamada; sanık Ş.'nin esrarın diğer sanık C.'ye sanık E. aracılığıyla gönderdiğini belirterek ikrarı ile kendi suçunun ortaya çıkmasını ve diğer sanık C.'nin yakalanmasını sağladığı; sanık C.'nin de sanık Ş.'nin soyut beyanı dışında atılı suçu işlediğine ilişkin kuşku sınırlarını aşan yeterli delil bulunmadığı aşamada, ikrarı ile kendi suçunu ortaya çıkardığının anlaşılmasına göre, her iki sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2010/42253, K. 2011/3571, T. 01.04.2011 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

684 **ELMAS:** s. 564. *"...Kendisinden ele geçirilen esrarı diğer sanık E.'den aldığını söyleyerek, adı geçen sanığın 37 paket halinde suç konusu uyuşturucu madde ile yakalanmasına ve 'uyuşturucu madde ticareti yapma' suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım ettiği dikkate alınarak; sanık hakkında TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrası da uygulanarak hüküm kurulması gerekirken..."*, Yrg. 10. CD, E. 2010/33532, K. 2014/13259, T. 02.12.2014 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

suçuyla bağlantısı bulunan herhangi bir kişinin de dahil edilmesi gerekmektedir[685]. Yargıtay da, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının tehlike suçları olması karşısında, kamu sağlığının korunması açısından bu suçlarla mücadele edilmesine katkı sağlaması kaydıyla, failin olayda konumunun iştirak kurallarına uymaması hâlinde dahi cezasından indirim yapılması gerektiğine hükmetmiştir[686].

Diğer taraftan, madde metninde yer alan *"yakalanma"* tabirinden de; kişilerin mutlaka ele geçirilmeleri değil, "yakalanmaları ya da kim olduklarının belirlenmeleri" anlaşılmalıdır[687]. Dolayısıyla, suç ortağının veya suça konu maddeyi satın aldığı kişinin yakalanmasına ya da kim olduğunun belirlenmesine katkı sağlayan fail hakkında da ceza indirimi uygulanmalıdır[688]. Bu durumda da, beraber suç işlediği diğer kişinin yakalanmasını sağlayan veya kimliğini ortaya çıkaran ya da bu kişinin olayla ilgisini belirten fail hakkında da etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır[689].

---

685 **ERMAN-ÖZEK:** s. 310, **GÜNGÖR-KINACI:** s. 588. Aynı yönde bkz. **YOKUŞ SEVÜK,** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 231, **ELMAS:** s. 564. Karakaş Doğan ise; failin verdiği bilginin kendi kişisel kullanımıyla ilgili olmayıp yalnızca başkalarının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımıyla akalalı olması halinde etkin pişmanlık hükmünün uygulanmayacağı kanaatindedir. **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 302.

686 **YOKUŞ SEVÜK,** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 231. YCGK, 22.10.1990, 1990/231-250. Karar için bkz. **GÜNGÖR-KINACI:** s. 611-613.

687 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 588, **ELMAS:** s. 565, **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 230-231, **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 153.

688 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 589.

689 **ELMAS:** s. 565.

Failin suça karıştığını beyan ettiği kişinin kimliğinin tespiti mümkün ve adı geçen kişinin suçla bağlantısını gösteren delillerin mevcut olması hâlinde, bu beyan fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için yeterli olmayacaktır. Bu durumda failin beyan ettiği kişi hakkında da soruşturma açılması ya da mahkemece suç duyurusunda bulunulması gerekmektedir. Yürütülen soruşturma sonucunda bu kişi hakkında da kamu davası açılması durumunda davaların birleştirilmesi, diğer kişi hakkındaki davada hüküm verilip kesinleşmişse dava dosyasının fail hakkındaki dava dosyası arasına konulması sağlanmalıdır. Böylece tüm delillerin birlikte değerlendirilerek fail hakkında ceza indirimine gidilip gidilmeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir[690]. Ancak, failin beyanında geçen kişinin açık kimlik bilgilerinin ve hatta

[690] *"...Her iki sanığın suç konusu uyuşturucu madde ile ilgisini söyledikleri A. S. hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması, makul bir süre beklenilmesi; kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi halinde mevcut delil durumuna göre sanıkların hukuki durumlarının belirlenmesi, hakkında dava açılması ve sorgusunun yapılmış olması hâlinde söz konusu bu dava ile birleştirilmesi, A. S.'ye sanıklar E. ve H.'nin kendisi hakkındaki beyanlarına karşı diyeceklerinin sorulması, suçlamayı kabul etmediği takdirde dosya içerisinde yer alan (X) olarak kodlanan şahsa ilişkin iletişimin tespitine ilişkin çözüm tutanaklarının okunarak görüşmelerin kendisi tarafından yapılıp yapılmadığının sorulması, kendisine ait olmadığını söylediği taktirde, ses kayıtları getirtilip dinletilmesi, bu görüşmelerin kendisine ait olmadığını belirtmesi hâlinde ise ses örnekleri alınarak, ses kayıtlarının A. S.'ye ait olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesine veya bu konuda uzman bir kurum ya da kuruluşa ses analizi yaptırılarak rapor alınması, sonucuna göre tüm deliller birlikte değerlendirilerek sanıklar hakkında TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerekip gerekmeyeceğinin*

hayali bir kişi olup olmadığının anlaşılamaması durumunda, bu hususta araştırma yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu yönde beyanda bulunan fail hakkında da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma olanağı yoktur[691]. Yargıtay, failin verdiği bilgiler üzerine soruşturmaya konu edilen kişi hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı failin CMK'nın 173/1. maddesi uyarınca itiraz hakkının da bulunmadığına hükmetmiştir[692].

Failin verdiği bilgiler sonucunda diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım ettiğinin kabulü, böylelikle hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için; ifadesinde bildirdiği diğer kişinin yakalanmış ve o suçtan mahkûm edilmiş olması gerekmektedir[693]. Bu kişi hakkında beraat kararı verilmesi ve

---

tartışılması gerekirken...", YCGK, E. 2017/339, K. 2018/507, T. 06.11.2018, *"Sanığın esrar maddesini satın aldığını söylediği ve hakkında ayrı soruşturma yürütülen Nihat isimli şahıs hakkındaki soruşturmanın akıbetinin araştırılması, davanın açılmış olması halinde dosyanın getirtilip incelenerek gerektiğinde davaların birleştirilmesi, hüküm verilmiş ve kesinleşmiş ise dava dosyasının bu dosya içine konulması ve sonucuna göre sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının değerlendirilmesi gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2014/14645, K. 2018/7115, T. 16.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

691 **YAŞAR-GÖKCAN-ARTUÇ:** s. 5405, **ELMAS:** s. 566-567.

692 Yrg. 10. CD, E. 2009/7789, K. 2009/9947, T. 27.05.2009. Karar için bkz. **ELMAS:** s. 567.

693 **GÜNGÖR-KINACI:** s. 590. *"Üzerinde bagaj fişi bulunmayan, kime ait olduğu anlaşılamayan, otobüs görevlilerince sahibi bilinmeyen ve yolcularca da sahiplenilmeyen valizin, otogara kimin tarafından getirilip otobüse yerleştirildiğinin de tespit edilemediği dikkate alındığında; olay tutanağına göre, yolcu listesinin*

incelenmesi sonucu sanıkların, sanık M. Ü. tarafından alınıp sonradan numaraları değiştirilen iki ayrı biletle ve 17 ile 43 numaralı koltuklarda yolculuk yaptıklarının, otobüs görevlilerinin beyanlarına göre de, mola verildiğinde bir araya gelip sohbet ettiklerinin belirlenmesi üzerine, otobüs firmasının yazıhane görevlisi olan N. O. ile yapılan görüşmeden sonra ve söz konusu valizin sahibinin henüz tespit edilemediği soruşturma aşamasında sanık M. Ü.'nün, kovuşturma aşamasında ise sanık A. A.'nın valizi sahiplenerek suça konu esrarın kendilerine ait olduğunu söylediklerinin anlaşılması karşısında; yazıhane görevlisi N. O.'nun mümkünse sanıklarla yüzleştirilerek, mümkün değilse sanıkların fotoğrafları kendisine gösterilerek, otobüs hareket etmeden önce bilet numaralarını değiştirmek için gelen sanıkların yanlarında suça konu valize benzer bir valiz olup olmadığı, varsa valizin hangi sanık tarafından taşındığı ve buna göre sanıkların biri ya da her ikisinin suça konu esrarın konulduğu valizle doğrudan irtibatlarının bulunup bulunmadığı konusunda tanık olarak dinlenmesi, sonucuna göre tüm deliller birlikte değerlendirilerek; ikrarları olmaksızın diğer delillere göre eylemlerinin sabit olup olmayacağının her bir sanık yönünden ayrı ayrı tespit edilmesi, sanık M.'nin eyleminin sabit olmayacağının değerlendirilmesi halinde öncelikle, sanık M.'nin soruşturma aşamasındaki ikrarının kendi suçu yanında sanık A.'nın suçunu da ortaya çıkarmaya yeterli olup olmadığının belirlenmesi, yalnız sanık M.'nin ifadesiyle hem kendi suçu hem de sanık A.'nın suçu ortaya çıkmışsa sanık M. hakkında indirim oranı daha fazla olmak suretiyle TCK'nun 192/3. maddesinin uygulanması, sanık M.'nin ikrarıyla kendi suçu ortaya çıkmış olmasına karşın, sanık A.'nın suçunun sanıkların ikrarları dışındaki somut delillerle ispat edildiğinin, diğer bir anlatımla, sanık M.'nin ifadelerinin diğer sanık A.'nın suçunun ortaya çıkmasında etkili olmadığının kabulü halinde sanık M. hakkında daha az oranda indirim yapılmak suretiyle TCK'nun 192/3. maddesinin uygulanması, sanık A. yönünden ise; N.

kararın kesinleşmesi durumunda, failin verdiği bilginin hizmet ve yardım niteliğinde olduğundan söz edilemeyeceğinden, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma koşulları oluşmayacaktır[694]. Bununla birlikte, bildirilen kişinin yakalanamamış olması hâlinde, bu

---

O.'nun tanık olarak alınacak ifadesi, sanık M.'nin ikrarı, biletlerin birlikte alınması, koltuk numaralarından birinin sonradan değiştirilmesi ve sanıkların molalarda bir araya gelmelerine dair olgular birlikte değerlendirildiğinde; sanık A.'nın kovuşturma aşamasındaki dolaylı ikrarının kendi eyleminin sübutuna etkili olup olmadığı, dolaylı ikrarda bulunmaması halinde mevcut delillerle de eyleminin sabit görülüp görülmeyeceği tartışılarak, sanık A.'nın suça konu uyuşturucu maddenin kendisine de ait olduğuna dair ikrarı olmaksızın suçunun sübut bulmayacağının kabulü halinde, bu sanık hakkında da TCK'nun 192/3. maddesinin uygulanması gerektiği gözetilerek; Özel Daire bozma ilamında belirtilen hususlar yerine getirildikten sonra sonucuna göre sanıkların hukukî durumlarının belirlenmesi gerekirken...", YCGK, E. 2017/221, K. 2017/353, T. 04.07.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

694 *"Sanığın kendisinde ele geçen uyuşturucu maddeleri Ö. Y. ve B. Y.'den aldığını ve adreslerini açıkça belirtmesi üzerine yapılan yargılamada sanıklar Ö. Y.'nin beraat ettiği ve B. Y.'nin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği anlaşılmakla, sanık hakkında TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanmaması yerinde görülmekle..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/2619, K. 2018/6139, T. 19.12.2018, *"Sanığın savunmalarında uyuşturucu maddeyi U. G. isimli şahıstan satın aldığını söylemesi nedeniyle dosyada mevcut bir kısım evraklara göre U. G. hakkında uyuşturucu madde ticareti suçundan soruşturma başlatıldığı ancak soruşturma akıbetinin araştırılmadığı ve sonucuna göre sanığın uyuşturucu maddeyi temin ettiği kişinin adını söylemesi ve aldığı kişinin uyuşturucu madde ticaretinin suçunu ortaya çıkarması nedeniyle*

kişinin gerçek bir kişi olduğunun ve kimliğinin belirlenmesi, failin bu kişiye asılsız olarak suç isnadında bulunması için bir sebebinin olmadığının tespit edilmesi ve bu kişi sonradan yakalandığında atılı suçu inkâr etse bile, elde edilen mevcut deliller itibarıyla o kişi hakkında mahkûmiyet kararı verilebilmesi gerekmektedir[695].

TCK'nın 192/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hâli cezayı azaltan şahsi bir neden olduğundan; yalnızca suçun ortaya çıkmasına veya bu suçu birlikte işledikleri

---

TCK'nın 192/3 maddesi gereğince etkin pişmanlık koşullarının oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeksizin karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu, buna göre istinaf talebinin yerinde olduğu kabul edilerek yapılan duruşmalı inceleme ve değerlendirme sonucunda U. G. hakkında yapılan soruşturma akıbetinin araştırıldığı ve U. hakkında Bursa 7. Ağır Ceza Mahkemesine ... Esas sayılı uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçundan kamu davası açıldığı ve ... mahkemenin ... tarih ... sayılı kararı ile sanığın eyleminin uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti değil kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçunu oluşturduğu kabul edilerek TCK'nın 191/1 ve 62. Maddeleri gereğince 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, buna göre sanığın kullandığı uyuşturucu maddeyi U. G. isimli şahıstan aldığı yönündeki savunmasının doğru olmadığı ve hakkında etkin pişmanlık koşullarının da oluşmadığı...", Bursa BAM 3. CD, E. 2018/815, K. 2019/5, T. 08.01.2019 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

695 **GÜNAY:** *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, s. 152-153, **ELMAS:** s. 568-569. Karakaş Doğan'a göre; fail hakkında etkin pişmanlık hükmünün uygulanmaması için, verdiği bilgi üzerine yargılanan kişi hakkında suç işlemediğinin sabit olduğu gerekçesiyle beraat kararı verilmesi gerektiğini, delil yetersizliğinden verilen beraat kararından dolayı sorumluluğun faile yüklenemeyeceğini ileri sürmüştür. **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 240.

ya da suça iştirak eden diğer kişilerin yakalanmasına katkı sağlayan fail hakkında ceza indirimine gidilebilecektir. Bu durumda, yardım ve hizmette bulunmayan diğer kişiler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmamaktadır[696].

Gelinen noktada, zincirleme suç hükümlerinin uygulandığı durumlarda fail hakkında etkin pişmanlığa ilişkin TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı hususuna da değinmek gerekmektedir. Bu hususstaki içtihatlarda istikrarlı olarak; zincirleme suç kapsamına dahil edilen tüm suçların aynı cezayı gerektirmesi durumunda bu suçların hepsi yönünden TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanma şartları varsa, ancak o zaman etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmektedir. Eylemlerden birinin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulamasını gerektirmemesi hâlinde fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağı değerlendirilmektedir[697].

Bununla birlikte, zincirleme suç kapsamındaki eylemlerden birinin diğerlerine göre daha fazla cezayı gerektirmesi ve bu eylemlerden biri yönünden de TCK'nın 192/3. maddesi uyarınca etkin pişmanlık koşullarının oluşması durumunda, her bir eylem nedeniyle ayrı ayrı yapılacak uygulama sonucu belirlenen temel cezalardan ağır olanı tespit edilerek, bu eylem için belirlenen ceza üzerinden TCK'nın 43. maddesi uygulanmak suretiyle hüküm kurulması gerekmektedir.

---

696 **ELMAS:** s. 569, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 141.

697 *"...Zincirleme suçlarda, zincire dahil tüm suçlar yönünden TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanma şartları varsa, ancak o zaman etkin pişmanlık hükümleri uyarınca ceza indirimi uygulanabileceğinden, eylemlerden birinin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulamasını gerektirmemesi halinde zincirleme suç durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama yeri bulunmadığı..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/2600, K. 2018/9322, T. 13.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Bu durumları örneklendirmek gerekirse, failin zincirleme suç niteliğindeki iki ayrı kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçunun temel ceza aralıkları TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca aynıdır. Dolayısıyla, bu eylemlerden birinin cezasından TCK'nın 192/3. maddesi uyarınca indirim yapılması gerekse de, ayrı ayrı yapılacak hesaplama sonucunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmadığı diğer suçun cezası ağır olacaktır. TCK'nın 43/1. maddesi uyarınca ceza artırımının da ağır olan ceza üzerinden yapılması gerekeceğinden, sonuç olarak fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır. Farklı bir örnekte; zincirleme suç niteliğindeki iki eylemden birinin TCK'nın 191/1. maddesi, diğerinin ise TCK'nın 191/10. maddesi kapsamında olduğu ve bu suç yönünden etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama koşullarının oluştuğu kabulüne göre değerlendirme yapıldığında, etkin pişmanlık nedeniyle uygulanacak indirim oranlarına göre farklı sonuca varılabilecektir. Nitekim aynı örnekte, ikinci eylem yönünden TCK'nın 192/3. maddesi de dikkate alınarak her iki suç yönünden ayrı ayrı yapılan hesaplama sonucunda TCK'nın 191/10. maddesine uyan eylemin cezası daha ağır olduğunda, hem TCK'nın 43/1. maddesinden kaynaklanan ceza artırımı bu suçun cezası üzerinden yapılacak, hem de sonuç olarak failin zincirleme suretiyle işlediği suç nedeniyle hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmış olacaktır[698].

---

[698] *"Sanığın, 14/01/2017 tarihli olayda kendi suçunun ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş ise de, zincirleme suçlarda, zincire dahil tüm suçlar yönünden TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanma şartları varsa, ancak o takdirde etkin pişmanlık hükümleri uyarınca ceza indirimi uygulanabileceği, eylemlerden birinin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirmemesi halinde, (daha ağır sonuç doğuran suça göre temel ceza belirlenip TCK'nın 43. maddesi uyarınca artırım yapıldığından) zincirleme suçun oluştuğu incelemeye konu dosyada, ikrarıyla suçla ilgisini ortaya çıkardığı gerekçesiyle de sanık hakkında TCK'nın 192. maddesinin 3.*

c. Sonuçları

TCK'nın 192/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hâli şahsi cezasızlık nedeni olmayıp cezayı azaltan neden olarak düzenlendiğinden, fail maddede sayılan koşulları yerine getirse de kamu davası açılması zorunludur. Ancak fail hakkında

---

fıkrasında öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanma şartlarının oluşmadığı...", Gaziantep BAM 5. CD, E. 2018/544, K. 2018/879, T. 17.05.2018, *"...Sanık G.'nin; 06.07.2014 tarihinde adli kolluk görevlisine satılan suça konu uyuşturucu maddeyi diğer sanıklardan N. ve hakkındaki soruşturma dosyası yaşı nedeni ile ayrılan sanık E. ile birlikte, 19.07.2014 tarihinde adli kolluk görevlisine satılan suça konu uyuşturucu maddeyi diğer sanıklardan A. O. ve E. ile birlikte, 24.07.2017 tarihinde adli kolluk görevlisine satılan suça konu uyuşturucu maddeyi hakkındaki soruşturma dosyası yaşı nedeni ile ayrılan sanık K. ile birlikte, 'satmak için bulundurduğu', ayrıca 31.07.2014 tarihinde ele geçirilen, suça konu uyuşturucu maddeyi diğer sanıklardan K. ve M. ile birlikte satmak için temin ettiği ve bu olayda sanık M. T.'nın suçla ilgisini açıklayarak, suçunun ortaya çıkmasına hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Sanığın, 06.07.2014, 19.07.2014 ve 24.07.2014 tarihli eylemlerinde alıcı konumunda olan kişilerin adli kolluk görevlisi olması nedeni ile bir bütün olarak satmak için bulundurma suçunu oluşturması nedeniyle TCK'nın 188/3-5. maddelerinin uygulanması gerektiği, 31.07.2014 tarihli eylemi yönünden sanık hakkında TCK'nın 188/3-5, 192/3. maddesinin uygulanmasını gerekmekte ise de, suçun işleniş şekli ve ele geçen madde miktarları da gözetilerek, her bir eylem nedeniyle ayrı ayrı yapılacak uygulama sonucu belirlenen temel cezalardan ağır olanı tespit edilerek, TCK'nın 43. maddesi uygulanmak sureti ile hüküm kurulması gerektiği..."*, Yrg. 20. CD, E. 2016/710, K. 2016/2153, T. 18.04.2016 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

TCK'nın 191/1. maddesi uyarınca hükmedilecek cezadan, TCK'nın 61 ve 192/3. maddesi uyarınca yardımın niteliği hâkim tarafından dikkate alınarak dörtten birinden dörtte üçüne kadar indirim yapılması gerekmektedir[699].

II. Suçun Muhakemesi

1. Genel Olarak

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunda 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonrasında, suçun muhakemesi açısından köklü yenilikler gündeme gelmiştir[700]. Böylelikle, ceza muhakemesi hukukuna ilişkin bazı kurumlar bu suç yönünden uygulanabilir gelmiş, bazı kurumların da uygulanma koşullarında farklılıklar yaratılmıştır.

6545 sayılı Kanun öncesinde TCK'nın 191. maddesinin uygulanmasına ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 21.05.2013 tarihli ve 1536-251 sayılı kararı[701] da

---

699 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 232, **ELMAS:** s. 572. "Yardımın niteliğine göre" ibaresinden, yardımın nedensel katkısı ile niteliksel ve niceliksel derecesinin anlaşılması gerekmektedir. **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** s. 120, **YURTCAN:** s. 113.

700 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 803.

701 *"...Kullanmak amacıyla uyuşturucu ya da uyarıcı madde bulundurma suçundan yapılan yargılama sonucunda 5237 sayılı TCK'nun 191. maddesinin 1. fıkrası uyarınca hapis cezasına hükmedilmesinin tercih edilmesi halinde, ayrıca tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine de karar verilmesinin zorunlu olmadığı anlaşılmaktadır. Aksinin kabulü, 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrasında*

dikkate alınarak ve her durumda yeterli gerekçe gösterilmek suretiyle, failin yalnızca hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilmekteydi. Bununla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan fail hakkında yalnızca ya da hapis cezasıyla birlikte tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine, kullanmayan fail hakkında da yine yalnızca ya da hapis cezasıyla birlikte denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi mümkündü. Fail hakkında hapis cezasına hükmedilmeksizin sadece denetimli serbestlik ya da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin verilen kararlara karşı itiraz kanun yoluna başvuru olanağı bulunmaktaydı[702]. Buradan da anlaşılacağı üzere, ancak fail hakkında açılan kamu davasında yapılan yargılama sonucunda denetimli serbestlik kararı verilmekteydi[703]. Bu kararda failin ayrıca tedavi tedbirine tabi tutulup tutulmadığı önem taşımamaktaydı.

Gelinen noktada, kovuşturma evresinde hükmolunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazında yaşanan sorunlar, kişinin TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçu farklı zamanlarda işlediği hâllerde birden fazla tedbir kararı

---

madde metninde yer alan ifadelerin, dolayısıyla kanun koyucunun iradesinin dikkate alınmaması anlamına gelecektir. Zira başka ifade şeklinin kullanılması mümkün iken, 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu TCK'nun 191. maddesinin 2. fıkrasında 'karar verilebilir' ve 6. fıkrasında ise 'tabi tutulabilir' ibarelerinin tercih edilmesi kanun koyucunun iradesini açıkça ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, aynı fiili işleyen failler arasında, bu derece farklı yaptırımlar içeren 191. madde ile uygulama yapılırken, hakimin bu seçenekli yaptırımlardan hangisini tercih ettiğinin haklı ve hukuki nedenlerine de gerekçesinde yer vermesi gerekmektedir. Esasen bu husus, 5271 sayılı CMK'nun 34, 230, 232 ve 289/1-g maddelerinin de zorunlu sonucudur..." (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[702] **ELMAS:** s. 437-439, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 914-915.

[703] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 803.

verilebilmesi, tedbirden kaynaklanan yükümlülüklere aykırı davranılmasına rağmen yargılamaya devam edilerek ceza verilememesi gibi sebeplerle, muhakeme sürecinde değişiklik yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur[704]. Bu kapsamda öncelikle, suça konu maddeleri kullanan kişilerin tedavi işlemlerine erkenden başlanabilmesi açısından, kovuşturma evresinde verilebilen tedbir kararının soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca, 6545 sayılı Kanun'un 85. maddesiyle 5320 sayılı Kanun'a geçici 7. madde eklenmiş, ilerleyen bölümde detaylı olarak açıklanacak olan bu madde sayesinde, kanun değişikliği nedeniyle derdest davalardaki uygulamalara yön vermek amaçlanmıştır[705].

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçuyla ilgili yürütülen soruşturmalar açısından 6545 sayılı Kanun'la getirilen en önemli yenilik; CMK'nın 171. maddesindeki şartların varlığı aranmaksızın fail hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesidir. TCK'nın 191. maddesinde yazılı suça özel olarak öngörülen ve gerekli tedavi veya diğer tedbir süreçlerinin hızlandırılmasını amaçlayan bu düzenleme sayesinde, fail hakkında kanunda belirtilen bazı yasaklara ve yükümlülüklere gecikmeksizin başlanması hususunda Cumhuriyet savcısına yetki verilmiştir[706]. Bu düzenleme gereğince, erteleme süresi boyunca yükümlülüklerine uygun davranan fail hakkında sürenin sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar

[704] 6545 sayılı Kanun'un TCK'nın 191. maddesinde değişiklik yapılmasına dair gerekçesi için bkz. (Çevrimiçi) https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=154388&pkanunnumarasi=6545, Erişim Tarihi: 28.01.2019

[705] **ELMAS:** s. 436-437.

[706] **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 915, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 803

verilmesi, aksi hâlde kamu davası açılarak yargılama yapılması öngörülmüştür. Dolayısıyla 6545 sayılı Kanun'la getirilen düzenlemeyle kanun koyucu, öncelikle denetimli serbestlik tedbiriyle yetinilmesi, erteleme sürecini iyi hâlli geçirmeyen fail hakkında ise yargılamaya devamla ceza verilmesi yönünde tercihte bulunmuştur[707]. Ancak burada öncelikle, yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen delillerin değerlendirilmesi sonucunda failin eyleminin TCK'nın 191. maddesinde tanımlanan suçu oluşturduğuna kanaat getirilmesi gerektiği unutulmamalıdır[708].

TCK'nın 191. maddesinin 6545 sayılı Kanun'la değişik hâline göre soruşturma işlemleri incelendiğinde, değişiklik öncesi dönemden farklı olarak TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca fail hakkında yalnızca bir kez denetimli serbestlik ve tedavi kararı verilebilecek olması dikkate değerdir. Halbuki, 6545 sayılı Kanun'un gerekçesinde de belirtildiği üzere, maddenin önceki hâlinde fail hakkında farklı davalar nedeniyle bu yönde birden fazla tedbir kararı verilebilmekteydi. Böylelikle, yeni düzenlemeyle tedbir kararı faile bir kez tanınan önemli bir şans durumuna getirilmiştir[709].

İncelemeye konu suçun muhakemesi bakımından getirilen yeniliklerden biri de, soruşturma evresinde hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen ve bu karar kapsamında TCK'nın 191/4. maddesi uyarınca denetimli serbestlik ve/veya tedaviye tabi tutulan fail hakkında, erteleme süresinin olumlu sonuçlanması durumunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebilmesidir[710]. 6545 sayılı Kanun'dan önceki düzenlemede ise, failin bu suçu işlediğine dair yeterli suç şüphesine ulaşıldığında kamu davası açılması gerekmekteydi. Yapılan yargılama sonucunda yalnızca tedbir kararı verildiğinde, bu kararın infazı üzerine "davanın düşmesine"

---

707 **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 297.

708 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 915.

709 **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 298.

710 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 399.

hükmedilmekteydi. Tedbir kararının hapis cezasına ek olarak hükmedildiği durumlarda ise, tebdirin gereklerine uygun davranması hâlinde failin cezası infaz edilmiş sayılmaktaydı[711].

6545 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemeye göre; bu suçu ilk kez işleyen fail hakkında soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının uygulanması sırasında, failin TCK'nın 191/1. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerden birini tekrar yapması durumunda, bu fiil yeni bir suç oluşturmayacaktır. TCK'nın 191/4-c ve 191/5. maddeleri uyarınca kanun koyucu, failin tekrar uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için gerçekleştirdiği seçimlik hareketlerin, önceden işlediği suçtan verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kapsamında uygulanan yükümlülüklerin ihlâli niteliğinde olduğunu öngörmüştür. Bu durumda fail hakkında ilk eyleminden dolayı kamu davası açılacağı, ikinci eyleminden dolayı ayrı bir soruşturma ve kovuşturma yapılamayacağını hüküm altına almıştır[712].

TCK'nın 191/8. maddesinde, farklı suçlardan açılan davalarda eylemin TCK'nın 191. maddesinde tanımlanan suçu oluşturduğunun kabul edilmesi durumunda yapılacak işlemlere dair düzenleme de yapılmıştır. Buna göre, fail hakkında TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ya da aynı Kanun'un 190. maddesinde yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarından yürütülmekte olan davalarda, eylemin TCK'nın 191. maddesine uyduğunun belirlenmesi hâlinde fail hakkında CMK'nın 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecektir. Bu sayede, suçun farklı nitelendirilmesi nedeniyle soruşturma evresinde uygulanamayan denetimli

---

711 **ELMAS:** s. 437-438.

712 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 805, **ELMAS:** s. 452.

serbestlik ve tedavi tedbirlerinin kovuşturma evresinde uygulanabilmesinin önü açılmıştır[713].

Öte yandan, 6545 sayılı Kanun'un 85. maddesiyle 5320 sayılı Kanun'a geçici 7. madde eklenmiş, bu madde uyarınca, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla TCK'nın 191. maddesinde tanımlanan suç nedeniyle devam etmekte olan kovuşturmalara ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, TCK'nın 191. maddesinden açılan davalarda, haklarında halen tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmakta olanlar yönünden bu tedbirlerin uygulanmasına devam edileceği, daha önce tedbir uygulanmayanlar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceği, tedbir kararı verilip de bunu ihlâl edenlerin ise yargılamalarına devam olunacağı hüküm altına alınmıştır[714].

2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

A. Genel Olarak

5271 sayılı CMK'nın 160/1. maddesinde; ihbar veya başka suretle bir suçun işlendiği izlenimi oluşturan bir hâli öğrenen Cumhuriyet savcısının, kamu davası açmaya yer olup olmadığının belirlenmesi için hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacağı hüküm altına alınmıştır. Yine, aynı Kanun'un 170/2. maddesinde, soruşturma evresinde toplanan delillerin suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe

---

713 **TCK'nın 191/8. maddesinin gerekçesinden.**

714 **ELMAS:** s. 461-462.

oluşturması durumunda; Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyerek kamu davası açacağı öngörülmüştür[715].

Ceza muhakemesi hukukunda, Cumhuriyet savcısının bir suç şüphesiyle karşılaştığında hemen araştırmaya başlaması ve suçun işlendiğine ilişkin yeterli delil elde edildiğinde kamu davası açma zorunluluğunun bulunması; CMK'nın 160/1 ve 170/2. maddelerinde ifadesini bulan ceza davasının mecburiliği ilkesinin sonuçlarıdır[716]. Bu ilke gereğince, soruşturma evresinde toplanan delillere göre yeterli suç şüphesine ulaşıldığı hâllerde, kural olarak Cumhuriyet savcısının kamu davası açıp açmamakta takdir yetkisi bulunmamaktadır[717].

Takdirilik (maslahata uygunluk) ilkesi ise mecburilik ilkesinin karşıtı olup[718] bu ilke uyarınca, kanunun öngördüğü bazı hâllerde yeterli suç şüphesine rağmen Cumhuriyet savcısına kamu davası açıp açmamakta takdir yetkisi tanınmıştır[719]. Takdirilik ilkesi kapsamındaki düzenlemelerden biri de, ilk olarak 5395 sayılı Çocuk

---

715 **TOROSLU, Nevzat-FEYZİOĞLU, Metin:** Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2017, s. 278, **CENTEL, Nur-ZAFER, Hamide:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2018, s. 521.

716 **CENTEL -ZAFER:** s. 521-522.

717 **ÜNVER, Yener-HAKERİ, Hakan:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 496, **ÖZBEK,Veli Özer-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2017, s. 590.

718 Kamu davası açmada mecburilik ve takdirilik sistemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **YENİSEY, Feridun-NUHOĞLU, Ayşe:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2015, 688-695.

719 **CENTEL -ZAFER:** s. 562.

Koruma Kanunu'nda[720] (ÇKK) suça sürüklenen çocuklar için öngörülen[721], ancak 19.12.2006 tarihli ve 26381 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanun'la CMK'da yapılan değişiklik sonucunda diğer kişiler yönünden de uygulama alanı bulan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumudur[722].

5271 sayılı CMK'nın 171/2. maddesinde, kanun koyucunun önemsiz gördüğü bazı suçlar nedeniyle kişilerin yargılanmalarının engellenmesi ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacıyla yer verilen[723] bu kurumun uygulanabilmesi; kamu davasının açılabilmesi için yeterli suç şüphesine ulaşılması ön şartıyla[724], kural olarak aynı maddede belirtilen objektif ve sübjektif nitelikteki şartların varlığına bağlanmıştır. Buna göre, CMK'nın 171/2. maddesinde aranan objektif şart; faile atılı suçun takibi şikâyete bağlı veya üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren bir suç olmasıdır. Dolayısıyla, adli para cezası veya seçimlik olarak hapis ya da hapisle birlikte

---

[720] 5395 sayılı Kanun'un "Kamu davasının açılmasının ertelenmesi" başlıklı 19. maddesinin ilk halinde, suça sürüklenen çocuklar için bu kurumun uygulanması açısından gerekli şartlar düzenlenmişken, bu maddede 5560 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmıştır. Böylece ilgili madde *"Çocuğa yüklenen suçtan dolayı Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır.*" şeklinde son hâlini almıştır.

[721] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 591.

[722] **YENİSEY-NUHOĞLU:** s. 690, **CENTEL-ZAFER:** s. 564, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 591.

[723] **TOROSLU-FEYZİOĞLU:** s. 277.

[724] **YENİSEY-NUHOĞLU:** s. 690.

adli para cezasını gerektiren suçlar yönünden bu hüküm uygulanamayacaktır[725]. CMK'nın 171/3. maddesinde düzenlenen ve fail bakımından aranan sübjektif şartlar ise; failin daha önce kasıtlı bir suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm olmaması, kamu davasının açılmasının ertelenmesi hâlinde failin suç işlemekten çekineceği yönünde kanaat oluşması, erteleme kararının fail ve toplum açısından dava açılmasına nazaran daha yararlı olması ve mağdurun veya kamunun suçtan kaynaklanan zararının tamamen giderilmiş olmasıdır[726]. Bu şartların varlığı hâlinde Cumhuriyet savcısı fail hakkında kamu davası açmak yerine CMK'nın 171/2. maddesi uyarınca beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilecektir. Bu husus, Cumhuriyet savcısının takdir yetkisi kapsamında olup[727] erteleme kararı verilmesi zorunlu değildir[728]. Anılan maddenin aynı fıkrasına göre, bu karara karşı suçtan zarar görenin itiraz kanun yoluna başvuru hakkı bulunmaktadır.

5395 sayılı ÇKK'nın 19. maddesinde 5560 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda, suça sürüklenen çocuklar hakkında kamu davasının açılmasının

---

[725] **CENTEL-ZAFER:** s. 565, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 592.

[726] **ÜNVER-HAKERİ:** s. 506, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 592.

[727] **ÖZTÜRK, Bahri-TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-SIRMA GEZER, Özge-SAYGILAR KIRIT, Yasemin F.-ÖZAYDIN, Özlem-ALAN AKCAN, Esra-ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser:** Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2016, s. 595.

[728] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 592, **TOROSLU-FEYZİOĞLU:** s. 278.

ertelenmesine ilişkin şartlar açısından CMK'nın 171. maddesine atıf yapılmış, ancak yetişkinlerden farklı olarak erteleme süresinin üç yıl olduğu öngörülmüştür[729].

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının sonuçları ise CMK'nın 171/4. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Anılan maddenin 4. fıkrası uyarınca, failin erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlemediği takdirde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecek, aksi hâlde kamu davası açılacaktır. Yine aynı fıkrada, erteleme süresi içerisinde zamanaşımının da işlemeyeceği öngörülmüştür[730].

Hâl böyleyken, 28.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun'la TCK'nın 191. maddesinde yapılan değişiklikle, önceden bu suç yönünden uygulanma olanağı bulunmayan kamu davasının ertelenmesi kurumu, bu suç yönünden koşulları da değiştirilmek suretiyle uygulanır hâle gelmiştir. Bu durum, Türk ceza ve ceza muhakemesi açısından çok önemli bir değişiklik olarak değerlendirilmektedir[731].

B. TCK'nın 191/2. maddesi Bakımından

TCK'nın 191. maddesi, 6545 sayılı Kanun'un 68. maddesiyle değiştirilerek yeniden kaleme alınmış ve bu maddenin 2. fıkrası "*Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi,*

---

729 **ÜNVER-HAKERİ:** s. 507.

730 **ÖZTÜRK, Bahri-TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-SIRMA GEZER, Özge-SAYGILAR KIRIT, Yasemin F.-ALAN AKCAN, Esra-ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser-ÖZAYDIN, Özlem:** Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2017, s. 411.

731 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 144.

erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır" şeklinde düzenlenmiştir.

Bu hâliyle, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç açısından CMK'nın 171. maddesinde belirlenen şartların olayda gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın fail hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilecektir[732]. Ayrıca, CMK'nın 171/2. maddesindeki düzenlemenin aksine, bu suç açısından erteleme kararı verilip verilmemesi hususunda Cumhuriyet savcısının takdir yetkisi de bulunmamaktadır[733].

Söz konusu düzenlemeyle, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı bakımından gerekli olan tüm objektif ve sübjektif şartlar, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu açısından göz önünde bulundurulmayacaktır. Bu bağlamda, örneğin daha önce başka bir kasıtlı suçtan mahkûm olan, suç işlemeyeceği yönünde hakkında kanaat oluşmayan fail yönünden de TCK'nın 191. maddesine konu suçtan yürütülen soruşturma kapsamında erteleme kararı verilebilecektir[734]. Kanun koyucu bu yöndeki tercihiyle; bu suçtan dava açılmadan önce hakkında erteleme kararı verilmesi ve erteleme süresi içerisinde denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması suretiyle faile yeniden şans verilmesini amaçlamaktadır[735]. Nitekim TCK'nın 191/3. maddesinde, erteleme süresi içerisinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı, gerekli görülmesi hâlinde bu süre içerisinde failin tedaviye de tabi tutulabileceği

---

[732] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 803-804, **ELMAS:** s. 387.

[733] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 396.

[734] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804.

[735] **ÇETİN:** *"TCK m. 191"*, s. 1431.

öngörülmüştür[736]. TCK'nın 191. maddesi bu yönüyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi açısından istisnai bir uygulama alanı hâline gelmiştir[737].

TCK'nın 191/4 ve 5. maddelerine göre ise failin erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenilen yükümlülüklere veya tedavi tedbirinin gereklerine aykırı davranmakta ısrar etmesi ya da kullanmak için yeniden uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi, bulundurması ya da kullanması durumunda erteleme kararının kaldırılacak ve erteleme kararına konu suçtan dolayı kamu davası açılacaktır[738].

Fail hakkında bu suçtan yürütülen soruşturmalarda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesine engel olacak neden ise TCK'nın 191/6. maddesinde hükme bağlanmıştır. Bu hüküm gereğince, TCK'nın 191/4. maddesinde belirtilen ihlaller nedenleriyle fail hakkında kamu davası açılmasından sonra, TCK'nın 191/1. maddesine konu suçtan dolayı başlatılan farklı bir soruşturmada artık kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecektir. Böylece, failin farklı eylemleri nedeniyle hakkında birden fazla tedbire karar verilmesine yönelik 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce süregelen uygulama sonlandırılmıştır[739].

TCK'nın 191/2. maddesinde, Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında, erteleme süresi içerisinde yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda faili uyaracağı ifade edilmiştir. Ancak maddede bu uyarının ne şekilde yapılacağına dair açıklık bulunmamaktadır[740]. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe

---

736 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 397.

737 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804.

738 **ELMAS:** s. 388.

739 **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 916.

740 **ATEŞ:** s. 173.

göre; erteleme kararı veren Cumhuriyet savcısının faili huzuruna alması, esasında hakkında kamu davası açması gerektiği hâlde, TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca erteleme kararı verdiğini, bunun fail yönünden cezadan ve sabıkadan kurtulma olanağı sağladığını, ancak yükümlülüklere aykırı davranması hâlinde atılı suçtan dava açılacağını anlatması gerekmektedir. 6545 sayılı Kanun'la getirilen yeni sistemden sonuç alınabilmesi, neticede failin yararına olan bu uyarının amacına ulaşabilmesi için hem sözlü uyarıda bulunulması, hem de sözlü uyarının tutanağa bağlanarak failin bu uyarının sonuçlarını anladığına dair imzasının alınması kanunun amacına uygun olacaktır[741].

Kanaatimizce bu konunun farklı boyutlarıyla ele alınarak irdelenmesi gerekmektedir. Öncelikle, Cumhuriyet savcısının kanundaki açık düzenleme uyarınca faili uyarması da bir soruşturma işlemi olup CMK'nın 169/2. maddesi uyarınca tutanağa bağlanması gerekmektedir[742]. Bununla birlikte, Cumhuriyet savcısı tarafından failin kanunda belirtilen hususlarda mutlaka uyarılması gerekmekte ise de; bu uyarının failin yükümlülüklerinin ve uygulanacak tedbirlerin başlangıcı açısından kurucu bir etkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, hakkındaki erteleme kararı kesinleşen ve verilen tedbirin infazına başlanan failin, Cumhuriyet savcısı tarafından çağrılıp sözlü olarak uyarılmadığı yönünde geliştirmesi muhtemel savunmaya da hukuken önem atfedilmemelidir. Gelinen noktada, Cumhuriyet savcısının uyarı yapma usulü açısından bir takdir yetkisinin bulunduğu kanaatindeyiz. Buna göre; Cumhuriyet savcısı faili kolaylıkla hazır edebiliyorsa, huzuruna alıp sözlü uyarıda bulunduktan sonra bu hususta tutanak düzenleyebilir. Ancak bu düzenlemeden, her durumda fail hazır edilerek

---

741 **ŞEN, Ersan:** *"Eski ve Yeni TCK m. 191 Mukayesesi"*, (Çevrimiçi) https:// www.hukukihaber.net/eski-ve-yeni-tck-m191-mukayesesi-makale,3582.html, Erişim Tarihi: 28.01.2019. Aynı yönde bkz. **ATEŞ:** s. 173-174.

742 **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 115.

uyarının kendisine sözlü olarak da ifade edilmesi gerektiğine ilişkin bir sonuç çıkarılmamalıdır. Dolayısıyla, kanunen yapılması gereken uyarının; faile usulüne uygun olarak tebliğ edilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında yer almasının gerekli ve yeterli olduğu düşüncesindeyiz.

Bu aşamada, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suça ilişkin verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararlarında öngörülen beş yıllık erteleme süresinin, suça sürüklenen çocuklar açısından geçerli olup olmadığı da değerlendirilmelidir. Bilindiği üzere, 5395 sayılı ÇKK'nın 19. maddesi uyarınca suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararlarında erteleme süresi üç yıldır. Yargıtay bu konuda, TCK'nın 191/2. maddesindeki düzenlemenin bu suça özel olarak öngörüldüğü, bu nedenle ilgili hükmün uygulanması açısından 5395 sayılı ÇKK'nın dikkate alınamayacağı gerekçesiyle, failin suça sürüklenen çocuk ya da yetişkin olup olmadığına bakılmaksızın her durumda erteleme süresinin beş yıl olarak uygulanması gerektiğine hükmetmiştir[743]. Ancak doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, failin suça sürüklenen çocuk olması hâlinde, TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı nedeniyle uygulanan erteleme süresi de üç yıl olmalıdır[744]. Nitekim, TCK'nın 191/9. maddesinde,

---

[743] *"...5237 sayılı TCK'nın 191/2 maddesinde 'Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir.' hükmünün getirildiği, bu hükmün kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçuna münhasır olarak düzenlendiği, somut olayda 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 19. maddesinin uygulanma olanağının bulunmadığı..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/117, K. 2018/2556, T. 30.05.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[744] **ELMAS:** s. 440.

TCK'nın 191. maddesinde aksine hüküm bulunmayan hâllerde, CMK'nın kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171. maddesi ile hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231. maddesinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. TCK'nın 191/9. maddesinde belirtilen "aksine hüküm bulunmayan hâller" tabirinden, yalnızca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için gerekli olan objektif ve sübjektif şartların aranmaması anlaşılmalıdır. Bu düzenlemeyle, 5395 sayılı ÇKK'nın 19. maddesinde öngörülen üç yıllık erteleme süresine bir istisna getirilmemiştir. Öte yandan, suça sürüklenen çocuklar hakkında bu suçtan görülmekte olan davalarda TCK'nın 191/8. maddesi gereğince hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararı verildiğinde de TCK'nın 191/9. maddesindeki atıf nedeniyle erteleme süresi üç yıl olarak uygulanmaktadır. Dolayısıyla, TCK'nın 191/2. maddesinde öngörülen beş yıllık erteleme süresinin suça sürüklenen çocuklar hakkında da uygulanacağının kabul edilmesi hâlinde, suça sürüklenen çocuklar hakkında soruşturma evresinde uygulanan erteleme süresinin beş yıl, kovuşturma evresinde verilen hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı sonucunda verilen aynı tedbirin ise üç yıl olarak uygulanması sonucuna ulaşılacaktır. Bu durum ise; Anayasa'da güvence altına alınan kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacaktır.

Gelinen noktada, Cumhuriyet savcısının TCK'nın 191. maddesine konu suçtan başlatılan soruşturma kapsamında öncelikle, fail hakkında aynı suçtan dolayı başka bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığını araştırması gerekmektedir. Başka bir soruşturma varsa, failin bu suçu diğer soruşturmaya konu suçtan verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi içerisinde işleyip işlemediği araştırılmalıdır. Çünkü bu suç eğer diğer suçtan verilen erteleme süresi içerisinde işlenmişse, TCK'nın 191/5. maddesi uyarınca bu suç, diğer suçun erteleme süresi içerisinde uygulanan tedbirin ihlali niteliğinde olacaktır. Böyle bir durumda bu suçtan kovuşturmaya yer olmadığına

dair karar verildikten sonra[745], diğer suçtan verilen tedbirin ihlal edildiğine dair ilgili dosyaya bildirimde bulunulması gerekmektedir. Öte yandan, bu araştırma sonucunda fail hakkında aynı suçtan erteleme kararı verilmeyen ya da verilmiş olmakla birlikte henüz kesinleşmeyen başka soruşturmalar varsa bu suç, diğer soruşturmalara konu suçlardan verilen tedbir kararlarının ihlali niteliği taşımayacaktır. Bu durumda ise soruşturmalar birleştirilerek tek bir erteleme kararı verilmelidir[746]. Aksi kabul edilerek her soruşturma dosyasında ayrı erteleme kararları verilmesi, maddenin düzenlenme amacına aykırılık teşkil edecektir. Yine, bu suçtan yürütülen soruşturma kapsamında

---

745 *"Sanığın bu suçu, daha önce işlediği kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan yapılan yargılama sonucunda ... tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin hükmün infazı sırasında işlediği anlaşıldığından ... TCK'nın 191. maddesinin 5. fıkrası ... hükmü uyarınca, ikinci suçtan açılan bu davanın kovuşturma şartının ortadan kalkması nedeniyle, CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası uyarınca 'davanın düşmesine' karar verilmesinde zorunluluk bulunması..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/4462, K. 2018/2009, T. 18.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

746 *"Öncelikle, 09/01/2015 tarihli suç yönünden verilen 06/11/2015 tarihli kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kapsamında uygulanan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infaz edilmiş olması ve 5 yıllık erteleme süresi zarfında 'tekrar kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma veya uyuşturucu madde kullanma' şartının gerçekleşmemiş olması karşısında TCK'nın 191/4. maddesi uyarınca bu suç yönünden dava açılma koşulları oluşmadığı, esasen bu suç yönünden düzenlenen 03/03/2017 tarihli iddianamenin iade edilmesi gerektiği, ancak iade edilmeyerek kabul edildiği ve yargılamaya başlandığı, bu nedenle bu aşamada 09/01/2015 tarihli eyleme ilişkin dosyanın da ilk dosya içinde değerlendirilerek sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/1339, K. 2018/3817, T. 26.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Cumhuriyet savcısının yapacağı araştırma neticesinde, fail hakkında aynı suçtan açılan dava olduğunun belirlenmesi hâlinde ilgili dava dosyası getirilip incelenmelidir. Bu incelemede söz konusu davanın TCK'nın 191/4. maddesinde düzenlenen tedbirin ihlali sebebiyle açılıp açılmadığı, bu sebeple açılmışsa iddianamenin kabul edildiği tarihin belirlenmesi gerekmektedir. Elde edilecek bu bilgiler doğrultusunda failin bu suçu, davanın açılmasından sonra işlediğinin anlaşılması durumunda, TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca yeniden erteleme kararı verilemeyeceği dikkate alınarak fail hakkında bu suçtan dava açılmalıdır[747]. Son olarak; Cumhuriyet savcısının yaptığı araştırma sonucunda, fail hakkında aynı suçtan başka bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığı tespit edilirse, CMK'nın 171/2. maddesindeki şartlar aranmaksızın fail hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi gerekmektedir[748].

---

[747] *"Somut olayda, 15/08/2014 tarihli önceki kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan dolayı kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmiş, ancak sanığın yükümlülüklerine uygun davranmamakta ısrar ettiği gerekçesiyle kamu davası açılmış ise de, yapılan yargılama sonucunda ... sanığın uyuşturucu madde kullandığına ilişkin mahkûmiyetine yeterli derecede delil bulunmadığı gerekçesiyle beraatına karar verildiği ve beraat hükmünün yasa yoluna başvurulmadan kesinleştiğinin anlaşılması karşısında, bu durumda artık önceki kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının, kanun yararına bozma talebine konu olan 23/12/2016 tarihli sonraki suça ilişkin olarak TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesine engel olmayacağı, bu nedenle 'kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı' verilmeden açılmış olan kamu davasında yargılama şartı bulunmadığından, bu şartın gerçekleşmesini beklemek üzere 'durma kararı' verilmesi gerekir..."*, Yrg. 10. CD, E. 2018/5378, K. 2018/8104, T. 19.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[748] **ELMAS:** s. 453-457.

C. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Denetimi

TCK'nın 191/2. maddesinin, 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önceki hâline göre mahkeme, TCK'nın 191/1. maddesinde yazılı cezaya hükmetmeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında da denetimli serbestlik tedbirine karar verebilmekteydi[749]. Aynı fıkranın son cümlesinde de, bu kararın, durma kararının hukuki sonuçlarını doğuracağı öngörülmüştü. Bu düzenleme doğrultusunda Yargıtay Ceza Genel Kurulu[750] ve daire kararlarında, mahkemece hapis cezasına hükmedilmeksizin yalnızca denetimli serbestlik tedbirine ve/veya tedaviye yönelik verilen kararlara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceğine yönelik istikrarlı uygulama söz konusuydu[751].

5271 sayılı CMK'nın 171/2. maddesinde, suçtan zarar görenin fail hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurabileceği açıkça öngörülmüştü[752].

---

749 **ELMAS:** s. 437-438, **TEZCAN-ERDEM-ÖNOK:** s. 915.

750 YCGK'nın 10.04.2012 tarihli ve 2011/783-2012/150 sayılı kararına, çalışmamızın ikinci bölümde yer alan "6217 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik" başlığı altında yer verilmiştir.

751 *"...5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası gereğince verilen 'tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına' ilişkin kararlar sözü edilen fıkraya 14.04.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6217 sayılı Kanun'un 20. maddesi ile eklenen son cümleye göre, durma kararı niteliğinde olup itiraz kanun yoluna tabi olması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/1908, K. 2018/10106, T. 31.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

752 **CENTEL-ZAFER:** s. 568.

Erteleme kararı 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçlar yönünden de uygulama alanı bulmakla birlikte, her iki Kanun'da bu suçlar yönünden verilen erteleme kararına karşı itiraz kanun yolunun açık olup olmadığı konusunda bir belirleme söz konusu değildir. Bununla birlikte, doktrinde ve içtihatlarda bu karara karşı itiraz kanun yolunun açık olduğu kabul edilmektedir. Doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız görüşe göre; bu suçta klasik anlamda bir suçtan zarar gören olmayıp suçun mağduru toplumdur. TCK'nın 191. maddesine göre kişi hakkında erteleme kararı verilmesi lehine bir durum ise de, erteleme süresince kişiye yükümlülükler yüklendiği de dikkate alınmalıdır. TCK'nın 191/8. maddesine göre, TCK'nın 188 ve 190. maddelerindeki suçlardan görülmekte olan davalarda eylemin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu oluşturduğunun anlaşılması hâlinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecektir. Bu durumda da kişi hakkında TCK'nın 191/3. maddesinde yazılı tedbirler uygulanacak, bu tedbirlere uygun davranılması hâlinde davanın düşmesine karar verilecek, aksi hâlde hükmün açıklanması söz konusu olacaktır. Bu karara karşı da itiraz yolu açıktır. Dolayısıyla, erteleme kurumunun kişiye yüklediği yükümlülükler ve Anayasa'nın 36. maddesinde ifadesini bulan "adil yargılanma hakkı"[753] dikkate alınarak, failin erteleme

[753] Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesi; *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."* biçiminde düzenlenmiştir. Adil yargılanma hakkının kapsamı, gelişim süreci ve yargısal uygulamalardaki görünümü hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **İNCEOĞLU, Sibel:** İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, 4. Bası, İstanbul 2013, **İNCEOĞLU, Sibel:** Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4, Ankara 2018.

kararına karşı itiraz kanun yoluna başvuru hakkının bulunduğu kabul edilmelidir[754].

Yargıtay da bu düşünceyle uyumlu olarak, CMK'nın 171 ve 173. maddelerinde tanımlanan itiraza dair hükümlerin kıyasen uygulanabileceğini, böylece erteleme kararına karşı failin itiraz kanun yoluna başvuru hakkı bulunduğunu kabul etmiştir[755].

---

[754] **ELMAS:** s. 441-442. Aynı yönde bkz. **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY, Gülsün Ayhan:** *"Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz"*, DEÜHFD, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, C: 16, İzmir 2015, s. 4039. Hafızoğulları-Özen ise; bu suçun mağdurunun belirsiz olması, suçun faili ve mağdurunun aynı kişi olamayacağı ve ortada suçtan zarar gören kimsenin de bulunmadığı gerekçesiyle, TCK'nın 191. maddesi yönünden verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulamayacağı düşüncesindedir. **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 115.

[755] *"...Cumhuriyet savcısının takdir hakkı bulunmadığı ve kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesinin zorunlu olduğu ve ayrıca da şüpheliye yükümlülük getiren tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine de karar verildiğinden bu karara karşı adil yargılama ilkesi ve suçsuzluk karinesi gereğince, CMK'nın 171. ve 173. maddelerinde suçtan zarar gören için tanınan 'kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz' hakkıyla ilgili hükümlerin, TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası kapsamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına karşı şüpheli için de kıyas yolu ile uygulanması gerekir."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/479, K. 2017/2538, T. 20.04.2017, *"...TCK'nın 191. maddesinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ve bu kararla birlikte verilebilecek olan tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına ilişkin kararlara yönelik herhangi bir kanun yolu öngörülmemiş olup, aynı maddenin 9. fıkrasında yer alan 'Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hallerde, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171. maddesi ...*

Son olarak, Yargıtay istikrar bulan kararlarında beş yıllık erteleme süresinin kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararın şüpheliye tebliğinden itibaren başlayacağına hükmetmiş[756] ise de, yine doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız görüşe göre[757]; bu sürenin kararın kesinleşmesinden itibaren başlatılması daha uygun olacaktır.

---

hükümleri uygulanır.' yönlendirmesi gereği, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171. maddesi incelendiğinde, ilgili maddenin 2. fıkrasının son cümlesinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına, sadece suçtan zarar görenin CMK'nın 173. maddesi hükümlerine göre itiraz edebileceğine ilişkin düzenlemeye yer verilmesi karşısında, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ile bu karara bağlı olarak verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına ilişkin kararlara yönelik TCK'nın 191/2. maddesinin 2. cümlesinde yer alan 'Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır.' şeklindeki düzenleme gereği, 'Kamu davasının açılmasının ertelenmesi' kararı ve bu karar ile birlikte verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına ilişkin kararların, şüpheliye tebliğ edilerek itiraz hakkı tanınması gerektiği...", Yrg. 20. CD, E. 2018/2115, K. 2018/5750, T. 05.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[756] *"...Şüphelinin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz hakkı bulunduğu cihetle, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına ilişkin 5 yıllık erteleme süresi, erteleme kararının şüpheliye tebliğinden itibaren başlayacaktır."*, Yrg. 10. CD, E. 2016/3455, K. 2017/2784, T. 15.06.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[757] **ELMAS:** s. 443.

3. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Sonuçları

A. Denetimli Serbestlik Tedbiri

a. Genel Olarak

Doktrinde denetimli serbestlik, kanunun öngördüğü belirli suçlular hakkında kamu davası açılmasının veya yargılamaya devam edilmesinin ya da mahkûmiyet hükmü kurulmasının şartlı olarak geri bırakılması, böylece serbest kalan birey hakkında bir kontrol ve yönlendirme sistemi olarak tanımlanmaktadır. Bu sistemin fail hakkında kamu davası açılmadan önce uygulandığı hâllerde soruşturma makamları; faili belirli süreyle denetimli serbestlik altında tutarak bu süre zarfında ıslaha yönelik göstereceği olumlu davranışlar sonucunda kamu davası açmama yoluna gitmektedir[758]. Diğer bir

[758] **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 737. Denetimli serbestlik kavramı, tarihçesi ve kapsamı hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **NURSAL, Necati-ATAÇ, Selcen:** Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi (Probation), Ankara 2006, **ÖZBEK, Veli Özer:** İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2013, **YAVUZ, Hakan A.:** Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, Ankara 2018, **CİHAN, Erol-CANKURT, Ezgi-KİTAPÇIOĞLU, Tülay:** *"Denetimli Serbestlik"*, BÜHFD, C: 2, S: 3, Haziran 2016, s. 51-75, **KAMER, Vehbi Kadri:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* TBBD, S: 79, Y: 2008, s. 275-308, **KÜLÇÜR, Erdem İzzet:** *"Denetimli Serbestlik Tedbiri"*, BAÜHFD, C: 10, S: 133-134, Eylül-Ekim 2015, s. 53-81, **KAMER, Vehbi Kadri:** *"Ceza Adalet ve İnfaz Sistemi İçinde Denetimli Serbestlik Sisteminin Önemi"*, AD, S: 31, Mayıs 2008, s. 69-80, **YAVUZ, Hakan A.:** *"Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci"*, C: 26, S: 100, Mayıs 2012, s. 317-342,

ifadeyle, belirlenen denetim süresi boyunca kişilere belirli eylemleri yapma, ya da yapmaktan kaçınma biçiminde yükümlülükler yüklenmekte ve kişiler bu yükümlülüklere uyup uymadıkları hususunda takip edilmektedirler[759].

Denetimli serbestlik tedbirleri; kişilerin rehabilitasyonunun sağlanmasını ve ıslah edilmelerini amaçlayan bir ceza hukuku kurumu olarak ortaya çıkmıştır. Bu tedbirler sayesinde kişiler yaşadıkları toplumdan uzaklaşmamaları, yeniden sosyalleşmeleri, madde bağımlılığı gibi sorunlardan kurtulmaları konusunda devlet desteği almaktadırlar. Bu anlamda, söz konusu tedbirlerin çok yönlü faydaları bulunmaktadır[760]. Buna göre, en kapsayıcı anlamıyla denetimli serbestlik, failin rehabilite edilerek topluma tekrar uyum sağlamasına katkı sağlayan tüm faaliyetlerdir. Böylece denetimli serbestlik suç oranının azaltılmasını, yeni suç işleme eğiliminin engellenmesini ve daha güvenilir bir toplum oluşturulmasını amaçlayan sosyal ve ceza siyasetinin parçalarından biri olarak kabul edilmektedir[761].

Denetimli serbestliğin Türk hukukuna dahil edilmesi 2005 yılında olmuştur[762]. Hukukumuzda temeli 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza

---

USTA, İbrahim-ÖZTÜRK, Hakan: *"Denetimli Serbestlik"*, CHD, Y: 5, S: 13, Ağustos 2010, s. 7-46, **TURHAN, Faruk-ALTIKAT, Abdurrahim:** *"Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları"*, SDÜHFD, C: 2, S: 2, Y: 2012, s. 1-46.

759 **KÜLÇÜR:** *"Denetimli Serbestlik Sistemi"*, s. 55.

760 **CİHAN-CANKURT-KİTAPÇIOĞLU:** *"Denetimli Serbestlik"*, s. 53.

761 **USTA-ÖZTÜRK:** *"Denetimli Serbestlik"*, s. 11.

762 **YAVUZ:** *"Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci"*, s. 317.

Kanunu ve 5275 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK)[763] ile atılan denetimli serbestlik kurumu, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu (DSYMKKK)[764] ile kurulmuştur[765]. 5402 sayılı DSYMKKK'nın adı, sonradan yürürlüğe giren 6291 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu (DSHK) olarak değiştirilmiştir[766]. 5402 sayılı Kanun'a dayanılarak hazırlanıp yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinin[767] (DSYMKKY) yerine de aynı Kanun'la uyumlu olarak hazırlanan Denetim Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği[768] (DSHY) yürürlüğe konulmuştur.

Denetimli serbestlikle ilgili düzenlemelerin yer aldığı 5275 sayılı CGTİHK'nın 104. maddesinin 1. fıkrasında; cezalarının ertelenmesine, salıverilmelerine veya

---

763 29 Aralık 2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

764 20 Temmuz 2005 tarihli ve 25881 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

765 **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 294.

766 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 11 Nisan 2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

767 18 Nisan 2007 tarihli ve 26497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin 134. maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmıştır.

768 5 Mart 2013 tarihli ve 28578 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

haklarında hapis cezası yerine herhangi bir tedbir uygulanmasına karar verilen hükümlülerin toplumda izlenmeleri, iyileştirilmeleri, psikolojik ve sosyal sorunlarının çözülmesi, salıvermeden sonra korunmaları, yargılamaları devam eden sanıklar hakkında sosyal araştırma raporlarının tanzimi ve suç mağdurlarının korunması gibi görevleri yapmak üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinin kurulacağı hüküm altına alınmıştır. Aynı maddenin 3. fıkrasında, denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarının kuruluş şekillerinin, çalışma usul ve esaslarının ilgili kanunda düzenleneceği belirtilmiştir[769]. Bu düzenlemeler doğrultusunda hazırlanıp yürürlüğe konulan 5402 sayılı DSHK'da ise denetimli serbestliğe ilişkin hizmetlerin kapsamı belirlenmiş, bu kapsamda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı kurulmuştur. Bu Başkanlık bünyesinde faaliyette bulunmak üzere taşra teşkilatında denetimli serbestlik müdürlükleri ve koruma kurulları oluşturulmuştur[770].

Ülkemizdeki denetimli serbestlik kurumuna ilişkin teşkilatlanma ile bu idari yapılanma tarafından gerçekleştirilecek yardım ve infaz işlemlerine ilişkin kurallar ve bu sürece dahil olan kişilerin görevleri, yetkileri, hak ve yükümlülüklerini düzenleyen DSHK'da yer almayan denetimli serbestlik tanımlaması, DSHY'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde ifadesini bulmaktadır. Bu tanımda denetimli serbestliğin; şüpheli, sanık veya hükümlü kişilerin toplumda denetlenip takip edildiği, bu kişilerin iyileştirilmeleri ve yeniden toplum yaşamına uyum sağlamaları için gerekli olan tüm hizmetlerin, programların ve kaynakların tedarik edildiği alternatif bir ceza ve infaz sistemi olduğu hüküm altına alınmıştır[771].

---

769 **USTA-ÖZTÜRK:** *"Denetimli Serbestlik"*, s. 17-18.

770 **YAVUZ:** s. 169.

771 **CİHAN-CANKURT-KİTAPÇIOĞLU:** *"Denetimli Serbestlik"*, s. 54-55.

5237 sayılı TCK'da denetimli serbestlik tedbiri ve uygulanma koşullarıyla ilgili doğrudan bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın, Kanun'da bu kurumun uygulanmasının gerekli görüldüğü hâller yönünden ilgili hükümde tedbirin uygulanma koşullarına dair düzenleme yapılmıştır[772]. TCK'da bu tedbirin uygulanmasına gerek görülen suçlardan biri de aynı Kanun'un 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçudur[773]. Denetimli serbestlik tedbiri esasında ceza infaz hukuku kurumlarından biri olarak düzenlenmiş ve hükümle birlikte uygulanan bir kurum olmakla birlikte, TCK'nın 191. maddesinde bu hususta yapılan özel düzenleme uyarınca bu suç yönünden soruşturma evresinde uygulanma olanağı doğmuştur[774].

TCK'nın 191. maddesi yönünden uygulama alanı bulan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin usul ve esaslar, DSHY'nin 72. maddesinde düzenlenmiş olup, bu maddenin 2. fıkrasında denetimli serbestlik tedbirine dair çalışmaların; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için bu maddeleri tedarik eden veya bulunduran kişilerin, suça konu maddeleri kullanmalarına sebebiyet veren veya kullanma arzusuna neden olan faktörlerin değerlendirilmesi sonucunda, faillerin bu maddelere olan ihtiyaçlarını kontrol altına almaları, hayat standartlarını yükseltmeleri, belirlenen ihtiyaçlarına göre kendilerine ve topluma faydalı bireyler olmaları hususunda

---

772 **CİHAN-CANKURT-KİTAPÇIOĞLU:** *"Denetimli Serbestlik"*, s. 58.

773 **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 289.

774 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 808.

yürütülen rehberlik faaliyetlerini ifade ettiği belirtilmiştir[775]. TCK'nın 191. maddesi uyarınca şüpheliye uygulanacak yükümlülük ve yasaklamalar; şüphelinin genel durumu, tedarik ettiği, bulundurduğu ya da kullandığı suça konu maddeye bağımlılık durumu, ekonomik ve sosyal durumu gibi kriterlerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda belirlenecektir. Bu planlama sonucunda şüpheli için öngörülen yükümlülük ve yasaklamaların yetersiz olduğu kanaati oluşursa, bu tedbirlerin yanında ya da tek başına tedavi tedbiri uygulanmasına karar verilebilecektir[776].

Son olarak; TCK'nın 191/3. maddesinde yer alan, Cumhuriyet savcısının şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının yanında denetimli serbestlik ve gerektiğinde tedaviye de karar verebilmesine yönelik düzenleme, Anayasa'nın "Kişi Hürriyeti ve Güvenliği" başlıklı 19. maddesine ve 38. maddede ifadesini bulan suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle doktrinde eleştirilmiştir[777]. Buna göre, kişi özgürlüğünün kısıtlamaya yönelik yaptırımların tarafsız mahkemelerce uygulanması gerektiğinden, Cumhuriyet savcısına böyle bir yetki verilmesi hem CMK'nın ruhuna ve sistematiğine, hem de kişi özgürlüğünün hâkim kararıyla kısıtlanabileceğine ilişkin Anayasal ilkelere aykırı olarak değerlendirilmiştir[778]. Kanaatimizce de bu yöndeki eleştiriler isabetli olup, TCK'nın

---

[775] **ATEŞ:** s. 182. TCK'nın 191. maddesinde 28.06.2014 tarihinde yapılan değişikliğe rağmen, denetimli serbestlik tedbiri ve tedavinin uygulanma usullerine ilişkin olarak DSHY'deki hükümlerde güncelleme yapılmamıştır. **YAVUZ:** s. 181.

[776] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 808-809.

[777] **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY, Gülsün Ayhan:** *"Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz"*, s. 4034-4038. Aynı yönde **ÇETİN:** *"TCK m. 191"*, s. 1468.

[778] **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY:** *"Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz",* s. 4038.

191/3. maddesinin, Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verdikten sonra uygulanacak tedbirler açısından mahkemeden karar alması gerektiği yönünde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir[779].

b. Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbirinin Yerine Getirilmesi

TCK'nın 191. maddesinin 3. fıkrasında, bu suçtan verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı üzerine, şüpheli hakkında uygulanacak soruşturma işlemlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu fıkraya göre, erteleme süresi içerisinde şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararıyla üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilecektir[780]. Bu durumda, kamu davasının açılmasının ertelenmesi nedeniyle uygulanan beş yıllık deneme süresi boyunca, iki yıldan fazla süreyle denetimli serbestlik uygulanamayacaktır[781].

TCK'nın 191/3. maddesindeki düzenlemeye göre şüphelinin her durumda tedaviye tabi tutulması zorunluluğu bulunmadığı gibi[782], doktrinde ve Yargıtay'ın istikrar kazanan uygulamalarında da, kişinin temin ettiği veya bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullandığının tespit edilmediği durumlarda yalnızca denetimli serbestlik tedbiri uygulanması gerektiği kabul edilmektedir[783].

---

779 **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY:** *"Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz"*, s. 4038, **ÇETİN:** *"TCK m. 191"*, s. 1468

780 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 397.

781 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804.

782 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804.

783 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 186. *"...Öncelikle sanığın uyuşturucu madde kullandığının kabul edilip*

DSHY'nin "Denetimli Serbestlik Kararlarının Yerine Getirilmesinde Genel Hükümler" başlıklı 39. maddesi uyarınca, denetimli serbestlik kararları en geç üç gün içinde UYAP'a, ardından da denetimli serbestlik şube müdürlüğünün sistemine kaydedilecektir. Yine, "Tebligat" başlıklı 40. maddeye göre de; kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra, tebliğden itibaren on gün içerisinde müdürlüğe başvuru yapması hususunda şüpheliye tebligat çıkarılacaktır. Şüpheliye, haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirebileceği bir mazereti olmaksızın müdürlüğe başvuru yapmaması veya kendisi için belirlenecek yükümlülüklere aykırı davranması durumunda, bunların hukuki sonuçları bu tebligatta bildirilir. Aynı maddenin 4. fıkrasına göre, usulüne uygun tebligata rağmen başvuru yapmayan şüpheli hakkındaki kayıt kapatılarak dosyası ilgili Cumhuriyet başsavcılığına geri gönderilir[784].

DSHY'nin 72. maddesinin 3. fıkrasına göre, kendisine yapılan tebligat üzerine müdürlüğe başvuran şüpheli, kayıt kabul bürosunca infaz bürosunda görevli bulunan vaka sorumlusuna gönderilecektir. Şüpheli hakkında tedavi uygulanmasına da karar

---

edilmediğinin gerekçesiyle birlikte gösterilmesi, sanığın uyuşturucu madde kullandığı kabul edildiği takdirde, mahkemece ceza ile birlikte tedavi ve denetimli serbestlik seçeneği tercih edilmediğinden, sadece 'tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine' hükmedilmesi, sanığın kullanmak için uyuşturucu madde bulundurduğu, ancak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmadığı kabul edildiği takdirde ise sadece 'denetimli serbestlik tedbirine' hükmedilmesi gerektiği...", Yrg. 20. CD, E. 2015/2460, K. 2015/345, T. 30.04.2015 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[784] **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 304, **ELMAS:** s. 445.

verilmişse, vaka sorumlusu[785] aynı gün şüphelinin ilgili kuruma sevk işlemlerini başlatacak ve kendisinden beş iş günü içinde tedavi için ilgili kuruma başvurmasını isteyecektir. Şüpheliye verilen sevk yazısında, kuruma başvurduğu tarih ile tedavinin olumlu ya da olumsuz sonuçlandığına ilişkin sonuç raporunun müdürlüğe iletilmesi istenmektedir. Şüpheli ayrıca, rehberlik çalışmalarının takip edilmesi ve gerektiğinde bu çalışmaların planlanıp yürütülmesi için karar eğitim ve iyileştirme bürosuna gönderilmektedir[786].

DSHY'nin 72/6. maddesinde, bahse konu rehberlik çalışmalarının eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanınca[787] bu Yönetmeliğin 37. maddesinde düzenlenen iyileştirme çalışmalarındaki kurallara uygun olarak yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu süreçte yükümlünün davranışlarının, sosyal uyum durumunun ve sorumluluk düzeyindeki gelişmelerin takip edilmesi, bu hususta denetimli serbestlik uzmanınca ve üçer aylık sürelerle denetim raporu hazırlanarak vaka sorumlusuna gönderilmesi öngörülmüştür[788].

DSHY'nin "İyileştirme Çalışmaları" başlıklı 37. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, yükümlülerin risk ve ihtiyaç değerlendirmeleri neticesinde ihtiyaç duyulması veya mahkeme tarafından rehberlik çalışmalarına hükmedilmesi durumunda, eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli

---

[785] DSHY m. 4/1-ü uyarınca vaka sorumlusu; yükümlülerin iyileştirme ve denetimlerine dair belirlenen programlar ve kararların infazına ilişkin çalışmaların uygulanmasını düzenleyen denetimli serbestlik memurudur.

[786] **ELMAS:** s. 445-446.

[787] DSHY m. 4/1-ı uyarınca denetimli serbestlik uzmanı; denetimli serbestlik müdürlüğünde kadrolu olarak ya da geçici süreyle görev yapan sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı ve öğretmendir.

[788] **ATEŞ:** s. 185.

denetimli serbestlik uzmanlarınca bu ihtiyaçlara uygun iyileştirme çalışmaları yapılacaktır.

Hakkında denetimli serbestlik tedbiri ve/veya tedavi kararı verilen şüphelinin bu süreçte uymakla yükümlü olduğu kurallar ise DSHY'nin 42. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin 1. fıkrasına göre, yükümlü kendisine yapılan çağrılara, denetim planına, iyileştirme çalışmaları doğrultusunda yüklenen yükümlülüklere uygun davranmak ve bunlara katlanmak zorundadır. Aynı maddenin 7. fıkrasında da, bu maddede öngörülen kuralların "yükümlülük" yerine geçtiği belirtilmiştir[789].

DSHY'nin 36. maddesi uyarınca; üç ayda bir olmak üzere, şüphelinin denetim sürecinin, kendisine uygulanan iyileştirme programları sonucunda topluma uyum sağlamadaki başarısının, olumsuz davranışlarını düzeltmek için sarf ettiği çabanın ve buna bağlı olarak genel gelişiminin değerlendirildiği denetim raporu hazırlanarak ilgili Cumhuriyet savcısına verilmektedir.

TCK'nın 191. maddesinde şüpheli hakkında uygulanan denetimli serbestlik tedbiri, DSHY'nin 72. maddesinin 9. fıkrası uyarınca şüphelinin denetimli serbestlik şube müdürlüğüne başvurduğu tarihte başlayacaktır. Aynı fıkraya göre, şüpheli hakkında denetimli serbestlik tedbiriyle birlikte tedavi de uygulanmakta ise, bu süre tedavinin tamamlanmasından bir yıl sonra, şüpheli hakkında yalnızca denetimli serbestlik tedbiri uygulanmakta ise, bu kez ilgili Cumhuriyet başsavcılığının belirlediği sürenin sonunda bitecektir[790].

---

789 **ELMAS:** s. 447.

790 **ELMAS:** s. 447.

c. Tedavi Tedbiri Uygulanması

TCK'nın 191/3. maddesinde, hakkında denetimli serbestlik kararı verilen kişinin, gerekli görüldüğü takdirde denetimli serbestlik süresi içerisinde tedaviye de tabi tutulabileceği öngörülmüştür[791]. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan şüpheli, tıbbi olarak tedaviye muhtaç olan kişi olarak değerlendirilmektedir[792]. Dolayısıyla, şüpheli hakkında tedavi uygulanabilmesi için soruşturmaya konu olayda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olması gerekmektedir[793]. Şüphelinin bu konudaki ikrarı tedavi tedbiri uygulanması için yeterli olmayıp, söz konusu kullanım teknik analiz yöntemleriyle tespit edilmelidir[794]. Bununla birlikte, 765 sayılı TCK'da kişi hakkında tedavi tedbiri uygulanabilmesi için uyuşturucu madde kullanımının bağımlılık derecesinde olması aranmakta ise de[795], 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi açısından böyle bir zorunluluk söz konusu değildir[796].

DSHY'nin 72. maddesinin 1. fıkrasında tedavi; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olan yükümlülerin vücutlarının bağımlılığa neden olan maddeden arındırılmasına, bu maddeden kaynaklanan yoksunluğun emarelerinin ortadan

---

791 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 150.

792 **ATAÇ, Asiye Selcen:** *"Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Uygulanan Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri"*, Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan, C: 3, YÜHF Yayın No: 18, İstanbul 2010 s. 1043.

793 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 397.

794 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 195.

795 **YAVUZ:** *"Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci"*, s. 327.

796 **ELMAS:** s. 385.

kaldırılmasına yönelik resmi veya özel kurumlarca gerçekleştirilen işlemler olarak tanımlanmıştır[797]. Nitekim, şüphelinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması durumunda verilen denetimli serbestlik tedbiri ve tedavi kararının yerine getirilmesinde; Adalet Bakanlığına bünyesindeki denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kurumları tarafından ortak çalışma yürütülmektedir[798].

Hem ayakta hem de yatarak uygulanabilen tedavi işlemleri genelde; uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olmayan kişilerin takiplerinin yapıldığı ve bünyesinde ruh sağlığı ve sinir hastalıkları uzmanının da olduğu sağlık kurumları ile madde bağımlılarının tedavilerinin yapıldığı AMATEM'ler tarafından gerçekleştirilmektedir[799].

DSHY'nin 72/4. maddesinde, tedavi tedbirinin uyuşturucu veya uyarıcı madde tedavisine yönelik mevzuata uygun olarak ilgili kurumca ve kurum yetkililerinin şüpheli hakkında hazırlayacakları tedavi programı doğrultusunda yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, şube müdürlüğünde kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından DSHY'nin 72/3. maddesi uyarınca beş gün içerisinde sağlık kurumuna başvuru yapan şüphelinin ilgili kurum tarafından tetkik ve muayenesi gerçekleştirilmektedir. Bunun sonucunda, şüphelinin bağımlı olmadığı anlaşılırsa hakkında takip programı hazırlanmaktadır. Bağımlı olduğunun anlaşılması halinde ise, sağlık kurumu tarafından

---

797 **ATEŞ:** s. 186.

798 **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 302.

799 **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 293-294.

madde bağımlılığı tedavi merkezine sevk edilmektedir. Her iki durum da sağlık kurumu tarafından şube müdürlüğüne veya büroya bildirilmektedir[800].

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında da benimsendiği üzere; tedavi tedbirine dair verilen kararda yalnızca bu tedbirin uygulanmasına dair anlatımla yetinilmesi, infazı kısıtlayacak şekilde, tedavinin hangi sağlık kuruluşunda veya hangi hekim tarafından gerçekleştirileceğine yönelik tespitlerde bulunulmaması gerekmektedir[801].

Şüphelinin tedavi sonunda iyileşip iyileşmediği sağlık görevlilerinin tıbbi görüşüne göre belirlenecektir[802]. Dolayısıyla tedavi süresi herkes için standart bir süre olmayıp, tedavi uygulanan kişinin sağlık durumu ve tedavi yöntemi gibi hususlara göre farklılık göstermektedir. Şüphelinin tıbbi olarak iyileştiği, uyuşturucu veya uyarıcı

---

800 **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 302-303.

801 **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 203. Aynı yönde **YALÇINKAYA, Volkan:** TCK ve TMK Kapsamında Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılarına Uygulanan Zorla Tedavi ve Etik Boyutu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 83. *"5237 sayılı TCK'nın 191/2-3. maddelerinin uygulanması sırasında, sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verilmesiyle yetinilmesi, tedavi yeri ve rehberin belirlenmemesi gerektiği gözetilmeden, infazı kısıtlar şekilde 'uyuşturucu madde kullanımı konusunda tedaviye olanaklı bir sağlık kuruluşunda tedaviye tabi tutulmasına' ve 'görevlendirilecek uzmanın denetimli serbestlik şubesince belirlenmesine' karar verilmesi..."*, Yrg. 10. CD, E. 2006/10889, K. 2008/15839, T. 04.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

802 **CENTEL:** *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, s. 180.

madde kullanımından vazgeçtiği değerlendirildiğinde, tedavi tedbiri de sona erdirilecektir[803].

Öte yandan, rehberlik çalışmaları denetim kavramının ve denetimli serbestliğin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Tedavi sürecinde şüphelinin rehberlik hizmetinden faydalanmasının da büyük önemi bulunmaktadır. Dolayısıyla denetimli serbestliğe ilişkin faaliyetlerin rehberlik çalışmalarıyla da desteklenmesi gerekmektedir[804]. DSHY'nin 72/5. maddesinde de, tedavi boyunca rehberlik çalışmalarının, tedavinin gerçekleştirildiği kurum tarafından yapılıp yapılmadığının denetimli serbestlik uzmanı tarafından takip edileceği, lüzumu hâlinde rehberlik çalışmalarının denetimli serbestlik uzmanı tarafından yapılacağı ve tedavinin bitmesinin ardından şüpheli hakkındaki rehberlik çalışmalarına bir yıl süreyle devam edileceği öngörülmüştür[805].

Şüphelinin tedavisinin ücretli olup olmadığı hususunda bir düzenleme bulunmamakta ise de; Anayasa'nın 56/3. maddesinde kişilerin sağlık hakkının bir sosyal hak olarak tanınması ve 58/2. maddesinde de devletin, gençleri uyuşturucu bağımlılığından korumak için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olması karşısında, tedavinin ücretsiz olması gerektiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, kişinin özel bir sağlık kuruluşunda tedavi olmayı istediği hâlde mali gücünün masrafları karşılamaya yetmemesi durumunda da bu masrafların karşılanması, sosyal devlet anlayışının gereği olarak değerlendirilmektedir[806].

---

[803] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 199.

[804] **YAVUZ:** s. 232.

[805] **ATEŞ:** s. 195.

[806] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, s. 199.

B. Erteleme Süresinin Tamamlanması

TCK'nın 191. maddesinin 7. fıkrasında, şüphelinin erteleme süresi içerisinde aynı maddenin 4. fıkrasında belirtilen yükümlülüklere uygun davranması ve yasakları ihlal etmemesi durumunda, hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verileceği öngörülmüştür[807]. Doktrinde savunulan ve kanaatimizce de isabetli olan görüşe göre; bu suçun mağdurunun belirsiz olması, suçtan zarar gören kimsenin bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulma olanağı yoktur. Bu nedenle, karara karşı ancak olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma yoluna gidilebilecektir[808].

Bu fıkrada belirtilen süreden; şüpheli hakkında denetimli serbestlik ve/veya tedavi tedbirinin uygulandığı süre değil, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına bağlı olarak işleyen yetişkinlerde beş yıllık, suça sürüklenen çocuklarda da üç yıllık erteleme süresi anlaşılmaktadır. Yargıtay da oy çokluğuyla verdiği bir kararında aynı sonuca ulaşmıştır[809].

---

807 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 806.

808 **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 116.

809 Yrg. 20 CD, E. 2017/1140, K. 2017/3670, T. 07.06.2017. Söz konusu kararda Daire Üyesi Ender Şener ise; *"...Tüm yükümlülüklerini iki yıl içinde tamamlayan şüpheliye sen üç yıl daha bekleyeceksin, denetim süren dolmadı denilirse ve şüpheli de üç yıl içinde birden çok kez kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma ya da uyuşturucu madde kullanma suçlarını işlediğinde 191. maddenin 5. fıkrası uyarınca ... soruşturma dahi yapılamayacağından, bu eylemlerin her zaman tespiti mümkün olamayacağı gibi, tespit edilse bile farklı zamanlarda ve yerlerde işlenmiş olması halinde kamu davası açılmasının zaman alacağı ve kamu davası açılıncaya kadar geçen süreçte şüphelinin uyuşturucu madde kullanmaya veya bu amaçla*

TCK'nın 191. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen; şüpheli hakkında yeniden kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi engeli, bu maddenin 4. fıkrasına aykırılık nedeniyle dava açılmış olması koşuluna bağlanmıştır. Dolayısıyla,

---

bulundurmaya devam etmesine sebep olunacağı aşikardır. Kısaca bu süreçte suçun işlenmesine seyirci kalınacaktır. Bu durum Anayasamızın 58. maddesinin 2. fıkrasına aykırıdır. Gençler ve Toplum sağlığı için tehlikelidir. 2- Tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri yükümlülüklerini yerine getiren ve hakkında 'Kovuşturmaya Yer Olmadığına' ilişkin karar verilmesini çeşitli saiklerle (uyuşturucu madde kullanma alışkanlığından kurtulduğunu ispatlama/işe girme/evlenme/gibi düşüncelerle) biran önce bekleyen, ancak erteleme süresi dolmadığı için kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmeyeceğinin öğrenilmesi, öğrenen kişilerde bir hayal kırıklığı yaratma, kanuna ve yargı erkine güvensizlik, sorunlarına yol açma, uyuşturucu kullanan bireylerin sağlıklı olmayan düşünce yapılarının onarılmasını engelleme gibi durumların ortaya çıkmasını sağlayacağı açıktır. Oluşabilecek bu durumlar 5237 Sayılı TCK'nın 191. maddesinin gerekçesi ile denetimli serbestlik kurumunun ilkelerine de aykırıdır. 3- TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrasında yer alan beş yıllık erteleme süresinin konuluş amacı kendisine yüklenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için yapılacak işlemler ... sırasında yaşanacak sorunlar ve tedbirin gereklerini yerine getirmede güçlük çıkaranlar için kamu davasının açılmasının sağlanması için azami bir süre olarak belirlenmiştir. 7. fıkradaki kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilmesini 2. fıkradaki düzenlemeyi de gözeterek değerlendirmesine ilişkin yorum madde düzenlemesinin ruhuna daha uygun olacaktır..." şeklindeki gerekçeyle, şüpheli hakkındaki tedbir süresinin tamamlanması hâlinde, erteleme süresinin dolması beklenilmeksizin kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebileceği yönünde karşı oy kullanmıştır. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

şüpheli hakkında erteleme süresi sonunda TCK'nın 191. maddesinin 7. fıkrası uyarınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinden sonra, şüphelinin bu suçu yeniden işlemesi durumunda tekrar aynı maddenin 2. fıkrasına göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi gerekmektedir[810].

C. Erteleme Süresinin İyi Hâlli Geçirilmemesi

a. Yükümlülüklere veya Tedavinin Gereklerine Uygun Davranmamakta Israr Etme

aa. Genel Olarak

TCK'nın 191. maddesi nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında şüpheli hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı doğrultusunda uygulanan denetimli serbestlik ve/veya tedbir kararlarının hangi durumlarda ihlal edilmiş sayılacağı, aynı maddenin 4. fıkrasında gösterilmiştir[811]. Fıkrada gösterilen ihlal nedenlerinden ilki; şüphelinin erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülüklere veya hakkında uygulanan tedavinin gereklerine aykırı davranmakta ısrar etmesidir[812].

Burada ihlal nedeni olarak öngörülen durum şüphelinin yalnızca yükümlülüklere ve tedavinin gereklerine aykırı davranması değil, bu davranışlarında ısrar etmesidir[813].

---

[810] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 184-185.

[811] **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 397-398.

[812] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804.

[813] **ELMAS:** s. 447.

Doktrinde, ısrar koşulunun oluşabilmesi için olumsuz davranışın en az iki kez tekrarlanması gerektiği kabul edilmektedir[814].

Öte yandan, şüphelinin yaptırıma bağlanan olumsuz davranışlarında ısrar ettiğinin kabul edilebilmesi için, bu yöndeki davranış haklı bir gerekçeye de dayanmamalıdır[815]. Diğer bir ifadeyle, şüphelinin kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine aykırı davranışı geçerli bir mazerete dayanıyorsa, ısrar şartının gerçekleştiğinden söz edilemez[816]. Bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay kararlarında da isabetle, haklı gerekçelerin varlığı hâlinde ihlalin söz konusu olamayacağı kabul edilmektedir[817].

---

814 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 398. Aynı yönde bkz. **ELMAS:** s. 448-449, **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804-805. Çetin, fıkradaki anlatım biçiminin doğru ve anlaşılır olmadığını, söz konusu ifadenin; *"kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine haklı bir gerekçe olmaksızın uygun davranılmaması"* şeklinde değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 176.

815 *"...Sanığın ikametinin ve denetimli serbestlik dosyasının bulunduğu yerin İskenderun olması nedeniyle, İstanbul Avcılar Devlet Hastanesinden 07/06/2016 tarihinde alınan ve on gün sonra ibraz edilen 1 günlük sağlık raporunun denetimli serbestlik müdürlüğünce denetim planını ihlal yönünden geçerli mazeret kabul edilmeyip dosyasının kapatılması hukuka uygun olup..."*, Gaziantep BAM 12. CD, E. 2017/868, K. 2017/1045, T. 18.07.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

816 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 176.

817 *"...Sanığın, uyarı yazısının tebliğinden sonra dört ayrı rehberlik görüşmesine katılmak suretiyle, tedbirin gereklerini yerine getirme hususunda irade gösterdiği, ayrıca savunmasında dedesinin vefatı ve özel bir sağlık kuruluşunda tedavi görmesi nedeniyle 29/03/2013 tarihli rehberlik görüşmesine katılmadığını beyan etmiş*

5402 sayılı DSHK'nın 18/1. maddesinde, denetimli serbestlik müdürlükleri ile koruma kurullarının idari nitelikteki eylem ve işlemlerine karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabileceği hüküm altına alınmıştır. DSHY'nin 48/1. maddesinde de benzer şekilde, yükümlüler ve yasal temsilcilerinin, infaza dair işlemlerin yürütülmesi esnasında müdürlükçe hazırlanan denetim plan ve programları ile bu konuda yapılan uyarıların hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle müdürlüğe itirazda veya infaz hâkimliğine şikâyette bulunabilecekleri öngörülmüştür.

Yine Yönetmeliğin bu maddesinin 2. ve 5. fıkralarında; yükümlünün bu işlem ve eylemleri öğrendikten itibaren on beş gün, her durumda eylem ve işlemin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurabileceği, müdürlük işlemlerine yönelik itirazların komisyonca incelenerek sonuçlandırılacağı, bu

---

olması karşısında 6545 sayılı Kanun'un 68. maddesi ile değişik TCK'nın 191/4-a maddesi gereğince ısrar koşulunun gerçekleşmediği...", Yrg. 20. CD, E. 2017/7027, K. 2018/4770, T. 31.10.2018, *"...Sanığın göz hastalıklarından dolayı hastaneye başvurduğu hususu da dikkate alınarak hastaneye başvurduğu 27/10/2016 tarihinde hastaneye yatış işleminin yapılıp yapılmadığı ve sanığın o günkü denetimli serbestlik tedbiri görüşmesine katılma imkanının bulunup bulunmadığının araştırılarak sonucuna göre; sanığın mazeretinin kabul edilmesi halinde kovuşturma şartının gerçekleşmemesi nedeniyle CMK 223/8 maddesi gereğince durma kararı verilerek tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin kaldığı yerden devamının sağlanması, mazeretinin geçerli olmadığının kabul edilmesi halinde ise; sanığın denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymamakta ısrar ettiğinin anlaşılmasından dolayı buna göre hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği..."*, Gaziantep BAM 11. CD, E. 2017/659, K. 2017/656, T. 13.04.2017, (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

kararlara karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabileceği ve müdürlük işlemlerine yapılan itirazların şikâyetteki usullere tabi olduğu belirtilmiştir.

Ancak anılan düzenlemeler, şüphelinin kendisine yüklenen yükümlülüklere veya tedavinin gereklerine aykırı davranması sonucunda denetimli serbestlik müdürlüğünce infaz dosyasının kapatılarak ilgili Cumhuriyet başsavcılığına iadesine ilişkin işleme karşı yükümlünün itirazının hangi mercii tarafından inceleneceği hususunda, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay tarafından farklı yorumlanmaktadır. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesi bir kararında, sanığın bu işleme yönelik itirazının DSHY'nin 47/3[818] ve 48/2-5. maddeleri uyarınca infaz hâkimliğince incelenmesi gerektiğine karar vermiş[819] ise de; Yargıtay, infaz hâkimliğine yapılacak başvuruların

---

[818] DSHY'nin *"Kaydın kapatılması"* başlıklı 47. maddesi: *(1) Denetimli serbestlik yükümlülüğünün; a) Usulüne uygun tebligata rağmen yerine getirilmesine başlanmaması, b) Uyarılara rağmen ihlal edilmesi, c) Mahkeme tarafından kaldırılması, ç) İnfaz edilmesi, halinde kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir. (2) Tedbir veya yükümlülüğün infazının tamamlanması ya da yükümlülüğün herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, ilgili kurum ya da kuruluştan yükümlüyle ilgili yapılan işlemlere dair belgelerin gönderilmesi istenir. (3) Denetimli serbestlik kararlarının infazının tamamlanması veya ihlal nedeniyle dosyanın kapatılması yükümlüye tebliğ edilerek ilgili mahkemeye itiraz hakkı olduğu bildirilir."* şeklindedir.

[819] *"Sanık hakkında Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğü İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonunun 09/12/2015 tarihli ve 2015/1878 sayılı kararı ile 'denetimli serbestlik yükümlülüğünün uyarılara rağmen ihlal edilmesi' nedeniyle dosyanın kapatılmasına karar verildiği, sanığın kararın içeriğini öğrenmesi üzerine yasal süre içinde 25/12/2015 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na itiraz dilekçesi verdiği, mevcut duruma göre Denetimli*

idari işlemlere yönelik olduğu, tedbirin ihlâli hâlinde infaz dosyasının kapatılarak gönderilmesi kararının adli nitelikte bir işlem olduğu, dolayısıyla bu kararlara yönelik itirazın ilgili Cumhuriyet başsavcılığı tarafından incelenmesi gerektiği görüşündedir[820].

6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten sonra, TCK'nın 191. maddesine konu suçtan dolayı şüpheli hakkında uygulanan denetimli serbestlik ve tedavi kararının soruşturma evresinde uygulanması ve DSHY'nin bu konudaki hükümlerinin halen TCK'nın 191. maddesindeki değişikliğe göre güncellenmemiş olması karşısında, denetimli serbestlik müdürlüğünün şüpheli hakkındaki kararlarına karşı yapılacak

---

Serbestlik Yönetmeliğinin 47/3 ve 48/2-5 (son cümle) maddeleri dikkate alınıp komisyon kurulu tarafından itiraz incelemesi yapılması ve sanığın itirazının devamı halinde İnfaz Hakimliği tarafından nihai kararın verilmesi gerekmesine karşın bu hususta bir işlem yapılmadığı anlaşılmakla; yerel mahkemenin dosya üzerinde durma kararı verip tespit edilen işlemleri tamamlatması gerekir iken aksi yönde uygulama ile mahkumiyet hükmü kurulması suretiyle sanığın savunma hakkının kısıtlanmış olması...", Ankara BAM 18. CD, E. 2017/730, K. 2017/202, T. 12.07.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

820 *"...İnfaz hakimliğine sadece Müdürlükler ile koruma kurullarının idarî nitelikteki işlemlerine karşı yapılan itirazların infaz hakimliği tarafından değerlendirileceğinin hükme bağlandığı, TCK 191. maddesi uyarınca verilen denetimli serbestlik tedbirinin ihlali halinde dosyanın kapatılarak gönderilmesi kararının adli nitelikte bir işlem olduğu, ... Cumhuriyet Başsavcılığı'nca verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi sırasında infaz dosyasının kapatılarak gönderilmesi işlemine karşı yapılacak itirazların, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından değerlendirilmesi gerektiği, kapatma işlemlerine karşı yapılacak itirazlarda infaz ve sulh ceza hakimliklerinin görevli olmadığı..."*, Y. 20. CD, E. 2016/2168, K. 2017/415, T. 17.01.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

başvuru açısından infaz hâkimliğinin görevli olmadığı, bu bakımdan Yargıtay uygulamasının isabetli olduğu kanaatindeyiz.

Öte yandan, şüphelinin tedbir süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine aykırı davranmakta ısrar etmediği hâlde, bu yöndeki hukuka aykırı değerlendirmeye istinaden tedbir sonlandırılarak Cumhuriyet savcısı tarafından hakkında kamu davası açılması durumunda nasıl bir yol izleneceğine dair doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşe göre; maddede bu hâle ilişkin itiraz kanun yoluna başvurulabileceği hususunda düzenleme bulunmaması, CMK'nın 174. maddesinde de bu hususun iddianamenin iadesi sebepleri arasında sayılmamış olması nedenleriyle şüpheli, Cumhuriyet savcısının bu yöndeki takdirine katlanmak zorundadır. Bu eksikliğin giderilmesi için, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi şartları devam etmesine rağmen kamu davası açılmasının, CMK'nın 174. maddesindeki iddianamenin iadesi sebepleri[821] arasına eklenmesi hususunda yasal düzenleme yapılmalıdır[822].

---

[821] CMK'nın "İddianamenin İadesi" başlıklı 174. maddesi; *"(1) Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle; a) 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen, b) Suçun sübûtuna etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen, c) Önödemeye veya uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen, İddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir. (2) Suçun hukukî nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez. ... (4) Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini*

Doktrinde savunulan diğer görüşe göre ise şüpheli hakkında erteleme süresi içerisinde ihlâl oluşturan bir eylemde bulunulmadığı gözetilmeksizin kamu davası açıldığı durumlarda, mahkemece bu husus iddianamenin iadesi sebebi olarak değerlendirilebilecektir. Bu durumun yargılama devam ederken ortaya çıkması durumunda da mahkemenin CMK'nın 223/8. maddesi uyarınca durma kararı vererek önceden verilen tedbirin infazının sonucunu beklemelidir[823]. TCK'nın 191/4. maddesinde belirtilen ihlal nedenleri şüpheli hakkında yargılama yapılabilmesi için gerekli dava şartları niteliğinde olduğundan[824], kanaatimizce bu şartlar gözetilmeksizin düzenlenen iddianamenin iade edilebileceğine, bu durumun mahkemece tespiti halinde de durma kararı verilmesi gerektiğine dair düşünce isabetlidir. Yargı kararları da bu görüşü desteklemektedir[825].

---

gerektiren bir durumun bulunmaması halinde, yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. İlk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez. (5) İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir." şeklinde düzenlenmiştir.

822 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 177-179.

823 **ELMAS:** s. 450.

824 **ELMAS:** s. 450.

825 *"...Sanığa erteleme kararı tebliğ edilip kesinleşmesi beklenilmeden, denetimli serbestlik kararının infazı için gönderilen çağrı kağıdının herhangi bir hukukî sonuç doğurmayacağı gibi, sanığa kendisine yüklenen yükümlülüklere veya tedavinin gereklerine uygun davranmamakta 'ısrar' ettiğinin kabul edilebilmesi için sanığa 'önceki tebligat gereğince başvuruda bulunmadığı, bu tebligat üzerine öngörülen süre içinde de başvurmaması halinde yükümlülüklere ve tedavinin gereklerine uymamakta ısrar etmiş sayılacağı' uyarısı ile yeniden tebligat yapılması bu tebligata rağmen de başvuruda bulunmadığı takdirde sanık hakkında dava açılması*

Şüphelinin denetimli serbestlik ve tedavi tedbiri kapsamında riayet etmesi gereken bazı yükümlülükler ve bunlara aykırı davranılmasının sonuçları DSHY'nin ilgili maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Konunun sistematik olarak incelenebilmesi açısından, şüphelinin yükümlülükleri iki ayrı başlık altında ele alınacaktır.

ab. Şüphelinin Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Müracaat Etmemesi

Denetimli serbestlik ve tedavi tedbirleri kapsamında şüphelinin uyması gereken ilk yükümlülük DSHY'nin "Tebligat" başlıklı 40. maddesinde yer almaktadır. Bu madde uyarınca, denetimli serbestlik kararının kaydedilmesinden sonra yükümlüye, tedbire başlanması için on gün içerisinde müdürlüğe başvurması gerektiği hususunda tebligat yapılacaktır. Bu tebligatta, şüphelinin haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen

---

gerekeceğinden, ısrar şartının gerçekleşmemesi nedeni ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/8-2. cümle maddesi uyarınca durma kararı verilmesi gerekir...", İzmir BAM 17. CD, E. 2018/505, K. 2018/633, T. 26.12.2018, *"...Şüpheli henüz erteleme kararı kendisine tebliğ edilmeden, başka bir deyişle tedavi ve denetimli serbestlik kararına ilişkin yükümlülüklerine ilişkin gerekli uyarı yapılamadan yeni bir uyuşturucu madde kullanma suçunu işlediği iddiası ile soruşturma başlatılmış olduğundan, bu yeni suçun ilk suça ilişkin olarak verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının 5 yıllık erteleme süresi zarfında işlendiğinin kabul edilemeyeceği, bu nedenle kovuşturma şartı olan 'erteleme süresi zarfında tekrar uyuşturucu madde kullanma' koşulunun gerçekleşmediği anlaşılmış olup, bu durum CMK'nın 174. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin kıyasen uygulanması sonucu bir 'kovuşturma şartı' olduğundan, iddianamenin iadesi kararına yönelik itirazın reddi yerine kabulü yasaya aykırı...",* Yrg. 10. CD, E. 2018/2571, K. 2018/5154, T. 21.06.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

bir mazereti olmaksızın müdürlüğe gelmemesi veya hakkında belirlenen yükümlülüklere uymaması durumunda bunun hukuki sonuçları yükümlüye bildirilecektir. Aynı maddenin 4. fıkrası uyarınca, yükümlü usulüne uygun yapılan tebligata rağmen on gün içinde müdürlüğe başvuruda bulunmazsa kaydın kapatılarak infaz dosyasının Cumhuriyet başsavcılığına geri gönderileceği öngörülmüştür[826].

DSHY'nin müdürlüğe yapılacak ilk başvuruya ilişkin bu hükmünde ısrar şartı aranmadığı gibi, 6545 sayılı Kanun'dan önce denetimli serbestlik tedbirlerinin ihlali yönünden TCK'nın 191. maddesinde de bu koşula yer verilmemişti. Bu nedenle Yargıtay, TCK'nın 191. maddesinin 6545 sayılı Kanun'la değiştirilmesinden önceki dönemde, denetimli serbestlik kaydının kapatılabilmesi için yükümlünün müdürlük tarafından yapılan tebligata rağmen on gün içinde başvuru yapmamasını yeterli bulmaktaydı. Diğer bir ifadeyle, yükümlüye aynı hususta ikinci kez tebligat yapılıp sonucunun beklenmesi, böylece müdürlüğe yapılacak ilk başvuru yönünden ısrar koşulunun gerçekleşmesi gerekli görülmemişti. Ancak, 28.06.2014 tarihinde yapılan değişiklikten sonra TCK'nın 191/4. maddesinde açıkça ısrar şartı arandığından, hem bölge adliye mahkemelerinin hem de Yargıtay'ın istikrarlı uygulamalarında isabetle, bu tarihten sonra işlenen suçlar yönünden yükümlünün müdürlükçe yapılan ilişkin ilk tebligata rağmen müracaatta bulunmaması ısrar koşulunun oluşması için yeterli görülmemiş ve yeniden tebligat yapılması gerektiği yönünde uygulamada birlik oluşmuştur[827].

---

826 **KAMER:** *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* s. 302.

827 *"...Sanığın müdürlüğe başvuruda bulunmadığı, ancak, sanığın kendisine yüklenen yükümlülüklere veya tedavinin gereklerine uygun davranmamakta 'ısrar' ettiğinin kabul edilebilmesi için önceki tebligat gereğince başvuruda bulunmadığı, bu tebligat üzerine öngörülen süre içinde de başvurmaması halinde yükümlülüklere ve*

Ancak, temyiz incelemesi 28.06.2014 tarihinden sonra yapılmakla birlikte, suçun bu tarihten önce işlendiği durumlarda müdürlükçe yapılan ilk çağrıya ilişkin tebligatlar yönünden de ısrar şartının aranıp aranmayacağı hususunda Yargıtay daireleri arasında görüş farklılığı bulunmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki; Yargıtay 10. Ceza Dairesi ısrar şartının infaza ilişkin olup geriye yürütülemeyeceği, bu nedenle ilk çağrıya ilişkin tebligatlar yönünden ısrar şartının ancak 28.06.2014 tarihinden sonra işlenen suçlar yönünden aranacağı gerekçesiyle, bu tarihten önce işlenen suçlarda usulüne uygun olarak bir kez yapılan tebligata rağmen başvuruda bulunulmamasını ihlâl nedeni olarak kabul etmektedir[828]. Ancak Yargıtay 20. Ceza Dairesi ile bölge adliye

---

tedavinin gereklerine uymamakta 'ısrar etmiş sayılacağı' uyarısı ile yeniden tebligat yapılması, bu tebligata karşın başvuruda bulunmaması halinde sanığın yükümlülük ihlalinden söz edileceği, somut olayda hükümlünün Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nce çıkarılan çağrı yazısına karşın 10 gün içinde Müdürlüğe başvurmamasının tek başına ısrar olarak değerlendirilemeyeceği...", Yrg. 20. CD, E. 2018/2113, K. 2018/5748, T. 05.12.2018, *"...Suça sürüklenen çocuğun ilk ihtarata uymamasının, kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmamakta ısrar etmesi olarak kabul edilemeyeceği göz önüne alınarak ısrar şartının gerçekleşmesinin beklenmesine yönelik olarak yargılamanın durmasına yerine yargılamaya devam edilerek soruşturmaya dayalı olarak yazılı şekilde hüküm kurulması hukuka aykırı görülmüş..."*, İstanbul BAM 5. CD, E. 2018/527, K. 2018/858, T. 16.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[828] Yargıtay 10. Ceza Dairesinin ilgili dava dosyalardaki bu uygulamalarına yönelik Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca CMK'nın 308. maddesi gereği itiraz kanun yoluna başvurulmuş olup, Yargıtay Ceza Genel Kurulunca uyuşmazlık konusunda henüz bir karar verilmemiştir. *"Sanık hakkında verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazına başlamak amacıyla, Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü*

tarafından, usulüne uygun şekilde tebliğ edilen uyarılı davetiyeye rağmen; sanık, başvuruda bulunmadığı ve infaza hiç başlamadığı için, tebliğnamede bahsedilen ve karar tarihinden sonra 28/06/2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Yasa ile değişik TCK'nın 191/4 (a) maddesindeki 'ısrar' koşulunun olayda uygulama yeri bulunmadığı, sonradan yürürlüğe giren bu kuralın infaza başlandıktan sonraki dönemle ilgili olduğu ve 28/06/2014 tarihinden sonra başlanacak infaz işlemlerinde uygulanabileceği, ayrıca infaz usulündeki değişikliklerin geriye doğru yürütülemeyeceği,

6545 sayılı Kanunla TCK'nın 191. maddesinde yapılan değişikliklerin yürürlüğe girdiği, 28.06.2014 tarihinden sonra yapılan infaz işlemlerinde, ilk uyarılı başvuru davetiyesinin tebliği üzerine, müracaatta bulunmayanlar için 2. kez uyarılı başvuru davetiyesi gönderilebileceği, 28.06.2014 tarihinden önce ise, ne ilgili yönetmeliklerde, ne de TCK'nın 191. maddesinde ilk uyarılı başvuru davetiyesini aldıktan sonra 10 gün içerisinde kuruma başvurmayanların 2. kez davetiye gönderilerek uyarılacaklarına dair bir hüküm bulunmadığı, Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infaz işlemleri, infazın yapıldığı tarihteki kurallara göre yapılacağından, sanığın 10 gün içerisinde infaz için başvuruda bulunmaması nedeniyle yapılan kaydının kapatılması işleminin, 26.04.2011 tarihli çağrı yazısına ilişkin tebligatın yapıldığı 09/05/2011 tarihinde uygulanan ve 03/07/2005 tarihli - 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca hazırlanıp 18.04.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 83/1-2 ve 121. maddelerine uygun olduğu...", Yrg. 10. CD, E. 2017/5358, K. 2018/605, T. 17.01.2018. Yrg. 10. CD'nin 17.01.2018 tarihli, 2017/6994 Esas ve 2018/612 Karar sayılı kararı da aynı yöndedir. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

mahkemeleri kanaatimizce isabetle, sonradan yürürlüğe giren kanun hükümleri uyarınca ve sanık lehine olarak ısrar şartının gerçekleşmesini aramakta, dolayısıyla yükümlüye müdürlükçe gerekli uyarıyı içerir şekilde yeniden tebligat yapılması gerektiğine hükmetmektedirler[829].

[829] Yargıtay 20. CD, suç tarihi 12.04.2014 olan bir olayda şu yönde sonuca ulaşmıştır: *"...Şüpheli hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kaldırılarak kamu davası açılabilmesi için şüphelinin erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi gerekmekte olup şüphelinin fiilinin ısrar olarak değerlendirilebilmesi için en az 2 kez ihtar yapılmış olması ve şüphelinin usulüne uygun 2 haklı ihtara rağmen ısrarla denetime uymaması gerekir. ... Usulüne uygun yapılan ilk çağrıya uymayan şüpheli hakkında sonuçları da açıkça belirtilmek suretiyle ikinci kez çağrı kağıdı çıkarılması, bu çağrıya da uymaması halinde ısrar şartı gerçekleşeceğinden kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılarak iddianame düzenlenmesi gerekmektedir...",* Yrg. 20. CD, E. 2018/856, K. 2018/3111, T. 04.07.2018. Gaziantep BAM 5. CD de, suç tarihinin 18.11.2013 olduğu bir olayda benzer sonuca ulaşmıştır: *"...Sanığın kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta 'ısrar' ettiğinin kabul edilebilmesi için, sanığa 'önceki tebligat gereğince başvuruda bulunmadığı, bu tebligat üzerine öngörülen süre içinde de başvurmaması halinde, yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmiş sayılacağı' uyarısı ile yeniden tebligat yapılması, bu tebligata rağmen de başvuruda bulunmadığı takdirde 'ısrar' yani 'kovuşturma şartı'nın gerçekleştiğinin kabulü gerekmektedir. ... Bu hususlar gözetilmeden, sanığın savunma hakkının kısıtlanması sonucunu doğuracak şekilde yargılamaya devamla hüküm kurulması suretiyle, CMK'nın 289. maddesinin 1.*

ac. Tedbirin Başlamasından Sonra Yükümlülüklerin veya Uygulanan Tedavinin Gereklerine Aykırılık

Hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilen yükümlünün yasal süresi içerisinde denetimli serbestlik müdürlüğüne başvuru yapması üzerine tedbir başlayacaktır. Yükümlü hakkında bundan sonra belirlenen yükümlülük ve yasaklara uymamasına ilişkin hükümler DSHY'nin 44. maddesinde düzenlenmiştir[830]. Bu

---

fıkrasının (h) bendine aykırı hareket edilmesi kanuna aykırı...", Gaziantep BAM 5. CD, E. 2016/170, K. 2016/174, T. 18.11.2016. Nitekim, İstanbul BAM 5. CD'nin 05.12.2016 tarihli ve 2016/195-170 sayılı; Gaziantep BAM 13. CD'nin 15.06.2017 tarihli ve 2017/1105-1068 sayılı ile Ankara BAM 3. CD'nin 27.06.2018 tarihli ve 2017/1679 Esas, 2018/740 Karar sayılı kararları da aynı yöndedir. (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[830] DSHY m. 44- *"Yükümlülerin uyarılması: (1) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için uyulması gereken kurallar ile karara uygun olarak hazırlanan programa ve denetimli serbestlik personelinin bu kapsamdaki uyarı ve çağrılarına uyulmaması yükümlülüğün ihlali sayılır. Yükümlülüğün ihlal edilmesi durumunda vaka sorumlusunun teklifi üzerine yükümlü, komisyon tarafından veya kanunda yazılı hallerde komisyonun önerisi üzerine ilgili hâkim tarafından uyarılır. (2) Uyarı bir yazı ile yükümlüye tebliğ edilir. Gerektiğinde yükümlü, müdürlüğe davet edilerek yükümlülüklerine ilişkin hususlar ve ihlalin sonuçları vaka sorumlusu tarafından kendisine sözlü olarak da açıklanır. Yükümlünün gelmemesi durumunda daha önce yapılmış olan yazılı uyarı yeterli sayılır. (3) Denetimli serbestlik kararlarının infazında, yükümlülüğün bir yıl içerisinde iki defa ihlal edilmesi yükümlülüğe uymamada ısrar etme sayılır. Yükümlünün uyarılmasının ardından bir yıl içerisinde ikinci ihlalin tespit edilmesi halinde infaza son verilerek kayıt kapatılır. (4) Uyarı*

maddeye göre; yükümlülüğün yerine getirilmesi hususundaki kurallara, hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve çağrılarına uyulmaması yükümlülüğün ihlali sayılmaktadır. Bu durumda yükümlü, vaka sorumlusunun teklifi üzerine komisyon tarafından uyarılmaktadır. Aynı madde uyarınca bu uyarı bir yazıyla yükümlüye tebliğ edilmelidir. Yükümlülüğün bir yıl içerisinde iki kez ihlali ısrar etme sayılmakta ve ikinci ihlalin tespiti üzerine infaza son verilerek kayıt kapatılmaktadır. Uyarı için yükümlüye yapılan tebligatta, bir yıl içerisinde ihlalin tekrarlanması hâlinde yeniden uyarı yapılmayacağı, dosyanın kapatılarak gereği yapılmak üzere ilgili merciine gönderileceği hususu yükümlüye ihtar edilecektir[831].

TCK'nın 191. maddesinde şüpheli hakkında kamu davası açılması için yükümlülüklere veya tedavinin gereklerine uymamakta ısrar şartı aranmasına dair 6545 sayılı Kanun'la getirilen düzenlemenin, DSHY'nin 44. maddesinde öngörülen benzer düzenlemeyle uyum sağlama amacından kaynaklandığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla, şüpheli (yükümlü) hakkında kamu davası açılabilmesi için aranan ısrar şartının

---

için yapılan tebligatta, bir yıl içerisinde yeni bir ihlal durumunun tespit edilmesi halinde tekrar bir uyarının yapılmayacağı, dosyanın kapatılarak gereği için mahkemeye gönderileceği yükümlüye ihtar edilir. (5) Bu Yönetmeliğin dördüncü kısmının dördüncü bölümü ile beşinci kısmının üçüncü bölümünde düzenlenen yükümlülüklerin ihlali halinde yükümlünün uyarılmasına hâkim tarafından, diğer yükümlülüklerin ihlalinde ise komisyon tarafından karar verilir. (6) Adli kontrol tedbirlerinin infazında tedbir kararının gereklerini mazereti olmaksızın ve kasıtlı bir şekilde ihlal eden şüpheli veya sanık uyarılmaz, varsa mazereti komisyon tarafından değerlendirilir." şeklinde düzenlenmiştir.

831 **ELMAS:** s. 448.

gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda anılan Yönetmeliğin 44. maddesinin esas alınması gerekmektedir[832].

Denetimli serbestlik tedbiri yanında tedaviye de tabi tutulan yükümlünün, tedavinin gereklerine aykırı davranması nedeniyle yapılacak işlemler Yönetmeliğin 72/8. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, beş iş günü içerisinde ilgili sağlık kurumuna tedavi için başvurmayan veya tedavi programına aykırı davranan ya da rehberlik çalışmalarına katılmayan yükümlü, Yönetmeliğin 44. maddesindeki usule göre uyarılacaktır. Yükümlüye bu konuda yapılan tebligatta, ihlale yol açan davranışın tekrarlanması hâlinde bunun yükümlülüğün ihlali olarak kabul edileceği ve infaz dosyasının kapatılarak ilgili merciine iade edileceği bildirilecektir[833].

Yargı kararlarında; TCK'nın 191. maddesinden kaynaklanan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin başlamasından sonra, yükümlülük veya tedbirin gereklerine aykırı davranan yükümlünün uyarılması ve uyarıya rağmen bu yöndeki davranışlarına devam etmesi durumunda, yükümlülüğe veya tedavinin gereklerine ihlâlin gerçekleşmiş sayılacağı hususunda görüş birliği mevcuttur[834].

---

832 **ELMAS:** s. 448.

833 **ATEŞ:** s. 196.

834 *"...Şüpheli hakkında ... verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ve ... şüpheliye gönderilen çağrı yazısı mernis adresinde tebliğ edilmiş, şüphelinin 10 gün içerisinde denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmaması üzerine, uyarı yazısı 23/07/2016 tarihinde şüphelinin mernis adresinde usulüne uygun şekilde tebliğ edilmiş, şüphelinin müdürlüğe başvurmaması nedeniyle 10/08/2016 tarihinde kayıt kapatılarak İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiştir. ...Şüpheli hakkındaki erteleme kararı kaldırılarak ... kamu davası açılmıştır, böylece şüphelinin denetimli serbestlik tedbirine uymama konusunda ısrar gösterdiği anlaşılmakla..."*, Yrg. 20. CD, E. 2018/853, K. 2018/3110, T. 04.07.2018,

Israr koşulunun gerçekleşmiş olması kaydıyla, örneğin, yükümlünün denetimli serbestlik kapsamındaki seminerlere[835] ve grup çalışmalarına[836] devam etmemesi,

---

"Denetimli Serbestlik Tedbirinin uygulanması sırasında sanığın 11/04/2017 tarihli bireysel görüşmeye katılmadığı, Komisyon kararı ile uyarılmasına karar verildiği, uyarı yazısının 18/04/2017 tarihinde sanığa tebliğ edildiği, sanığın 12/06/2017 tarihinde Antalya ili Kaş ilçesinde çalıştığını ve denetimin buradan takip edilmesini talep ettiği, 15/06/2017 tarihinde ise bu kez yeniden dilekçe vererek tekrar İznik ilçesine döndüğünü, bu kez de denetiminin buradan takip edilmesini istediği, yeniden hakkında denetim planı hazırlandığı, sanığın 21/06/2017 tarihli seminer çalışmasına katılmadığından dosyasının ihlalen kapatılarak iade edildiği ve hakkında kamu davasının açıldığı, buna göre sanığın eyleminin sabit olduğu...", Bursa BAM 3. CD, E. 2018/703, K. 2018/825, T. 19.04.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[835] *"Şüphelinin 04/05/2017 tarihli seminer programına katılmaması nedeniyle uyarılmış, 09/05/2017 tarihli uyarı yazısı ile; '...denetim süresince belirlenen yükümlülüklere bir yıl içinde tekrar uyulmaması halinde denetimli serbestliğe uymamakta ısrar etmiş sayılacağı, herhangi bir uyarı işlemi yapılmadan dosya kaydının kapatılarak gereği için Ankara Hazırlık Bürosuna gönderileceği' ihtarını içeren tebligat 12/05/2017 tarihinde usulüne uygun şekilde tebliğ edilmiş, şüpheli 18/05/2017 tarihli seminer çalışmasına katılmaması nedeniyle 25/05/2017 tarihinde dosya kaydının kapatılmasına karar verilmiştir. ...Hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile birlikte denetimli serbestlik tedbiri kararı verilen ve buna aykırı hareketin sonuçları kendisine birden çok kez açıklanıp ihtar edilen şüphelinin, yükümlülüklerine uymamada ısrar etmiş olduğu gözetilmeden...",* Y. 20. CD, E. 2018/2095, K. 2018/5010, T. 07.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

denetim planı doğrultusunda vaka sorumlusuyla yapması gereken bireysel görüşmelere gitmemesi[837], tedavi için sevk edildiği sağlık kurumlarına başvuru yapmaması[838] veya

---

836 *"Sanığın 24/11/2016 tarihinde yapılan grup çalışmasının ikinci oturumuna katılmadığı, bu nedenle denetimli serbestlik müdürlüğünce sanığa 08/12/2016 tarihinde uyarı yazısı tebliğ edildiği, sanığın 02/02/2017 tarihli grup çalışmasının yedinci oturumuna da katılmayarak denetim yükümlülüğünü ihlalde ısrar ettiği..."*, Bursa BAM 3. CD, E. 2018/2241, K. 2018/2102, T. 18.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

837 *"Hükümlünün 30/06/2015 tarihindeki seminer çalışmasına ve vaka sorumlusu ile olan görüşmesine katılmayarak denetim planına uymadığı, 28/07/2015 tarihinde uyarılmasına karşın, hükümlünün belgelendirilebilir ve geçerli bir mazereti bulunmaksızın 03/11/2015 tarihindeki grup çalışmasına katılmadığı, böylece hükümlünün denetimli serbestlik kapsamında belirlenen yükümlülüğü ikinci kez ihlal ettiği ve bu halin ısrar niteliğinde olduğu..."*, Y. 20. CD, E. 2018/395, K. 2018/2961, T. 27.06.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

838 *"Cumhuriyet Başsavcılığınca sanık hakkındaki kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilerek tedavi için AMATEM'e sevk edildiği, 15/06/2016 tarihli yazıya rağmen sanığın AMATEM'e başvurmadığı, bu kez 23/06/2016 tarihinde 'ikinci ihlalin ısrar etmek olarak değerlendirileceği hususu' da belirtilerek yeniden yazı çıkarıldığı ve bu kararın 21/07/2016 tarihinde sanığa tebliğ edildiği halde yine hiçbir başvuruda bulunmadığı ve bu konuda geçerli bir mazeret de bildirmediği, böylece sanığın denetimli serbestlik tedbirlerine uymamakta ısrar ettiği..."*, Ankara BAM 3. CD, E. 2017/764, K. 2017/1106, T. 13.09.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

bu kurumlardaki bağımlılık programlarına katılmaması[839] gibi hâllerde TCK'nın 191/4-a. maddesinin ihlâl edildiğinin kabulü gerekmektedir.

b. Tekrar Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alınması, Kabul Edilmesi veya Bulundurulması Ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılması

TCK'nın 191. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendinde, erteleme süresi içerisinde şüphelinin tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması, (c) bendinde de benzer nitelikteki maddeyi kullanması hâlinde, hakkında kamu davası açılacağı hükme bağlanmıştır. TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen bu seçimlik hareketlerin yeniden gerçekleştirilmesi, aynı maddenin 5. fıkrası uyarınca ihlal nedeni sayıldığından, ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmayacaktır[840].

Öte yandan, TCK'nın 191. maddesinin 4. fıkrasında yer alan (b) ve (c) bentlerindeki ihlal nedenlerinin oluşabilmesi için, şüphelinin erteleme süresinde

---

[839] *"...Çağrı yazısının 25/01/2017 tarihinde sanığa tebliğ edildiği, ancak müracaat etmemesi nedeniyle uyarılmasına karar verildiği ve uyarı yazısının da 20/02/2017 tarihinde tebliğ edildiği, bu kez müracaatı üzerine denetim planı hazırlandığı ve yükümlülükleri hatırlatılıp 5 gün içinde hastaneye gitmesi hususunun imzası karşılığında sanığa bildirildiği, hastanede 6 oturumluk bağımlılık programına alındığı, 14/06/2017 tarihli rapora göre sanığın tedavinin gereklerine uygun davranmaması nedeniyle uyumsuz olduğunun bildirildiği ve bu nedenle dosyasının ihlalen kapatıldığı, bu şekilde ısrar ve uyarı şartının gerçekleştiği..."*, Bursa BAM 3. CD, E. 2017/565, K. 2018/74, T. 19.01.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[840] **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 116.

gerçekleştirdiği eylemin TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçu oluşturması gerekmektedir. Dolayısıyla, şüphelinin erteleme süresi içerisinde TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ya da 190. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarını işlemesi hâlinde bu suçların ihlal nedeni sayılmalarına olanak bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu suçların şüpheli hakkında verilen erteleme kararına bir etkisi olmadığından, bu suçlar nedeniyle soruşturmanın ayrı yürütülmesi ve şüpheli hakkında yeterli suç şüphesine ulaşıldığında kamu davası açılması gerekmektedir. Ancak yapılan yargılama sonucunda, eylemin TCK'nın 191/1. maddesinde yazılı suçu oluşturduğu kanaatine varıldığında, bu suçlar TCK'nın 191/5. maddesi uyarınca ihlal nedeni sayılacağından, mahkemenin kararla birlikte gereği için Cumhuriyet başsavcılığına ihbarda bulunması gerekmektedir[841].

Bununla birlikte, şüphelinin erteleme süresi içerisinde kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi, bulundurması ya da kullanmasının bir ihlal nedeni oluşturabilmesi için, ele geçirilen ve kullanıldığı tespit edilen maddenin suçun maddi konusunu oluşturmaya elverişli olması gerekmektedir. Dolayısıyla, suça konu maddenin TCK'nın 191/1. maddesi anlamında uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul edilmediği hâllerde, ortada bir ihlalin varlığından söz edilemeyecektir. Örneğin, erteleme süresi içerisinde şüpheliden TCK'nın 188/6. maddesinin konusunu oluşturan yeşil reçeteli ilacın ele geçirilmesi durumunda, TCK'nın 191/4. maddesinin (b) bendi uyarınca erteleme kararının kaldırılmasına imkân bulunmamaktadır[842].

---

841 **ÇETİN:** TCK m. 191, s.

842 *"...Sanık hakkında verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında yapılan idrar tetkiklerinde 2 defa benzodiazepin etken maddesine rastlanılması üzerine Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nce tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri dosyasının ihlal nedeniyle kapatılarak mahkemeye gönderildiği, ... sanığın*

c. Sonuçları

Şüphelinin erteleme süresi içerisinde TCK'nın 191. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen hâllerden herhangi birini gerçekleştirmek suretiyle bu süreyi iyi hâlli tamamlamadığı takdirde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılarak soruşturmaya konu kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan hakkında kamu davası açılacaktır[843].

Erteleme süresinin iyi hâlli geçirilmemesinin bir diğer sonucu da TCK'nın 191. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre, aynı maddenin 4. fıkrasına aykırı davranması nedeniyle şüpheli hakkında kamu davası açılmasından sonra, TCK'nın 191/1. maddesinde tanımlanan suçu yeniden işlediği iddiasıyla başlatılan diğer soruşturma sonucunda yeterli suç şüphesine ulaşılması durumunda CMK'nın 170/2. maddesi uyarınca doğrudan kamu davası açılması zorunlu hale gelmektedir. Bu durumda sanık hakkında yeniden kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesine olanak bulunmamaktadır[844]. Anılan düzenlemeye göre, kendi lehine olan

---

idrarında tespit edilen bu etken maddenin yeşil reçeteyle satılan ilaçların aktif maddesi olduğu, 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin 1. fıkrası ile 6. fıkrasında öngörülen suçlar saklı kalmak üzere, anılan etken maddenin idrarda tespit edilmesinin kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturmayacağı gibi tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin de ihlal nedeni sayılamayacağı...", Yrg. 10. CD, E. 2015/2054, K. 2018/9763, T. 24.12.2018

[843] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 804, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 397-398.

[844] **KARAKAŞ DOĞAN:** s. 306-307, **ELMAS:** s. 393.

normlara uymamakta direnç gösteren şüphelinin, Kanun tarafından kendisine ödül olarak sağlanan olanaklardan bir daha yararlanması uygun görülmemiştir[845].

4. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

A. Genel Olarak

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinin 5 vd. fıkralarında yer verilmiştir. Bu düzenlemeler uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması; sanığa atılı suç nedeniyle yapılan yargılamada hükmolunan sonuç cezanın belirli sınırları aşmaması, sanığın kasıtlı suçtan sabıkasının bulunmaması, tekrar suç işlemeyeceği hususunda mahkemede kanaat oluşması, iradesinin aranmadığı hâller dışında sanığın bu uygulamayı reddetmemesi, varsa suçtan doğan zararın giderilmesi veya bu konuda taahhütte bulunulması hâlinde, hakkındaki cezai hükmün açıklanmasının koşullu olarak ertelenmesine, denetim süresi içinde kasıtlı suç işlenmediği ve varsa yükümlülüklerin ihlal edilmediği durumda ceza hükmünün ortadan kaldırılarak davanın düşmesine neden olan kurum olarak tanımlanmaktadır[846].

---

[845] **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** Topluma Karşı Suçlar, s. 116.

[846] **GÜNEŞ, Seyithan:** Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, İstanbul 2018, s. 10. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **EPÖZDEMİR, Rezan:** Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 2. Baskı, Ankara 2017, **TURAN, Hüseyin:** Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Uygulaması, 2. Baskı, Ankara 2014, **KUMBASAR, Enver:** Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara 2012, **ARTUÇ, Mustafa:** Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara 2008, **GÜNGÖR, Devrim-OKUYUCU ERGÜN, Güneş:** *"Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması"*, AÜHFD, Prof. Dr.

Dolayısıyla bu denetim süresinin yeniden suç işlenmeksizin ve tedbirlere uygun davranılarak geçirilmesi, dava ve ceza ilişkisini ortadan kaldıran özel bir neden olarak ortaya çıkmaktadır[847].

TCK'nın 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce, fail hakkında cezanın yanında ayrıca tedaviye veya denetimli serbestlik tedbirine hükmedildiği durumlarda, tedbirin gecikmesinin önlenmesi amacıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilememekteydi[848]. Yargıtay uygulamaları da bu yönde istikrar kazanmıştı[849].

Zeki Hafızoğulları'na Armağan, C: 65, S: 4, Ankara 2016, s. 1951-1965, **TEMUR, Turan:** *"Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması"*, İBD, C: 88, S: 5, Eylül 2014, s. 140-159, **DURSUN, Eser:** *"Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Teorik Bir İnceleme"*, CHD, Y: 9, S: 26, Aralık 2014, s. 145-170.

847 **TANER, Fahri Gökçen:** *"Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Evresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine"*, ABD, Y: 69, S: 2011/4, s. 291.

848 **EPÖZDEMİR:** s. 127.

849 *"Mahkemece uyuşturucu madde kullandığı kabul edilen sanık hakkında, TCK'nın 191. maddesinin 6. fıkrasının yollaması ile aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca cezaya hükmolunmadan sadece 'tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri' uygulanması da mümkün iken, nedenleri tartışılıp herhangi bir gerekçe gösterilmeden 'ceza ile birlikte tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri' seçeneğine göre hüküm kurulması, ayrıca tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin geciktirilmesinin bunların niteliği ve amacı ile bağdaşmayacak olması karşısında, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceğinin gözetilmemesi..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/3682, K. 2017/3711, T. 12.05.2014 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Ancak, TCK'nın 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda maddeye eklenen 8. fıkra uyarınca; TCK'nın 188. maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile 190. maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan dolayı yapılan kovuşturma sırasında, suçun münhasıran TCK'nın 191. maddesi kapsamına girdiğinin anlaşılması hâlinde, sanık hakkında bu madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceği hükme bağlanmıştır. Bu sayede, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından verilebilen tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının, kovuşturma evresinde faile atılı suçun niteliğinin değişmesi sonucunda mahkemece verilmesinin önü açılmıştır[850].

Bu konuyla ilgili bir diğer düzenleme ise; 5320 sayılı Kanun'a 6545 sayılı Kanun'la eklenen geçici 7. maddedir[851]. Söz konusu madde, TCK'nın 191. maddesinin

---

[850] **ELMAS:** s. 457.

[851] 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un geçici 7. maddesi; *"(1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde tanımlanan suç nedeniyle yürütülen kovuşturmalarda, hakkında hâlen denetimli serbestlik veya tedavi kararı uygulananlar bakımından Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesi hükümleri çerçevesinde bu tedbirlerin uygulanmasına devam olunur. (2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde tanımlanan suç nedeniyle yürütülen kovuşturmalarda, hakkında daha önce denetimli serbestlik veya tedavi tedbiri uygulanmayan kişilerle ilgili olarak 191 inci madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir. (3) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde tanımlanan suç nedeniyle yürütülen kovuşturmalarda, hakkında daha önce denetimli serbestlik veya tedavi kararı verilmiş olup da bu*

6545 sayılı Kanun'la değişik hâlinin yürürlüğe girdiği 28.06.2014 tarihi itibarıyla, bu suçtan hâlen görülmekte olan davalar açısından uygulamadaki tereddütlerin ortadan kaldırılması amacıyla 5320 sayılı Kanun'a eklenmiştir. Bu maddeye göre; devam etmekte olan kovuşturmalarda, hakkında hâlen denetimli serbestlik veya tedavi kararı uygulanan kişiler açısından TCK'nın 191. maddesi uyarınca bu tedbirlerin uygulanmasına devam olunacağı, tedbir uygulanmayanlar hakkında yine TCK'nın 191. maddesi doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi öngörülmüştür. Son olarak, devam eden kovuşturmalarda, hakkında önceden tedbir kararı verilip bu tedbiri ihlal eden kişilerin yargılamalarına devam olunacağı hüküm altına alınmıştır[852].

B. Uygulanma Şartları

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için gerekli şartlar CMK'nın 231. maddesinin 5 ve 6. fıkralarında düzenlenmiştir[853]. Ancak, TCK'nın 191/8.

---

yükümlülükleri ihlal eden kişilerin yargılanmasına devam olunur." biçiminde düzenlenmiştir.

[852] **ELMAS:** s. 461-466.

[853] CMK'nın "Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması" başlıklı 231. maddesinin 5. vd. maddeleri; *"... (5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder. (6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, b) Mahkemece,*

sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez. ... (8) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak; a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine, karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur. ... (10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir. (11) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir. (12) Hükmün

maddesinde[854] ve 5320 sayılı Kanun'un geçici 7/2. maddesinde belirtilen koşullar dahilinde[855] sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceği açıkça öngörülmüştür. Dolayısıyla, TCK'nın 191/8. maddesine uyan hâllerde sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için CMK'nın 231. maddesinde hüküm altına alınan şartların varlığı aranmayacağı[856] gibi bu yönde karar verilmesi de zorunludur[857]. Bu zorunluluk, kural olarak 5320 sayılı Kanun'un geçici 7/2. maddesi uyarınca gündeme gelen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları için de geçerlidir[858]. Yargı kararlarında da aynı sonuca ulaşılmıştır[859].

---

açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir. ..." biçiminde düzenlenmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için gerekli koşullarla ilgili detaylı bilgi için bkz. **TOROSLU-FEYZİOĞLU:** s. 314, 318, **CENTEL-ZAFER:** s. 819-822, **GÜNEŞ:** s. 73 vd., **EPÖZDEMİR:** s. 89 vd, **KUMBASAR:** s. 111-187.

[854] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 187.

[855] **ELMAS:** s. 462.

[856] Doktrinde Şen ise; suç için öngörülen ceza dışında CMK'nın 231/5 ve 231/6. maddelerinde belirtilen şartların varlığının aranması gerektiğini ileri sürmektedir. **ŞEN, Ersan:** *"TCK m. 191'e Göre Verilen Ertelemeye İtiraz Mümkün mü?"*, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/tck-m191e-gore-verilen-ertelemeye-itiraz-mumkun-mu-makale,3669.html, Erişim Tarihi: 01.02.2019

[857] **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 806-807, **GÜNEŞ:** s. 150, **EPÖZDEMİR:** s. 129, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 187, **ELMAS:** s. 457-458, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 400.

[858] **ELMAS:** s. 462, **EPÖZDEMİR:** s. 127-130.

[859] *"...Sanık hakkında aynı suçtan açılmış başka dava yoksa veya sanık bu suçu daha önce işlediği suçtan dolayı verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin*

infazı sırasında işlemiş değilse veya daha önce işlediği suçtan dolayı yapılan kovuşturma aşamasında hükmolunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş ve önceki suçtan beraat kararı verilmiş ise, daha önceki tarihlerde işlediği aynı suçtan dolayı verilmiş olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararları dikkate alınmaksızın, bu suç nedeniyle doğrudan tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmamış olan sanık hakkında, 6545 sayılı Kanunun 68. maddesi ile değişik TCK'nın 191. maddesi ve aynı Kanunun 85. maddesi ile eklenen 5320 sayılı Kanunun geçici 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, 191. madde hükümleri çerçevesinde 'hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına', Karar verilmesinde zorunluluk bulunması...", Yrg. 10. CD, E. 2016/1229, K. 2018/9992, T. 26.12.2018, *"Sanık hakkında açılan kamu davasının uyuşturucu madde ticareti yapmak suçuna yönelik olduğu, yargılama sırasında eyleminin kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçuna dönüştüğünün kabul edildiği ve hakkında bu suçu nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği anlaşılmasına göre, suç tarihinden önce uyuşturucu madde bulundurmak suçundan başka bir dava yoksa veya sanık bu suçu daha önce işlediği suçtan dolayı verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş değilse bu suçu nedeniyle tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmamış olan sanık hakkında ... 5320 sayılı yasanın geçici 7/2. Maddesi uyarınca TCK'nın 191/8. Madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinde yasal zorunluluk bulunduğu...",* İstanbul BAM 5. CD, E. 2018/1513, K. 2018/1854, T. 13.09.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Getirilen bu düzenleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu açısından istisnai bir uygulama alanı yaratmış olup[860], hâkime bu konuda takdir yetkisi tanınmamıştır[861].

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçta hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin koşullarına ilişkin aynı maddenin 8 ve 9. fıkralarının Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla ve somut norm denetimi yoluyla yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi 13.01.2016 tarihli ve 52-1 sayılı söz konusu kararında; normların Anayasa'ya aykırı olmadığına ve bu yöndeki itirazın reddine hükmetmiştir[862].

---

860 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Özel Hükümler, s. 806-807. Aynı yönde bkz. **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 188.

861 **EPÖZDEMİR:** s. 129, **ELMAS:** s. 462.

862 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 187. Anayasa Mahkemesinin bu kararında; uyuşturucuyla mücadele çerçevesinde, TCK'nın 191. maddesi kapsamına giren suçtan dolayı başlatılan soruşturmalarda kamu davası açılmasının ertelenmesi kurumunun özel bir biçimde uygulanmasının öngörüldüğü, kovuşturma aşamasında suçun bu madde kapsamına girdiğinin anlaşılması halinde işin doğası gereği, bu madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verileceğinin düzenlendiği, Kanun'un gerekçesinden ve itiraz konusu kurallardan, kovuşturma aşamasında verilecek olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, maddede öngörülen kamu davası açılmasının ertelenmesine ilişkin özel hükümler çerçevesinde uygulanacağı, aksine düzenleme bulunmayan hallerde ise genel hükümlere müracaat edileceğinin anlaşıldığını, teknik farklılıklar dışında, TCK'nın 191. maddesi kapsamına giren suç için iki farklı ceza hukuku kurumunun aynı esaslar çerçevesinde uygulanması gerektiği, böylece, TCK'nın 191. maddesinde tanımlanan fiilin konu olduğu soruşturma veya kovuşturmalarda uygulanması

Gelinen noktada, sanık hakkında TCK'nın 188 ya da 190. maddesi nedeniyle açılan davalarda eylemin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu oluşturduğu değerlendirildiğinde, yerel mahkemece TCK'nın 191/8. ve 191/9. maddeleri gereği yapılması gereken işlemler ve verilebilecek kararlar irdelenmelidir.

Yürütülen kovuşturma esnasında sanığın eyleminin TCK'nın 191. maddesine uyduğuna kanaat getiren mahkemece, sanık hakkında aynı suçtan başka bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığını araştırması, böyle bir durum söz konu değilse, sanık hakkında TCK'nın 191. maddesi uyarınca mahkûmiyet hükmü kurulması ve bu hükmün açıklanmasının geri bırakılması gerekmektedir[863].

öngörülen hukuki kurumların, kişilerin hak ve özgürlükleri alanında farklı hukuki sonuçlar doğurmalarının önüne geçildiğinden "*kanun önünde eşitlik"* ilkesine aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Kararın tümü için bkz. (Çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160127.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160127.htm, Erişim Tarihi: 31.01.2019

[863] **ELMAS:** s. 461. *"Sanığın üzerinde ele geçirilen ve kişisel kullanım sınırındaki eroin ve 6-MAM maddesi yönünden yapılan değerlendirmede ise, sanığın maddenin kullanıcısı olduğunu savunması ve uyuşturucu madde kullanma suçundan herhangi bir işlem yapılmadığı da anlaşılmakla, sanığın eyleminin TCK.'nun 191/8-a maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmış ve bu suç itibariyle sanık TCK.'nun 191/1 maddesi uyarınca cezalandırılmış, TCK.'nun 191/8-a, son maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermek gerekmiş..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/2375, K. 2018/2753, T. 29.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

Yapılan araştırma sonucunda sanık hakkında aynı suçtan başka bir soruşturma olduğu belirlenirse; sanığın bu suçu, diğer soruşturmaya konu suç nedeniyle verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi içinde işleyip işlemediği belirlenmelidir. Bu hâlde suç, daha önce verilen erteleme süresi içinde işlenmişse TCK'nın 191/5. maddesi uyarınca kovuşturma şartının gerçekleşmemesi nedeniyle sanık hakkında CMK'nın 223/8. maddesi uyarınca "davanın düşmesine" karar verilmesi[864] ve bu kararın TCK'nın 191/4. maddesi uyarınca erteleme kararı verilen diğer dosyaya gönderilmesi gerekmektedir[865].

Öte yandan, sanık hakkında aynı suçtan açılmış bir dava olduğunun belirlenmesi hâlinde ise, bu davanın TCK'nın 191/4. maddesi uyarınca açılıp açılmadığı, bu nedenle açılmışsa iddianamenin kabulü tarihi tespit edilmelidir. Mahkemenin araştırması üzerine, dava konusu suçun diğer davanın açılmasından sonra işlendiği anlaşılmakta ise, sanık hakkında TCK'nın 191. maddesi uyarınca mahkûmiyet hükmü kurulmakla yetinilmelidir. Sanık hakkında böyle bir durumda TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi şartları oluşmadığından, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi de mümkün olmayacaktır. Çünkü, TCK'nın 191/8. maddesi, eylemin TCK'nın 191. maddesi yerine hatalı vasıflandırılması

---

[864] *"Sanık hakkında ... TCK'nın 191/2. maddesi gereğince tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verildiği, denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında sanıktan alınan idrar örneğinde THC saptanması üzerine temyize konu davanın açıldığı ve mahkemece ... TCK'nın 191. maddesinin 5. fıkrası ... uyarınca, ikinci suçtan açılan bu davanın kovuşturma şartının ortadan kalkması nedeniyle, CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası uyarınca 'davanın düşmesine' karar verilmesi gerekir..."*, Yrg. 20 CD, E. 2017/3323, K. 2019/328, T. 15.01.2019 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

[865] **ELMAS:** s. 459.

sonucunda sanık hakkında verilmesi gereken tedbir kararları uygulanmaksızın dava açılmasından kaynaklanan sorunların çözülmesine yönelik bir hükümdür. Dolayısıyla, TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi şartları bulunmayan kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması da söz konusu olmayacaktır[866].

[866] **GÜNEŞ:** s. 150, **ELMAS:** s. 459-461. *"...6545 sayılı Kanunun 68. maddesi ile değiştirilen TCK'nın 191. maddesinin 5 ve 8. fıkralarının olaya tatbik kabiliyeti bulunup bulunmadığının tespiti açısından; sanık hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan dolayı, bu suç tarihinden önce açılmış başka bir dava veya soruşturma olup olmadığı, varsa sanığın bu suçu diğer davaya konu olan suç nedeniyle verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında veya 6545 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra verilmiş olan bir kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı uyarınca tabi tutulduğu tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işleyip işlemediğinin ve önceki dava sonucunun araştırılması, gerektiğinde Denetimli Serbestlik Müdürlüğünden suç tarihinde sanığın infazda olan başka bir tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararının bulunup bulunmadığı sorulup belirlendikten sonra; a) Sanık bu suçu, daha önce işlediği suçtan dolayı yapılan kovuşturma aşamasında hükmolunan tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş ve önceki suçtan mahkûmiyet kararı verilmiş ise; veya 6545 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra verilmiş olan bir kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının denetim süresi içinde işlemiş ise, 6545 sayılı Kanunun 68. maddesi ile değiştirilen TCK'nın 191. maddesinin 5. fıkrasında öngörülen 'Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlâl nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu*

6545 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 28.06.2014 tarihi itibarıyla TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç nedeniyle görülmekte olan davalarda, 5320 sayılı Kanun'un geçici 7/2. maddesine göre verilecek kararlar yönünden de benzer durum söz konusu olacaktır.

Bu hâlde de mahkemenin öncelikle; sanık hakkında bu suçtan başka dava olup olmadığını, varsa bu suçun diğer davaya konu suç nedeniyle verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlenip işlenmediğini araştırması

---

yapılmaz' hükmü uyarınca, ikinci suçtan açılan bu davanın kovuşturma şartının ortadan kalkması nedeniyle, CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası uyarınca 'davanın düşmesine', b) Sanık bu suçu daha önce işlediği suçtan dolayı verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında veya 6545 sayılı Kanunla değişik TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca verilmiş bir 'kamu davasının açılmasının ertelenmesi' kararının denetim süresi içinde işlemiş değilse veya daha önce işlediği suçtan dolayı yapılan kovuşturma aşamasında hükmolunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında veya 6545 sayılı Kanunla değişik TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca verilmiş bir 'kamu davasının açılmasının ertelenmesi' kararının denetim süresi içinde işlemiş ve önceki suçtan beraat kararı verilmiş ise, daha önceki tarihlerde işlediği aynı suçtan dolayı verilmiş olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararları dikkate alınmaksızın, bu suç nedeniyle TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemiş olan sanık hakkında 6545 sayılı Kanunun 68. maddesi ile değişik TCK'nın 191/8. maddesi uyarınca, 5271 sayılı CMK'nın 231/6. maddesinde belirtilen şartlar aranmaksızın 191. madde hükümleri çerçevesinde 'hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına', Karar verilmesi gerekirken eksik araştırma ile hüküm kurulması...", Yrg. 10. CD, E. 2016/1925, K. 2018/9401, T. 17.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

gerekmektedir. Sanık bu suçu, daha önce işlediği aynı suçtan dolayı hükmolunan tedbir kararının infazı sırasında işlemişse, TCK'nın 191/5. maddesi uyarınca bu suçtan açılan dava açısından kovuşturma şartının bulunmaması nedeniyle davanın düşmesine karar verilmelidir[867]. Ancak, sanığın bu dava kapsamında daha önce verilen tedbir kararını ihlal etmesi söz konusu ise davaya devam edilmesi gerekmektedir. Son olarak, verilen tedbir kararı ihlal edilmemiş ve uygulanmakta ise, tebdirin sonuçlanması beklenmelidir[868].

Araştırma sonucunda başka davanın bulunmadığının ya da bu suçun aynı nitelikteki başka suçtan verilen tedbirin infazı sırasında işlenmediğinin anlaşılması

---

867 *"Sanığın 10/04/2017 tarihinde işlemiş olduğu uyuşturucu madde kullanma suçu nedeni ile 19/07/2017 tarihinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği ve kararın 01/08/2017 tarihinde tebliğ edildiği, 14/08/2017 tarihinde de üzerinde 0,2 gram MDMB bulunması nedeni ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını ihlal ettiğinden yargılamaya devam edilerek 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ise de, Uyaptan yapılan kontrolde; 14/05/2013 tarihli Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Bulundurma suçundan ... tedavi ve denetim kararı verilmeksizin 6545 sayılı yasanın 68. maddesi ile değişik TCK 191. maddesi ve aynı kanunun 85. maddesi ile eklenen 5320 sayılı yasanın geçici 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına karar verildiği, incelenen dosyadaki suçu bu kararın 5 yıllık denetim süresinde işlediği anlaşılmakla, TCK 191/5 maddesinin 6545 Sayılı Yasanın 68. Maddesi ile değişik hali ... CMK 223/8. maddesi 1. cümlesinde ... belirtilen şartlar dahilinde kovuşturma şartı gerçekleşmediğinden, kamu davasının düşmesine karar verilmesi gerekmektedir..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/2797, K. 2018/2976, T. 19.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

868 **ELMAS:** s. 465-466.

hâlinde, bu suç nedeniyle sanık hakkında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin uygulanıp uygulanmadığı tespit edilmelidir. Sonuç olarak, bu suç nedeniyle sanık hakkında tedbir de uygulanmamış ise, yine atılı suçtan mahkûmiyet hükmü kurularak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmelidir[869].

[869] **ELMAS:** s. 463. *"İlk derece mahkemesinin sanık hakkındaki 01.09.2015 tarihli kararı ile genel hükümlere tabi hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verdiği ve sanığın genel kasıtla işlediği yağma suçundan dolayı hükmü açıkladığı, oysa 6545 Sayılı Kanun ile 5320 Sayılı Kanunun geçici 7. maddesi uyarınca kanun yürürlüğe girdiği tarih itibari ile TCK'nın 191. Maddesinde tanımlanan suç nedeni ile yürütülen kovuşturmalarda hakkında daha önce denetimli serbestlik ve tedavi tedbiri uygulanmayan sanık hakkında TCK'nın 191. Maddesi hükümleri çerçevesi içerisinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi gerektiği..."*, Ankara BAM 3. CD, E. 2017/1802, K. 2018/1328, T. 26.12.2018, *"Sanık hakkında aynı suçtan açılmış başka dava yoksa veya sanık bu suçu daha önce işlediği suçtan dolayı verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş değilse veya daha önce işlediği suçtan dolayı yapılan kovuşturma aşamasında hükmolunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş ve önceki suçtan beraat kararı verilmiş ise, bu suç nedeniyle doğrudan tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmamış olan sanık hakkında, 6545 sayılı Kanunun 68. maddesi ile değişik TCK'nın 191. maddesi ve aynı Kanunun 85. maddesi ile eklenen 5320 sayılı Kanunun geçici 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, 191. madde hükümleri çerçevesinde 'hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına' karar verilmesinde zorunluluk bulunması..."*, Yrg. 10. CD, E. 2017/3370, K. 2018/9513, T. 18.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

C. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, cezai uyuşmazlığı sonlandıran bir nihai karar değildir[870]. CMK'nın 213/12. maddesinde, bu karara karşı itiraz kanun yolunun açık olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik itiraz kanun yoluna başvuru usulü ve inceleme yöntemleri açısından CMK'nın 267 vd. maddelerinin dikkate alınması gerekmektedir[871].

TCK'nın 191/9. maddesi uyarınca, bu maddede aksine hüküm bulunmayan hâllerde CMK'nın 171 ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231. maddeleri uygulanacağından, sanık hakkında TCK'nın 191. maddesinden açılan davalarda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları açısından da itiraz kanun yolu açık olduğu anlaşılmaktadır[872]. Yargıtay da bu karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceğini kabul etmektedir[873].

Bununla birlikte, sanık hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına yönelik itirazlarda, itiraz merciin denetiminin sınırları açısından TCK'nın 191.

---

870 **GÜNEŞ:** s. 216.

871 **EPÖZDEMİR:** s. 317.

872 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 188.

873 *"Sanıklar İ. ve M. hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçuna ilişkin olarak verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik kanun yolu talebinin incelenmesinde; Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının CMK'nın 231. maddesinin 12. fıkrası gereğince itiraz kanun yoluna tabi bulunması..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/40, K. 2018/1591, T. 26.03.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

maddesinde öngörülen yeni düzenlemenin dikkate alınması gerekmektedir. Bu bakımdan itiraz mercii; yerel mahkemenin sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verebilmesi için yukarıda açıklanan hususlarda gerekli araştırmaları yapıp yapmadığını ve bu araştırma sonucunda sanık hakkında TCK'nın 191/8. ve 5320 sayılı Kanun'un geçici 7/2. maddelerinin uygulanma koşullarının oluşup oluşmadığını denetlemek durumundadır[874].

Ç. Sonuçları

a. Denetimli Serbestlik Tedbiri ve Gerektiğinde Tedavi Tedbiri Uygulanması

6545 sayılı Kanun'un, TCK'nın 191. maddesinde yapılan değişikliğe ve 5320 sayılı Kanun'a eklenen geçici 7/2. maddeye ilişkin gerekçesinde, bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce açılan davalar yönünden sanıklar hakkında soruşturma evresinde uygulanamayan denetimli serbestlik ve/veya tedavi kararlarının kovuşturma evresinde uygulanabilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir[875]. Dolayısıyla, 6545 sayılı Kanun'un uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadeleye yönelik amacı ve ilgili madde gerekçeleri doğrultusunda, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği 28.06.2014 tarihi itibarıyla TCK'nın 191. maddesinde yazılı suç nedeniyle haklarında derdest dava bulunan ve yukarıda açıklanan koşullarla haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanıklar yönünden denetimli serbestlik ve/veya tedavi tedbiri uygulanacaktır[876].

---

[874] Aynı yönde bkz. **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 188-189.

[875] **6545 sayılı Kanun'un gerekçesinden.**

[876] **EPÖZDEMİR:** s. 128, ÇETİN: TCK m. 191, s. 188. Aynı yönde bkz.

TCK'nın 191/8. maddesinde, görülmekte olan davalar yönünden *"bu madde hükümleri çerçevesinde"* hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceği belirtilmiştir. TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç açısından uygulanması gereken denetimli serbestlik ve/veya tedavi tedbirinin yöntemi ise aynı maddenin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu fıkraya göre; *"Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir."* Dolayısıyla, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi üzerine sanık hakkında uygulanacak tedbirler açısından da aynı kural uygulanmalıdır[877].

b. Erteleme Süresinin Tamamlanması

TCK'nın 191/7. maddesinde, soruşturma evresinde verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı üzerine ve erteleme süresi içerisinde TCK'nın 191/4. maddesine göre uygulanan yükümlülüklere aykırı davranmadığı ve yasakları ihlal etmediği takdirde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak aynı maddede, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı nedeniyle uygulanan erteleme süresinin iyi hâlli geçirilmesi sonucunda nasıl bir karar verileceği açıkça belirtilmemiş, bu hususta maddenin 9. fıkrası uyarınca CMK'nın 231. maddesine atıf yapılmasıyla yetinilmiştir. Dolayısıyla; CMK'nın 231/10. maddesinde yer alan *"Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir."* hükmü dikkate alınarak, bu suçtan verilen aynı nitelikteki kararlar sonucunda uygulanan

[877] **ELMAS:** s. 461, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 188.

erteleme sürelerinin iyi hâlli tamamlanması durumunda sanık hakkındaki davanın düşmesine karar verilmesi gerekmektedir[878]. Yargısal uygulamalar da bu doğrultudadır[879].

c. Hükmün Açıklanması

CMK'nın 231/11. maddesinde; *"Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir."* şeklinde hüküm altına alınan düzenlemeyle, açıklanması geri bırakılan hükmün hangi hâllerde açıklanacağı belirtilmiştir[880].

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarında fail hakkında uygulanacak tedbirler TCK'nın 191. maddesinin 3. fıkrasına

---

878 **ELMAS:** s. 461,

879 *"TCK'nın 191/7 maddesi gereğince sanığın erteleme süresi zarfında 191. madde 4. Fıkrasında belirtilen yükümlülüklere aykırı davranmadığı veya yasakları ihlal etmediği taktirde hakkında CMK'nın 231/10. maddesi gereğince düşme kararı verileceğinin bildirilmesine..."*, Ankara BAM 3. CD, E. 2017/1802, K. 2018/1328, T. 26.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

880 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 801.

göre belirlenmektedir. Aynı maddenin 4. ve 5. fıkralarında ise, soruşturma evresinde uygulanan bu tedbirlerin ihlali durumunda şüpheli hakkında kamu davası açılacağı öngörülmüştür. Bu bakımdan, sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı nedeniyle uygulanan erteleme içerisinde kendisine yüklenen yükümlülüklere veya tedavi tedbirinin gereklerine aykırı davranmakta ısrar etmesi ya da kullanmak için yeniden uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi, bulundurması ya da bu maddeyi kullanması durumunda, CMK'nın 231/11. maddesi uyarınca hükmün açıklanması gerektiği noktasında doktrinde görüş birliği bulunduğu gibi[881], bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay uygulamaları da aynı yöndedir[882].

---

[881] **GÜNEŞ:** s. 152, **ELMAS:** s. 461, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 193, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 400.

[882] *"Mahkemenin 03/11/2015 tarihli hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma suçları için getirilen özel bir düzenleme niteliğinde olduğundan, ertelenmesi geri bırakılan hükmün ancak TCK'nun 191/4. maddesinde yazılı, erteleme süresi zarfında; sanığın kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi, tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması hallerinde açıklanabileceği..."*, Bursa BAM 3. CD, E. 2017/369, K. 2017/350, T. 26.12.2017, *"Sanık hakkında ... yasal zorunluluktan dolayı TCK'nın 191. maddesi hükümleri çerçevesinde 'hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına' karar verildiği için, bu durumda, uyuşturucu madde kullanma suçları için özel bir düzenleme olması nedeniyle, aynı Kanunun 4.fıkrasında belirtildiği üzere; Sanığın erteleme süresi zarfında; a) Kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi, b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması, c)*

Bununla birlikte, sanığın erteleme süresi içerisinde TCK'nın 191. maddesi dışında kasten bir suç işlemesi durumunda, bu suçu nedeniyle CMK'nın 231/11. maddesi uyarınca hükmün açıklanıp açıklanmayacağı konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre; kasten işlenen diğer suçlar nedeniyle de hükmün açıklanabileceği savunulmakta[883] iken, doktrinde çoğunluk tarafından ileri sürülen ve bizim de katıldığımız diğer görüşe göre; sanığın kendisine yüklenen yükümlülüklere, uygulanan tedavinin gereklerine uymamakta ısrar etmesi ve yeniden uyuşturucu ve uyarıcı madde temini, bulundurması ya da kullanması eylemleri TCK'nın 191/4. maddesinde öngörülen özel ihlal nedenleri olup sanık hakkında yalnızca bu nedenlerle hüküm açıklanabilecektir. Dolayısıyla, CMK'nın 231/11. maddesinden ayrı olarak, sanığın erteleme süresi içerisinde kasten işlediği başka bir suçtan dolayı hükmün açıklanmasına imkân bulunmamaktadır[884]. Yargı kararlarında da bu görüş kabul edilmiştir[885].

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, Hâllerinde hakkındaki hükmün açıklanabileceği...", Yrg. 10. CD, E. 2017/7884, K. 2018/10118, T. 31.12.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

883 **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 195.

884 **GÜNEŞ:** s. 152, **ELMAS:** s. 461, **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 400.

885 *"Somut olayda 6545 sayılı yasanın 68. maddesi ile değişik TCK 191. maddesi ve aynı kanunun 85. maddesi ile eklenen 5320 sayılı yasanın geçici 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve denetim süresi içerisinde işlenen kasıtlı suçun ise uyuşturucu kullanma suçu olmadığı anlaşıldığından, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının açıklanması şartlarının oluşmadığı görülmektedir....",* İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/2944, K. 2018/2910, T. 14.12.2018, *"...Denetim süresi içinde işlenen ihlale konu kasıtlı suçun TCK'nın 191/4-b-c maddelerinde tahdidi olarak sayılan 'Tekrar*

5. 6545 sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler Sonucunda TCK'nın 191. maddesinde Düzenlenen Suç Açısından Zincirleme Suç Hükümlerinin Uygulanması

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçta zincirleme suç hükümlerinin uygulanması açısından, çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan "TCK'nın 191. Maddesinde Düzenlenen Suçları İçtimaı" başlığı altındaki açıklamalarda genel bilgilere değinilmişti. Ancak, bu suçla ilgili olarak 6545 sayılı Kanun'la yapılan kapsamlı değişiklikler, TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanma koşulları açısından daha önce ortaya çıkmayan sorunları gündeme getirmiştir. Bölge adliye mahkemeleri faaliyete girdikten sonra da bu sorunların çözümü noktasında varılan sonuçlar özellikle istinaf kanun yolu incelemesi üzerine verilen kararlara yansımıştır. Öte yandan, bu sorunların ve yargı kararlarının sınıflandırılarak ortaya konulabilmesi ve konunun daha anlaşılır şekilde aktarılabilmesi için, öncelikle suçun muhakemesine ilişkin detaylı açıklama yapmak gerekmiştir. Dolayısıyla, kural olarak çalışmamızın ikinci bölümünde

---

Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Alma, Kabul Etme veya Bulundurma ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma' suçu olması gerektiği, inceleme konusu dosyada ise sanığın denetim süresi içinde 'Basit Yaralama' suçundan mahkum olması nedeniyle hükmün açıklanması koşullarının oluşmadığı...", İzmir BAM 3. CD, E. 2017/3659, K. 2018/1741, T. 29.11.2018, *"...Sanığın denetim süresi içinde işlediği iddia edilen suç 'trafik güvenliğini tehlikeye sokma' suçu olduğundan, kanundaki özel düzenlemede yer alan emredici hüküm nedeniyle, 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçu haricinde başka bir suçtan mahkûmiyet nedeniyle hükmün açıklanması yasaya aykırı olup...",* Yrg. 10. CD, E. 2018/5041, K. 2018/7416, T. 30.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

değinilmesi gereken bu hususlar, suçun muhakemesine dair önceden irdelenmesi gereken hukuki kurumların özellikleri ve konunun kapsamı nedeniyle, çalışmamızın üçüncü bölümünde yer alan "suçun muhakemesi" başlığı altındaki açıklamalardan sonra ele alınmıştır.

TCK'nın 191. maddesinde yazılı suç açısından 6545 sayılı Kanun sonrasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına ilişkin öncelikle; bu suçtan devam etmekte olan soruşturma kapsamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kesinleşmesinin ardından, failin yeniden uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi, bulundurması ya kullanması hâlinde TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı hususuna değinilmelidir.

Zincirleme suçu oluşturan fiillerin kanunda öngörülen tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu olmaları gerekmektedir. Fiil işlendiği sırada suç olarak düzenlenmemişse, zincirleme suçun tespitinde esas alınamayacaktır[886]. Aynı şekilde, zincire dahil olan tüm suçlar açısından kovuşturma şartlarının da mevcut olması gerekmektedir[887]. Bu durumda, TCK'nın 191/5. maddesinde yer alan *"Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz."* şeklindeki düzenleme karşısında, failin erteleme süresinde yeniden işlediği TCK'nın 191. maddesine konu suç açısından kovuşturma şartı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, ayrı bir dava konusu edilemeyen bu suçun zincirleme sayılan suçlar arasına dahil edilmesine ve fail hakkında bu ikinci suç nedeniyle TCK'nın 43/1. maddesinin

[886] **SANCAR:** s. 69.

[887] **KOCA-ÜZÜLMEZ:** s. 511.

uygulanmasına imkân bulunmamaktadır[888]. Bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay uygulamalarında da aynı görüş benimsenmiştir[889].

Bu suçta TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanması açısından özellik arz eden diğer husus; fail hakkında soruşturma başlatıldıktan sonra TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemesi hâlinde ya da faile tebligat yapılmaması nedeniyle, verilen kararın henüz kesinleşmediği aşamada, aynı suçun tekrar, hatta birden çok kez işlenmesi durumudur. Hemen belirtmek gerekir ki, bu

---

888 **ÖZBEK-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE:** s. 805, **ELMAS:** s. 453-454.

889 *"...Yargılama konusu olayda 11/06/2016 günü SSÇ'nin üzerinde 0,1 gram sentetik kannabinoid içeren uyuşturucu maddenin ele geçirildiği, bu nedenle SSÇ hakkında 14/11/2016 tarihinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği, kararın 23/11/2016 tarihinde tebliğ edildiği, her ne kadar 29/10/2016 tarihinde de SSÇ'de sentetik kannabinoid içeren uyuşturucu madde ele geçirilmiş ise de, bu eylemi kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının tebliğinden önce gerçekleştirmesi nedeniyle, soruşturma ve kovuşturma yapılmasının mümkün olmadığı, bu nedenle bu eylemin zincirleme suç kapsamında da değerlendirilemeyeceği, 24/04/2017 tarihindeki eyleminin ise, erteleme kararının tebliğinden sonra olması nedeniyle ihlal mahiyetinde eylem olduğu ve TCK 191/5. maddesi gereğince ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmasının zaten mümkün olmadığı anlaşılmakla, SSÇ hakkında TCK 43/1. maddesi hükümlerinin uygulanma koşullarının bulunmadığı..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/3105, K. 2019/112, T. 15.01.2019, *"...Somut olayda erteleme süresi içerisinde 27/08/2016 tarihinde 'kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma' suçunu işlediği ve bunun denetimli serbestlik kararının ihlali niteliğinde olup eylemin ayrıca bir suç oluşturmadığının gözetilmemesi..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/1140, K. 2017/3670, T. 07.06.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

hâllerde fail hakkındaki erteleme süresi henüz başlamadığı için, yeniden aynı nitelikteki suçun işlenmesi TCK'nın 191/4-b ve 191/5. maddeleri kapsamında değerlendirilemeyecek ve failin eylemi tedbirin ihlali olarak kabul edilemeyecektir. Böyle bir durumda fail hakkında TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda iki ihtimal bulunmaktadır. Birinci ihtimalde, failin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kesinleşmesi kararına kadar geçen sürede işlediği aynı nitelikteki diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde temini, bulundurma ya da kullanma suçları nedeniyle yürütülen soruşturmaların tümü birleştirilerek tek dosya üzerinden kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmelidir. Aynı nitelikteki birden fazla suç nedeniyle verilen bir kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı üzerinden soruşturmaya devam edilmeli, tedbirin ihlali durumunda tüm eylemleri nedeniyle fail hakkında tek suçtan ve TCK'nın 43/1. maddesinin de uygulanması talebiyle kamu davası açılmalıdır. İkinci ihtimalde ise, kanun koyucunun böyle bir durum açısından kanunda bilinçli bir boşluk bıraktığı kabul edilmeli, dolayısıyla erteleme süresinin başlangıcından önce işlenen tüm suçlar tek suç olarak değerlendirilip bu eylemler zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına konu edilmemelidir. Böylece soruşturma evresinde aynı suçu birden fazla kez işleyen failler arasında, soruşturma makamlarının geç karar vermeleri ya da tebligat işlemlerinin tamamlanmaması nedeniyle hakkında erteleme süresi başlamayan fail açısından haksız bir mağduriyet yaşanmasının önüne geçilmiş olacaktır. Bölge adliye mahkemeleri, kanaatimize göre isabetle ve istikrar kazanan uygulamalarında ikinci ihtimali tercih etmekte ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının faile tebliğinden önce işlenen aynı nitelikteki eylemler tek suç kabul edilerek bu eylemler yönünden TCK'nın 43. maddesi uygulanmamaktadır[890].

[890] *"...Bu durumda karşılaşılacak sorunlardan birisi de, hakkında soruşturma başlatılan şüphelinin, henüz kamu davasının ertelenmesi kararı kendisine tebliğ edilmeden yani erteleme süresi başlamadan ikinci bir kullanmak için uyuşturucu*

madde bulundurma suçu işlemesidir. Bu halde erteleme süresi başlamamış olduğundan, bir ihlalden de söz edilemeyecek ve hakkında kamu davası açılamayacaktır. Bu sorunun çözümü bakımından iki farklı görüş benimsenebilir. Birincisi; ilk suçun işlenmesinden sonra ancak erteleme süresi başlamadan işlenecek olan ikinci suçun, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı suçun birden fazla işlenmesi olarak kabul edilmesi ve TCK'nın 43/1. maddesi kapsamında değerlendirilmesi halidir. İkincisi ise; kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunun temadi eden bir suç olarak ve bu kapsamda ilk suçun işlenmesinden sonra ancak erteleme süresi başlamadan işlenecek olan ikinci suçun tek suç olarak kabulüdür.

Bu görüşlerden hangisinin hukuka ve adalete uygun olduğu konusunu bir örnekleme ile açıklamaya çalışırsak;

1- (A) şüphelisinin 01.01.2016 tarihinde işlediği kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan yürütülen soruşturmada, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ve tebliğinden sonra, 01.02.2016 tarihinde aynı suçu ikinci defa işlemesi durumunda, ikinci eylem kamu davasının ertelenmesi kararının ihlali niteliğinde olacağından, sanık hakkında kullanma suçundan kamu davası açılacak ve tek bir cezaya hükmolunacaktır.

2- (B) şüphelisinin 01.01.2016 tarihinde işlediği kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan yürütülen soruşturmada, henüz kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilip, tebliğ edilmeden, 01.02.2016 tarihinde aynı suçu ikinci defa işlemesi ve ikinci suç nedeni ile yürütülen soruşturmada, birinci suçtan önce kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilip, tebliğ edilmesi durumunda, ikinci suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilen şüpheli hakkında, birinci suç nedeni ile tekrardan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı da verilemeyeceğinden, öncelikle soruşturmaların birleştirilmesi, ayrı ayrı

kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi durumunda ise şüphelinin ihlal teşkil edecek eyleminin, hangi kamu davasının ertelenmesi kararının ihlali olduğunun tespiti sorununun önüne geçebilmek adına, ihlal nedeni ile ayrı ayrı açılacak olan kamu davalarının kovuşturma aşamasında birleştirilmesi gerekecektir. Gerek soruşturma gerekse kovuşturma aşamasında birleştirilerek görülecek olan davada sanığın eyleminin bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı suçun birden fazla işlenmesi olarak kabul edilmesi ve TCK'nın 43/1. maddesi kapsamında değerlendirilmesi durumunda, sanık hakkında yine tek bir cezaya hükmolunacak ancak sanığın cezasında dörtte birinden dörtte üçüne kadar bir artırım yapılacaktır.

İşte tam da bu noktada düşünülmesi gereken, soruşturma makamının birinci suç nedeni ile zamanında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verip, tebliğ etmemesi nedeniyle ikinci suçun gerçekleşmesi ve ikinci suç nedeni ile daha önce kamu davasının ertelemesi kararı verilmiş olmasının, sanığın cezasının artmasına neden olmasıdır. Yani birinci suçun işlenmesinden sonra zamanında hareket etmeyen soruşturma makamları nedeniyle sanığın cezası artacaktır. Bu ise özünde aynı konumda olan iki farklı şüpheli arasında adaletsiz ve eşitlikten uzak bir çözüm olacaktır.

3- (C) şüphelisinin 01.01.2016 tarihinde işlediği kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan yürütülen soruşturmada, henüz kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilip, tebliğ edilmeden, 01.02.2016 tarihinde aynı suçu ikinci defa işlemesi durumunda, soruşturmanın birleştirilerek, ihlal halinde sanığın eylemlerinin bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı suçun birden fazla işlenmesi olarak kabul edilmesi ve açılacak kamu davasında TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanmasının talep edilmesi durumunda da, sanık hakkında yine tek bir cezaya hükmolunacak, ancak sanığın cezasından dörtte

Yukarıda belirtilen engel hâller haricinde, 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten sonra kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul

---

birinden dörtte üçüne kadar bir artırım yapılacak olması, 2. örnekteki gibi özünde aynı konumda olan iki farklı şüpheli arasında adaletsiz ve eşitlikten uzak bir sonuç doğuracaktır.

O halde ceza adaletine uygun olan çözüm; hakkında soruşturma başlatılan şüphelinin, henüz kamu davasının ertelenmesi kararı kendisine tebliğ edilmeden yani erteleme süresi başlamadan ikinci bir kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu işlemesi halinde, bir başka deyişle ilk suç nedeni ile başlayan soruşturma ile kamu davasının ertelenmesi kararanın şüpheliye tebliğine kadar geçecek zaman diliminde gerçekleşecek eylemler bakımından, kanun koyucunun bilinçli bir boşluk bıraktığı ve bu boşluğun, kullanmak için uyuşturucu bulundurma suçunun temadi eden bir suç olduğu özelliği de dikkate alınarak, tek suç olarak kabul edilip, tek cezaya hükmolunması olduğudur...", Gaziantep BAM 5. CD, E. 2016/402, K. 2016/402, T. 16.12.2016, *"Suça sürüklenen çocuğun, hakkında verilen 14/08/2017 tarihli kamu davasının ertelenmesi kararından önce 11/05/2017 ve 04/07/2017 tarihlerinde gerçekleşen uyuşturucu madde kullanma eylemlerinin tek bir suça vücut vereceği gözetilmeden ... zincirleme suç hükümlerinin tatbiki..."*, Samsun BAM 3. CD, E. 2018/2055, K. 2018/2982, T. 14.12.2018, *"...Uyuşturucu madde kullanma suçunun esasen temadi eden suçlardan olduğu, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından önceki tüm eylemlerin temadi eden tek bir suç oluşturup ayrı ayrı cezalandırmanın ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına konu edilebilecek eylemlerden ibaret oldukları ve suç tarihinin de temadinin sona erdiği tarih olarak kabulünün gerektiği..."*, İstanbul BAM 4. CD, E. 2018/1608, K. 2018/2332, T. 11.10.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçlarında zincirleme suç hükümlerinin hangi durumlarda uygulanabileceğine değinmek gerekmektedir.

Fail hakkında bu suçtan kamu davası açılmış olmasının, zincirleme suç uygulanmasına engel hukuki kesinti oluşturduğu da dikkate alındığında; kanaatimizce ancak iki hâlde zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir. Buna göre ilk ihtimal, failin soruşturma evresinde söz konusu olan erteleme süresi içerisinde uygulanan tedbiri TCK'nın 191/4. maddesinde sayılan hâllerden biriyle ihlal ettikten sonra ve bu nedenle davanın açılmasından önce geçen süre içerisinde yeniden aynı nitelikte suç işlemesidir. Böyle bir durumda örneğin, 01.01.2019 tarihinde eroin kullanırken yakalanan fail hakkında 15.01.2019 tarihinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiğini ve bu kararın 01.02.2019 tarihinde kesinleştiğini varsayabiliriz. Fail erteleme süresinin başladığı 01.02.2019 tarihinden sonra 01.03.2019 tarihinde yeniden eroin kullanırken yakalansa, TCK'nın 191/4-b ve 191/5. maddeleri uyarınca tedbir ihlal edilmiş sayılacak ve bu suç zincirleme suç hükümleri açısından dikkate alınamayacaktır. Ancak failin ikinci eylemi nedeniyle erteleme kararı kaldırılıp, erteleme kararına esas 01.01.2019 tarihli eylemi nedeniyle örneğin 01.05.2019 tarihinde kamu davası açılana kadar geçen sürede 01.04.2019 tarihinde fail yeniden uyuşturucu bulundururken yakalanırsa, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında gerçekleşmesi ve aynı iddianameyle dava açılmak kaydıyla, 01.04.2019 tarihli bu eylemi ve erteleme kararına konu 01.01.2019 tarihli ilk eylemi nedeniyle fail hakkında zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir. Bu görüş bölge adliye mahkemelerince de kabul edilmiş ve içtihatlar istikrar kazanmıştır[891].

[891] *"...Sanığın, 11/06/2016 tarihinde uyuşturucu madde kullandığı iddiasıyla ... hakkında 27/06/2016 tarihinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği, bu kararın 21/07/2016 tarihinde bizzat sanığın kendisine tebliğ edildiği, buna rağmen 27/08/2016 tarihinde yapılan soruşturmada sanığın üzerinde*

uyuşturucu madde ele geçirildiği, sanık hakkında 11/06/2016 tarihli eylem için 09/11/2016 tarihinde kamu davası açıldığı, ancak kamu davası açılmadan önce sanığın 29/09/2016 tarihinde arkadaşlarıyla bulunduğu ortamda yapılan aramada uyuşturucu maddenin ele geçtiği, ... sanık hakkında müsnet suçtan iddianamenin düzenlendiği 09/11/2016 tarihinden önce sanığın 29/09/2016 tarihinde kullanmak üzere bulundurduğu uyuşturucu madde ile yakalandığı, iddianame düzenlenme tarihinden önce gerçekleşen iki eylemin zincirleme suç kapsamında değerlendirilmesi gerektiği...", Samsun BAM 3. CD, E. 2018/1112, K. 2018/2260, T. 26.09.2018, *"01.01.2016 tarihinde ilk suçu işleyen şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesi ve tebliğinden sonra, 01.02.2016 tarihinde aynı suçu ikinci defa işlemesi nedeni ile ihlal gerçekleştiğinden dolayı henüz kamu davası açılmadan, 01.05.2016 tarihinde üçüncü kez aynı suçu işlemesi durumunda, bir ve ikinci suçlar nedeniyle açılacak kamu davası ile üçüncü suç nedeni ile açılacak kamu davasının aynı tarihte açılması durumunda, örneğin her iki iddianamenin de 01.06.2016 tarihinde düzenlenmesi durumunda, ilk iki suç nedeni ile hukuki kesinti gerçekleşmeden üçüncü suç işlendiğinden, fakat üçüncü suç, ilk iki suç nedeni ile ihlal gerçekleşmiş olmakla birlikte kamu davası açılmadan işlendiğinden, bu durumda ayrı açılan bu davaların birleştirilmesi ve yargılama sonucunda da sanık hakkında eylemlerin müstakil suçlar olup olmadığı ya da TCK'nın 43/1. maddesi kapsamında zincirleme suçu oluşturup oluşturmadıkları tartışmasının yapılmasını gerektirecektir.",* Gaziantep BAM 5. CD, E. 2016/402, K. 2016/402, T. 16.12.2016. (UYAP Karar Arama Otomasyonu). Varılan sonuç aynı olmakla birlikte, Bursa BAM 3. CD bir kararında, kanaatimizce hatalı olarak zincirleme suça konu olan eylemleri ihlali oluşturan suç ve dava açılana kadar işlenen son suç olarak değerlendirmiştir. Ancak TCK'nın 191/5. maddesi uyarınca ihlali oluşturan suç yönünden kovuşturma şartı

bulunmadığından, kararın bu yönüne iştirak etmek mümkün olmamıştır: *"14/06/2016 günü sanığın babasının polise müracaat ederek oğlu Semih'in uyuşturucu kullandığını belirttiği, Sulh Ceza Hakimliği kararı ile sanığın alınan vücut örneklerinin incelenmesi sonucunda düzenlenen ATK raporuna göre kan, idrar ve saç örneğinde uyuşturucu tespit edildiği, ... soruşturma sırasında 24/10/2016 tarihinde hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği, kararın 17/11/2016'da annesine tebliğ edildiği, ... infaz işlemleri sırasında 24/11/2016 günü sokakta sanığın durumundan şüphelenilmesi üzerine sanıktan net 0,6 gram metamfetamin elde edildiği, ... vücut örneklerinin incelenmesi sonucunda düzenlenen ATK raporuna göre uyuşturucu tespit edildiği, yine 20/03/2017 tarihinde sanığın babasının polis merkezine verdiği dilekçe ve beyanında sanığın uyuşturucu kullandığını ve aile bireylerine şiddet uyguladığını söylediği, sanıktan alınan vücut örneklerinde uyuşturucu tespit edildiği, savunmasında da 10 gün öncesine kadar uyuşturucu kullandığını söylediği, bunun üzerine ihlal nedeniyle sanık hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılarak 12/06/2017 tarihli iddianame ile kamu davası açıldığı, yapılan yargılama sonucunda sanığın inceleme konusu kararda belirtildiği şekilde cezalandırılmasına karar verilmiş ise de, sanığın 24/10/2016 tarihinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra 24/11/2016 tarihinde TCK'nın 191/4-b,c maddesi kapsamında erteleme süresi içerisinde üzerinde uyuşturucu madde bulundurması ve vücut örneklerinde uyuşturucu madde tespit edilmesi nedeniyle suçun tamamlandığı, bu eylem ile ihlalin gerçekleştiği sanığın 20/03/2017 tarihinde işlediği uyuşturucu madde kullanması eyleminin ise TCK'nın 43. maddesi gereğince aynı suç işleme kararı kapsamında zincirleme suç niteliğinde olduğu ve buna göre sanık hakkında 24/11/2016 tarihli ihlal eyleminden sonra 20/03/2017 tarihli eylemi nedeniyle hakkında TCK'nın 43/1 maddesi gereğince artırım yapılmaması hukuka aykırı..."*,

Son olarak; kanaatimizce kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu yönünden zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği ikinci ihtimal ise, TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca bu suçtan dava açıldıktan sonra yeniden kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyen birden fazla aynı suçun işlenmesi durumudur. Buna göre örneğin, failin uyuşturucu madde kullanma suçundan dolayı uygulanan tedbirleri ihlal etmesi nedeniyle hakkında dava açıldıktan sonra, farklı tarihlerde ve birden çok kez, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında yeniden uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması ve bu suçlar arasında hukuki kesinti bulunmaması durumunda, fail hakkında tek suçtan hüküm kurulması ve verilen cezanın TCK'nın 43/1. maddesi uyarınca artırılması gerekecektir.

6. Görevli ve Yetkili Mahkeme

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun takibi şikâyete bağlı olmayıp, re'sen takibi gerekmektedir[892].

Bu suçun temel şekli ve TCK'nın 191/10. maddesinde düzenlenen nitelikli hâli açısından yargılama yapmakla görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun'un 8. maddesi ile 5320 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca asliye ceza mahkemesidir[893]. Failin 18 yaşından küçük olması hâlinde ise yargılama, 5395 sayılı ÇKK'nın 26/1. maddesi uyarınca çocuk

---

Bursa BAM 3. CD, E. 2018/1436, K. 2018/1910, T. 20.11.2018 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

892 **ELMAS:** s. 469, **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 197.

893 **YOKUŞ SEVÜK:** Özel Hükümler, s. 400, **ELMAS:** s. 469.

mahkemesinde yapılacaktır[894]. CMK'nın 12. maddesi uyarınca, yer yönünden yetkili mahkemenin belirlenmesi açısından suçun işlendiği yer esas alınmalıdır[895].

7. Zamanaşımı

Ceza hukuku açısından zamanaşımı, devletin cezalandırma hakkını ortadan kaldıran bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Suçun tamamlanmasından sonra o suça ilişkin kanunda yazılı sürenin geçmesi nedeniyle dava açılmaması veya açılan davaya devam edilememesi hâlinde dava zamanaşımı söz konusu olmaktadır[896].

TCK'nın 66/1-e. maddesi uyarınca, beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda dava zamanaşımının sekiz yıl olduğu belirtilmiştir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun temel şeklinin düzenlendiği TCK'nın 191/1. maddesinde bu suç için iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bu hâlde suçun cezasının üst sınırı beş yıldan fazla olmadığından, failin eyleminin TCK'nın 191/1. maddesi kapsamında kaldığı hâllerde zamanaşımı sekiz yıldır[897].

Öte yandan TCK'nın 66/3. maddesinde, dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde, dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin de

---

[894] **YOKUŞ SEVÜK:** Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar: s. 232.

[895] **ELMAS:** s. 469. CMK'nın "Yetkili Mahkeme" başlıklı 12. maddesinin 1. fıkrası; *"Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir."* şeklinde düzenlenmiştir.

[896] **ÖZTÜRK-ERDEM:** s. 574-575, **ARTUK-GÖKÇEN-ALŞAHİN-ÇAKIR:** s. 945, **HAKERİ:** s. 745.

[897] **ÇETİN:** TCK m. 191, s. 198.

göz önünde bulundurulacağı; 66/4. maddesinde de, zamanaşımı süresinin belirlenmesinde suçun kanundaki cezasının yukarı sınırının dikkate alınacağı belirtilmiştir[898]. Buna göre; TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen suçun belli yerlerde işlenmesi hâlinde cezanın yarı oranında artırılacağına ilişkin TCK'nın 191/10. maddesi karşısında, failin bu maddeye uyan eylemi beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirir hâle gelmektedir. Dolayısıyla, TCK'nın 191/10. maddesine konu eylemler açısından zamanaşımı, TCK'nın 66/1-d. maddesi uyarınca on beş yıl olarak uygulanacaktır.

Son olarak, TCK'nın 191/9, CMK'nın 171/4 ve 231/8. maddelerindeki açık düzenlemeler karşısında, bu suçtan yürütülen soruşturma kapsamında fail hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği takdirde, erteleme süresi boyunca zamanaşımı süresi duracaktır[899].

---

[898] **ÖZTÜRK-ERDEM:** s. 577-578.

[899] **GÜNEŞ:** s. 152. *"Dava zamanaşımı süresinin, sanık hakkında aynı eylem nedeniyle mahkemece verilen 15/12/2011 tarihli tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararının kesinleştiği 10/01/2012 tarihi ile sanığın tedbire uymaması üzerine düzenlenen 05/09/2012 tarihli tensip tutanağına kadar ve yine aynı eylem nedeniyle 29/01/2013 tarihinde verilen hükmün açıklanılmasının geri bırakılması kararının kesinleştiği 21/02/2013 tarihi ile kararın ihlali niteliğindeki 10/07/2013 suç tarihleri arasında durduğu anlaşıldığından tebliğnamedeki düşme görüşüne iştirak edilmemiştir..."*, Yrg. 20. CD, E. 2017/7211, K. 2017/7325, T. 27.12.2017 (UYAP Karar Arama Otomasyonu)

SONUÇ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bireysel kullanım ve satışlarından, suç ekonomisinin ve uluslararası terörizmin finansmanlığına uzanan boyutları, bu maddelerle mücadelenin önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Bilimsel gelişmeler sonucunda bu maddelerin çeşitliliğindeki artış ve teknolojik imkânlarla insanlar arasındaki iletişimin kolaylaşıp karmaşıklaşması da bu mücadelenin güncel kalmasını, uluslararası iş birliğiyle ve bir çok bilim dalından faydalanılarak yürütülmesini gerektirmektedir. Bu gereksinimler sonucunda devletler arasında bu konuda işbirliği yapılarak hem uluslararası hem de bölgesel boyutta sözleşmeler hazırlanıp ülkelerin iç hukuku hâline getirilmiştir. Ayrıca uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaretinin önlenmesi, tıbbi zorunluluklar dışında bu maddelerin kullanımının engellenip kontrol altına alınması açısından politikalar üretilmesi, çalışmalar yapılması ve rapor hazırlanması gibi konularda yine devletler nezdinde uluslararası veya bölgesel kuruluşlar kurulmuştur. Gelinen noktada, hem uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal, ihraç ve ticaretinin, hem de bunların kaynağını ve taraflar arasındaki alışveriş ilişkisinin talep kısmını oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının önlenmesi, devletlerin evrensel anlamda insanlık için yerine getirmeleri gereken bir görev hâlini almıştır.

Ülkemiz de bu konuda gerek taraf olduğu uluslararası veya bölgesel sözleşmeler ve kuruluşlar, gerekse iç hukukta yapılan düzenlemelerle uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden kaynaklanan suçlarla mücadele noktasında önemli adımlar atmaktadır. Bu bağlamda ülkemiz, bölgesel ve uluslararası politikalar üretilmesi açısından yürütülen çalışmalara katkı sağlamakta, iç hukuk düzenlemeleriyle de bu maddelerin konusunu oluşturduğu suçlarla mücadele, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcılarının

tedavileri ve yeniden topluma kazandırılmaları hususlarında evrensel standartlara ulaşmaya çalışmaktadır.

İç hukukumuzda uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar büyük ölçüde önce 765, ardından da 5237 sayılı TCK'da düzenlenmiştir. Bunun dışında, hukuken meşru kabul edilen alanlarda da kullanılabilmelerinin yanında, uyuşturucu veya uyarıcı etken maddesi içermeleri nedeniyle kenevir ve haşhaş bitkilerinin üretim, ihraç ve ithal açısından kontrol altına alınmasına yönelik 2313 ve 3298 sayılı Kanun'lar yürürlüğe konulmuştur.

5237 sayılı TCK'da uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar, 188. maddede bu maddelerin imal ve ticareti, 190. maddede bu maddelerin kullanılmasının kolaylaştırılması ve 191. maddede de kullanmak için temin edilmesi, bulundurulması ya da kullanılması olarak hüküm altına alınmıştır. Her üç suçun da maddi konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler; ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, kanunlarımızda veya kanunların verdiği yetkiye dayanan Cumhurbaşkanı (Bakanlar Kurulu) kararlarında uyuşturucu madde olduğu kabul edilerek; tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında imal, ithal ve ihraç edilmeleri, satımı, satın alınmaları, bedelsiz devredilip devralınmaları, bulundurulmaları, sevki, nakli ve kullanılmaları yasaklanan ya da ruhsata tabi kılınan; ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, ilgili maddelerde sayılan eylemlere konu edilmeleri suç oluşturan doğal ve sentetik maddeler olarak tanımlanmaktadır. Ancak bir maddenin TCK'da sayılan bu suçların konusunu oluşturabilmesi için, suç tarihi itibarıyla ulusal ve iç hukukumuz hâline gelen uluslararası düzenlemelerde uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunun belirlenmiş olması gerekmektedir. Somut olayda ele geçirilen bu nitelikteki bir maddenin miktarı az olsa da, kullanıma elverişli olduğunun tespit edilmesi hâlinde TCK'nın 191. maddesindeki suçun konusunu oluşturacaktır.

Çalışma, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlardan yalnızca TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu kapsamaktadır. 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en çok değişikliğe uğrayan suçlardan biri olan bu suç açısından yapılan en köklü değişiklik; 28.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun'la olmuştur. Söz konusu düzenleme ile maddenin başlığı ve metni değiştirilmiş, önceden *"bulundurma"* fiili içerisinde değerlendirilen ve suçun oluşumuna etkisi bulunmayan *"kullanma"* fiili açıkça suçun seçimlik hareketleri arasına eklenmiş, suça ilişkin temel ceza artırılmış, suçun muhakemesine ilişkin de kapsamlı yenilikler getirilmiştir.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanmak amacıyla temini, bulundurulması ya da kullanılmasının suç olarak düzenlenmesiyle hem bireylerin, hem de toplumun esenliği ve sağlığı korunmaktadır. Bu nedenle, TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçun, Kanun'un *"Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar"* bölümünde yer alması isabetlidir.

Çalışma konumuzu oluşturan suç TCK'da özgü suç olarak düzenlenmediğinden herkes bu suçun faili olabilmektedir. Suçun mağduru ise toplumu oluşturan tüm bireyler olup suçun düzenlenmesinde bir kişide somutlaşan mağdurluk söz konusu değildir. Dolayısıyla bu suçtan açılan davalarda gerçek ve tüzel kişilerin davaya katılma hak ve yetkileri bulunmamaktadır.

TCK'nın 191/1. maddesinde düzenlenen satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemleri yönünden failin kastı, suça konu maddeleri kullanmaya yönelik olmalıdır. Aksi hâlde bu seçimlik hareketler aynı zamanda TCK'nın 188/3. maddesinde de yer aldığından, failin eylemi uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu oluşturacaktır. Her iki suç arasındaki ceza farkı ve infaz koşulları dikkate alındığında, sanığın kastının hiç bir kuşkuya yer vermeyecek şekilde belirlenememesi durumunda *"şüpheden sanık yararlanır"* ilkesi gereğince failin kastının suça konu maddeyi

kullanma amacına yönelik olduğu kabul edilmelidir. TCK'da failin kastının belirlenmesine dair kriterler yer almamakta olup, bu konuda yüksek mahkeme içtihatları ile tespit edilen ve her somut olayın özelliğine göre ayrı değerlendirilen kriterler esas alınmaktadır. Buna göre, failin olayda ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeye yönelik kastının belirlenmesinde kural olarak failin hareketleri, suça konu maddelerin miktarı, ele geçirildikleri yer ve zaman, ele geçirilme şekli, failin bu maddeleri kullanıp kullanmadığı ve failin sosyal veya ekonomik durumu gibi ölçütler esas alınmaktadır.

TCK'nın 191. maddesine 6638 sayılı Kanun'la eklenen 10. fıkra uyarınca, bu suçun ilgili maddede sayılan umumî veya umuma açık yerler ve bunların sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafede işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılacaktır. Sosyal savunma ilkeleri gereği, bu suçun belli yerlerde işlenmesi hâlinde cezada artırıma gidilmesi yerindedir. Ancak AİHS'nin 6. ve Anayasa'mızın 38. maddesinde ifadesini bulan adil yargılanma hakkı ile suç ve cezaların kanunîliği ilkesi uyarınca, fıkrada yer alan *"umumî veya umuma açık yer"* tabiri açıklığa kavuşturulmalıdır. Aynı şekilde, madde metninde yer alan *"gibi"* ve *"iki yüz metre"* ibareleri metinden çıkarılarak uygulamada bu yerlerin tespiti bakımından geniş yorum yapılmasının önlenmesi ve bu ağırlaştırıcı hâlin uygulanmasının, suçun söz konusu yerlerin sınırları içerisinde işlenmesiyle sınırlandırılması yerinde olacaktır.

Öte yandan, bu niteliğe sahip her yerde ya da iki yüz metrelik mesafe içerisinde kalmak kaydıyla bu yerlere her mesafe aralığında uyuşturucu veya uyarıcı madde temini, bulundurulması ya da kullanımı, suçla korunan hukuksal menfaati aynı derecede tehlikeye düşürmeyecek ve farklı toplumsal tepkilere yol açacaktır. Aynı durum failin sosyal tehlikeliliğin belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Söz gelimi, failin yüksek oranda bağımlılık etkisi yaratan ve yıkıcı etkilere sahip olan eroini, bir hastaneye yüz metre mesafede kullanmasıyla, çok sayıda çocuğun bulunduğu bir okulun bahçesinde kullanması arasında muhakkak kamu sağlığı ve failin sosyal tehlikelilik

düzeyi bakımından fark bulunmaktadır. Bu nedenle, fıkrada sabit oranda bir ceza artırımı yerine, ceza artırımı açısından alt ve üst sınırlar tayin edilerek belirtilen koşulların hâkim tarafından takdirine imkân sağlanması daha uygun olacaktır.

TCK'nın 192. maddesinde, aynı Kanun'un 191. maddesinde düzenlenen suçta cezanın kaldırılmasını ya da azaltılmasını gerektiren iki ayrı etkin pişmanlık hâli öngörülmüştür. Bu maddedeki cezayı kaldıran hâllere ilişkin olarak, 2. fıkrada yer alan *"suçlu"* kelimesi kriminolojik bir tabir olduğundan ve ortada henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığından, fıkradaki bu ifadenin *"fail"* olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, maddenin 4. fıkrasında failin tedavi amacıyla yalnızca resmi makamlara başvurması gerektiğine dair düzenlemenin değiştirilmesi ve sağlık görevlilerinin suçu bildirme yükümlülüklerinin kaldırılması isabetli olmuştur. Böylelikle failin ihbar edilme korkusuyla tedaviden kaçınması da engellenebilecektir. Nihayet, cezanın kaldırılmasını gerektiren bu iki hâlde Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme hususunda bağlı yetkisi bulunmaktadır.

Cezayı azaltan etkin pişmanlık hâlinin düzenlediği TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasında yer alan "*suçun ortaya çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi"* biçimindeki ifadede yer alan "*ve"* bağlacı, yargısal uygulamalarda "*veya"* olarak değerlendirilmekte ve doktrinde çoğunlukla da madde metninden bunun anlaşılması gerektiği savunulmaktadır. Failin yaptığı hizmet ve yardımın bu neticelerden birini ortaya çıkarması ceza indirimi açısından yeterli olmakla birlikte, birden çok olumlu neticenin meydana gelmesi ancak indirim oranının belirlenmesi açısından dikkate alınabilecektir. Bu bakımdan ilgili fıkradaki anlatımın *"veya"* şeklinde değiştirilmesi, böylelikle kanun metnine doktrinde genel kabul gören görüş ve yargısal uygulamalarla benzerlik kazandırılması yerinde olacaktır. Aynı şekilde, fıkrada yer alan *"yakalanma"* tabirinden de; kişilerin mutlaka ele geçirilmeleri değil, *"yakalanmaları ya da kim olduklarının belirlenmeleri"* anlaşılmalıdır. Buna göre

failin, suç ortağının veya suça konu maddeyi satın aldığı kişinin yakalanmasına ya da kim olduğunun belirlenmesine katkı sağladığı durumlarda da etkin pişmanlık gündeme gelecektir. Dolayısıyla *"yakalanma"* tabirinin de bu doğrultuda yeniden kaleme alınmasında fayda bulunmaktadır.

TCK'nın 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle, önceden bu suç yönünden uygulanma olanağı bulunmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesinin kurumunun, bu suçu ilk kez işleyenler açısından uygulanması zorunlu hâle gelmiştir. Yine bu değişiklikten önce, fail hakkında yapılan yargılama sonunda uygulanan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin de soruşturma evresinde uygulanması sağlanarak faillerin bir an önce tedaviye kavuşmalarının yolu açılmıştır. Ancak denetimli serbestlik tedbiri ve tedaviye ilişkin kararların infazı sürecinde faillerin birtakım yükümlülükler yüklenmeleri ve bazı yasaklara uyma zorunlulukları karşısında, Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermesinin ardından bu yöndeki tedbirlerin uygulanması hususunda sulh ceza hâkimliğinden karar alınmasına dair bir kanuni düzenleme yapılması gerekmektedir.

6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda TCK'nın 191. maddesinde yapılan özel düzenleme itibarıyla, bu suçu ilk kez işleyenler hakkında soruşturma evresinde verilmesi gereken kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı açısından CMK'nın 171/2. maddesinde öngörülen şartların varlığı aranmayacaktır. Bu karar üzerine uygulanacak erteleme süresi yetişkinlerde beş yıl, suça sürüklenen çocuklar yönünden ise üç yıl olarak uygulanmalıdır. Diğer yandan, bu karar sonucunda kendisine yükümlülük yüklenen ve gerektiğinde tedavi tedbiri uygulanacak olan failin de itiraz kanun yoluna başvuru hakkı bulunmaktadır.

Cumhuriyet savcısının fail hakkında TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca vereceği kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında, erteleme süresi boyunca uyması gereken yükümlülükler ve yasaklara aykırı davranması hâlinde bunların sonuçları

konusunda uyarması gerekli ve yeterlidir. Bu uyarının, Cumhuriyet savcısı tarafından savunması alınan ya da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını adliyede bizzat tebliğ alan fail yönünden, Cumhuriyet savcısının huzurunda kendisine sözlü olarak açıklanıp tutanağa bağlanmak suretiyle yapılması da mümkündür.

Fail hakkında soruşturma evresinde verilecek kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı üzerine yapılacak işlemler, TCK'nın 191/3. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, fail hakkında erteleme süresi içerisinde bir yıl süreyle denetimli serbestlik uygulanacak, Cumhuriyet savcısının kararıyla bu süre üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilecek ve gerekli görülmesi durumunda yine bu süre içinde fail tedaviye de tabi tutulabilecektir. Fail hakkında tedavi uygulanabilmesi için somut olayda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış ve bunun teknik yöntemlerle belirlenmiş olması gerekmektedir.

Failin erteleme süresini iyi hâlli geçirmemesinin sonuçları TCK'nın 191. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu fıkra uyarınca, failin uyması gereken yükümlülüklere veya tedavinin gereklerine aykırı davranmakta ısrar etmesi ya da TCK'nın 191. maddesinde yazılı seçimlik hareketleri yeniden gerçekleştirmesi durumunda, ertelemeye konu olan suçtan dolayı kamu davası açılacaktır. Şayet fail bu fıkrada öngörülen davranışlarda bulunmaz ve bu süreyi iyi hâlli geçirirse, TCK'nın 191. maddesinin 7. fıkrası uyarınca hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Burada, iyi hâlli geçirilmesi gereken sürenin hesabında denetimli serbestlik veya tedavi kararına konu olan süre değil, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı nedeniyle uygulanan erteleme süresi dikkate alınmalıdır. Kanun koyucu bu yöndeki tercihiyle, faile tedavi olması ve topluma entegre olabilmesi açısından ikinci bir şans tanımaktadır. Cumhuriyet savcısı tarafından faile yapılan uyarı da, bu şansın önemini vurgulamaya yöneliktir.

TCK'nın 191. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendinde düzenlenen ihlâl nedeni açısından, hem denetimli serbestlik müdürlüğüne yapılacak ilk başvuru, hem de tedbirin başlamasından sonraki yükümlülükler ve yasaklara aykırı davranışta ısrar edildiğinin kabulü için bu davranışın en az iki kere tekrarlanması gerekmektedir.

TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçta getirilen önemli değişikliklerden biri de, failin erteleme süresi içerisinde kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi, bulundurması ya da bu maddeleri kullanması durumunda, aynı maddenin 5. fıkrası uyarınca bu eylemin ayrı bir suç oluşturmayıp, 4. fıkra yönünden bir ihlâl nedeni sayılmasıdır. Ancak bu durumda eylemin bir ihlâl teşkil etmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin diğer suçları değil, yalnızca TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suçu oluşturması gerekmektedir.

TCK'nın 191. maddesinde suçun muhakemesine ilişkin yapılan değişikliğin nedenlerinden biri, fail hakkında bu suçtan görülmekte olan birden fazla davada tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunabilmesi ve failin bir dava açısından bu tedbirlerin gereklerini ihlal etmesinin diğer davalara etkisinin bulunmaması sebebiyle tedbirlerin amacına ulaşamamasıydı. Ancak TCK'nın 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik kaleme alınan 6. fıkra uyarınca, failin soruşturma evresinde uygulanan tedbirin gereklerine aykırı davranması üzerine soruşturmaya konu suçtan dava açılması durumunda, bu suçun tekrar işlenmesi nedeniyle yürütülen diğer soruşturmada artık fail hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecek ve böylelikle tekrar denetimli serbestlik tedbiri veya tedavi uygulanamayacaktır.

TCK'nın 191. maddesine konu suçun muhakemesi yönünden yapılan diğer düzenleme ise kovuşturma evresine yöneliktir. Maddenin 8. fıkrasına göre, fail hakkında TCK'nın 188 ve 190. maddeleri nedeniyle açılan davalarda yapılan yargılama sırasında, sabit görülen eylemin 191. maddede yazılı suçu oluşturduğu kanaatine

varıldığında, CMK'nın 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecektir. Bu sayede, fail hakkında suçun farklı nitelendirilmesi nedeniyle soruşturma evresinde uygulanamayan denetimli serbestlik ve tedavi tedbirlerinin, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kapsamında kovuşturma evresinde uygulanması mümkün hâle gelmiştir. Failin bu evrede uygulanan tedbirlerin gereğine uygun davranması durumunda davanın düşmesine, aksi hâlde hükmün açıklanmasına karar verilecektir.

TCK'nın 191. maddesinin 6545 sayılı Kanun'la değişik hâlinin yürürlüğe girdiği 28.06.2014 tarihi itibarıyla, bu suçtan görülmekte olan davalar yönünden uygulamadaki tereddütlerin ortadan kaldırılması için 5320 sayılı Kanun'a geçici 7. madde eklenmiştir. Bu madde uyarınca; devam eden kovuşturmalar yönünden, hakkında hâlen denetimli serbestlik veya tedavi kararı uygulanmakta olan kişiler açısından bu tedbirlerin uygulanmasına devam olunacağı, tedbir uygulanmayanlar hakkında yine TCK'nın 191. maddesi doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi öngörülmüştür. Hakkında önceden tedbir kararı verilip bu tedbiri ihlal eden kişilerin ise yargılamalarına devam edilecektir.

Fail hakkında bu suçtan soruşturma evresinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da kovuşturma evresinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması karar verilebilmesi için, öncelikle fail hakkında aynı suçtan yürütülen başka bir soruşturma ya derdest dava olup olmadığı belirlenmelidir. Hali hazırda yürütülen soruşturmanın ya da görülen davanın, önceki soruşturma ya da kovuşturma kapsamında verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlenip işlenmediği ve böylelikle önceden verilen bu tedbirin ihlâl edilip edilmediğinin belirlenmesi gerekmektedir.

TCK'nın 191/8. ve 5320 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi uyarınca verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının açıklanabilmesi de CMK'nın 231/11. maddesinden farklı olarak ve ancak TCK'nın 191/4. maddesinde sayılan ihlâl

nedenlerinden birinin gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır. Dolayısıyla, sanığın TCK'nın 191. maddesinde yazılı suç haricinde kasten başka bir suç işlemesi, hükmün açıklanmasına yol açmayacaktır.

Fail hakkındaki denetimlik serbestlik tedbiri ve tedavi kararlarının infazı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir. Ancak bu Yönetmelik 28.06.2014 tarihinden önce yürürlüğe konulmuş olduğundan, TCK'nın 191. maddesi nedeniyle uygulanacak tedbirler yönünden Yönetmelik hükümlerinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Böylelikle hukuk terminolojisinde birlik sağlanarak ve tedbire yönelik uygulamalar maddenin son hâline göre güncellenerek uygulamadaki sorunların önüne geçilebilecektir.

6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonrasında TCK'nın 191. maddesi açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına ilişkin kriterler yüksek mahkeme kararlarıyla belli ölçüde de olsa şekillenmiştir. Erteleme süresi içerisinde işlenen ikinci eylem açısından dava şartının bulunmaması nedeniyle TCK'nın 43/1. maddesine esas alınamayacağında bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak bunun dışındaki hâller yönünden uygulamanın belirginleşmesi ve ülke sathında istisnasız biçimde aynı doğrultuda uygulanabilmesi bakımından, bu suça ilişkin zincirleme suç hükümlerinin uygulanması hususunda yüksek mahkeme uygulamaları doğrultusunda kanuni düzenleme yapılması uygun olacaktır.

6545 sayılı Kanun'la getirilen düzenleme sonucunda *"kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak"* suçlarının soruşturma ve kovuşturmalarının ülke genelinde takibi daha da önem kazanmaktadır. Failin bu suçları farklı zamanlarda işlemesi nedeniyle gündeme gelen zincirleme suç, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, muhakeme şartları gibi kurumların uygulanma şartlarının tespiti ile mükerrer soruşturma ya da davaların önüne geçilmesi bakımından, bu suçlarla ilgili yürütülen

soruşturma ve dava dosyalarının içeriğinin ilgili hâkim ve Cumhuriyet savcıları tarafından görülebilmesine yönelik UYAP sisteminde güncelleme yapılması faydalı olacaktır.

Öte yandan, maddi konusunu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin oluşturduğu suçların birbirleriyle olan etkileşiminin açıklığa kavuşturulması, bu suçlarla etkin mücadele edilebilmesi ve uygulamada birliğin sağlanabilmesi açısından, bu suçlar ayrı bir kanuni düzenlemede toplanmalı, ayrıca, bu suçlardan kaynaklanan davalar bakımından ihtisas mahkemeleri kurularak yargılamaların bu mahkemelerce yapılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

ABAY, Fatma Tülay: Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu (TCK m. 188/3), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2016.

ACAR, Hüseyin: Türk Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçme Kurumu, Ankara 2013.

AKBULUT, İlhan: *"Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu"*, İÜHFM, Türkan Rado'ya Armağan, C. 55, S. 3, 1997, s. 111-142.

AKÇASU, Alaaddin: Uyuşturucu Madde Sorunları, 2. Ulusal Adlî Tıp Günleri - Panel 3, İstanbul 1986.

AKGÜN, Nejat: Adli Psikiyatri, Ankara 1987.

AKKAYA, Çetin: Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara 2013.

ALACAKAPTAN, Uğur: İşlenemez Suç, Ankara, t. y.

ALACAKAPTAN, Uğur: Suçun Unsurları, Ankara 1970.

ARITÜRK, Sezai: Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Suçları, İstanbul 1994.

ARSLAN, Çetin: *"Yargıtay'ın Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları'na İlişkin Kimi Güncel Kararları ve Bunların Değerlendirilmesi"*, Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Paneli, Ankara 2011, s. 83-98.

ARTUÇ, Mustafa: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara 2008.

ARTUK, M. Emin-GÖKCEN, Ahmet-ALŞAHİN, M. Emin-ÇAKIR, Kerim: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2017.

ATAÇ, Asiye Selcen: *"Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Uygulanan Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri"*, Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, Prof.

Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan, C: 3, YÜHF Yayın No: 18, İstanbul 2010, s. 1035-1045.

ATEŞ, Neslihan: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2016.

AYGÖRMEZ UĞURLUBAY, Gülsün Ayhan: *"Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz"*, DEÜHFD, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, C: 16, İzmir 2015, s. 3999-4044.

BABA, Yasemin: Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, İstanbul 2013.

BALCI, Murat: Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları (TCK. m. 188), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

BAYRAKTAR, Köksal: *"Faal Nedamet"*, İÜHFM, C. 33, İstanbul 1968.

BAYRAKTAR, Köksal: *"Teşebbüs, İştirak ve Suçların Birleşmesi"*, Türk Ceza Kanununun 2 Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, TCHDY: 10, İstanbul 2008, s. 137-147.

BAYRAKTAR, Köksal: *"Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti"*, İÜHFM, 1975, C. 51, S. 1-4, s. 45-64.

BAURJAN, Dosjan: Moğolistan ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2016.

BİLGE, Necip: Adli Bilimler Sözlüğü, Ankara 2002.

BİRTEK, Fatih: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Ankara 2018.

Büyük Larousse-Sözlük ve Ansiklopedi: C. 18.

CANAK, Erkan: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, İstanbul 2012.

CENTEL, Nur: *"Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu"*, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C. 1, İstanbul, 2001, s. 147-192.

CENTEL, Nur-ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2018.

CİHAN, Erol-CANKURT, Ezgi-KİTAPÇIOĞLU, Tülay: *"Denetimli Serbestlik"*, BÜHFD, C:2, S:3, Haziran 2016, s. 51-75.

ÇAĞLAYAN, Muhtar: Türk Ceza Kanunu, Ankara 1970.

ÇAĞLAYAN, Muhtar: *"Uyuşturucu Madde (Beyaz Zehirler) Üzerine Bir İnceleme"*, TİD, S. 297, Kasım-Aralık 1965.

ÇAKMUT, Özlem: *"Türk Ceza Kanunu'na Göre Uyuşturucu Madde Kullanımının Yasal Sonuçları ve İptila Halinde Verilecek Hüküm"*, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, s. 225-238.

ÇALIŞKAN, Suat: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara 2013.

ÇETİN, Soner Hamza: Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak Ya da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu (TCK md. 191), Ankara 2017.

ÇETİN, Soner Hamza: *"Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu (TCK md. 191)"*, AÜHFD, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları'na Armağan, C: 65, S. 4, Ankara 2016, s. 1353-1480.

DEMİRBAŞ, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2014.

DEMİRHAN ERDEMİR, Ayşegül: Afyon ve Tıbbi Etik (ve Diğer Bağımlılık Yapan Maddeler), Bursa 1996.

DÖNMEZER, Sulhi: Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977.

DÖNMEZER, Sulhi: Kriminoloji, 8. Bası, İstanbul 1994.

DÖNMEZER, Sulhi: *"Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri"*, İÜHFM, C. 36, S. 1-4, 1970, s. 1-14.

DÖNMEZER, Sulhi: *"Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım"*, İÜHFM, Atatürk'e Armağan, C. 45-47, S. 1-4, İstanbul 1982, s. 1015-1043.

DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir: Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, C: 2, 14. Bası, İstanbul 2019.

DURSUN, Eser: *"Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Teorik Bir İnceleme"*, CHD, Y:9, S:26, Aralık 2014, s. 145-170.

ELMAS, Birsen: Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 3. Baskı, Ankara 2018.

EPÖZDEMİR, Rezan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 2. Baskı, Ankara 2017.

EREM, Faruk: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1973.

EREM, Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, C. 3, 3. Baskı, Ankara 1985.

EREM, Faruk: Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, Cilt 2, Ankara 1993.

ERDOĞAN, Yavuz: *"Gönüllü Vazgeçme"*, CHD, Y: 5, S:13, Ağustos 2010, s. 93-124.

ERGEN, Cengiz: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara 1988.

ERGÜL, Ergin: Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara 1997.

ERMAN, Sahir: *"Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri"*, İÜHFM, Atatürk'e Armağan, C. 14-47, S. 1-4, İstanbul 1982, s. 1061-1080.

ERMAN, Sahir - ÖZEK, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamunun Selametine Karşı Suçlar, (TCK 369-413), İstanbul 1995.

FEYZİOĞLU, Metin: *"5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler"*, TBBD, Y: 2006, S: 62, s. 27-61.

GEDİK, Doğan: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere, Ankara 2007.

GÖKCEN, Ahmet: Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul 1989.

GÖKTÜRK, Neslihan: Fikri İçtima (Suçların İçtiması), Ankara 2013.

GÜNAL, Yılmaz: *"Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları"*, AÜSBFD, C. 32, Mart-Aralık, 1977, No: 1-4, s. 55-85.

GÜNAL, Yılmaz: Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara 1976.

GÜNAY, Meryem: *"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, TBBD, Y. 2017, S. 133-162.

GÜNEŞ, Seyithan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, İstanbul 2018.

GÜNGÖR, Devrim-OKUYUCU ERGÜN, Güneş: *"Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması"*, AÜHFD, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları'na Armağan, Cilt 65, S. 4, Ankara 2016, s. 1951-1965.

GÜNGÖR, Şener-KINACI, Ali: (Öğreti ve Uygulama Boyutu İle) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara 2001.

GÜNLER, Kemal: *"Türk Ceza Hukukunda Müsadere"*, GÜHFD, C. 18, Y: 2014, s. 849-876.

GÜRELLİ, Nevzat: *"Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları"*, İÜHFM, C. 45, S. 1-2, 1975. s. 1-14.

HAFIZOĞULLARI, Zeki: Ceza Normu/Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, Ankara 1996.

HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2016.

HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2016.

HAKERİ, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

İÇEL, Kayıhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 2017.

İÇEL, Kayıhan: Suçların İçtimaı, İstanbul 1972.

İÇEL, Kayıhan: 2. Ulusal Adli Tıp Günleri - Panel ve Serbest Bildirileri, 1986.

İÇEL, Kayıhan-SOKULLU AKINCI, Füsun-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, Fatih S.-ÜNVER, Yener: Suç Teorisi, 2. Bası, İstanbul 2000.

İÇLİ, Tülin Günşen: Kriminoloji, Ankara 2004.

İNCEOĞLU, Sibel: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, 4. Bası, İstanbul 2013.

İNCEOĞLU, Sibel: Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4, Ankara 2018.

İnterpol 1996 Yılı Raporu: Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 1998.

KAMER, Vehbi Kadri: *"Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik",* TBBD, S: 79, Y: 2008, s. 275-308.

KAMER, Vehbi Kadri: *"Ceza Adalet ve İnfaz Sistemi İçinde Denetimli Serbestlik Sisteminin Önemi"*, AD, S: 31, Mayıs 2008, s. 69-80.

KANGAL, Zeynel T.: Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu, Ankara 2010.

KANGAL, Zeynel T.: *"Anayasal Güvence Olarak Suçta ve Cezada Kanunîlik İlkesi"*, CHD, Y: 6, S.17, 2011, s. 62-106.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele'98: EGM-KOM Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 1999.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele'99: Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 2000.

KARAKAŞ DOĞAN, Fatma: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ocak 2015.

KAYA, Mustafa: *"Uyuşturucu Madde Suçları"*, Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Paneli, Ankara 2011, s. 39-81.

KEKLİK, Ramazan: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, Ankara 2016.

KOCA, Mahmut: *"Fikrî İçtima"*, CHD, Y: 2, S: 4, Ağustos 2007, s. 197-221.

KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2017.

KOPTAGEL, Günsel: "*Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması*", İÜHFM, C. 45, S. 1-4, s. 1045-1059.

KÖKNEL, Özcan: İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları, İstanbul 1976.

KUMBASAR, Enver: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara 2012.

KUNTER, Nurullah: Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul 1949.

KURT, Şahin-KURT, Ela: Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara 2007.

KURT, Şahin: En Son Değişiklikleri ile Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, İstanbul 1992.

KÜLÇÜR, Erdem İzzet: *"Denetimli Serbestlik Tedbiri"*, BAÜHFD, C: 10, S: 133-134, Eylül-Ekim 2015, s. 53-81.

MALKOÇ, İsmail: Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Cilt, Ankara 2007.

MALKOÇ, İsmail: Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 3. Cilt, Ankara 2013.

MALKOÇ, İsmail-GÜLER, Mahmut: Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler, Cilt 3, 1. Basım, Ankara 1996.

Meydan Larousse: C. 12.

NUHOĞLU, Ayşe: *"5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbirleri",* Türk Ceza Kanununun 2 Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*,* TCHDY: 10, İstanbul 2008, s. 192-206.

NURSAL, Necati-ATAÇ, Selcen: Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi (Probation), Ankara 2006.

ÖNDER, Ayhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2, İstanbul 1989.

ÖNER, Mehmet Zülfü: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Ankara 2011.

ÖZBEK, Veli Özer: İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2013.

ÖZBEK, Veli Özer-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2017.

ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, Mehmet Nihat-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2013

ÖZBEK, Veli Özer-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker: Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2017.

ÖZDABAKOĞLU, Erdinç Hakan: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara 2007.

ÖZDEMİR, Niza: Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

ÖZDEN, Salih Yaşar: Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, İstanbul 1992.

ÖZEN, Cahit: Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977.

ÖZEN, Mustafa: *"Ceza Hukukunda Fikri İçtima"*, TBBD, S. 73, Y. 2007, s. 132-145.

ÖZGENÇ, İzzet: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 3. Bası, Ankara 2006.

ÖZGENÇ, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Ankara 2017.

ÖZMEN, Özkan: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

ÖZTÜRK, Bahri: Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 2. Bası, Ankara 1992.

ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2018.

ÖZTÜRK, Bahri-TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-SIRMA GEZER, Özge-SAYGILAR KIRIT, Yasemin F.-ÖZAYDIN, Özlem-ALAN AKCAN, Esra-ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2016.

ÖZTÜRK, Bahri-TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-SIRMA GEZER, Özge-SAYGILAR KIRIT, Yasemin F.-ALAN AKCAN, Esra-ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser-ÖZAYDIN, Özlem: Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2017.

PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer: Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler, İstanbul 2005.

SAKA, Reşat: Uyuşturucu Maddeler (Afyon-Morfin-Eroin Esrar-Kokain) Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul 1948.

SAVAŞ, Vural-MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık: Türk Ceza Kanununun Yorumu, C.3, Ankara 1998.

SELBES, Ece: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2016.

SEVDİM, Ali Erdem: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Ankara 2014.

SINAR, Hasan: *"Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçları"*, Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele Sempozyumu, Editör: Hasan Sınar, Ankara 2015.

SINAR, Hasan: *"Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik"*, CHD, Y: 6, S: 15, 2011, s. 59-86.

SOLGUN, Sertaç: Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2002.

SOYASLAN, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1997.

SOYASLAN, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2014.

SOYASLAN, Doğan: Teşebbüs Suçu, Ankara 1994.

SÖZEN, Hayri: Analitik Toksikoloji, İstanbul 1966

SÖZÜER, Adem: Suça Teşebbüs, İstanbul 1994.

ŞEN, Ersan: *"Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Sebepler"*, Türk Ceza Kanununun 2 Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, TCHDY: 10, s. İstanbul 2008, s. 73-122.

ŞEN, Ersan: *"Eski ve Yeni TCK m. 191 Mukayesesi"*, https://www.hukukihaber.net/eski-ve-yeni-tck-m191-mukayesesi-makale,3582.html.

ŞEN, Ersan: *"TCK m. 191'e Göre Verilen Ertelemeye İtiraz Mümkün mü?"*, https://www.hukukihaber.net/tck-m191e-gore-verilen-ertelemeye-itiraz-mumkun-mu makale,3669.html.

TANER, Fahri Gökçen: *"Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Evresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine"*, ABD, Y: 69, S: 2011/4, s. 285-298.

TEMUR, Turan: *"Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması"*, İBD, C: 88, S: 5, Eylül 2014, s. 140-159.

TEZCAN, Durmuş: *"Türk Ceza Kanunu'ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları"*, AÜSBFD, Prof. Dr. H. Yılmaz Günal'a Armağan, C. 49, S. 3-4, 1982, s. 205-215.

TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2018.

TOROSLU, Nevzat: Ceza Hukukunda Zaruret Hali, Ankara 1968.

TOROSLU, Nevzat: Cürümlerin Tesnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970.

TOROSLU, Nevzat-FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2017.

TOROSLU, Nevzat-TOROSLU, Haluk: Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2018.

TOZMAN, Önder: Suça Teşebbüs, ANkara 2015.

TUNCER, Arzu: Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Ticareti Ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

TURAN, Hüseyin: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Uygulaması, 2. Baskı, Ankara 2014.

TURAN, Faruk: *"Yeni Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme"*, CHD, Y:2, S:4, Ağustos 2007, s. 171-196.

TURHAN, Faruk-ALTIKAT, Abdurrahim: *"Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları"*, SDÜHFD, C: 2, S: 2, Y: 2012, s. 1-46

USTA, İbrahim-ÖZTÜRK, Hakan: *"Denetimli Serbestlik"*, CHD, Y: 5, S: 13, Ağustos 2010, s. 7-46.

YALÇIN SANCAR, Türkan: Müteselsil Suç, Ankara 1995.

YALÇINKAYA, Volkan: TCK ve TMK Kapsamında Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılarına Uygulanan Zorla Tedavi ve Etik Boyutu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.

YAVUZ, Hakan A.: Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, Ankara 2018.

YAVUZ, Hakan A.: *"Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci"*, C:26, S:100, Mayıs 2012, s. 317-342.

YAVUZ GÜNDÜZ, Tuğçe: Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.

YENİDÜNYA, A. Caner-İÇER, Zafer: *"Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık"*, Fasikül Hukuk Dergisi, Cilt: 5, S: 38, Ocak 2013, s. 11-31.

YENİSEY, Feridun: *"Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü"*, DÜHFD, S. 1, 1983, s. 171-191.

YILMAZ, Niyazi: Ceza Hukuku Açısından Uyuşturucu Madde Sorunları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Diyarbakır 1998.

YILMAZ, Zekeriya: Gerekçe ve Tutanaklarla Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2004.

YOKUŞ SEVÜK, Handan: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara 2007.

YOKUŞ SEVÜK, Handan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018.

Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi: EGM-KOM Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 1998.

UZUNTOK, Mesut: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları, (Yayımlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.

ÜNVER, Yener: Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara 2003.

ÜNVER, Yener-HAKERİ, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2010.

YAŞAR, Osman-GÖKCAN, Hasan Tahsin-ARTUÇ, Mustafa: Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı, Ankara 2014.

YENİSEY, Feridun-NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2015.

YOLCU, Ferit: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m. 188), Ankara 2015.

YURTCAN, Erdener: Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları, 2. Baskı, Ankara 2015.

ZAFER, Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, 4. Bası, İstanbul 2015.

UYAP Karar Arama Otomasyonu

https://www.cimer.gov.tr

https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23e.html

http://www.interpol.pol.tr/Sayfalar/interpolutaniyalim.aspx

http://www.unodc.org/unodc/en/cnd.html

https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/bagimlilik-nedir

http://www.tdk.gov.tr

http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161202-1.htm

http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160127.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160127.htm

https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=154388&pkanunnumarasi=6545

https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0995.pdf

https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss684.pdf

ÖZET

Sevimli, Hüseyin Özgür, Türk Ceza Hukukunda Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Metin Feyzioğlu, 385 s.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, insanlık tarihinden beri var olan ve hem bireyin sağlığına, hem de toplumun refahına zarar veren son derece tehlikeli bir olgudur. Bilimsel gelişmeler sonucunda her geçen gün bu maddelere yenisinin eklendiği ve bireylerin bu maddelere ulaşımının kolaylaştığı da dikkate alındığında, tehlikenin boyutu giderek artmaktadır. Bu noktada hukukçuya düşen görev, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde temin eden, bulunduran ya da bu maddeleri kullanan kişilerin topluma yeniden kazandırılmaları ve cezalandırılmaları arasındaki dengeyi sağlamaktır.

Çalışma, uyuşturucu maddelere ilişkin suçlardan yalnızca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunu bünyesinde barındırmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. kitabının 3. bölümünde düzenlenen ve kanun koyucu tarafından kamunun sağlığına karşı suçlar başlığı altında toplanan bu suç, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin aynı bölümde yer alan diğer suçlarla arasındaki ilişkileri de dikkate alarak bir bütün olarak incelenmektedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tanımlanmasına, tasnifine, bu maddelerle mücadeleye yönelik uluslararası örgütlenmeler ve sözleşmelere, diğer iki bölüm ise bağımsız suç tipine ayrılmıştır.

İkinci bölümde “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” (Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi) suçu incelenmiştir. Bu bölümde suçun hukuki konusu, faili ve mağduru, maddi ve manevi unsurları, nitelikli hâli, özel görünüş biçimleri ve Türk Ceza Kanunu'nda bu suç için öngörülen ceza ile bu cezaya bağlı güvenlik tedbirleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölüm ise bu suçun cezasını ortadan kaldıran ya da azaltan etkin pişmanlık hâlleri ile suçun muhakemesine ayrılmıştır. Etkin pişmanlık hâllerinin çeşitliliği ve Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik suçun muhakemesinin detaylı ve özel olarak incelenmesini gerektirdiğinden, bu iki başlık ayrı bir bölümde ele alınmıştır.

Çalışmada ele alınan konuların teorik boyutunun yargısal uygulamalardaki karşılıklarının değerlendirilmesi bakımından bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay kararlarından faydalanılmıştır.

SUMMARY

Sevimli, Hüseyin Özgür, The Crime Of Purchase, Receipt Or Possession Of Narcotics Or Psychotropic Substances For Personal Use Or Use Of Narcotics Or Psychotropic Substances in the Turkish Criminal Law, Master Thesis, Advisor: Prof. Dr. Metin Feyzioğlu, 385 s.

The use of drugs or stimulants, which not only harms the health of the individual but also harms the welfare of society, is an extremely dangerous phenomenon that exists from the beginning of humankind. With each passing day, in parallel with scientific developments a new type of drug is added to these substances and accessibility to these substances becomes easier which gradually increases the size of the danger. At this point, the duty of the lawyer is to bring into balance between the reintegration and the punishment of the recreational drug users, those provide, possess or use drugs or stimulants.

Rather than all drug-related offences, this study comprises exclusively the offence of purchase, receipt or possession of narcotics or psychotropic substances for personal use or use of narcotics or psychotropic substances. This particular crime, which is enacted under the third chapter of the second book of Turkish Penal Code No. 5237 and organized under the heading of offences against public health by the legislator, is examined in this study as a whole considering with the relations between drugs or stimulants with other crimes in the same section of the law. The study consists of three parts. The first part is divided into subdivisions as international organizations and conventions for the identification, classification of drugs or stimulants, the fight against these substances and the other two sections are dedicated to substantive felony.

In the second section, the crime of purchase, receipt or possession of narcotics or psychotropic substances for personal use or use of narcotics or psychotropic substances

(Article 191 of the Turkish Criminal Code) was examined. In this section, the legal issue, the perpetrator and the victim, the material and spiritual elements, the qualified cases and the special appearance forms of the crime and the punishment for this crime and the security measures related to this punishment were discussed in the Turkish Penal Code.

The third section is devoted to the criminal procedure of this offence as well as the effective remorse which sets aside or reduces criminal liability. Since the vast range of effective remorse situations and the amendment to the Article 191 of the Turkish Penal Code by the Law No. 6545 require a detailed and peculiar examination of the criminal procedure of the offence, these two chapters are discussed in an exclusive section.

In order to evaluate the theoretical aspects of the subjects covered in this study, the judicial practices, the decisions of the Courts of Appeal and the Court of Cassation were utilized.